

POZNAŃSKI
KALENDARZ

NA
ROK PRZESTĘPNY

1876.

—✻ ROK TRZECI. ✻—

W POZNANIU

SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI M. LEITGEBRA I SPÓŁKI.

NAKŁADEM I DRUKIEM J. LEITGEBRA.

1875.

O różnej rachubie czasu.

Rok niniejszy jest podług rachuby chrześcijańskiej licząc od narodzenia Chrystusa Pana 1876^{ym}. Jest on rokiem przestępnym mającym dni 366 czyli 52 tygodnie i 2 dni i zaczyna się podług nowego kalendarza 1 stycznia; podług starego 20 grudnia 1875 r.

Kościół wschodni (grecki) liczy czas od stworzenia świata, podług tak zwaną *ery bizantyjskiej* i zaczyna swój rok 7384 naszego 13 września (podług starego kalendarza 1 września) 1875 r. Tak liczyli Rosjanie swe lata aż do czasów Piotra W.; od początku zaś zeszłego wieku liczą wprowadzając lata na sposób nasz zachodni, ale zresztą trzymają się starego (juliańskiego) kalendarza, i z tego powodu w liczeniu czasu pozostali od r. 1800 o 12 dni w tyle za innymi narodami chrześcijańskimi.

Żydzi liczą także od stworzenia świata i rozpoczęli swój r. 5636 mający dni 355 naszego 30 września 1875 roku. Dnia 19 września 1876 rozpoczynają swój 5637 rok mający 354 dni; kończy się z dniem 7 września 1877 r.

Arabowie, Persowie, Turcy i inni wyznawcy wiary mahometańskiej liczą swe lata od ucieczki Mahometa z Mekki do Medyny, którą zowią Hydzred. Rozpoczęli swój 1292 rok 7 lutego 1875 r., a zaczynają swój 1293ci r. 28 stycznia 1876.

O porach roku.

Wiosna zaczyna się, kiedy słońce wstępuje w znak barana, dosięgnie równika i po raz pierwszy w roku następuje porównanie dnia z nocą; — 20 marca o 7 godzinie z rana.

Lato zaczyna się, kiedy słońce wstępuje w znak raka, zbliży się do zenitu i sprawia dzień najdłuższy; — 21 czerwca o 3 godzinie z rana.

Jesień zaczyna się skoro słońce dochodzi znaku wagi i po raz drugi w roku następuje porównanie dnia z nocą; — 22 września o 6 godzinie po południu.

Zima rozpoczyna się skoro słońce wchodzi w znak koziorożca i dzień staje się najkrótszym; — 21 grudnia o godzinie 12 w południe.

Zestawienie lat upłynionych od czasu niektórych ważniejszych zdarzeń.

Rok 1876 jest:

Od stworzenia świata, podług Kalwizyusza (3949 przed Chr.) .	5825
Od zaprowadzenia kalendarza Juliańskiego (1 stycznia 45 przed Chryst.)	1921
Od narodzenia Chrystusa Pana, podług Dionizjusza	1876
Od śmierci Chrystusa Pana (33 po nar.)	1843
Od czasu zaprowadzenia dzwonów po kościołach (752)	1124
Od zaprowadzenia chrześcijaństwa w Polskę (965)	911
Od wynalezienia nót muzycznych (1028)	848
Od wynalezienia kompasu (1200)	676
Od odkrycia żup solnych w Wieliczce (1233)	643
Od wynalezienia igły magnesowej (1302)	574
Od wprowadzenia papieru w Europie (1308)	568
Od założenia akademii krakowskiej (1364)	512
Od wynalezienia prochu (1380)	496
Od połączenia Litwy z Polską przez Jadwigę i Jagiełłę (1386)	490
Od wynalezienia drukarstwa (1440)	436
Od urodzenia Mikołaja Kopernika (1473)	403
Od czasu pierwszego druku w Krakowie (1474)	402
Od odkrycia Ameryki przez Krzysztofa Kolumba (1492)	384
Od pierwszego użycia kawy w Europie (1554)	322
Od unii Litwy z Polską w Lublinie (1569)	307
Od wprowadzenia kalendarza Gregoryjańskiego (1582)	294
Od wprowadzenia tegoż do Polski (15 października 1587)	289
Od czasu używania tytoniu i tabaki w Europie (1586)	290
Od czasu kiedy herbatę pierwszy raz poznano w Europie (1594)	282
Od wynalezienia teleskopów (1609)	267
Od wynalezienia zegarów ściennych (1657)	219
Od czasu kiedy Prusy przestały być lenn. Polski (1657)	219
Od czasu przyznania Prusom tytułu królewskiego (1701)	175
Od czasu wynalezienia fortepianu (1711)	165
Od czasu pierwszego rozbioru Polski (1773)	104
Od rozpowszechnienia kartofli w Europie	103
Od czasu zbudowania pierwszej lokomotywy w Anglii (1785)	91
Od czasu drugiego rozbioru Polski (1793)	83
Od czasu trzeciego rozbioru Polski (1795)	81
Od wynalezienia zapalek chemicznych (1820)	56
Od wynalezienia pierwszej maszyny do szycia (1845)	31
Od urodz. króla pruskiego Wilhelma I. 79; od wstap. jego na tron	15
Od odnowienia Cesarstwa Niemieckiego	5

Święta i dni ruchome.

Na koncylium w Nicei przyjęto, ażeby Wielkanoc obchodzić w pierwszą niedzielę wiosenną po pełni księżyca, tj. po porównaniu dnia z nocą. Że ta niedziela nie w każdym roku na ten sam dzień powraca, stąd święta, które w stałym oddaleniu od Wielkanocy przypadać powinny, muszą się razem z nią przemieszczać, i dla tego świętami ruchomymi się zowią. — Wielkanoc przypaść może najwcześniej dnia 22 marca, jak to było w roku 1818, najpóźniej dnia 25 kwietnia, jak będzie w roku 1886.

NIEDZIELA STAROZAPUSTNA przypada w 1876 r. 13 lutego.

POPIELEC przypada w tym roku dnia 1 marca.

NIEDZIELA WSTĘPNA przypada 5 marca.

WIELKANOC przypada dnia 16 kwietnia.

WNIEBOWSTĄPIENIE P. 40go dnia po Wielkanocy tj. 25 maja.

ZIELONE ŚWIĄTKI 50 dni po Wielkanocy tj. 4 czerwca.

Ś. TRÓJCY obchodzi się tydzień po Ziel. Św. tj. 11 czerwca.

BOŻE CIAŁO w czwartek po uroczystości św. Trójcy tj. 15 czerwca.

ADWENT

zaczyna się w niedzielę, która najbliższą jest św. Andrzeja; a jeżeli św. Andrzej w niedzielę przypada, tamże się adwent zaczyna; w tym roku przypada 3 grudnia. — Niedziel adwentowych jest cztery, choć adwentu nie zawsze bywa cztery tygodnie. Z pierwszą niedzielą adwentu zaczyna się także Rok Kościelny.

SUCHE DNI

przypadają co kwartał we środy, piątki i soboty 4 razy do roku.

Pierwsze po niedzieli trzeciej adwentu 20, 22 i 23 grudnia.

Drugie po niedzieli pierwszej wielkiego postu 8, 10 i 11 marca.

Trzecie po niedzieli Zielonych Św. tj. 7, 9 i 10 czerwca.

Czwarte po Podwyższeniu św. Krzyża 20, 22 i 23 września.

KRZYŻOWE DNI

przypadają w poniedziałek, wtorek i środę po piątej niedzieli od Wielkanocy tj. w trzech dniach poprzedzających Wniebowstąpienie Pańskie 22, 23 i 24 maja.

Uwaga. Św. Maciej przypada w roku zwyczajnym na 24, w roku przestępnym na 25 lutego. — Jeżeli na dzień 8 maja przypada Wniebowstąpienie Pańskie, przenosi się uroczystość św. Stanisława na jutro. — Jeżeli Dzień Zaduszny przypadnie w niedzielę, wtedy przenosi się na poniedziałek.

Zaćmienia w roku 1876.

W roku 1876 przypadają w ogóle na całą kuli ziemskiej dwa zaćmienia słońca i dwa zaćmienia księżyca, z których jedynie obadwa zaćmienia księżyca są u nas widzialne.

Pierwsze zaćmienie księżyca jest częściowe i odbędzie się w godzinach przedpołudniowych 10 marca. Jest widzialne w Ameryce, jako też na zachodzie Europy i Afryki. W wschodnich Niemczech będzie zaćmienie to tylko przez krótki czas widzialnem. Następująca tabelka podaje początek i czas trwania zaćmienia dla niektórych miast:

	Zaćmienie zaczyna się		trwa.		Zaćmienie zaczyna się		trwa.
	godz.	m.	m.		godz.	m.	m.
Berlin	6	14	21	Lignica . . .	6	25	9
Bydgoszcz . . .	6	32	3	Poznań . . .	6	27	8
Frankfurt n. O.	6	19	16	Szczecin . . .	6	19	17
Gdańsk	6	35	1	Wrocław . . .	6	29	5
Głogów	6	25	9	Zgorzelice . .	6	20	14

Pierwsze zaćmienie słońca jest pierścieniowate; odbędzie się w godzinach wieczornych 25 marca. Rozpoczyna się (podług średniego czasu berlińskiego) o godz. 6 minut 23 na Oceanie Spokojnym, przechodzi północną część jego i jest prawie w całej Ameryce północnej widzialnem, atoli jako zaćmienie pierścieniowate jest jedynie widzialnem na przestrzeni położonej na północ ujścia Oregon, aż do północno-zachodniego krańca Hudsons-Bay. Zaćmienie to kończy się o godz. 11 minut 34 w wschodniej Kanadzie.

Drugie zaćmienie księżyca przypada 3 września późno wieczorem i jest częściowe. Zaćmienie to widzieć można w Australii, Azji, Europie, Afryce i południowej Ameryce. Następująca tabelka podaje nam dla niektórych miast ważniejszych:

	początek		koniec			początek		koniec	
	z a ć m i e n i a		z a ć m i e n i a			z a ć m i e n i a		z a ć m i e n i a	
	godz.	m.	godz.	m.		godz.	m.	godz.	m.
Berlin	9	9	11	23	Lignica . . .	9	20	11	34
Bydgoszcz . . .	9	27	11	41	Opole	9	28	11	42
Gdańsk	9	30	11	44	Poznań	9	22	11	36
Głogów	9	20	11	34	Racibórz . . .	9	29	11	43
Frankfurt n. O.	9	14	11	28	Toruń	9	30	11	44
Królewiec . . .	9	37	11	51	Wrocław . . .	9	24	11	38
Kwidzyna . . .	9	31	11	45	Zgorzelice . .	9	15	11	29

Drugie zaćmienie słońca jest całkowite późno wieczorem 17 września; rozpoczyna się o 8 godz. 6 min. (podług średniego czasu berlińskiego) na wyspach Oceanu Spokojnego i przechodzi

przez całą tegoż połąć południową. Całkowitego zaćmienia na stałym lądzie prawie nie widać, a dla Australii i Nowej Gwinei słońce na początku zaćmienia co dopiero weszło, częściowo wcale jeszcze nie. Zaćmienie to kończy się 18 września rano o godz. 1 min. 20 mniej więcej 25 stopni na zachód od przyłasku Horna.

Obieg, oddalenie i wielkość planet.

Słońce jest 1,253,000 razy większe od ziemi. Księżyc obiega ziemię w 27 dniach 8 godzinach; jest od niej oddalony 52,000 mil i 54 razy od niej mniejszy. Średnica ziemi wynosi 1719 mil, a średnia jej odległość od słońca wynosi 20 milionów mil.

Planety	obieg około słońca		oddalenie od słońca	od ziemi.
	lat	dni	milionów mil	
Merkury	—	88,0	8	19 razy mniej.
Wenus	—	224,7	14 ¹ / ₂	¹ / ₁₀ = =
Mars	1	321,7	30	⁷ / ₇ = =
Jowisz	11	314,8	104	1289 = więk.
Saturn	29	166,5	190	654 = =
Uranus	84	6	384	87 = =
Neptun	164	286	600	105 = =

Wielkość planet między Marsem a Jowiszem w skutek wielkiej odległości ledwie się da obliczyć; gdy średnica największych zaledwie 50 mil wynosi. Przecięciowa ich odległość od słońca wynosi od 44—71 milionów mil, a czas obiegu około słońca od 3 $\frac{1}{2}$ —6 $\frac{3}{4}$ lat.

Domysłowy stan powietrza w 1876 r.

(Rys ogólny.)

Nie ulega wątpliwości, że przepowiednie o zmianach powietrza są bez wszelkiej podstawy i nie zasługują na wiarę. Mimo tego nie chcąc się odsuwać od powszechnego zwyczaju zamieszczamy także przepowiednie podług kalendarza Maurycego Knauera, opata w Langheim, w ziemi bamberskiej (około r. 1700), który na zasadzie prawideł egipskiej astrologii opiera stan powietrza na regularnem panowaniu znanych 7 planet. Ponieważ zaś rodzaj wpływu i następstwo po sobie każdego ze 7 planet raz na zawsze jest oznaczone, więc co siedm lat wraca ta sama kolej, co siedm lat mamy te same zmiany powietrza! Porządek panowania jakim te siedm planet po sobie następują jest taki: 1) Saturn (♄), 2) Jupiter (♃), 3) Mars (♂), 4) Słońce (☉), 5) Wenus (♀), 6) Merkury (☿), 7) Księżyc (☾).

Na rok 1876 jest panującym planetą Mars, a więc on jest panem i rządcą tego roku.

Mars (♂) trzeci planeta, jasny, jakoby gorzał błyszczący się jest natury gorącej. We dwa lata obiega cały Zodyak, będąc 7 razy mniejszy od okrągu ziemi. — Rok pod jego panowaniem wogóle suchy.

Wiosna bywa sucha i zimna, i to blisko do samego czerwca.

Lato bardzo gorące zwłaszcza w swoim okresie, jeżeli inne nie przeszkodzą wpływy. Nawet i noce bywają parne i gorące. Wody w rzekach mało.

Jesień także sucha. Przed adwentem rzadko lody stawają.

Zima mierna i sucha.

Tablica

do regulowania zegarów w roku 1876.

Dzie.	Styczeń.		Luty.		Marzec.		Kwiecień.		Maj.		Czerwiec.		Dzie.
	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	
1	3	37	13	48	12	28	więcej	3 48	3	4	mniej	2 23	1
3	4	34	14	3	12	2		3 12	3	18		2 4	3
5	5	29	14	15	11	35		2 37	3	29		1 44	5
7	6	22	14	23	11	6		2 2	3	38		1 22	7
9	7	13	14	28	10	36	mniej	1 29	3	45	więcej	0 59	9
11	8	2	14	30	10	4		0 56	3	50		0 36	11
13	8	48	14	28	9	30		0 24	3	52		0 11	13
15	9	32	14	24	8	56		0 6	3	52	mniej	0 14	15
17	10	13	14	17	8	21	więcej	0 34	3	49		0 40	17
19	10	52	14	7	7	46		1 1	3	44		1 6	19
21	11	28	13	54	7	10		1 27	3	37		1 32	21
23	12	1	13	39	6	33	mniej	1 50	3	28	więcej	1 58	23
25	12	30	13	22	5	56		2 12	3	17		2 24	25
27	12	57	13	2	5	20		2 31	3	4		2 49	27
29	13	20	12	40	4	43		2 49	2	49	mniej	3 13	29
31	13	40	—	—	4	6	—	—	2	32		—	31

Dzie.	Lipiec.		Sierpień.		Wrzesień.		Paździer.		Listopad.		Grudzień.		Dzie.
	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	m.	s.	
1	3	37	6	2	0	17	10	30	16	19	mniej	10 35	1
3	3	59	5	53	0	55	11	7	16	20		9 48	3
5	4	20	5	42	1	35	11	43	16	17		8 59	5
7	4	40	5	28	2	15	12	18	16	10		8 7	7
9	4	58	5	12	2	57	12	51	16	1	więcej	7 14	9
11	5	15	4	54	3	38	13	22	15	47		6 18	11
13	5	29	4	33	4	20	13	50	15	31		5 21	13
15	5	42	4	10	5	2	14	17	15	11		4 23	15
17	5	52	3	46	5	44	14	41	14	47	mniej	3 24	17
19	6	1	3	19	6	27	15	3	14	20		2 25	19
21	6	8	2	51	7	8	15	23	13	50		1 24	21
23	6	13	2	20	7	50	15	39	13	17		0 24	23
25	6	15	1	48	8	31	15	53	12	41	więcej	0 35	25
27	6	14	1	14	9	12	16	4	12	2		1 35	27
29	6	11	0	39	9	51	16	13	11	20		2 33	29
31	6	6	0	2	—	—	16	18	—	—		3 31	31

Tablica powyższa wskazuje na każdy drugi dzień, ile minut (m.) i sekund (s.) dobrze idący zegar kieszonkowy lub ścienny powinien wskazywać więcej lub mniej od dobrze zrobionego i dobrze ustawionego zegaru słonecznego. Doba słoneczna, czyli czas upływający od jednej do drugiej chwili, w których słońce przechodzi przez południk, nie jest przez cały rok równa. Zegary nasze nie mogą się stosować do tej nierówności dób słonecznych; owszem jako narzędzia mechaniczne, im lepsze, tym równiej i jednostajniej chodzą. Tylko dobre zegary słoneczne podają prawdziwe południe, wedle których podług wyższej tablicy regulować można zegary ściennie i kieszonkowe. Regulowane tak zegary i zegarki podają średni czas słoneczny, różny od prawdziwego czasu słonecznego, podawanego przez zegary słoneczne.

Styczeń 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowian.	Słońca		Księżycy	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
			g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1 S	Nowy Rok	Mieczysław	8 13 3	54	10 51	8 56
2 N	po N. R. Makary pust.	Strzeżysław	8 13 3	55	11 2	10 14
3 P	Genowefa i Daniel	Wlastymila	8 13 3	56	11 11	11 34
4 W	Tytus b.	Dobromir	8 12 3	57	11 21	rano
5 Ś	Telesfor m. i Emiljanna p.	Wlastibor	8 12 3	58	11 32	12 55
6 C	SS. Trzej Król.	Bojomir	8 12 4	0	11 46	2 20
7 P	Lucyan m.	Swiatosław	8 11 4	1	12 6	3 52
8 S	Seweryn m.	Mścisław	8 11 4	3	12 37	5 26
9 N	1 po 3 Kr. Julian m.	Władymira	8 10 4	4	1 23	6 55
10 P	Marcyanna p. i Agaton	Dobrosław	8 10 4	5	2 33	8 6
11 W	Hygin m.	Krzesimir	8 9 4	7	4 2	8 55
12 Ś	Arkadyusz m.	Czesława	8 9 4	8	5 38	9 26
13 C	Hilary pap.	Bogumir	8 8 4	10	7 13	9 46
14 P	Eufrozyna p.	Radogost	8 8 4	11	8 39	10 0
15 S	Paweł I. pust.	Domosław	8 7 4	12	9 59	10 11
16 N	2 po 3 Kr. Marcel pap.	Włodzimierz	8 6 4	14	11 17	10 21
17 P	Antoni pust.	Rościsław	8 5 4	16	rano	10 30
18 W	Kat. ś. Piotra w Rzymie	Jaropełk	8 4 4	18	12 34	10 40
19 Ś	Henryk b. i m.	Ratymir	8 3 4	19	1 50	10 52
20 C	Fabian i Sebastian mm.	Przedziszław	8 2 4	21	3 6	11 8
21 P	Agnieszka p.	Jarosława	8 1 4	23	4 21	11 29
22 S	Wincenty m.	Witosław	8 0 4	25	5 33	11 59
23 N	3 po 3 Kr. Jan Jał. Zaśl. NPM.	Wróciśława	7 59 4	26	6 37	12 42
24 P	Tymoteusz b.	Chwalibóg	7 57 4	28	7 26	1 40
25 W	Nawrócenie ś. Pawła	Miłosz	7 56 4	30	8 2	2 49
26 Ś	Polikarp b. i m.	Skarbimir	7 55 4	32	8 28	4 6
27 C	Jan Złotousty czyli Chryzost.	Przybysław	7 54 4	34	8 46	5 26
28 P	Ildefons b. i Karól ces.	Radomir	7 52 4	35	8 59	6 45
29 S	Franciszek Sal.	Zdzisław	7 51 4	37	9 10	8 3
30 N	4 po 3 Kr. Martyna i Ludwika	Dobrogniewa	7 49 4	39	9 20	9 22
31 P	Piotr w.	Spitogniew	7 48 4	40	9 29	10 42

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
Ilość godz. i min.	7 41	7 50	7 59	8 11	8 25	8 40	8 56

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
godz. min.	6 4	6 3	6 2	6 0	5 56	5 51	5 45

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5636 Rok). — Dnia 1 stycznia przypada 4 Thebeth. — 7 stycznia 10 Tebeth. — 27 stycznia 1 Szabat.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkury (☿) pozostaje niewidzialnym. — Wenus (♀) widać przed swem zejściem między 6 a 7 godz. przez 3 do 3^{3/4} godz. — Mars (♂) zajmuje coraz północniejsze stanowisko i stąd widać go jeszcze zawsze z 3 godz. po zachodzie słońca; 29 t. m. staje najbliżej Wenusy. — Jowisz (♃) wschodzi 19 t. m. o północy, później tuż po 11 godz. wieczorem i jest następnie jeszcze przez 4^{1/2} do 5 godz. widzialnym. — Saturn (♄) pozostaje przez cały miesiąc niewidzialnym.

KSIEŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pierwsza kwadra dnia 3 marca o 11 godzinie przed południem.
- ☾ Pełnia dnia 10 marca o 7 godzinie przed południem.
- ☾ Ostatnia kwadra dnia 18 marca o 2 godzinie rano.
- ☾ Nów dnia 25 marca o 9 godzinie wieczorem.

Księżyc najbliżej ziemi dnia 5, najdalej od ziemi dnia 17, najbliżej ziemi dnia 30 marca.

EWANGELIE.

- Na środę popielcową: o poszczających i obłudnikach. Mat. 6.
 „ niedzielę wstępną (I postu): O kuszeniu Chrystusa przez diabła. Mat. 4.
 „ „ suchą (II postu): O przemienieniu Pańskim. Mat. 17.
 „ „ głuchą (III postu): O wyrzucaniu czartów. Łuk. 11.
 „ uroczystość Zwiastowania NPMaryi: O posłaniu anioła Gabryela do NPMaryi. Łuk. 1.
 „ niedzielę śródpstną: O nakarmieniu 5000 ludzi. Jan 6.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

1. Moskale składają broń pod Smoleńskiem 1634 r. — 3. Pobicie Moskwy pod Kurowem 1831 r. — Austriacy wchodzą do Krakowa 1846 r. — 5. Chrystus Mieczysława I. 965 r. — Legion polski przeważa zwycięztwo pod Solnkiem 1849 r. — 7. Religia chrześcijańska wprowadzona do Polski 965 r. — 8. Wiekopomny sejm prawodawczy w Wiślicy 1347 r. — 9. Książę Maksymilian wypuszczony z niewoli 1589 r. — 14. Tajnym traktatem Austriya przyrzekła zwrócić zabór Polski 1812 r. — 15. Powstanie Jenerała Madałińskiego 1794 r. — 16. Krzyżacy wyrzynają w Wołkowysku lud zgromadzony w kościele 1409 r. — 20. Uwolnienie Polaków z więzienia w Moabie i utworzenie w Poznaniu komitetu Narodowego 1848 r. — 22. Szwedzi odparci z pod Częstochowy 1656 r. — Zwycięztwo pod Olszową; Mielecki ranny 1863 r. — 24. Powstanie Kościuszki w Krakowie 1794 r. — 26. Władysław Jagiełłończyk obrany królem czeskim 1471 r. — 28. Przybycie więźniów Polskich do Poznania 1848 r. — 29. Manifest Moskwy poprzedzający zabór 1793 r. — 30. Powstanie w Szawlach 1831 r. — 31. Przymierze Jana Sobieskiego z Austryą 1683 r. — Zniesienie Moskwy pod Wawrem i Dębem 1831 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Marzec od 1 do 20 ostre powietrze, — od 21 do 31 czas zmienny.

Kwiecień 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowiań.	Słońca		Księżycy	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
			g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1 S	Teodora m.	Zbigniew	5 38	6 31	8 56	2 37
2 N	Biała. Franciszek z Pauli.	Sudomir	5 36	6 33	10 17	3 24
3 P	Ryszard b.	Mnożyśław	5 33	6 35	11 46	3 56
4 W	Izydor b.	Wratisław	5 31	6 36	1 16	4 17
5 Ś	Wincenty Fer.	Bożywój	5 29	6 38	2 42	4 31
6 C	Wilhelm w.	Świętobór	5 26	6 40	4 3	4 43
7 P	Donat i Rufin.	Przesław	5 24	6 42	5 24	4 53
8 S	Dyonizy b.	Radosław	5 22	6 43	6 44	5 1
9 N	Palmowa. Marya Eg.	Dobrosława	5 20	6 45	8 3	5 11
10 P	Ezechiel pr.	Goryśław	5 17	6 47	9 23	5 23
11 W	Leon W. pap.	Jaromir	5 15	6 49	10 42	5 38
12 Ś	Juliusz p.	Lubosław	5 13	6 50	11 57	5 58
13 C	<i>wielki.</i> Hermenegild m.	Przemysław	5 10	6 52	rano	6 26
14 P	<i>wielki.</i> Tyburey i Walery	Myślimir	5 8	6 54	1 3	7 7
15 S	<i>wielka.</i> Krescenty	Wacław bł.	5 6	6 56	1 55	8 1
16 N	Wielkanoc. Lambert.	Nosisław	5 4	6 57	2 33	9 9
17 P	Pon. Wiel. Anicet p.	Krasisław	5 2	6 59	3 0	10 24
18 W	Apoloniusz m.	Gościśław	4 59	7 1	3 18	11 42
19 Ś	Hermogenes m.	Władymir	4 57	7 2	3 32	1 1
20 C	Agnieszka p.	Czesław m.	4 55	7 4	3 44	2 21
21 P	Anzelm b.	Drogomil	4 53	7 6	3 53	3 41
22 S	Soter i Kajus mm.	Strzeżymir	4 51	7 8	4 3	5 4
23 N	Przew. Wojciech b. i m.	Wojciech św.	4 49	7 10	4 14	6 31
24 P	Jerzy m.	Jerzy św.	4 46	7 11	4 26	8 3
25 W	Marek ewang.	Jarosław św.	4 44	7 13	4 43	9 38
26 Ś	Klet i Marceli p.	Spitymir	4 42	7 15	5 9	11 10
27 C	Roch i Teofil b.	Bognuś	4 40	7 16	5 48	rano
28 P	Witalis m.	Zywisław	4 38	7 18	6 46	12 27
29 S	Piotr m.	Sławogost	4 36	7 20	8 4	1 23
30 N	2 po W. Katarzyna Sen.	Chwalisława	4 34	7 21	9 33	1 59

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data	1	6	11	16	21	26
godz. min.	12 53	13 13	13 34	13 53	14 13	14 33

ŚWITA.

Data	1	6	11	16	21	26
godz. min.	3 34	3 19	3 3	2 47	2 30	2 12

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5636 Rok.)—Dnia 9 kwietnia (15 Nisan) początek Paschy*. — 10 kwietnia (16 Nisan) drugie święto*. — 15 kwietnia (21 Nisan) siódme święto*. — 16 kwietnia (22 Nisan) koniec Paschy*. — 25 kwietnia 1 Ijar.

*) oznacza święta ściśle święcone.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkurego (☿) nie widać. — Wenus (♀) widać w tym miesiącu przez blisko 4 godz., zachodzi z początku o 11, później o 12 godz. na północnym zachodzie. — Marsa (♂) widać z początku około 8, w końcu t. m. 8³/₄ wieczorem. — Jupiter (♃) wschodzi na południowym wschodzie na początku t. m. o 11 w końcu o 9 godz. i jest w końcu przez 6 godzin widzialnym. — Saturn (♄) jest dopiero w końcu t. m. na kwadrans przed świtem widzialnym.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pierwsza kwadra dnia 1 kwietnia o 5 godzinie po południu.
 - ☾ Pełnia dnia 8 kwietnia o 9 godzinie wieczorem.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 16 kwietnia o 10 godzinie wieczorem.
 - ☾ Nów dnia 24 kwietnia o 8 godzinie przed południem.
- Księżyc najdalej od ziemi 14, najbliżej ziemi dnia 26 kwietnia.

EWANGELIE.

- Na niedzielę białą (V postu): O żydach chcących ukamienować Chr. Jan 8.
 „ „ palmową: O wjeździe Chrystusa do Jeruzalem. Mat 21.
 „ Wielki Czwartek: O wieczerzy Pańskiej i umywaniu nóg przez Chrystusa Apostołom. Jan 13.
 „ Wielki Piątek: Passya według Jana św. w r. 18 i 19.
 „ niedzielę Wielkanocną: O zmartwychwstaniu Chrystusa Pana. Mar. 16.
 „ poniedz. Wielkanocny: O dwóch uczniach idących do Emaus. Łuk 2.
 „ niedzielę Przewodnią: O niewiernym Tomaszu. Jan 20.
 „ „ 2 po W. Nocy: O Chrystusie dobrym pasterzu. Jan 10.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

1. Śmierć Zygmunta I. 1548 r. — 4. Świetne pod Raclawicami nad Moskwą zwycięstwo 1794 r. — 6. Pierwsze założenie akademii krakowskiej 1361 r. — 7. Pius IX. papież poświęca chorągiew legionów Polskich 1849 r. — 8. Jadwiga na czele wojska w wyprawie na Węgry 1390 r. — Albert mistrz Krzyżaków przyjmuje wiarę Lutra i jako książę lenne zaprzysięga poddaństwo 1525 r. — Rzeź Warszawska przez Moskali 1861 r. — 9. Oświadczenie drugiego rozbioru Polski 1793 r. — 10. Świetne zwycięstwo pod Iganiami 1831 r. — 11. Układy Jarosławieckie 1848 r. — 16. Powstanie Żmudzi 1794 r. — Rzeź Oszmiany 1831 r. — 17. Powstanie w Warszawie pod Janem Kilińskim 1794 r. — 19. Protestacya na sejmie Tadeusza Rejta 1773 r. — Świetna rozprawa z Austryakami pod Raszynem 1809 r. — Rozpoczyna się reorganizacya Poznańskiego 1848 r. — 23. Insurekcyja w Wilnie pod wodzą Jasińskiego 1794 r. — 25. Wywieszanie zdrajców w Wilnie 1794 r. — 26. Trzeci rozbiór Polski 1795 r. — Moskale pod Nową wsią pobici, przechodzą do Księstwa 1863 r. — Zbombardowanie spokojnego Krakowa przez Austryaków 1848 r. — 27. Dwernicki wchodzi do Galicji 1831 r. — 28. Spalenie Książa. — Śmierć Floryana Dąbrowskiego 1848 r. — 29. Protestacya Poznańska przeciw wcieleniu do Niemiec 1849 r. — Klęska pod Brdowem (Jung Blankenheim) 1863 r. — 30. Bitwa pod Miłosławiem 1848 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Kwiecień od 1 do 8 pochmurno, — od 9 do 15 ciepło, — od 16 do 24 deszcze, wiatry i grady, — od 25 do 30 łagodne i ciepłe powietrze.

Maj 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowiań.	Słońca		Księżycy	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
			g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1 P	Filip i Jakób ap.	Lubomir	4 32	7 23	11 3	2 23
2 W	Atanazy	Witimir	4 30	7 25	12 29	2 39
3 Ś	Znal. ś. Krzyża	Świętosława	4 28	7 26	1 52	2 51
4 C	Floryan m.	Więnczysław	4 26	7 28	3 11	3 1
5 P	Monika wd.	Chocisław	4 24	7 30	4 29	3 10
6 S	Jan w Oleju	Gościwit bł.	4 22	7 31	5 47	3 20
7 N	3 po W. Domicella p.	Ludomiła św.	4 21	7 33	7 5	3 31
8 P	Stanisław b. i m.	Stanisław św.	4 19	7 35	8 24	3 44
9 W	Grzegorz Teol.	Bożorad bł.	4 17	7 37	9 41	4 2
10 Ś	Izydor oracz <i>Dz. modlitwy</i>	Cierpimir	4 15	7 38	10 50	4 27
11 C	Mamert b.	Ludowit	4 14	7 40	11 48	5 3
12 P	Pankracy m.	Wszemił	4 12	7 42	rano	5 52
13 S	Serwacy b.	Cichosław	4 10	7 43	12 31	6 56
14 N	4 po W. Bonifacy m.	Dobiesław	4 8	7 45	1 1	8 8
15 P	Zofia m.	Strzeżysława	4 7	7 46	1 22	9 24
16 W	Jan Nep.	Więnczysława	4 5	7 48	1 38	10 41
17 Ś	Antonin b.	Sławomił	4 4	7 49	1 50	11 58
18 C	Eryk kr. i m.	Wszesław	4 2	7 51	2 0	1 16
19 P	Potencyanna p.	Kzesomysł	4 1	7 52	2 9	2 36
20 S	Bernardyn	Bronimir	4 0	7 54	2 19	3 59
21 N	5 po W. Wenancyusz m.	Przesława	3 58	7 55	2 31	5 29
22 P	Helena król. <i>Dni krzyż.</i>	Wisława bł.	3 57	7 57	2 46	7 3
23 W	Dezydery <i>Dni krzyż.</i>	Budziwój	3 55	7 58	3 7	8 39
24 Ś	Joanna wd. <i>Dni krzyż.</i>	Tomira	3 54	8 0	3 40	10 6
25 C	Wniebowst. P. Magd. dePazzi.	Borysława	3 53	8 1	4 30	11 13
26 P	Filip Nereusz	Więcymił	3 52	8 2	5 43	11 58
27 S	Jan p.	Rusław	3 50	8 4	7 12	rano
28 N	6 po W. German	Jaromił	3 49	8 5	8 45	12 27
29 P	Teodozya p.	Boguchwała	3 48	8 6	10 15	12 45
30 W	Feliks pap.	Sulimir	3 47	8 7	11 40	12 59
31 Ś	Petronela p.	Bożesława	3 46	8 9	1 0	1 10

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
Ilość godz. i min.	14 51	15 8	15 26	15 43	15 57	16 12	16 23

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
godz. min.	1 53	1 32	1 8				całą noc.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5636 Rok.) — Dnia 12 maja (18 Ijar) Lag-Beomer. — 24 maja 1 Sivan. — 29 maja (6 Sivan) Szabuot*. — 30 maja (7 Sivan) drugie święto*.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkurego (☿) widać krótko przed swem zejściem na północnym zachodzie; w połowie t. m. przez blisko 3 kwadransy około godz. 9¹/₃ wieczorem, w końcu t. m. znika znowu. — Wenus (♀) zachodzi znowu wcześniej, jest dla tego w końcu t. m. jeszcze tylko przez 2³/₄ godz. wieczorem widzialną. — Marsa (♂) widać coraz krócej; w końcu tego miesiąca zaledwie przez kwadrans. — Jupiter (♃) stawa 17 t. m. w opozycji ze słońcem i świeci przez całą noc na południowym niebie. — Saturna (♄) można na południowym wschodzie przez ¹/₃ do 1 godz. po swem wejściu z początkowo od 3, w końcu o 1 godz. widzieć.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 8 maja o 11 godzinie przed południem.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 16 maja o 2 godzinie po południu.
 - ☾ Nów dnia 23 maja o 4 godzinie przed południem.
 - ☾ Pierwsza kwadra dnia 30 maja o 7 godzinie przed południem.
- Księżyc najdalej od ziemi dnia 12, najbliżej dnia 24 maja.

EWANGELIE.

- Na niedzielę 3 po W. Nocy: Maluczko a już mnie nie ujrzycie. Jan 16.
 „ uroczystość św. Stanisława: Z przypowieści o dobrym pasterzu. Jan 10.
 „ niedzielę 4 po W. Nocy: O odejściu Chr. Pana do Ojca. Jan 16.
 „ „ 5 po W. Nocy: O prawdziwej modlitwie. Jan 16.
 „ uroczystość Wniebowst. Pańsk.: O wniebowstąpieniu Pańsk. Mar. 16.
 „ niedzielę 6 po W. Nocy: O obietnicy zesłania Ducha św. Pocieszyciela.
 Jan 15 i 16.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

2. Bolesław Śmiały zdobywa Kijów 1068 r. — Bitwa pod Wrześnią 1848 r. — 3. Prusacy wykonywują przysięgę wierności 1454 r. — Ogłoszenie konstytucyi 1791 r. — Stworzenie Królestwa Polskiego 1815 r. — 5. Otwarcie biblioteki Raczyńskich w Poznaniu 1829 r. — 6. Utarczka pod Sremem 1848 r. — 9. Wywieszanie zdrajców w Warszawie 1794 r. — Złożenie broni przez Polaków 1848 r. — 14. Detronizacja Stanisława Poniatowskiego przez konfederatów barskich 1770 r. — 15. Stanisław Leszczyński uznany królem Lotaryngii 1736 r. — 17. Smoleńsk zwrócony Polsce 1634 r. — 21. Jan Sobieski ogłoszony królem 1674 r. — 23. Fryderyk chwali konstytucyą 3 maja 1791 r. — 24. Śmierć Mikołaja Kopernika 1543 r. — Konfederacja Targowicka 1792 r. — 26. Koniec powstania podolsko-ukraińskiego 1831 r. — 27. Fryderyk dziękuje Rzeczypospolitej za przyznanie mu tytułu króla 1764 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Maj od 1 do 8 czas przyjemny, — od 9 do 12 pochmurne i mroźne noce, — od 13 do 19 ciepłe powietrze z deszczami, — od 20 do 31 czas zimny i wilgotny.

Czerwiec 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowiań.	Słońca		Księżycy	
			wsch. g. m.	zach. g. m.	wsch. g. m.	zach. g. m.
1 C	Nikodem m.	Światopełk	3 45	8 10	2 18	1 19
2 P	Marceli i Piotr m.	Ratysław bł.	3 44	8 11	3 35	1 28
3 S	Erazm m. <i>Wigilia</i>	Bratumiła	3 43	8 12	4 53	1 39
4 N	Ziel. Świątki. Optat b.	Litomił	3 42	8 13	6 11	1 52
5 P	Pon. ś. Bonifacy b.	Dobromił	3 42	8 14	7 28	2 8
6 W	Norbert b.	Cichomir	3 41	8 15	8 40	2 29
7 Ś	Robert op. <i>Suche dni</i>	Wisław bł.	3 41	8 16	9 41	3 2
8 C	Medard b.	Wyszosław	3 40	8 17	10 29	3 48
9 P	Prymus i Felic. <i>Suche dni</i>	Sławój	3 40	8 18	11 3	4 46
10 S	Małgorzata król. <i>Suche dni</i>	Bogumił św.	3 39	8 19	11 26	5 56
11 N	S. Trójca. Barnaba ap.	Rodomił	3 39	8 19	11 43	7 11
12 P	Onufry w.	Wyszomir	3 39	8 20	11 57	8 26
13 W	Antoni z Padwy	Chotymir	3 38	8 21	rano	9 43
14 Ś	Bazyli b.	Przedzimir b.	3 38	8 21	12 7	10 59
15 C	Boże Ciało. Wit i Modest.	Wit św.	3 38	8 22	12 16	12 15
16 P	Benon b. <i>Urocz. Serca Jez.</i>	Budzimir	3 38	8 22	12 25	1 34
17 S	Adolf bisk.	Drogomyśl	3 38	8 23	12 36	2 58
18 N	2 po S. Marek i Marcelin	Długosław	3 38	8 23	12 49	4 28
19 P	Gerwazy i Protazy	Bożysław	3 38	8 24	1 6	6 2
20 W	Juliana p.	Bogna św.	3 38	8 24	1 32	7 34
21 Ś	Alojzy Gonzaga	Domysław	3 38	8 24	2 13	8 53
22 C	Paulin bisk.	Broniów	3 38	8 25	3 16	9 49
23 P	Agrypina p.	Wanda	3 38	8 25	4 41	10 24
24 S	Narodz. ś. Jana Chrzciciela	Janisław	3 38	8 25	6 16	10 48
25 N	3 po S. Prosper bisk.	Włastimił	3 39	8 25	7 51	11 5
26 P	Jan i Paweł mm.	Rozmysław	3 39	8 25	9 22	11 17
27 W	Władysław kr.	Władysław św.	3 39	8 25	10 46	11 27
28 Ś	Leon p. <i>Wigilia</i>	Zbroisław	3 40	8 25	12 6	11 36
29 C	Piotr i Paweł ap.	Wyszomir	3 40	8 25	1 24	11 46
30 P	Emilja p. Wsp. ś. Pawła ap.	Cichosława	3 41	8 24	2 42	11 58

 Dnia 21 czerwca początek lata. — Przesilenie dnia z nocą.

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26
Dość godz. i min.	16 25	16 34	16 40	16 44	16 46	16 46

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26
godz. min.						

całą noc.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5636 Rok.) -- 23 czerwca przypada 1 Thamus.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkurego (☿) nie widać. — Wenus (♀) widać coraz krócej ponieważ się coraz więcej zbliża do słońca, 8 t. m. świeci najmocniej, w końcu zachodzi już o zmroku. — Mars (♂) zachodzi począwszy od 3 t. m. już za dnia i dla jest tego niewidzialny. — Jupiter (♃) jest około 10 godz. widzialnym w pierwszej połowie t. m. do świtu, od 19 począwszy zachodzi już pierwej, 12 t. m. stawa ze zachodem słońca w południku. — Saturn (♄) wschodzi 14 t. m. po północy w końcu o 11 godz. wieczorem i bywa przez $1\frac{1}{2}$ do $2\frac{1}{2}$ godz. widzialnym.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 7 czerwca o 2 godzinie rano.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 15 czerwca o 4 godzinie rano.
 - ☾ Nów dnia 21 czerwca o 11 godzinie wieczorem.
 - ☾ Pierwsza kwadra dnia 28 czerwca o 4 godzinie po południu.
- Księżyc najdalej od ziemi dnia 8, najbliżej dnia 22 czerwca.

EWANGELIE.

- Na Zielone Świątki: O zesłaniu Ducha św. Jan 14.
 „ poniedziałek św.: Rozmowa Jezusa z Nikodemem. Jan 3.
 „ niedzielę św. Trójcy: O władzy danęj Chrystusowi i posłaniu Apostołów Mat. 28.
 „ urocz. Bożego Ciała: O chlebie co z nieba zstąpił. Jan 6.
 „ niedzielę 2 po Ziel. Św.: O wezwaniu na wielką ucztę. Łuk. 14.
 „ „ 3 po Ziel. Św.: O zgubionej owcy i groszu. Łuk. 15.
 „ uroczystość ŚŚ. Piotra i Pawła: O opoce na której kościół zbudowano i władzy danęj św. Piotrowi. Mat. 16.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

2. Przymierze Litwy z Krzyżakami 1380 r. — Urodzenie Jana Sobieskiego 1624 r. — Odparcie najazdu szwedzkiego z pod Gdańska 1626 r. — 3. Kardynał Hozyusz sprowadza Jezuitów do Warmii 1566 r. — 6. Bitwa pod Szczekocinami 1794 r. — 10. Zamach na obalenie rządu narodowego 1831 r. — 11. Przywilej arcybiskupom gnieźnieńskim na koronację królów 1451 r. — 14. Otwarcie sejmu Targowiczan w Grodnie 1793 r. — 15. Michał Wiśniowiecki zaprzysięga pacta conventa 1669 r. — 18. Ucieczka z Krakowa Henryka Walezjusza 1574 r. — Bitwa pod Wilnem 1831 r. — 20. Dymitr uroczyście do Moskwy przez Polaków wprowadzony 1605 r. — 22. Zniesienie zupełne Jadźwingów 1264 r. — 23. Pogrzeb Kościuszki w Krakowie 1818 r. — 24. Rzeź humańska 1768 r. — 26. Koronacja w Gnieźnie Przemysława I. 1295 r. — 28. Koniec 10dniowej bitwy i zniesienie zupełne Kozaków pod Beresteczkiem 1651 r. — Wywieszenie zdrajców w Warszawie 1794 r. — Sejm konfederacyjny ogłasza niepodległość Polski 1812 r. — 29. Władysław Jagiellończyk obejmuje tron węgierski 1470 r. — Napoleon w Wilnie 1812 r. — Bitwa pod Wilkomierzem 1831 r. — 30. Wyprawa na Moskwę 1579 r. — Szwedzi wkraczają do Polski 1625 r. — Wstrzymanie wyroku sądu sejmowego 1828 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Czerwiec od 1 do 7 dni pogodny i ciepły, od 8 do 15 czas zmienny, od 16 do 22 chłodne noce i dni ciepłe, — od 23 do 30 ciepłe latowe powietrze.

Lipiec 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowian.	Słońca		Księżycy	
			wsch. g. m.	zach. g. m.	wsch. g. m.	zach. g. m.
1 S	Juliusz m.	Bogusław	3 42	8 24	4 0	rano
2 N	4po S. Nawiedzenie NPM.	Ojcomil	3 43	8 24	5 17	12 13
3 P	Heliodor b.	Miłosław	3 43	8 24	6 31	12 34
4 W	Józef Kalasanty	Wielosław	3 44	8 23	7 36	1 3
5 Ś	Wilhelm op.	Prokop	3 45	8 22	8 27	1 44
6 C	Izajasz pror.	Izasław	3 46	8 22	9 5	2 39
7 P	Klaudysz m.	Krasnoroda bł.	3 47	8 21	9 31	3 46
8 S	Elżbieta król.	Chwalimir	3 48	8 21	9 50	5 0
9 N	5po S. Zenon m.	Cyryl Strachota	3 49	8 20	10 4	6 16
10 P	7 Braci mm.	Radziwój	3 50	8 19	10 15	7 32
11 W	Pius pap. i m.	Oleha św.	3 51	8 18	10 24	8 48
12 S	Jan Gwalbert.	Tolimir bł.	3 52	8 18	10 33	10 3
13 C	Małgorzata p.	Radomiła	3 53	8 17	10 43	11 19
14 P	Bonawentura	Dobrogost	3 54	8 16	10 54	12 38
15 S	Rozesłanie śś. apostołów	Radosław	3 56	8 15	11 9	2 3
16 N	6po S. NPM. Szkapł.	Dzierzysława	3 57	8 14	11 30	3 32
17 P	Aleksy wyzn.	Dzierzykraj	3 58	8 13	rano	5 4
18 W	Szymon z Lipnicy	Unisław	3 59	8 12	12 2	6 28
19 Ś	Wincenty z Pauli	Wodzisław	4 1	8 10	12 53	7 35
20 C	Czesław wyzn.	Czesław	4 2	8 9	2 6	8 20
21 P	Prakseda p.	Stosław	4 3	8 8	3 38	8 49
22 S	Marya Magdalena	Bolesława	4 5	8 7	5 16	9 8
23 N	7po S. Apolinary b. i m.	Zelisław	4 6	8 5	6 52	9 22
24 P	Krystyna p.	Lubomira	4 8	8 4	8 21	9 34
25 W	Jakób ap.	Ślawosz	4 9	8 2	9 46	9 44
26 Ś	Anna matka NPM.	Mirosława	4 10	8 1	11 7	9 53
27 C	Pantaleon	Wszebor	4 12	8 0	12 27	10 5
28 P	Botwid m.	Świętomir	4 13	7 58	1 47	10 19
29 S	Marta p.	Cierpiśława	4 15	7 56	3 6	10 37
30 N	8po S. Abdon m.	Ludomir	4 16	7 55	4 21	11 3
31 P	Ignacy Loj.	Zdobysław	4 18	7 53	5 29	11 40

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
Ilość godz. i min.	16 42	16 36	16 27	16 17	16 5	15 51	15 35

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
godz. min.							1 5

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5636 Rok.) — Dnia 9 lipca (17 Thamus) Post. Zdobyćcie świątyni. —
22 lipca przypada 1 Ab. — 30 lipca (9 Ab) Post. Zburzenie świątyni*.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkury (☿) pozostaje niewidzialnym. — Venus (♀) jest 14 t. m. w konjunkcyi ze słońcem i pozostaje dla tego prawie przez cały miesiąc niewidzialną. — Mars (♂) niewidzialny. — Jupiter (♃) z początku 3. w końcu t. m. blisko 2 godz. widzialnym; 18 t. m. zachodzi już o północy. — Saturn (♄) wschodzi 14 t. m. już ze zmierzchem i pozostaje przez noc widzialnym; 24 t. m. dochodzi ze świtem swęj kulminacyi.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 6 lipca o godzinie 5 po południu.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 14 lipca o 3 godzinie po południu.
 - ☾ Nów dnia 21 lipca o 6 godzinie rano.
 - ☾ Pierwsza kwadra dnia 28 lipca o 4 godzinie rano.
- Księżyc najdalej od ziemi dnia 5, najbliżej ziemi dnia 20 lipca.

EWANGELIE.

- Na niedzielę 4 po Ziel. Św.: O obfitym Piotra połowie ryb. Łuk. 5.
 „ „ 5 po Ziel. Św.: O sprawiedliwości Faryzeuszów i pojednaniu się z bratem. Mat. 5.
 „ niedzielę 6 po Ziel. Św.: O nakarmieniu 4000 ludzi Mar. 8.
 „ „ 7 po Ziel. Św.: O fałszywych prorokach. Mat. 7.
 „ „ 8 po Ziel. Św.: O niesprawiedliwym szafarzu. Łuk. 16.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

1. Sejm w Lublinie ku połączeniu Litwy z Koroną 1569 r. — 3. Pobicie Kozaków pod Zborowem 1649 r. — Wkroczenie Szwedów do Polski 1655 r. — Wezwano Polaków do haniebnej służby w Algierze 1832 r. — 4. Konrad sprowadza Krzyżaków do Polski 1228 r. — 6. Rozbicie rokoszan pod Guzowem utrzymuje na tronie słabego króla 1607 r. — 7. Traktat Tylżycki tworzy księstwo Warszawskie 1807 r. — 8. Bitwa pod Puławą otwiera drogę do Polski Augustowi II. 1709 r. — 9. Spalenie Nakła przez Krzyżaków 1330 r. — 10. Aryanie wypędzeni z Polski 1660 r. — 12. Giełgud wprowadza wojsko polskie do Prus 1831 r. — 13. Oblężenie Warszawy przez Prusaków 1794 r. — 15. Zupełne zniesienie Krzyżaków pod Grunwaldem 1410 r. — 17. Pamiętne pod Dubienką zwycięstwo nad Moskwą 1792 r. — 19. Hołd Alberta księcia pruskiego 1569 r. — 23. Stanisław Poniatowski przystępuje do Targowicy 1792 r. — Targowiczanie podpisują rozbiór kraju 1793 r. — 24. Jan Sobieski wyjeżdża z Warszawy na odsiecz Wiednia 1683 r. — 25. Śmierć Konrada Wallenroda 1393 r. — Bitwa z Kozakami nad rzeką Szyrą 1648 r. — 26. August II zaprzysięga w Piekarach pacta conventa 1697 r. — 27. Wjazd Napoleona do Poznania 1806 r. — 30. Wkroczenie do Prus Jagielly przeciw Krzyżakom 1422 r. — 31. Zniesienie wolności druku w Kongresówce 1819 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Lipiec od 1 do 10 pochmurny, deszcz z grzmotem i gradem, — od 11 do 17 dni przyjemne, — od 18 do 21 deszcze, — od 22 do 26 czas wietrzny, — od 27 aż do końca pogoda.

Sierpień 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowiań.	Słońca		Księżycy	
			wsch. g. m.	zach. g. m.	wsch. g. m.	zach. g. m.
1 W	Piotr w okowach	Rolisław	4 20	7 52	6 25	rano
2 S	PM. Anielska	Światosława	4 21	7 50	7 7	12 31
3 C	Znalezienie ś. Szczepana	Letosław	4 23	7 48	7 36	1 35
4 P	Dominik w.	Ostromir bł.	4 24	7 46	7 57	2 47
5 S	PM. Śnieżna	Stanisław	4 26	7 45	8 12	4 4
6 N	9 po S. Przemienienie Pańskie	Chlebosław	4 27	7 43	8 24	5 21
7 P	Kajetan wyzn.	Olech św.	4 29	7 41	8 33	6 37
8 W	Cyryak m.	Niezamyśl	4 31	7 39	8 42	7 53
9 S	Roman m.	Borys i Chleb	4 32	7 37	8 51	9 8
10 C	Wawrzyniec m.	Wawrzyniec	4 34	7 35	9 1	10 26
11 P	Zuzanna p. i m.	Włodzimira	4 36	7 33	9 13	11 48
12 S	Klara p.	Śława bł.	4 37	7 31	9 31	1 13
13 N	10 po S. Hipolit m.	Rosław	4 39	7 29	9 58	2 42
14 P	Euzebiusz w. <i>Wigilia</i>	Dobrowój	4 41	7 27	10 39	4 8
15 W	Wniebowzięcie PM.	Jacław św.	4 42	7 25	11 42	5 20
16 S	Roch w.	Domorad	4 44	7 23	rano	6 14
17 C	Jacek w.	Miron św.	4 46	7 21	1 4	6 48
18 P	Agapit m.	Bronisława	4 47	7 19	2 39	7 11
19 S	Benigna p.	Bolesław	4 49	7 17	4 16	7 27
20 N	11 po S. Bernard op.	Sobiesław	4 51	7 15	5 49	7 40
21 P	Joanna wd.	Kazimira	4 52	7 13	7 17	7 50
22 W	Symforyan m.	Radomił	4 54	7 10	8 41	8 0
23 S	Zacheusz b.	Cichomił	4 56	7 8	10 5	8 11
24 C	Bartłomiej ap.	Cieszymir	4 57	7 6	11 27	8 24
25 P	Ludwik król	Namysław	4 59	7 4	12 47	8 40
26 S	Zefiryn m.	Włastymira	5 1	7 2	2 6	9 3
27 N	12 po S. Cezary b.	Przedziśław	5 2	7 0	3 19	9 36
28 P	Augustyn b.	Wyszomir	5 4	6 57	4 20	10 22
29 W	Ścięcie ś. Jana.	Racibor bł.	5 6	6 55	5 7	11 22
30 S	Róża p.	Szczęsny św.	5 7	6 53	5 40	rano
31 C	Rajmund w.	Świętosław	5 9	6 51	6 3	12 32

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
Ilość godz. i min.	15 32	15 16	14 57	14 39	14 21	14 1	13 42

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
godz. min.	1 11	1 36	1 57	2 14	2 30	2 45	2 58

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5636 Rok.) — Dnia 21 sierpnia przypada 1 Elul.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkury (☿) niewidzialny. — Wenus (♀) wschodzi jeszcze przed słońcem i ukazuje się jako gwiazda poranna, czas widzialności rośnie szybko od 3 kwadransy do 3 godzin; 18 t. m. świeci najmocniej. — Mars (♂) znajduje się 13 t. m. w konjunkcyi ze słońcem i jest z tego powodu niewidzialnym. — Jupiter (♃) zachodzi z początku o 11 później tuż o 9 godz. tak że w końcu t. m. jeszcze tylko przez dobrą godzinę jest widzialny. — Saturn (♄) stawa 27 t. m. w opozycyi ze słońcem i dosięga o północy swego najwyższego punktu; jest przez ten miesiąc całe noce widzialny.

KSIEŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 5 sierpnia o 8 godzinie przed południem.
- ☾ Ostatnia kwadra dnia 12 sierpnia o 11 godzinie wieczorem.
- ☾ Nów dnia 19 sierpnia o 1 godzinie po południu.
- ☾ Pierwsza kwadra dnia 26 sierpnia o 7 godzinie wieczorem.

Księżyc najdalej od ziemi 2.; najbliżej ziemi 17.; najdalej od ziemi 29 sierpnia.

EWANGELIE.

- Na niedzielę 9 po Ziel. Św.: O zburzeniu Jerozolimy. Łuk. 19.
 „ „ 10 po Ziel. Św.: O faryzeuszu i celniku. Łuk. 18.
 „ „ 11 po Ziel. Św.: O uzdrowieniu głuchoniemego. Mar. 7.
 „ „ 12 po Ziel. Św.: O miłosiernym Samarytaninie. Łuk. 10.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

1. Urodzenie Zygmunta Augusta 1520 r. — 2. Unja Litwy z Koroną ostatecznie na sejmie w Lublinie zatwierdzona 1569 r. — 3. Dembiński wchodzi do Warszawy 1831 r. — 4. Hołd księcia kurlandzkiego 1589 r. — 8. Wojska polskie stają przeciw Turkom pod Chocimem 1621 r. — August II. przybywa do Krakowa 1697 r. — 9. Poselstwo austriackie przed Janem Sobieskim 1683 r. — Konfederaci Barscy ogłaszają bezkrólewie 1770 r. — 10. Zupełne zniesienie Pomorza pod Nakłem 1109 r. — Zygmunt brandenburg wraca do Polski 1383 r. — 12. Moskale zajmują Wilno 1794 r. — 14. Wjazd Bolesława Wielkiego do Kijowa 1018 r. — 18. Uroczysty wjazd posłów polskich do Paryża 1573 r. — 19. Zygmunt III. ogłoszony królem 1587 r. — 21. Władysław Jagiellończyk koronowany w Pradze królem czeskim 1471 r. — 22. Zwycięstwo nad Tatarami pod Obertynem 1530 r. — Powstanie w Kościanie 1794 r. — 24. Pobicie Szwedów pod Trzemesznem 1656 r. — 26. Pobicie Szwedów pod Rygą 1601 r. — 27. Król Władysław na tron moskiewski zapraszany 1610 r. — 28. Bunt Moskwy przeciw Polakom 1611 r. — 31. Hołd mistrza Inflanckiego 1559 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Sierpień: od 1 do 10 czas piękny, — od 11 do 16 deszcze i grzmoty strunami, — od 17 do 25 dni parne, — od 26 do 31 zmienne powietrze.

Wrzesień 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowian.	Słońca		Księżycy	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
			g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1 P	Idzi op.	Dzierżysław	5 11	6 48	6 20	1 48
2 S	Stefan król.	Czciobóg	5 12	6 46	6 32	3 6
3 N	13 po S. Joachim ojciec PM.	Przesława św.	5 14	6 44	6 42	4 23
4 P	Rozalia p. i Bronisława	Rościława	5 16	6 41	6 51	5 40
5 W	Urban pap.	Włodzisław	5 17	6 39	7 0	6 57
6 S	Zacharyasz pror.	Drogowit	5 19	6 37	7 10	8 15
7 C	Regina	Domosława	5 21	6 34	7 22	9 35
8 P	Narodzenie NPM.	Radosława	5 22	6 32	7 38	11 0
9 S	Gorgoniusz m.	Sobiebor	5 24	6 30	8 1	12 28
10 N	14 po S. Mikołaj z Tolent.	Władybój	5 26	6 28	8 36	1 54
11 P	Prot i Jacek mm.	Iściław	5 27	6 25	9 28	3 10
12 W	Gwidon w.	Radzimir	5 29	6 23	10 42	4 9
13 S	Eulogiusz b.	Chronisław	5 31	6 21	rano	4 48
14 C	Podw. ś. Krzyża.	Ziemomyśl b.	5 32	6 18	12 10	5 15
15 P	Nikodem m.	Budzymił	5 34	6 16	1 44	5 33
16 S	Kornel i Cyprian	Sędzisław	5 36	6 13	3 17	5 46
17 N	15 po S. 5 ran. ś. Franciszka	Drogosław bł.	5 37	6 11	4 47	5 57
18 P	Tomasz z Wilanowa	Dobrowit	5 39	6 8	6 13	6 7
19 W	January m.	Krzepimir	5 41	6 6	7 37	6 17
20 S	Eustachiusz m.	Myślisław	5 42	6 4	9 0	6 29
21 C	Mateusz ap.	Bożydar	5 44	6 1	10 23	6 44
22 P	Maurycy z tow. m.	Zelimir	5 46	5 59	11 45	7 4
23 S	Tekla p. i m.	Bogusława bł.	5 47	5 57	1 2	7 33
24 N	16 po S. Władysław z Giel.	Homir	5 49	5 54	2 9	8 14
25 P	Kleofas m.	Świętopelk	5 51	5 52	3 2	9 9
26 W	Józefat b. i m. i Justyna p.	Ładysław bł.	5 53	5 50	3 40	10 16
27 S	Przenies. ś. Stanisława	Damian	5 54	5 47	4 7	11 30
28 C	Wacław kr. i m.	Wacław św.	5 56	5 45	4 26	rano
29 P	Michał arch.	Dadzibóg	5 58	5 42	4 40	12 47
30 S	Hieronim w.	Imisław	5 59	5 40	4 51	2 4

 Dnia 22 września początek jesieni. — Porównanie dnia z nocą.

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26
Ilość godz. i min.	13 37	13 18	12 59	12 37	12 17	11 57

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26
godz. min.	3 0	3 13	3 25	3 36	3 47	3 56

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5637 Rok.) — Dnia 19 września przypada (1 Tiszri) Nowy Rok*. **5637.**
 20 września (2 Tiszri) drugie święto Nowego Roku*. — 21 września (3 Tiszri)
 Post Gedaljah. — 28 września (10 Tiszri) Święto pojednania*.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkury (☿) pozostaje niewidzialnym. — Venus (♀) wschodzi o $1\frac{1}{2}$ godz. z rana na północnym wschodzie i pozostaje następnie 3 do 4 godz. widzialną. — Marsa (♂) widać od 18 t. m. począwszy przez krótki czas z rana na wschodzie. — Jupiter (♃) jest z początku o 8 później już o 7 godz. widzialnym, tak że w całym tym miesiącu jeszcze przez blisko godzinę przed swem zejściem głęboko na południowym zachodzie bywa widzialnym. — Saturn (♄) widzialny ze zmierzchem, zachodzi z początku o 5 w końcu już o $2\frac{1}{2}$ godz. rano.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 3 września o 10 godzinie wieczorem.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 11 września o 5 godzinie rano.
 - ☾ Nów dnia 17 września o 11 godzinie wieczorem.
 - ☾ Pierwsza kwadra dnia 25 września o 1 godzinie po południu.
- Księżyc najbliżej ziemi dnia 14; najdalej od ziemi dnia 26 września.

EWANGELIE.

- Na niedzielę 13 po Ziel. Św.: O dziesięciu trędowatych. Łuk. 17.
 „ uroczystość urodz. NMP.: Księgi rodzaju. Mat. 1.
 „ niedzielę 14 po Ziel. Św.: O służeniu Bogu i mamonie. Mat. 6.
 „ „ 15 po Ziel. Św.: O wskrzeszeniu syna wdowy w Naim. Łuk. 7.
 „ „ 16 po Ziel. Św.: O uzdrowieniu opuchłego. Łuk. 14.
 * W dyceczyi chełmińskiej uroczystość narodzenia NMP. przekłada się na następną niedzielę.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

1. Ogłoszono wyrok na zdrajcę Ponińskiego 1790 r. — 2. Posel pruski żąda odstąpienia Wielkopolski 1793 r. — 3. Wilno przez Krzyżaków obleżone 1390 r. — 4. Jan Kazimierz wraca do Krakowa 1657 r. — 5. Sejm odrzuca wszelką ugodę z Mikołajem 1831 r. — 6. Prusacy odступują z pod Warszawy 1794 r. — 7. Stanisław Poniatowski ogłoszony królem 1764 r. — Krukowiecki poddaje Warszawę 1831 r. — 8. Matka Boska w Częstochowie królową Polski ukoronowana 1717 r. — Moskale wchodzą do Warszawy 1831 r. — 12. Obrona Wiednia przez Jana Sobieskiego 1683 r. — 13. Uroczysty wjazd Jana Sobieskiego do Wiednia 1683 r. — Zatwierdzenie pierwszego rozbioru Polski 1773 r. — 14. Polacy w Moskwie 1812 r. 15. Stanisław Poniatowski zaprzysięga pacta conventa 1764 r. — 16. Abdykacya Jana Kazimierza 1668 r. — Romaryno uprowadza wojsko do Galicyi 1831 r. — 19. Bolesław Wielki zdobywa Kijów 1019 r. — 21. Turcy ustępują z Kamieńca 1699 r. — 24. Śmierć hetmana Jana Chodkiewicza 1621 r. — 25. Konfederacya sejmowa potwierdza drugi rozbiór kraju 1793 r. — 27. Zniesienie Krzyżaków pod Połowcami 1331 r. — Sławne pod Kirholmem zwycięztwo nad Szwedami 1605 r. — Śmierć Piotra Skargi 1612 r. — 30. Dąbrowski u rządu rzeczypospolitej francuzkiej 1796 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Wrzesień: od 1 do 9 częste deszcze, — od 10 do 18 piękny czas, — od 19 do 24 naprzemian chłodno i ciepło, — od 25 do 30 pogoda.

Październik 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowian.	Słońca		Księżycy	
			wsch.	zach.	wsch.	zach.
			g. m.	g. m.	g. m.	g. m.
1 N	17 po S. Remigiusz b.	Znatisław	6 15	38	5 1	3 21
2 P	ŚŚ. Aniołowie Stróżowie	Stanimir	6 35	35	5 9	4 38
3 W	Kandyd m.	Siemian	6 45	33	5 19	5 56
4 S	Franciszek Serafin w.	Bratysław bł.	6 65	31	5 30	7 18
5 C	Placyd m.	Zasław	6 85	28	5 45	8 44
6 P	Brunon w.	Bronisław	6 105	26	6 6	10 12
7 S	Marek pap.	Roslawa	6 115	24	6 37	11 41
8 N	18 po S. Brygida wd.	Wojśława bł.	6 135	21	7 24	1 1
9 P	Dyonizy m.	Domogost	6 155	19	8 31	2 5
10 W	Franciszek Borg. w.	Tomil	6 175	17	9 54	2 50
11 S	Gereon tow. mm.	Dobromila	6 185	15	11 24	3 19
12 C	Maxymilian b.	Grzmisław	6 205	12	rano	3 39
13 P	Edward kr.	Ziemisław	6 225	10	12 54	3 53
14 S	Kalixt pap.	Dzierzymir	6 245	8	2 23	4 5
15 N	19 po S. Jadwiga wd.	Drogosława	6 265	6	3 48	4 15
16 P	Teresa p.	Radzisław	6 275	3	5 11	4 25
17 W	Wiktor b.	Zytisława	6 295	1	6 34	4 36
18 S	Łukasz ew.	Bratumił	6 314	59	7 58	4 50
19 C	Piotr z Alkantary	Ziemowit bł.	6 334	57	9 20	5 9
20 P	Jan Kanty	Budzisława	6 354	55	10 40	5 33
21 S	Urszula p.	Daromila	6 364	53	11 53	6 8
22 N	20 po S. Kordula p.	Przybysława	6 384	50	12 53	6 57
23 P	Jan Kapistran	Wlastymir	6 404	48	1 37	8 0
24 W	Rafael arch.	Siemisław	6 424	46	2 8	9 12
25 S	Kryspin m.	Samomysł	6 444	44	2 30	10 27
26 C	Ewaryst p. i m.	Lutosław	6 464	42	2 45	11 43
27 P	Sabina p.	Witomił	6 474	40	2 57	rano
28 S	Szymon i Juda	Władybóg	6 494	38	3 8	12 59
29 N	21 po S. Narceyz b	Dalemił	6 514	36	3 17	2 15
30 P	Edmund b.	Przemysława	6 534	34	3 26	3 32
31 W	Wolfgang b.	Godzimir	6 554	32	3 37	4 53

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
Ilość godz. i min.	11 37	11 16	10 56	10 36	10 17	9 57	9 37

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
godz. min.	4 6	4 15	4 24	4 33	4 42	4 50	4 58

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5637 Rok.) — Dnia 3 października (15 Tiszri) Święto kuczek*. — 4 paźdz. (16 Tiszri) Drugie święto*. — 9 paźdz. (21 Tiszri) Święto palmowe. — 10 paźdz. (22 Tiszri) Koniec kuczek*. — 11 paźdz. (23 Tiszri) Święto zaku*. — 19 paźdz. przypada 1 Marszeszwan.

ZAPISKI.

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkury (☿) niewidzialny do 20 t. m. w końcu widać go na wschodzie z rana około 5 godziny przez 2 do 3 kwadransy. — Wenus (♀) wschodzi z początku o $1\frac{1}{4}$ w końcu o $2\frac{3}{4}$ i jest jeszcze przez blisko 4 godz. widzialną jako gwiazda poranna. — Mars (♂) wschodzi po godz. $4\frac{1}{4}$ z rana na wschodzie i jest z początku $\frac{1}{2}$ w końcu jeszcze $1\frac{1}{2}$ godz. widzialnym. — Jupiter (♃) zachodzi coraz wcześniej i jest w końcu t. m. tylko jeszcze krótko przedtem widzialny. — Saturn (♄) z początku o $6\frac{3}{4}$ w końcu o $5\frac{1}{4}$ wieczorem aż do swego zajścia o $2\frac{1}{2}$ resp. $12\frac{1}{2}$ następującego rana widzialnym.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 3 października o 12 godzinie w południe.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 10 października o godz. 11 przed południem.
 - ☾ Nów dnia 17 października o godzinie 11 przed południem.
 - ☾ Pierwsza kwadra dnia 25 października o godz. 9 przed południem.
- Księżyc najbliżej ziemi dnia 10.; najdalej od ziemi dnia 24 paźdz.

EWANGELIE.

- Na niedzielę 17 po Ziel. Sw.: O najprzedniejszym przykazaniu „Miłuj Boga i bliźniego.“ Mat. 22.
- „ niedzielę 18 po Ziel. Sw.: O uzdrowieniu powietrzem ruszonego w Kafarnaum. Mat. 9.
- „ niedzielę 19 po Ziel. Sw.: O szacie godowej Mat. 22.
- „ „ 20 po Ziel. Sw.: O uzdrowieniu syna królewskiego. Jan 4.
- „ „ 21 po Ziel. Sw.: O dłużniku i złośliwym słudze. Mat. 18.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

2. Sejm w Horodle utwierdza zjednoczenie Litwy z Koroną 1413 r. — 4. Wojska polskie wchodzą w kordon pruski 1831 r. — 6. Koronacya Michała Wiśniowieckiego 1669 r. — Otwarcie sejmu czteroletniego 1788 r. — 7. Klęska cecorska. — Śmierć Żółkiewskiego 1620 r. — 9. Zwycięstwo Jana Sobieskiego pod Parkanami 1683 r. — 10. Klęska maciejowicka 1794 r. — 12. Biskupi na sejmie przeciw różnowiercom i wpływom Moskwy 1767 r. — 13. Poseł moskiewski porywa z sejmu i uwozi w głąb Moskwy protestujących senatorów 1767 r. — 14. Traktat w Wiedniu powiększa księstwo Warszawskie 1809 r. — 15. Śmierć Tadeusza Kościuszki 1817 r. — 16. Uroczysty obchód sypania mogiły Kościuszki 1820 r. — 19. Toruń do Korony wcielony 1454 r. — Józef Poniatowski ginie pod Lipskiem 1813 r. — 20. Urodzenie Stanisława Leszczyńskiego 1676 r. — 22. P.d-danie się Polaków w Kremlinie 1612 r. — 23. Aresztowanie młodzieży w Wilnie 1824 r. — 25. Śmierć Bolesława Krzywoustego 1139 r. — 26. Sąd w Warszawie na dysydentów toruńskich 1724 r. — 27. Uroczysty wjazd posłów polskich do Moskwy 1667 r. — Protestacya przeciw rozbiorowi Polski 1773 r. — 28. Zawarta przeciw Moskwie ugoda z Kozakami 1617 r. — 29. Śmierć Piotra Tomickiego biskupa krakowskiego 1536 r. — Żółkiewski przedstawia Szujskich na sejmie w Warszawie 1611 r. — 30. Zygmunt III. z powrotem z Szwecyi przybywa do Gdańska 1599 r. — 31. Husytom zostawiono wolność ich wyznania 1564 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Październik: od 1 do 7 ciepłe dni z deszczem. — od 8 do 19 deszcze i pogody naprzemian. — od 20 do 31 chłodne i wilgotne powietrze.

Listopad 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowiań.	Słońca		Księżycy		
			wsch. g. m.	zach. g. m.	wsch. g. m.	zach. g. m.	
1 S	Wszyscy SS.	Warcisław	6 57	4 30	3 50	6 17	
2 C	Dzień Zaduszny.	Witimir	6 59	4 28	4 9	7 46	
3 P	Hubert b.	Chwalisław	7 0	4 26	4 37	9 18	
4 S	Karol Borom.	Mściwój	7 2	4 24	5 19	10 45	
5 N	22 po S. Emeryk kr.	Sławomir bł.	7 4	4 23	6 21	11 57	
6 P	Leonard w.	Wszewład	7 6	4 21	7 41	12 49	
7 W	Engelbert m.	Zytomir	7 8	4 19	9 11	1 22	
8 S	Koronaci 4.	Sędziwój	7 10	4 17	10 43	1 45	
9 C	Teodor m.	Bogdar	7 12	4 16	rano	2 1	
10 P	Jędrzej z Awelinu	Łudomir	7 13	4 14	12 11	2 13	
11 S	Marcin b.	Spitosław	7 15	4 13	1 34	2 23	
12 N	23 po S. 5 braci Polaków mł.	Nowosław	7 17	4 11	2 55	2 33	
13 P	Dydak w.	Wszerad	7 19	4 9	4 16	2 43	
14 W	Marcin p. i m.	Wodzimir	7 21	4 8	5 37	2 56	
15 Ś	Giertruda p.	Przebysław	7 22	4 6	6 59	3 12	
16 C	Stanisław Kostka	Rodomir	7 24	4 5	8 20	3 34	
17 P	Salomea p.	Zbysława	7 26	4 4	9 36	4 4	
18 S	Pośw. baz. śś. Piotra i Pawła	Stanisław	7 28	4 2	10 41	4 49	
19 N	24 po S. Elżbieta wd.	Drogomira	7 30	4 1	11 32	5 47	
20 P	Felix de Val.	Sędzimir	7 31	4 0	12 8	6 56	
21 W	Ofiarowanie PM.	Sław	7 33	3 58	12 32	8 10	
22 Ś	Cecylia p.	Wszemiła	7 35	3 57	12 50	9 25	
23 C	Klemens p. i m.	Miływój	7 36	3 56	1 4	10 40	
24 P	Chryzogon m.	Darosław	7 38	3 55	1 14	11 54	
25 S	Katarzyna p. i m.	Chwalimira	7 40	3 54	1 23	rano	
26 N	25 po S. Grzegorz cudotw.	Lechosław	7 41	3 53	1 32	1 9	
27 P	Waleryan b. i Jarosław bł.	Tomir	7 43	3 52	1 42	2 26	
28 W	Rufin m.	Gościorad	7 45	3 51	1 54	3 47	
29 Ś	Saturnin b.	Przemysł	7 46	3 50	2 10	5 14	
30 C	Andrzej ap.	Ludosław	7 48	3 49	2 33	6 45	

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26
Ilość godz. i min.	9 33	9 14	8 57	8 41	8 25	8 12

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26
godz. min.	5 0	5 7	5 15	5 22	5 30	5 37

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5637 Rok.) — Dnia 17 listopada przypada 1 Kislew.

ZAPISKI.

a
1.
n.
7
6
8
5
7
9
22
15
1
13
23
33
43
56
12
34
4
49
47
56
10
25
40
54
00
9
26
47
14
45

12

3
37

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkury (☿) widzialny coraz krócej; od 16 t. m. począwszy znowu niewidzialny. — Wenus. (♀) Czas widzialności skraca się powoli, o ile że planeta wschodzi coraz później. — Mars (♂) wschodzi po 4 godz. z rana i jest z początku do godz. 6 w końcu t. m. do 6 $\frac{1}{2}$ widzialnym. — Jupiter (♃) znika na początku t. m. w promieniach słonecznych i jest dla tego niewidzialnym. — Saturn (♄) zachodzi 8 t. m. o północy i bywa odtąd tylko w godzinach wieczornych w końcu jeszcze 5 $\frac{1}{2}$ godz. po zachodzie słońca widzialnym.

KSIĘZYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 2 listopada o 12 godzinie rano.
 - ☾ Ostatnia kwadra dnia 8 listopada o 6 godzinie wieczorem.
 - ☾ Nowo dnia 16 listopada o 2 godzinie rano.
 - ☾ Pierwsza kwadra dnia 24 listopada o 5 godzinie rano.
- Księżyc najbliżej ziemi dnia 5.; najdalej od ziemi dnia 21 listopada.

EWANGELIE.

- Na uroczystość Wszystkich Sw.: Ośm błogosławieństw. Mat. 5.
 „ niedzielę 22 po Ziel. Sw.: O monecie czynszowej. Mat. 22.
 „ „ 23 po Ziel. Sw.: O wskrzeszeniu córki Jaira. Mat. 9.
 „ „ 24 po Ziel. Sw.: O ziarnie gorczycznem. Mat. 13.
 „ „ 25 po Ziel. Sw.: O okropnem spustoszeniu. Mat. 24.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

2. Moskale oblegają Pragę 1794 r. — Zbombardowanie Lwowa 1848 r. — 3. Porwanie Stanisława Poniatowskiego 1771 r. — Henryk Dąbrowski wzywa do broni 1806 r. — 4. Rzeź Pragi 1794 r. — 5. Protestacya Moskwy przeciw poprawie rządu w Polsce 1788 r. — 6. Utworzenie w Paryżu piewszego komitetu polskiego 1831 r. — 7. Dąbrowski wchodzi do Poznania 1806 r. — 8. Władysław IV. ogłoszony królem 1632 r. — 11. Władysław III. ginie pod Warną 1441 r. — Swietne nad Turkami pod Chocimem zwycięstwo 1673 r. — 14. Stefan Czarniecki wchodzi do Szlezwigu 1658 r. — 16. Weielenie Rplitej krakowskiej do Austrii 1846 r. — 18. Szwedzi oblegają Częstochowę 1655 r. — 25. Wielkopolanie z Krakowianami zawierają akt związkowy 1382 r. — Koronacya Stanisława Poniatowskiego 1764 r. — Abdykacya Stanisława Poniatowskiego 1795 r. — 26. Śmierć hetmana Wacława Rzewuskiego 1779 r. — 27. Zerwane z Moskwą układy 1614 r. — Polacy nad Berezyną 1812 r. — 28 Śmierć Bolesława Wielkiego 1025 r. — 29. Wjazd Aleksandra na koronacyą do Krakowa 1501 r. — Hetman Wincenty Gosiewski rozstrzelany przez żołnierzy 1662 r. — Powstanie przeciw Moskwie 1831 r. — 30. Polacy zdobywają Somo-Sierra 1808 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Listopad wilgotny i chłodny.

Grudzień 1876.

Dnie	Święta rzymskie.	Imiona słowiań.	Słońca		Księżycy	
			wsch. g. m.	zach. g. m.	wsch. g. m.	zach. g. m.
1 P	Eligiusz b. i Arnold	Samosław	7 49	3 49	3 9	8 16
2 S	Bibianna p.	Szulisława	7 51	3 48	4 4	9 38
3 N	1 Adw. Franc. Xaw.	Wiślimir	7 52	3 47	5 21	10 40
4 P	Barbara p.	Lubomiła	7 53	3 47	6 51	11 21
5 W	Piotr Chryzolog	Spitosława	7 55	3 46	8 25	11 48
6 Ś	Mikołaj b.	Jarogniew	7 56	3 46	9 56	12 7
7 C	Ambroży b. <i>Wigilia</i>	Ludomyśl	7 58	3 45	11 22	12 20
8 P	Niepokal, poczęcie NPM.	Boguwola	7 59	3 45	rano	12 31
9 S	Leokadya p.	Wyszosława	8 0	3 44	12 45	12 41
10 N	2 Adw. NP. Loretańska	Radzisława bł.	8 1	3 44	2 5	12 51
11 P	Damazy p.	Wojmir	8 2	3 44	3 25	1 3
12 W	Synezyusz m.	Wolidar	8 3	3 44	4 45	1 18
13 S	Łucya p.	Władysława	8 4	3 44	6 5	1 37
14 C	Spirydyon b.	Sławibor	8 5	3 44	7 23	2 5
15 P	Euzebiusz b.	Wolimir	8 6	3 44	8 31	2 45
16 S	Adelajda p.	Zdzisława	8 7	3 44	9 26	3 38
17 N	3 Adw. Łazarz b.	Zyrosław	8 8	3 44	10 7	4 44
18 P	Gracyan b.	Wszemir	8 9	3 45	10 35	5 57
19 W	Nemezyusz m.	Mścigniew	8 9	3 45	10 55	7 11
20 S	Pelagia p. <i>Suche dni</i>	Bogumiła	8 10	3 45	11 9	8 26
21 C	Tomasz ap.	Tomisław bł.	8 11	3 46	11 20	9 40
22 P	Zenon m. <i>Suche dni</i>	Drogomir	8 11	3 46	11 30	10 52
23 S	Wiktorya p. <i>Suche dni</i>	Sławomira	8 12	3 47	11 39	rano
24 N	4 Adw. Adam i Ewa	Godysława	8 12	3 47	11 48	12 5
25 P	Narodzenie Pańskie	Grzmisława	8 12	3 48	11 59	1 22
26 W	Szczepan m.	Wrociwój	8 13	3 48	12 12	2 43
27 S	Jan Ewangelista	Radomyśl	8 13	3 49	12 31	4 10
28 C	Młodziankowie	Godzisław	8 13	3 50	12 59	5 41
29 P	Tomasz bisk.	Gosław bł.	8 13	3 51	1 43	7 8
30 S	Dawid kr.	Ludomił	8 13	3 52	2 49	8 22
31 N	Sylwester p. i Melania	Lassota	8 13	3 53	4 17	9 14

☛ Dnia 21 grudnia początek zimy. — Dzień najkrótszy. ☚

DŁUGOŚĆ DNIA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
Ilość godz. i min.	8 0	7 49	7 41	7 36	7 34	7 34	7 39

ŚWITA.

Data.	1	6	11	16	21	26	31
godz. min.	5 43	5 49	5 54	5 58	6 1	6 3	6 4

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

(5637 Rok.) — 11 grudnia (25 Kislew) Poświęcenie świątyni. 17 grudnia przypada 1 Tebeth. — 26 grudnia 10 Tebeth.

ZAPISKI.

a
n.
6
8
10
11
8
7
20
31
11
61
3
18
37
5
45
38
44
57
11
26
40
52
10
5
22
43
10
41
8
22
14

1
39

4

ru-

ZAPISKI.

PLANETY.

Merkurego (☿) nie widać. — Wenus (♀) widać z początku przez 3 w końcu t. m. przez 2 godz. przed świtem na południowym wschodzie. — Mars (♂) jest na południowo-wschodnim niebie przez $2\frac{1}{2}$ do $2\frac{3}{4}$ godz. przed świtem widzialnym. — Jupiter (♃) znajduje się 4 t. m. w konjunkcji ze słońcem i dopiero w końcu t. m. można go widzieć kilka minut przed świtem głęboko na południowym wschodzie. — Saturna (♄) widać coraz krócej, w końcu t. m. tylko jeszcze przez $3\frac{1}{2}$ godz.; 10 t. m. dochodzi ze zmrokiem kulminacji.

KSIĘŻYCA ODMIANY.

- ☾ Pełnia dnia 1 grudnia o 12 godzinie w południe.
- ☾ Ostatnia kwadra dnia 8 grudnia o 3 godzinie rano.
- ☾ Nów dnia 15 grudnia o 7 godzinie wieczorem.
- ☾ Pierwsza kwadra dnia 24 grudnia o 1 godzinie rano.
- ☾ Pełnia dnia 30 grudnia o 11 godzinie wieczorem.

Księżyc najbliżej ziemi 3.; najdalej od ziemi dnia 18 grudnia. — Słońce najbliżej ziemi dnia 31 grudnia.

EWANGELIE.

- Na niedzielę I. adwentową: Oznakach dnia sądnego na niebie i ziemi. Łuk. 21.
 „ urocz. Niepokal. Poc. NMP.: Księgi rodzaju według Mat. 1.
 „ niedzielę II. adwentową: O Janie św. w więzieniu. Mat. 11.
 „ „ III. adw.: O poselstwie Żydów do Jana św. Jan 1.
 „ „ IV. adw.: O Janie św. opowiadającym chrzest. Łuk. 3.
 „ uroczystość Narodzenia Pańskiego: O słowie co się ciałem stało. Łuk 2. 3. Jan 1.
 „ niedz. po Boż. Narodz.: O proroctwie Symeona i Anny. Łuk. 2.
 „ dzień św. Jana Ewangelisty: O naśladowaniu Chrystusa i ulubionym jego uczniu. Jan 21.
 „ św. Młodzianków: O ucieczce do Egiptu i rzezi w Betleem. Mat. 2.

WAŻNIEJSZE WSPOMNIENIA NARODOWE.

3. Moskale ze wszystkiem opuszczają Warszawę 1830 r. — 4. Pożegnanie Kościuszki z Wasingtonem 1783 r. — 5. Chłopski bierze dyktaturę 1830 r. — 7. Skaranie dysydentów toruńskich śmiercią 1724 r. — 8. Bitwa z Tatarami pod Żwańcem 1653 r. — 9. Przychylnie oświadczenie się rządu angielskiego dla konstytucji 1788 r. — 10. Napoleon w Warszawie 1812 r. — 12. Koronacja króla Aleksandra 1501 r. — 13. Stefan Batory ogłoszony królem 1575 r. — 14. Kanonik Baryczko utopiony z rozkazu Kazimierza Wielkiego 1349 r. — 16. Pobicie Szwedów na wyspie Alsen 1658 r. — Śmierć Jana Kazimierza 1672 r. — 19. Napoleon przybywa do Warszawy 1806 r. — 20. Manifest Polaków do narodów Europy 1830 r. — 23. Jan Sobieski przybywa po kampanii do Krakowa 1683 r. — 24. Nadanie konstytucji Polsce kongresowej i urodzenie Adama Mićkiewicza 1815 r. — 27. Potwierdzenie Unii z Litwą w Krakowie 1499 r. — 28. Koronacja Zygmunta III. 1587 r. — 29. Konfederacja Tyszowiecka 1655 r. — 31. Otwarcie sejmu w Grodnie 1692 r.

DOMYSŁOWY STAN POWIETRZA.

Grudzień od 1 do 15 śniegi przechodzą, — od 16 do 20 wiatry i deszcze z śniegiem, — od 21 do 28 mroźny czas; śnieg pruszy, — od 29 do 31 mroźno, śnieżno.

Wykaz alfabetyczny Świętych

z wyrażeniem dnia i miesiąca.

Abdon 30 lipca	Botwid 28 lipca	Faustyn 15 lutego
Adam 24 grudnia	5 Braci Polaków 12 list.	Felicjan 9 czerwca
Adelajda 16 grudnia	7 Braci śpiąc. 10 lipca	Feliks p. 30 maja
Adolf 17 czerwca	Bronisława 4 września	Feliks Walez. 20 listop.
Adryan 4 marca	Brunon 6 październ.	Filip ap. 1 maja
Agapit 18 sierpnia	Brygida 8 październ.	— Nereusz 26 maja
Agaton 10 stycz.	Cecylia 22 listopada	Flawian 17 lutego
Agata 5 lutego	Celestyn 6 kwietn.	Florentyn 20 czerwca
Agnieszka p. m. 21 stycz.	Cezary 27 sierp.	Floryan 4 maja
Agnieszka p. 20 kwiet.	Chryzostom 27 stycznia	Franciszek Sal. 29 stycz.
Agrypina 23 marca	Chryzogon m. 24 list.	— z Pauli 2 kwiet.
Albin 1 marca	Cyprian 16 wrześn.	— św. 5 ran 17 wrześn.
Aleksander 26 lutego	Cyryak 8 sierpnia	— Borg. 10 październ.
Aleksy 17 lipca	Cyryl 16 marca	— Seraf. 4 październ.
Aloizy 21 czerwca	Czesław 20 lipca	— Ksaw. 3 grudnia
Ambroży 7 grud.	Damazy 11 grud.	Franciszka 9 marca
Andrzej ap. 30 list.	Daniel 3 stycznia	Fulgenty 23 lutego
Andrzej Kors. 4 lutego	Dawid 30 grudnia	Gabryel 18 marca
Anastazy p. 27 lutego	Dezydery 23 maja	Gaudenty 12 lutego
Anicet 17 kwietnia	Domicella 7 maja	Genowefa 3 stycznia
Anna 26 lipca	Dominik 4 sierp.	German 28 maja
Antoni pust. 17 stycz.	Donat 7 kwietnia	Gerard 24 wrześn.
— z Padwy 13 czerw.	Dorota 5 lutego	Gereon 11 października
Antonin 17 maja	Dyonizy b. 8 kwiet.	Gerwazy 19 czerwca
Anzelm b. 21 kwiet.	— mec. 9 październ.	Giertruda wd. 17 marca
— 5 lipca	Dydak 13 list.	— p. 15 listopada
Apolinary 23 lipca	Edmund 30 paźd.	Gorgoniusz 9 września
Apolonia 9 lutego	Edward 13 paźd.	Gracyan 18 grudnia
Apoloniusz 18 kwietnia	Eleonora 21 lutego	Grzegorz p. 12 marca
Arkadiusz 12 stycz.	Eligiusz 1 grudnia	— Teol. 9 maja
Arnold 1 grudnia	Elżbieta kr. 8 lipca	— cudotw. 26 listopada.
Atanazy 2 maja	— wdowa 19 listopada	Gwidon 12 września
Augustyn 28 sierp.	Emanuel 26 marca	Helena 22 maja
Balbina 31 marca	Emeryk 5 listopada	Heliodor 3 lipca
Baltazar 6 stycznia	Emilianna 5 stycznia	Henryk 19 stycz.
Barbara 4 grudnia	Emilia 30 czerwca	Hermenegild 13 kwiet.
Barnaba 11 czerw.	Engelbert 7 listopada	Hermogenes 19 kwiet.
Bartłomiej 24 sierp.	Erazm 3 czerwca	Hieronim 30 wrześ.
Bazyli 22 marca	Eryk 18 maja	Hilary 13 stycz.
— b. 14 czerwca	Eufrozyna 14 stycznia	Hipolit 13 sierp.
Benedykt 21 marca	Eulalia 12 lutego	Honorat 12 stycz.
Benigna 19 sierpnia	Eulogiusz 13 wrześn.	Hubert 3 listop.
Benon 16 czerw.	Eustachiusz 20 wrześn.	Hygin 11 styczn.
Bernard 20 sierp.	Eustazy 29 marca	Idzi 1 wrześn.
Bernardyn 20 maja	Euzebiusz w. 14 sierp.	Ignacy bisk. 1 lutego
Bibianna 2 grud.	— bisk. 15 grud.	— Lojola 31 lipca
Błażej 3 lutego	Ewaryst 26 paźd.	Ildefons 28 styczn.
Bonawentura 14 lipca	Ewa 24 grudnia	Innocent 28 lipca
Bonifacy 14 maja	Ezechiel 10 kwiet.	Ireneusz 24 marca
— bisk. 5 czerwca	Fabian 20 stycz.	Izajasz 6 lipca

- Izydor 4 kwiet. i 10 maja
 Jacek 17 sierp. i 11 wrzś.
 Jadwiga 15 październ.
 Jakób 1 maja i 25 lip.
 Jan Jalm. 23 stycznia
 — Złotousty 27 styecz.
 — z Matty w. 8 lutego
 — Boży 8 marca
 — pustelnik 26 marca
 — w oleju 6 maja
 — Nepomucen 16 maja
 — papież 27 maja
 — chrzciciel 24 czerwca
 — i Paweł mm. 26 czer.
 — z Dukli 9 lipca
 — Gwalbert 12 lipca
 — ścięty 29 sierpnia
 — Kanty 20 paździer.
 — Kapistran 23 paźdz.
 — ewang. 27 grudnia
 January 19 września
 Jarosław 27 listopada
 Jerzy 24 kwietnia
 Jędrzej z Awel. 10 list.
 Joachim 3 września
 Joanna 24 maja 21 sierp.
 Józef obl. PM 19 marca
 — Kalasanty 4 lipca
 Józefat 26 września
 Juda 28 paźdz.
 Julian 9 stycznia
 Julianna 20 czer.
 Juliusz 12 kwiet. i 1 lipca
 Justyna 26 września
 Kaj 22 kwietnia
 Kajetan 7 sierp.
 Kalikst 14 paźdz.
 Kanut 16 lutego
 Kandyd 3 października
 Karol ces. 28 stycznia
 — Borom. 4 listopada
 Kasper 6 stycznia
 Katarzyna Szw. 23 marca
 — sen. 30 kwietnia
 — p. i m. 25 listop.
 Kazmierz 4 marca
 Klara 12 sierpnia
 Klaudyusz 7 lipca
 Klemens 23 list.
 Kleofas 25 września
 Klet 26 kwietnia
 Koleta 6 marca
 Konrad 19 lut. i 26 listop.
 Konstancya 18 lutego
 Konstanty 18 września
 Kordula 22 października
 Kornel 16 września
 Koronaci czterej 8 list.
 Krescenty 15 kwietnia
 Kryspin 25 październ.
 Krystyna 24 lipca
 Kunegunda 8 marca
 Kwiryn 30 marca
 Lambert 16 kwiet.
 Leokadya 9 grudnia
 Leon W. p. 11 kwietnia
 — II 28 czerwca
 Leonard 6 listopada
 Longin 15 marca
 Lucyan 7 stycznia
 Lucyusz 11 lutego
 Ludwik 25 sierpnia
 Ludwika 30 stycznia
 Łazarz 17 grudnia
 Łucya 13 grudnia
 Łukasz 18 paźdz.
 Maciej 24 lutego
 Magdalena 25 maja
 Makary 2 stycznia
 Maksymilian 12 paźdz.
 Małgorzata kr. 10 czerw.
 — p. i m. 13 lipca
 Mamert 11 maja
 Marcel 16 stycznia
 Marcelli 26 kwietnia
 — męcz. 2 czerwca
 Marcelin 18 czerw.
 Marcin b. 11 listopada
 — pap. 14 listopada
 Marcyanna 10 stycznia
 Marek ew. 25 kwietnia
 — m. 18 czerwca
 — pap. 7 października
 Marta 29 lipca
 Martyna 30 stycznia
 Marya Magd. 22 lipca
 Maryusz 13 lutego
 Mateusz 21 września
 Maurycy 22 wrzś.
 Medard 8 czerwca
 Melania 31 grudnia
 Melchior 6 stycznia
 Metody 16 marca
 Michał Arch. 29 wrzś.
 Mikołaj b. 6 grudnia
 — z Tolent. 10 wrzś.
 Modest 15 czerwca
 Monika 5 maja
 NPM. gromniczna 2 lut.
 — zwiastow. 25 marca
 — egip. 9 kwietnia
 — nawiedz. i lipca
 — szkaplerzna 16 lipca
 — Anielska 2 sierpnia
 — śnieżna 5 sierpnia
 — wniebowz. 15 sierp.
 — narodz. 8 września
 — ofiarowan. 21 listop.
 — niepok. pocz. 8 grud.
 — Loretańska 10 grud.
 Narcyz 29 październ.
 Nemezyusz 19 grud.
 Nicefor 20 lut. i 13 marca
 Nikodem m. 1 czerwca
 — męcz. 15 września
 Norbert 6 czerwca
 Onufry 12 czerwca
 Optat 4 czerwca
 Pankracy 12 maja
 Pantaleon 27 lipca
 Paschalis 17 maja
 Patrycyusz 20 marca
 Paulin 22 czerwca
 Paweł pust. 15 stycznia
 — 26 i 29 czerw.
 Pelagia p. 11 marca
 — p. 20 grudnia
 Petronela 31 maja
 Piotr wyzn. 31 stycznia
 — Celestyn 19 maja
 — m. 29 kwiet. i 2 czerw.
 — i Paweł 29 czerwca
 — w okowach 1 sierpnia
 — z Alkant. 19 paźdz.
 — Chryzol. 4 grudnia
 Pius 5 maja i 11 lipca
 Placyd 5 październ.
 Polikarp 26 stycznia
 Potencyanna 19 maja
 Prakseda 21 lipca
 Prosper 25 czerwca
 Prot 11 września
 Protazy 19 czerwca
 Prymus 9 czerwca
 Pulcherya 10 września
 Rafał archan. 24 paźdz.
 Rajmund 29 kwietnia
 — wyzn. 31 sierpnia
 Regina 7 września
 Remigiusz 1 paździer.
 Robert 7 czerwca
 Roch 27 kwiet. i 16 sierp.

Roman 28 lut. i 9 sierp.	Szymon z Lip. 18 lipca	Wenancysz 21 maja
Romuald 7 lutego	Szymon i Juda 28 paźd.	Weronika 4 lutego
Rozalia 4 września	Tekla 23 września	Wiktor 17 październ.
Róża 30 sierpnia	Telesfor 5 styczn.	Wiktorya 23 grud.
Rudolf 17 kwietnia	Teobald 1 lipca	Wiktoryn 26 lut. i 5 wrz.
Rufin 7 kwiet. i 28 listop.	Teodor 9 listopada	Wilhelm 6 kwiet. i 5 lip.
Rupert 27 marca	Teodora 1 kwietnia	Wallibald 7 lipca
Ryszard 3 kwietnia	Teodozja 29 maja	Wincenty Fer. 5 kwietn.
Sabina 27 października	Teodozjusz 30 czerwca	— męcz. 22 stycznia
Salomea 17 listopada	Teofil 5 mar. i 27 kwiet.	— à Paulo 19 lipca
Saturnin 29 listopada	Teresa 16 października	Wit 15 czerwca
Scholastyka 10 lutego	Tomasz z Akw. 7 mar.	Witalis 28 kwietnia
Sebastyan 20 stycz.	— z Wilan. 18 wrześn.	Władysław kr. 27 czerw.
Serwacy 13 maja	— apost. 21 grud.	— z Giel. 24 wrześn.
Seweryn 8 stycz.	— bisk. 29 grudnia	Wojciech 23 kwietnia
Soter 22 kwietnia	Trzech króli 6 stycznia	Wolfgang 31 paźd.
Spiridion 14 grud.	Tyburey 14 kwiet.	Zacharyasz b. 14 marca
Stanisław b. 8 maja	Tymoteusz 24 stycz.	— pror. 6 września
— Kostka 16 listopada	Tytus 4 stycz.	Zacheusz 23 sierpnia
Stefan 2 wrześ.	Urban 25 maja i 5 wrześ.	Zefiryn 26 sierpnia
Sykstus 28 marca	Urszala 21 paźd.	Zenon b. 9 lipca
Sylwester 31 grudnia	Wacław 28 wrześn.	— męcz. 22 grudnia
Symforyan 22 sierp.	Walenty 14 lutego	Zofia 15 maja
Symplifyusz 2 marca	Waleryan m. 14 kwiet.	Zuzanna 11 sierp.
Synezyusz 12 grudnia	— bisk. 27 listopada	Zygryd 25 lutego
Szczepan 26 grud.	Wawrzyniec 10 sierpnia	Zygmunt 2 maja

Spis abecadłowy imion słowiańskich,

z wyrażeniem dnia i miesiąca.

Błogosław 21 marca	Bożena 14 marca	Chocisław 5 maja
Bogna św. 20 czerwca	Bożesław 10 marca	Chotymir 13 czerwca
Bogodar 9 listopada	Bożesława 31 maja	Chronisław 13 września
Bogowit 7 marca	Bożorad 9 maja	Chwalibóg 24 stycznia
Boguchwał 18 marca	Bożydar 21 września	Chwalimir 8 lipca
Boguchwała 29 maja	Bożysław 19 czerwca	Chwalimira 25 listopada
Bogufał 27 kwietnia	Bożywój 5 kwietnia	Chwalisław 3 listopada
Bogumił św. 10 czerw.	Bratumił 18 paźd.	Chwalisława 30 kwiet.
Bogumiła 20 grudnia	Bratumiła 3 czerwca	Cichomił 23 sierpnia
Bogumir 13 stycznia	Bratysław 4 październ.	Cichomir 6 czerwca
Bogusław 1 lipca	Brodzisław 28 lutego	Cichosław 13 maja
Bogusława 23 września	Bronimir 20 maja	Cichosława 30 czerw.
Bogusz 24 lutego	Bronisław 6 październ.	Cierpimir 10 maja
Boguwola 8 grudnia	Bronisława 18 sierpnia	Cierpisława 29 lipca
Bohdan 19 marca	Broniwój 22 czerwca	Cieszimir 24 sierpnia
Bohdana 7 lutego	Budzimil 15 września	Cyryl 9 lipca
Bohdar 28 marca	Budzimir 16 czerwca	Czсібóg 2 września
Bojomir 6 stycznia	Budzisław 1 marca	Czcmisław 23 marca
Bolesław 19 sierpnia	Budzisława 20 paźd.	Czczisława 19 lutego
Bolesława 22 lipca	Budziwój 23 maja	Czech Lech Rus 29 lut.
Borys 9 sierpnia	Chleb 9 sierpnia	Czesław m. 20 kwietnia
Borysława 25 maja	Chlebosław 6 sierpnia	— 20 lipca

Czesław 12 stycznia	Janisław 24 czerwca	Namysław 25 sierpnia
Dadzibóg 29 września	Jarogniew 6 grudnia	Nieciśław 13 marca
Dalemił 29 października	Jaromił 28 maja	Niemir 14 lutego
Damian 27 września	Jaromir 11 kwietnia	Niezamysł 8 sierpnia
Daromiła 21 października	Jaropelk 18 stycznia	Nosiśław 16 kwietnia
Darosław 24 listopada	Jarosław 25 kwietnia	Nowosław 12 listopada
Długomił 15 marca	Jarosława 21 stycznia	Ojcomił 2 lipca
Długosław 18 czerwca	Jerzy 24 kwietnia	Ojcosław 16 marca
Dobiesław 14 maja	Jordan 18 lutego	Olcha 11 lipca
Dobrochna 5 lutego	Kazimierz 4 marca	Olech 7 sierpnia
Dobrogniewa 30 styczni.	Kazimira 21 sierpnia	Ostrowa 21 lutego
Dobrogost 14 lipca	Kasikław 17 kwietnia	Ostomir 4 sierpnia
Dobromił 5 czerwca	Krasnorod 7 lipca	Pokosław 5 marca
Dobromiła 11 paźdz.	Krzepimir 19 września	Polemir 20 marca
Dobromir 4 stycznia	Krzesław 29 marca	Prokop 5 lipca
Dobromira 31 marca	Krzesimir 11 stycznia	Przebysław 15 listopada
Dobrosław 10 stycznia	Krzesomysł 19 maja	Przedzimir 14 czerwca
Dobrosława 9 kwietnia	Lasota 31 grudnia	Przedziskław 27 sierpnia
Dobrowit 18 września	Lechosław 26 listopada	Przedziskława 23 lutego
Dobrowój 14 sierpnia	Letosław 3 sierpnia	Przemysław 13 kwietnia
Domogost 9 października	Litomił 4 czerwca	Przemysława 30 paźdz.
Domorad 16 sierpnia	Lubomił 20 lutego	Przemysł 29 listopada
Domosław 15 stycznia	Lubomiła 4 grudnia	Przesław 7 kwietnia
Domosława 7 września	Lubomir 1 maja	Przesława 21 maja
Domysław 21 czerwca	Lubomira 24 lipca	— 3 września
Drogomił 21 kwietnia	Lubosław 12 kwietnia	Przedziskław 20 stycznia
Drogomir 22 grudnia	Ludomił 30 grudnia	Przybysław 27 stycznia
Drogomira 19 listopada	Ludomiła 7 maja	Przybysława 22 paźdz.
Drogomyśl 17 czerwca	Ludomir 30 lipca	Racibor 29 sierpnia
Drogosław 17 wrześn.	— 10 listopada	Radogost 14 stycznia
Drogosława 15 paźdz.	Ludomira 25 marca	Radomił 22 sierpnia
Drogowit 6 września	Ludomyśl 7 grudnia	Radomiła 13 lipca
Dzierzykraj 17 lipca	Ludosław 30 listopada	Radomir 28 stycznia
Dzierzymir 14 paźdz.	Ludosława 11 marca	Radomyśl 27 grudnia
Dzierzysław 1 września	Ludowit 11 maja	Radosław 8 kwietnia
Dzierzysława 16 lipca	Lutosław 26 października	— 15 lipca
Gniewomir 8 lutego	Ładysław 26 września	Radosława 8 września
Godysław 22 marca	Mieczysław 1 stycznia	Radzimir 12 września
Godysława 24 grudnia	Milada 16 lutego	Radziskław 16 paźdz.
Godzimir 31 październ.	Milogost 8 marca	Radziskława 10 grudnia
Godziszaw 28 grudnia	Milosław 3 lipca	Radziwój 10 lipca
Gorysław 10 kwietnia	Milosława 2 lutego	Radzyń 12 lutego
Gorysława 9 lutego	Miłosz 25 stycznia	Ratymir 19 stycznia
Gosław 29 grudnia	Milywój 23 listopada	Ratysław 2 czerwca
Gościorad 28 listopada	Miron 17 sierpnia	Rodomił 11 czerwca
Gościśław 18 kwietnia	Mirosław 26 lutego	Rodomir 16 listopada
Gościwit 6 maja	Mirosława 26 lipca	Rodosław 2 marca
Grzmisław 12 październ.	Mnożysław 3 kwietnia	Rolisław 1 sierpnia
Grzmisława 25 grudnia	Mścigniew 19 grudnia	Rosław 13 sierpnia
Homir 24 września	Mściśław 8 stycznia	Rosława 7 października
Imisław 30 września	Mściśława 9 marca	Rościśław 17 stycznia
Iściśław 11 września	Mściwój 4 listopada	Rościśława 4 września
Izasław 6 lipca	Myślimir 14 kwietnia	Rozmysław 26 czerwca
Jacław (Jacek) 15 sierp.	Myślisław 20 września	Rusław 27 maja

Samomyśl 25 październ.	Świętosława 3 maja	Włodzimierz 16 stycznia
Samosław 1 grudnia	Szczęśław 15 lutego	Włodzisław 5 września
Seibor 3 lutego	Szczesny 30 sierpnia	Włodzimir 14 listopada
Sędzimir 20 listopada	Szukosław 30 marca	Włodzimira 11 sierpnia
Sędzislav 16 września	Sulimir 30 maja	Wodzisław 19 lipca
Sędziwój 8 listopada	Sulisław 7 lutego	Wojciech 23 kwietnia
Siemian 3 października	Sulisława 2 grudnia	Wojmir 11 grudnia
Siemislav 24 październ.	Tolimir 12 lipca	Wojśław 6 marca
Skarbimir 26 stycznia	Tomil 10 października	Wojśława 8 października
Ślaw 21 listopada	Tomila 10 lutego	Wolidar 12 grudnia
Śława 12 sierpnia	Tomir 27 listopada	Wolimir 15 grudnia
Ślawibor 14 grudnia	Tomira 24 maja	Wratisław 4 kwietnia
Ślawobój 25 lutego	Tomislav 21 grudnia	Wróciśław 22 lutego
Ślawogost 29 kwietnia	Tworzymir 28 lutego	Wróciśława 23 stycznia
Ślawomiła 3 marca	Unisław 18 lipca	Wróciwój 26 grudnia
Ślawomił 17 maja	Wacław 15 kwiet. i 28 wrz.	Wszebór 27 lipca
Ślawomir 5 listopada	Wacława 15 kwietnia	Wszemił 12 maja
Ślawomira 23 grudnia	Wanda 23 czerwca	Wszemiła 22 listopada
Ślawosz 25 lipca	Warcisław 1 listopada	Wszemir 18 grudnia
Ślawój 9 czerwca	Wawrzyniec 10 sierpnia	Wszerad 13 listopada
Sobestyan 20 stycznia	Wiarosława 27 lutego	Wszesław 18 maja
Sobiebor 9 września	Wielosław 4 lipca	Wszewład 6 listopada
Sobiesław 20 sierpnia	Wielosława 18 lutego	Wyszomił 29 czerwca
Spitogniew 31 stycznia	Więńczysław 4 maja	Wyszomir 12 czerwca
Spitosław 11 listopada	Więńczysława 16 maja	— 28 sierpnia
Spitosława 5 grudnia	Więcymil 26 maja	Wyszosław 8 czerwca
Spitymir 26 kwietnia	Więcysław 26 marca	Wyszosława 9 grudnia
Stanimir 2 października	Wisław 7 czerwca	Zasław 5 października
Stanisław 8 maj. i 18 list.	Wisława 22 maja	Zbigniew 1 kwietnia
Stanisława 5 sierpnia	Wiślimir 3 grudnia	Zbigniewa 17 marca
Stosław 21 lipca	Wit 15 czerwca	Zbisław 24 marca
Strachota 9 lipca	Witimir 2 maja	Zbisława 17 listopada
Strzeżymir 22 kwietnia	— 2 listopada	Zbroisław 28 czerwca
Strzeżysław 2 stycznia	Witomil 27 październ.	Zdobysław 31 lipca
Strzeżysława 15 maja	Witosław 22 stycznia	Zdzisław 29 stycznia
Sudomir 2 kwietnia	Witosława 4 lutego	Zdzisława 16 grudnia
Światopelk 1 czerwca	Władybóg 28 październ.	Zelislav 23 lipca
Światosław 7 stycznia	Władybój 10 września	Ziemiomysł 14 września
Światosława 2 sierpnia	Władymir 19 kwietnia	Ziemislav 13 październ.
Światosz 12 marca	Władymira 9 stycznia	Ziemowit 19 październ.
Świętobój 27 marca	Władysław 27 czerwca	Znatisław 1 października
Świętobór 6 kwietnia	Władysława 13 grudnia	Żegota 1 lutego
Świętochna 11 lutego	Wlastibor 5 stycznia	Żelimir 22 września
Świętomir 28 lipca	Wlastimil 25 czerwca	Żyrosław 17 grudnia
Światopelk 25 września	Wlastimir 23 październ.	Żytisława 17 październ.
Świętorad 17 lutego	Wlastymiła 3 stycznia	Żytomir 7 listopada
Świętosław 31 sierpnia	Wlastymira 26 sierpnia	Żywislav 28 kwietnia

Jarmarki.

Objaśnienie skrótów: kr.—kramne; b.—bydłelne; k.—końskie; żreb.—żrebaki; ow.—owce; św.—świnia; op.—opasy; sk.—skóry; w.—wełna; pł.—płótno; ch.—chmiel; g.—garunki; z.—zboże; d.—dni; stycz.—styczeń; lut.—lutego; mar.—marca; kwiet.—kwiecień; maj.—maja; czer.—czerwiec; lip.—lipiec; sier.—sierpień; wrz.—wrzesień; paźd.—październik; list.—listopad; grud.—grudzień.

I. W Wielkiem Księstwie Poznańskiem.

W rejencyi Poznańskiej.

- Babimost** (Bomst) krb. 23 mar. 4 maja. 5 paźd. 19 grudnia.
Bledzewo (Blesen) krbk. 14 marca. 13 czer. 13 wrz. 15 listopada.
Bnin krb. 9 lut. 17 maja. 23 sier. 14 listopada.
Bojanowo krb. po 2 dni 4 kwiet. 4 lip. 12 paźd. 6 grudnia.
Borek krb. 7 mar. 4 lip. 2 paźd. 14 list.
Brojce (Brätz) krbk. 29 list. 11 kwiet. 20 czer. 7 list.
Buk krbk. po 2 dni 2 maja. 4 lip. 24 sier. 24 paźd.
Czempin krb. 25 kwiet. 11 lip. 26 wrz. 14 listopada.
Dobrzyca krb. 9 lut. 19 kwiet. 26 lip. 29 list.
Dolsk (Dolzig) krbkśw. 28 mar. 17 sier. 17 paźd. 28 list.
Dubin krbkśw. 14 mar. 13 czerw. 17 paźd. 5 grudnia.
Górka M. (Görchen) krb. 7 mar. 4 maja. 26 wrześ. 31 paźd.
Gostyń krbkśw. po 3 dni 7 mar. 18 lip. 5 wrześ. 24 paźd.
Grabów krbk. 7 mar. 8 czer. 24 sier. 16 list.
Grodzisk krbk. 14 mar. 16 maja. 29 sier. 17 paźd.
Jaraczewo krb. 11 kwiet. 24 maja. 18 paźdz. 20 grudnia.
Jarocin krbk. 26 stycz. 3 maja. 16 sier. 15 list.
Jutrosin krbk. 21 mar. 8 czerw. 9 sier. 8 list.
Kamionna (Kähme) krbk. 15 mar. 26 kwiet. 28 czer. 6 wrześ.
Kargowa (Karge) krb. 11 kwiet. 26 czerw. 25 wrześ. 14 list.
Kębłowo (Kiebel) krbzb. 31 sier. 6 paźd. 5 grud. zb. 4 kwiet.
Kępno krbk. 5 stycz. 20 kwiet. 27 czerw. 23 list. b. 21 stycz. 18 lut. 24 mar. 7 kwiet. 19 maja. 2 czerw. 21 lip. 11 sier. 15 wrze. 27 paźd. 10 list. 15 grudnia.
Kobylagóra krbk. 8 mar. 21 czerw. 6 wrześ. 20 grud.
Kobylin krbk. 28 mar. 16 maja 25 lip. 28 list.
Kopanica (Kopnitz) krb. 24 lut. 16 maja. 3 sier. 19 paźd.
Kórnik krb. 7 mar. 27 czerw. 5 paźd. 21 grud.
Kościan (Kosten) krb. po 2 dni 15 mar. 1 czer. 13 wrześ. 6 grud.
Kostrzyn krb. 18 stycz. 11 kwiet. 4 lip. 17 paźd.
Koźmin krbk. 11 stycz. 16 sier. 21 list. krbkśw. 4 kwiet.
Krobia (Kröben) krb. 22 lut. 25 kwiet. 29 sier. 21 list.
Krotoszyn krbk. 16 mar. 4 maja. 14 wrześ. 14 grud.
Krzywiń (Kriewen) krb. 11 stycz. 21 mar. 27 czerw. 24 paźd.
Leszno (Lissa) po 2 dni krb. 8 mar. 21 czer. 6 wrześ. kr. 13 grud.
Lwówek (Neustadt b. Pinne) krbk. po 2 dni 7 mar. 23 maja 22 sier. 7 list.

- Międzychód (Birnbaum) krbk. 28 marca. 27 czerwca. 12 września. 28 list.
ch. 13 września.
- Międzyrzec (Meseritz) krbkśw. 21 mar. 4 lip. 17 paźd. 21 list.
- Mieszków krb. 30 marc. 22 czerw. 27 wrześ. 14 grud.
- Miłosław krb. 14 mar. 27 czerw. 26 wrześ. 20 grud.
- Mixstad krbk. 11 stycz. 11 kwiet. 22 sierp. 17 paźd.
- Mosina krb. 15 lut. 23 maja. 8 sierp. 24 paźd.
- Murowana Goślina krb. 10 lut. 2 maja. 12 paźd. 14 grud.
- Nowemiaszt (Neustadt a/W.) krb. 21 mar. 13 czerw. 17 paźd. 23 list.
- Nowy Tomysł krbk. po 2 dni 16 mar. 18 maja. 6 grud. krbkch. 12 paźd.
- Oborniki krb. 21 mar. 16 maja. 22 sierp. 7 list.
- Obrzycko krbk. 29 mar. 23 sierp. 25 paźd. 13 grud.
- Odalanów (Adelnau) krb. 28 mar. 20 czer. 29 sierp. 14 list.
- Opalenica krbk. 4 kwiet. 26 wrześ.
- Osieczna (Storchnest) krb. 16 mar. 13 czerw. 12 wrześ. 7 grud.
- Ostroróg (Scharfenort) krbk. 23 lut. 31 maja. 30 sierp. 15 list.
- Ostrowo krb. po 2 dni 25 kwiet. 18 lip. 26 wrześ. 28 list.
- Ostrzeszów (Schildberg) krb. po 2 dni 2 mar. 1 czerw. 7 wrze. 7 grud.
- Piaski (Sandberg) krb. 15 lut. 16 maja. 1 sierp. 14 list.
- Pleszew krb. po 2 dni 23 lut. 7 czerw. 13 wrześ. 29 list. b. 20 mar. 23 paźd.
- Pniewy (Pinne) krbk. 14 mar. 17 maja. 29 sierp. 5 grud.
- Podzamcze krbk. 14 mar. 13 czerw. 12 wrześ. 12 grud.
- Pogorzela krb. 14 mar. 23 maja. 5 wrześ. 24 paźd.
- Poniec (Punitz) krb. 15 mar. 25 lip. 14 wrześ. 30 list.
- Pobiedziska (Pudewitz) krbk. 16 lut. 26 kwiet. 2 sierp. 15 list.
- Poznań kr. po 6 dni 2 kwiet. 25 czerw. 10 wrześ. 15 grud. 10 dni
b. po 2 dni 13 kwiet. 20 lip. 11 wrześ. 14 grud. kb. 12 czerw. 2 dni
w. 3 dni 11 czerwca.
- Pszczew (Betsche) krb. 8 lut. 4 maja. 22 sierp. 14 list.
- Rakoniewice (Rakwitz) krb. 7 mar. 23 maja. 12 wrześ. 21 list.
- Raszków krb. 2 mar. 6 lip. 7 wrześ. 26 paźd.
- Rawicz krb. po 2 dni 30 mar. 6 lip. 5 paźd. 14 grud.
- Rogoźno (Rogasen) krb. po 2 dni 28 mar. 23 maja. 29 sierp. 14 lis.
- Rostarszewo krb. 29 lut. 27 czerw. 5 wrześ. 12 grud.
- Ryczywół krb. 27 kwiet. 6 lip. 26 paźd. 21 grudn.
- Rydzyzna [Reisen] krb. 28 mar. 11 maja. 17 paźd. 12 grud.
- Sarnowo [Sarne] krb. 29 lut. 2 maja. 22 sierp. 28 list.
- Sieraków [Zirke] krbk. 2 mar. 6 lip. 29 wrześ. 2 list.
- Skwierzyzna [Schwerin a/W.] krbk. 16 mar. 8 czerw. 17 sierp. 26 paźd.
- Schlichtingowa krb. 24 lut. 3 maja. 30 sierp. 6 grud.
- Śmigiel krb. 6 kwiet. 13 lip. 12 paźd. 19 grud.
- Srem krb. 28 mar. 20 czerw. 12 wrześ. 12 grud. kr. 29 mar. 21 czerw.
13 wrześ. 13 grudnia.
- Sroda krb. 11 stycz. 4 kwiet. 11 lip. 7 list.
- Stęszewo krbk. 21 mar. 13 czer. 5 wrześ. 28 list.
- Sulmierzyce krb. 15 lut. 13 czerw. 8 sierp. 7 list.
- Swarzędz [Schwersenz] krbk. 6 kwiet. 1 czerw. 14 wrześ. 16 list.
- Święciechowa [Szwetzkau] krb. 22 lut. 6 czerw. 26 wrześ. 7 list.
- Szamotuły [Samter] krbk. 21 mar. 11 lip. 26 wrześ. 21 list.
- Trzciel W. [Alt-Tirschtiegel] krb. 4 kwiet. 29 list.
- Trzciel M. [Neu-Tirschtiegel] krb. 16 maja 19 paźd.
- Wielichowo krb. 8 lut. 2 maja. 17 sierp. 7 list.
- Wolsztyn krbzb. 28 mar. 8 sierp. 12 paźd. 28 list. ch. 13 paźd.
- Wronki krbk. 30 mar. 13 lip. 19 paźd. 21 grud.

Września krb. 4 kwiet. 11 lip. 2 paźd. 6 grudnia.
 Wschowa [Fraustadt] krb. po 2 dni 2 mar. 18 maja. 14 wrześ. 16 list.
 Xiąż krbśw. 4 kwiet. 31 maja. 18 wrześ. 12 grud.
 Zaniemyśl [Santomischel] krb. 22 lut. 23 maja. 5 wrześ. 5 grud.
 Zbąszyń [Bentchen] krbk. 30 mar. 18 wrześ. krb. 28 czerw. krbkch. 9 list.
 Zduny krb. 6 kwiet. 27 czerw. 12 paźd. 7 grud.
 Zerków krb. 7 mar. 20 czerw. 5 wrześ. 28 list.

W rejencyi Bydgoskiej.

Barcin krbk. 20 kwiet. 20 czerw. 24 sierp. 24 paźd.
 Białosłowie (Weissenhöhe) b. 21 mar. 17 maja. 17 paźd. 12 grudn.
 Budzyń krb. 4 kwiet. 1 czerw. 17 paźd. 7 grud.
 Bydgoszcz kr. po 3 dni 4 kwiet. 4 lip. 26 wrześ. 12 grud. b. po 2 dni
 4 kwiet. 4 lip. 26 wrześ. 12 grud. k. 11 maja.
 Chodzież krbk. 29 mar. 20 czerw. 13 wrześ. 12 grud.
 Czarnków bk. 8 lut. 14 marc. 25 kwiet. 13 czerw. 22 sierp. 12 wrześ.
 24 paźdz. 5 grud. kr. 15 mar. 14 czerw. 13 wrześ. 6 grud.
 Czerniejewo krbk. po 2 dni 24 lut. 18 maja. 24 sierp. 23 list.
 Fordon krb. 28 mar. 27 czerw. 19 wrześ. 21 list.
 Gąsawa krbk. 29 mar. 5 lip. 13 wrześ. 29 list.
 Gębice krbk. 23 mar. 23 maja. 22 sierp. 31 paźd.
 Gniewkowo krb. po 2 dni 21 mar. 11 lip. 26 wrześ. 5 grud.
 Gniezno krbk. po 2 dni 7 lut. 7 sierp. 23 paźd. k. 8 dni 1 maja.
 Golańcz krbk. po 2 dni 28 mar. 23 maja 1 sierp. 21 list. b. 18 kwiet.
 17 października.
 Inowrocław krbk. po 2 dni 26 kwiet. 21 czerw. 6 wrześ. 8 list.
 Janowiec krbk. po 2 dni 12 kwiet. 31 maja. 18 paźd. 20 grudnia.
 Keynia [Exin] krbk. 30 mar. 6 lip. 6 wrześ. 26 paźd.
 Kiszkowo krbk. po 2 dni 30 mar. 6 lip. 31 sierp. 9 list.
 Klecko krbk. po 2 dni 28 mar. 11 lip. 17 paźd. 19 grud.
 Koronowo [Poln-Krone] krbk. po 2 dni 6 kwiet. 22 czerw. 31 sier. 26 paźd.
 Kruświca krb. 4 maja. 6 lip. 31 sierp. 26 paźd.
 Kwieciszewo krbk. 8 mar. 7 list.
 Łabiszyn krbk. 16 mar. 22 czerw. 5 paźd. 23 list.
 Łekno krbk. 21 mar. 16 maja. 12 wrześ. 28 list.
 Łobżenica [Lobsens] krb. 28 mar. 27 czerw. 26 wrześ. 28 list.
 Łopienno krbk. 9 mar. 8 czerw. 17 sierp. 16 list.
 Margonin krbk. 23 mar. 28 czerw. 26 wrześ. 15 list.
 Miasteczko (Friedheim) b. 4 kwiet. 23 list.
 Mielżyn krbk. po 2 dni 4 kwiet. 22 czerw. 12 wrześ. 7 list.
 Mieścisko krbk. 4 stycz. 11 kwiet. 26 wrześ. 14 list.
 Mogilno krbk. 4 kwiet. 27 czerw. 26 wrześ. 12 grud.
 Mrocza krbk. po 2 dni 14 mar. 30 maja. 22 sierp. 24 paźd.
 Nakło [Nakel] krbk. 15 mar. 28 czerw. 16 sierp. 25 paźd.
 Pakość krbk. 30 mar. 6 lip. 18 paźd. 7 grud.
 Pila [Schneidemühl] bk. 21 lut. 27 mar. 22 maja. 26 czerw. 21 sierp.
 23 paźd. 20 list. 18 grud. kr. 28 mar. 27 czerw. 24 paźd. 19 grud.
 Powidz krbk. po 2 dni 6 kwiet. 6 lip. 12 paźd. 21 grud.
 Rogowo krbk. 21 mar. 13 czerw. 17 paźd. 5 grud.
 Rynarzewo krbk. 21 mar. 23 maja. 5 wrześ. 7 list.

Skoki krbk. 14 mar. 13 czer. 22 sierp. 7 list.
 Solec [Schulitz] krbk. 18 lut 19 maja 18 sierp. 17 list.
 Strzelno krbk. po 2 dni 28 mar 20 czer. 19 wrześ. 21 list.
 Szamocin b. 7 lut. 8 maja. 7 sierp. 6 list. 14 grud. krb. 30 mar. 21 czer.
 14 września.
 Szubin krbk. 25 kwiet. 27 czerw. 12 wrześ. 14 list.
 Trzcianka [Schönlanke] bk. 4 kwiet. 26 wrześ. — kr. dnia następnego —
 krbk. 20 czerw. 7 grud.
 Trzemeszno krbkśw. po 2 dni 7 mar. 4 lip. 17 paźd. 19 grud.
 Ujście krbk. 16 mar. 22 czerw. 12 wrześ. 13 grud.
 Wagrowiec krb. po 2 dni 5 kwiet. 21 czerw. 23 sierp. 25 paźd.
 Wieleń [Filehne] bk. 15 lut. 21 mar. 27 czerw. 21 wrześ. 19 paźd. 13 grud.
 kr. 22 mar. 28 czerw. 22 wrześ. 14 grud.
 Witkowo krbk. po 2 dni 8 mar. 31 maja. 30 sierp. 15 list.
 Wyrzysk [Wirsitz] krb. 6 kwiet. 13 lip. 12 paźd. 21 grud.
 Wysoka [Wissek] krbk. 6 mar. 7 maja. 14 sierp. 2 list.
 Zerniki krb. 26 kwiet. 11 paźd.
 Znin krbk. 6 kwiet. 1 czerw. 20 lip. 19 paźd.

II. W Prusach Zachodnich.

W rejencyi Kwidzińskiej.

Białobork [Baldenburg] krbk. 14 mar. 13 czerw. 12 wrześn. 14 list.
 Barbarka kr. 15 maja.
 Biskupice [Bischofswerder] bk. 24 lut. 11 maja. 3 sierp. 7 grud. kr.
 29 lut. 16 maja. 8 sierp. 12 grud.
 Brodnica [Strasburg] bk. 17 marca. 16 czerw. 15 wrześ. 3 list. — kr.
 dnia trzeciego
 Brusy krbk. 18 maja. 11 wrześ.
 Brzeźno [Briesen] w człochowskim krbk. 1 maja. 24 lip. 4 wrześ. 27 list.
 Brzeźno w chełmińskim krbk. 4 stycz. 1 lut. 7 mar. 4 kw. 2 maja 6 czerw.
 5 wrz. 2 paźd. 7 list. 5 grud. kr. 19 kw. 21 czerw. 27 wrz. 15 list.
 Chełmno [Culm] krbk. 10 stycz. 22 czerw. 2 paźd. 13 list.
 Chełmża [Culmsee] krbk. 3 kwiet. 3 lip. 11 wrześ. 20 list.
 Chojnice krbk. 27 mar. 22 czerw. 21 wrześ. 30 paźd.
 Czarnowo kr. 13 list.
 Czarze krbk. 3 kwiet. 6 list.
 Czersk krbk. 14 mar. 6 czerw. 5 wrześ. 9 list.
 Człochów [Schlochau] krbk. 6 mar. 18 maja. 14 wrześ. 4 grud.
 Człopa [Schloppe] bk. 7 mar. 24 kwiet. 23 maja. 11 lip. 29 sierp. 26 wrześ.
 7 list. 12 grud. — kr. dnia następnego.
 Dragas bźrb. 7 wrześ.
 Flötenstein w pow. człochowsk. krbk. 24 kwiet. 31 sierp. 30 paźd.
 Friedland [pruski] krbk. 30 mar. 22 maja. 13 lip. 2 paźd.
 Friedland [march] bk. 5 kwiet. 22 czerw. 5 paźd. — kr. dnia następnego
 i 14 grudnia.
 Gardeja [Garnsee] bk. 12 stycz. 29 mar. 12 lip. 18 paźd. — kr. dnia nast.
 Gniew [Mewe] bk. 24 mar. 23 czerw. 22 wrześ. 3 list. — kr. dnia trze-
 ciego — źrb. 6 wrześ.
 Golub krb. 11 kwiet. 20 czerw. 26 wrześ. 21 list.
 Grabia krbk. 7 kwiet. 12 czerw. 28 sierp. 18 grud.

- Grudziądz krbk. 24 kwiet. 26 czerw. 28 sierp. 13 list. żrb 29 sierp.
 Gurzno krbk. 28 mar. 13 czerw. 29 sierp. 19 grud.
 Hamersztyn brbk. 5 kwiet. 19 czerw. 21 sierp. 23 paźd.
 Hawa [Deutsch-Eylau] pl. 19 kwiet. 5 lip. 30 sierp. bk. 21 kwiet. 7 lip.
 1 wrześ. 10 list. kr. 25 kwiet. 11 lip. 5 wrześ. 14 list.
 Jabłonowo krbk. 13 mar. 8 maja. 12 czerw. 10 lip. 21 sierp. 16 paźd. 27 list.
 Jastrów krbk. 21 mar. kr 26 maja 4 lip. 23 sierp. 17 paźd. 9 list. 22 grud.
 bk. 3 lip. 16 paźd.
 Kamień [Kamin] krbk. 23 mar. 1 maja. 3 lip. 16 paźd.
 Kielbasin wieś w pow. toruńsk. kr. 7 wrześ. 27 list.
 Kisielec [Freistadt] bk. 3 mar. 23 czerw. 18 sierp. 24 list.—kr. dnia piątego.
 Kiszburg [Christburg] bk. 17 mar. 23 czerw. 8 wrześ. 10 list. — kr. dnia
 czwartego. pl. 2 dni 21 czerw. żrb. 7 wrześ. ch. 2 dni 8 list.
 Kościelna Jania [Kirchenjahn] krbk. 16 mar. 9 list.
 Kowalewo [Schönsen] krbk. 30 mar. 18 wrześ.
 Krojanka krbk. 23 mar. 18 maja. 17 sierp. 26 paźd.
 Kurzętnik [Kauernick] krbk. 27 kwiet. 8 czerw. 20 lip. 14 wrześ. 12 paźd.
 Kurdzyn [Marienwerder] bk. 28 mar. 20 czerw. 12 wrz. 14 list.—kr. dnia nast.
 Landek [miasto] krbk. 3 kwiet. 12 czerw. 25 wrześ. 6 list.
 Leśno krbk. 24 kwiet. 15 maja. 23 paźd.
 Lidzbark [Lautenburg] bk. 24 mar. 30 czerw. 22 wrześ. 1 grud.—kr. dnia czwar-
 Lisewo krbk. 20 czerw. 17 paźd. [tego.
 Lisnowo [Gr. Leistenau] krbk. 13 mar. 11 grud.
 Lubawa [Löbau] bk. 6 kwiet. 6 lip. 7 wrześ. 9 list. — kr. dnia siódmego.
 Lubiez [Leibitsch] krbk. 6 kwiet. 19 paźd.
 Łasin [Lessen] krbk. 6 kwiet. 22 czerw. 7 wrześ. 9 list.
 Łąki [Lonk] pl. 7 dni 11 czerw. kr. 7 dni 18 czerw.
 Minsterwald w pow. kwidz. krbk. 23 maja 26 wrześ.
 Młyniec wieś w pow. toruńsk. krbk. 23 maja 26 wrześ.
 Nawra krbk. 13 mar. 26 czerw. 4 wrześ. 23 paźd.
 Niewieścín [Zębów] krbk. 26 czerw. 25 wrześ.
 Nowe [Neuenburg] bk. 12 maja. 7 lip. 1 wrześ. 27 paźd.—kr. dnia czwartego.
 Nowemiaso n/Dr. [Neumark] bk. 30 mar. 18 kwiet. 31 sierp. 26 paźd. —
 kr. dnia piątego.
 Osie w pow. świeckim krbk. 3 kwiet. 12 paźd.
 Popowo biskupie kr. 1 czerw. 25 wrześ.
 Piaseczno [Pehsken] krbk. 11 wrześ.
 Płużnica w pow. chełm. krbk. 20 mar. 20 list.
 Podgór krbk. 24 kwiet. 2 paźd.
 Podstolin [Pestlin] krbk. 10 stycz. 3 kwiet. 19 czerw. 25 wrześ.
 Prabuty [Riesenburg] bk. 14 mar. 6 czerw. 2 paźd. 21 list. kr. 16 mar.
 8 czerw. 5 paźd. 23 list.
 Radzyn [Rehden] krbk. 27 mar. 22 maja. 25 wrześ. 20 list. b. 6 mar.
 1 maja. 6 list. kr. 4 wrześ.
 Rederitz w pow. waleckim krbk. 31 maja. 5 paźd.
 Sempolno [Zempelburg] krbk. 5 kwiet. 23 maja. 25 wrześ. 13 list.
 Sliwice [Gr. Schliowitz] krbk. 4 lip. 2 paźd.
 Starytarg [Altmarkt] kr. 8 maja. — bk. 12 czerw. 16 paźd.
 Susz [Rosenberg] bk. 18 lut. 19 maja. 25 sierp. 27 paźd.—kr. dnia piątego.
 Sypniewo [Zippnow] krbk. 17 maja 7 list.
 Szum bk. 4 lut. 21 kwiet. 1 wrześn. 17 list. — kr. dnia czwartego.
 Swiecie [Schwetz] krbk. 7 lut. 20 mar. 8 maja. 19 czerw. 21 sierp. 11 wrze.
 16 paźd. 11 grud.
 Toruń kr. po 8 dni 4 stycz. 13 czerw. 26 paźd. -- bk. w każdy czwartek.

Topolno krbk. 17 stycz. 14 lut. 27 mar. 11 kwiet. 15 maja. 12 czerw.
 17 lip. 14 sierp. 18 wrześ. 30 paźd. 27 list 18 grud.
 Tuchola krbk. 20 mar. 22 maja. 13 lip. 24 sierp. 18 paźd. 20 list.
 Tuezno [Tütz] krbk. 6 mar. 22 maja. 28 sierp. krbkch. 6 list.
 Tychnowy [Tiefenau] krbk. 15 lut. 27 czerw.
 Walichnowy [Falkenau Gr.] wieś w pow. kwidz. krbk. 3 lip.
 Wąldowo wieś w pow. złotowsk. krbk. 31 maja. 7 list.
 Wałcz [Dt. Krone] bk. 28 lut. 3 kwiet. 15 maja. 21 czerw. 31 lip. 25 wrześ.
 13 list. 20 grud. — kr. dnia następnego.
 Wąbrzeźno (Briesen) krbk. 1 maja. 24 lip. 4 wrześ. 27 list.
 Więcborek krbk. 20 mar. 24 kwiet. 26 czerw. 19 paźd.
 Złotów (Flatow) krbk. 6 kwiet. 24 maja. 11 wrześ. 7 list.
 Złotowo, wieś w pow. lubawsk. pl. dni siedem 30 lip. kr. 6 sierp.
 Ziethen w pow. człochows. krbk. 11 maja. 12 paźd.

W rejencyi Gdańskiej.

Elbląg (Elbing) kr. po 8 dni 6 maja. 11 list. — bk. przypadają w każdy
 czwartek z wyjątkiem świąt.
 Gdańsk (Danzig) kr. 14 dni 5 sierp. k. 6 dni 5 sierp.
 Gowidłino świnie. 6 kwiet. 21 grud.
 Kartuzy (Carthaus) b. 1 mar. 29 list. krb. 3 maja 18 paźd.
 Kielno (Köln) krb. 6 kwiet. 14 list.
 Kielpin krb. 3 paźd.
 Kiszawa (Alt-Kyschau) krb. 25 kwiet. 15 list.
 Kolebki w pow. wejerowskim kr. 14 mar. 16 maja 21 wrześ.
 Kościerzyna (Berent) krb. 4 kwiet. 13 czerw. 12 wrześ. 7 list.
 Krokowa krb. 4 kwiet. 30 maja 5 wrześ. 7 list.
 Lipusz krb 4 lip. 26 wrześ.
 Luzino krb. 9 list.
 Malborg (Marienburg) bk. 11 kwiet. 3 lip. 23 paźd. kr. 2 dni 8 maja.
 3 dni 23 paźd. k. 2 dni 26 maja.
 Nowystaw krbk. 3 lut. 26 czerw. 25 lip. 16 paźd.
 Oliwa krbk. 16 maja 10 paźd.
 Pogódki krb. 9 maja 31 paźd.
 Puck (Putzig) kr. 22 lut. 27 czerw. krb. 17 paźd. 14 grud.
 Przywidz (Mariensee) krb. 4 maja. 9 maja. 14 wrześ. 4 paźd.
 Rumunia (Rahmel) kr. 19 wrześ.
 Sierakwice krb. 16 maja. 4 lip. 22 sierp. 14 list.
 Skarszewy (Schöneek) b. 22 lut. 20 czerw. 11 lip. 17 paźd. — kr. dnia następnego.
 Stangenwald świnie 29 mar. 28 grud.
 Starogard (Pr. Stargardt) bk. 31 mar. 23 czerw. 22 wrześ. 3 list. — kr.
 dnia piątego po 2 dni.
 Stężyce krb. 11 maja. 28 list. św. 5 grud. 12 grud. 19 grud. 29 grud.
 Straszyn bk. 7 list. 5 grud.
 Sulęcín krb. 23 maja 12 września.
 Św. Wojciech kr. 2 dni 16 maja.
 Szembork świnie. 31 maja 25 paźd.
 Szenwald krb. 14 wrześ. 7 grud.
 Tczew (Dirschau) bk. 24 mar. 16 czerw. 15 wrz. 10 list. — kr. dnia czwartego.
 Tolmicko (Tolkemit) kr. 10 stycz. 24 lip. 2 paźd.

Tychnowy (Tiegenhof) bk. 26 maja. 22 wrześ. — kr. dnia piątego.
 Wejherowo (Neustadt W./Pr.) krbk. 10 lut. 20 kwiet. 22 czerw. 5 paźd.
 16 list. 19 grud.
 Zukowo (Zuckau) krb. 20 czerw. 30 list.
 Zünder Gr. żrb. 7 wrześ.

III. W Prusach Wschodnich.

W réjencyi Królewieckiej.

Alberga bk. 11 lut. 5 maja 1 wrześ. 3 list. — kr. dnia piątego.
 Altstadt kr. 8 maja. 2 paźd.
 Barciany (Barten) bk. 21 kwiet. 21 lip. 22 wrześ. 8 grud. kr. po 2 dni
 dnia piątego pl. 15 maja 31 dni.
 Bartoszyce (Bartenstein) bk. 10 mar. 16 czerw. 25 sierp. 27 paźd.
 kr. po 2 dni 20 czerw. 31 paźd. pl. 5 dni 6 czerw.
 Bieberswalde pl. 21 mar. 11 lip. 5 grud.
 Biskupice (Bischofsburg) bk. 4 lut. 31 mar. 28 kwiet. 23 czerw. 30 czerw.
 4 sierp. 1 wrześ. 10 list. kr. po 2 dni 7 lut. 1 maja 3 lip. 13 list.
 Bisztynek (Bischofstein) bk. 13 stycz. 6 kwiet. 6 lip. 28 wrześ. 19 paźd.
 21 grud. kr. po 2 dni 17 stycz. 10 lip. 23 paźd. pl. 3 lip.
 Brunsberga b. 14 stycz. 9 czerw. 6 paźd. kr. po 3 dni 19 stycz. 22 maja.
 12 paźd. pl. 6 dni 15 maja 16 paźd. len 3 dni 11 grud.
 Dąbrowno (Gilgenburg) b. 6 mar. 19 czerw. 18 wrześ. 11 gr. kr. dnia następń.
 Dobremiasto (Guttstadt) bk. 17 lut. 6 kwiet. 26 maja. 17 sierp. 9 list.
 14 grud. kr. po 2 dni 21 lut. 29 maja. 21 sierp. 13 list pl. 20 czerw.
 Döbern bk. 11 stycz. 13 czerw. 24 paźd. — kr. dnia następnego.
 Domnowo bk. 17 mar. 23 czer. 22 wrz. 8 gr. kr. piątego dnia po 2 dni pl. 17 czer.
 Drengfurth bk. 28 stycz. 12 maja. 7 lip. 3 list. kr. dnia piątego.
 Frauenburg bk. 3 mar. 12 maja. 25 sierp. 10 list. kr. dnia czwartego.
 Frydland bk. 18 lut. 16 czerw. 13 paźd. 17 list. — kr. po 2 dni dnia piątego.
 pl. 2 dni 22 maja.
 Garsdeny na Litwie ros. 16 mar. 5 maja 11 paźd.
 Gerdawy bk. 3 mar. 9 czerw. 18 sierp. 3 list. kr. dnia szóstego.
 Heilsberg bk. 9 mar. 8 czerw. 27 wrześ. 23 list. kr. po 2 dni 13 czerw.
 2 paźd. pl. 1 czerw.
 Jelawa (Pr. Eylau) bk. 28 stycz. 7 kw. 7 lip. 13 paź. kr. dnia 5go. pl. 2 dni 7 czer.
 Jedwabno krbk. 16 mar 5 paźd.
 Jerzwald (Geierswalde) krbk. 13 czerw. 19 grud.
 Jeziorany (Seeburg) bk. 27 stycz. 3 kwiet. 4 maja. 13 lip. 24 sierp. 3 list. kr. po
 2 dni 31 stycz. 8 maja. 17 lip. 6 list. pl. po 2 dni 24 kwiet. i 14 sierp.
 Kajny (Caymen) bk. 15 mar. 27 wrześ.
 Kiszyny krbk. 1 maja. 25 wrześ.
 Klajpeda (Memel) bk. po 2 dni 19 czerw. 23 paźd. kr. 7 dni 15 sierp.
 Komorowo krbk. 20 kwiet. 13 paźd.
 Kranz kr. 10 lip. 7 sierp.
 Krotynga p. Klajpedą bk. 14 stycz. 7 kwiet. 13 paźd.
 Krotynga na Litwie ros. 6 stycz. 2 lut 14 kwiet 3 maja 21 czerw. 2 sierp. 4 paźd.
 Krzyżbork (Kreuzburg) bk. 14 stycz. 28 kwiet. 18 sierp. 10 list. kr. dnia piątego.
 Królewiec (Königsberg) k. rasowe 2 dni 29 maja kr. 8 dni 19 czerw. 10 dni 18 gr.
 bk. 2 dni 26 czerw. pl. 6 dni 12 czerw. wł. 3 dni 26 czerwca.
 Kumeny bk. 17 mar. 15 wrześ.

- Landsberg bk. 21 stycz. 21 kwiet. 28 lip. 27 paźd. kr. dnia czwartego.
 Langheim kr. 14 czerw. 15 list.
 Liebstadt bk. 11 lut. 21 kwiet. 7 lip. 24 list. — kr. po 2 dni dnia piątego pł. 10 lip.
 Liebark patrz Heilsberg.
 Lubiana bk. 24 mar. 30 czerw. 6 paźd. kr. po 2 dni 8 maja. 3 lip.
 16 paźd. pł. 28 czerw.
 Łukla (Locken) bk. 4 lip. 14 list. kr. dnia trzeciego.
 Melanki bk. 18 maja. 12 paźd. — kr. dnia następnego.
 Melzak bk. 27 stycz. 30 mar. 30 czerw. 24 sierp. 2 list. kr. po 2 dni
 31 stycz. 3 lip. 6 list.
 Mensguth krbk. 1 czerw. 30 list.
 Miłomłyn (Liebemühl) b. 21 stycz. 12 maja. 11 sierp. 3 list. kr. po 2 dni 5go dnia.
 Młynary (Mühlhausen) bk. 27 mar. 17 lip. 25 wrz. 18 grud. kr. po 2 dni 3go dnia.
 Morag (Mohrungen) bk. 14 mar. 20 czerw. 12 wrześ. 12 grud. — kr. po
 2 dni dnia trzeciego. pł. 3 lip.
 Mułczyn kr. 17 lip.
 Nidbork (Neidenburg) bk. 17 stycz. 12 czerw. 16 paźd. kr. dnia trzeciego.
 Nordenburg bk. 7 stycz. 31 mar. 30 czerw. 10 list. — kr. dnia piątego.
 pł. 24 czerw. 14 dni.
 Nowe Zgorzelice (Brandenburg) bk. 28 stycz. 8 wrześ. — kr. po 2 dni
 31 stycz. 12 wrześ.
 Olsztyn (Allenstein) bk. 6 mar. 1 kwiet. 24 kwiet. 10 czerw. 23 wrześ.
 16 grud. — kr. po 2 dni 3 kwiet. 12 czerw. 25 wrześ. 18 grud. pł. 6 czerw.
 Olsztynek (Hohenstein) b. 13 mar. 26 czerw. 11 wrześ. 20 list. — kr.
 dnia następnego po 2 dni
 Opaleniec krbk. 2 maja. 21 list.
 Orneto (Wormditt) bk. 7 stycz. 12 kwiet. 16 czerw. 10 sierp. 12 paźd. —
 kr. po 2 dni 10 stycz. 19 czerw. 16 paźd. pł. 12 czerw. 16 paźd.
 Osteroda bk. 28 lut. 29 maja. 4 wrześ. 27 list. — kr. po 2 dni 1 mar.
 31 maja. 6 wrześ. 29 list. pł. 29 lut. 30 maja. 5 wrześ. 28 list.
 Passenheim bk. 7 mar. 20 czerw. 5 wrześ. 12 grud. kr. dnia trzeciego.
 Pasiek (Pr. Holland) bk. 3 kwiet. 31 maja. 10 lip. 4 wrześ. 18 paźd.
 4 grud. — kr. po 2 dni 5 kwiet. 12 lip. 6 wrześ. 6 grud.
 Perwiltan op. 17 maja. 14 czerw. 12 lip. 16 sierp. 27 wrześ. 25 paźd.
 Piława (Pillau) kr. po 2 dni 4 kwiet. 26 wrześ.
 Pobety krb. 20 mar. 16 paźd.
 Połaga na Litwie ros. 5 mar. 6 lip.
 Prökuls bk. 21 kwiet. 23 czerw. 15 wrześ.
 Rastenbork bk. 10 stycz. 8 maja. 3 lip. 2 paźd. — kr. 11 maja. 5 paźd.
 pł. 3 dni 12 czerw.
 Reszel bk. 5 stycz. 23 mar. 20 kwiet. 1 czerw. 5 paźd. 28 list. — kr.
 10 stycz. 24 kwiet. 12 paźd. 5 grud. pł. 8 dni 8 czerw.
 Rosogi (Friedrichshof) krbk. 15 mar. 2 sierp. 15 list.
 Rybaki (Fischhausen) kr. po 2 dni 7 mar. 13 czerw. 17 paźd. 12 grud.
 Schaakswitte kr. 11 lut. 18 sierp. 27 paźd.
 Schönbruch kr. 18 lut. 2 czerw. 24 list.
 Schwansfeld Gross kr. 15 maja. 13 list.
 Sepopol (Schippenbeil) bk. 21 kwiet. 30 czerw. 8 wrześ. 10 list. — kr.
 po 2 dni dnia szóstego pł. 6 dni 29 maja.
 Św. Lipka (Heiligelinde) krpł. 3 dni 8 czerw.
 Św. Siewierka (Heiligenbeil) bk. 25 lut. 23 czerw. 16 sierp. 27 paźd. —
 kr. po 2 dni 28 lut. 26 czerw. 30 paźd. pł. 21 czerw.
 Soldau b. 8 lut. 4 lip. — kr. 9 lut. 3 maja. 5 lip. 27 wrześ. owpł.
 2 maja. 26 września.

- Szczytno (Ortelsburg) bk. 8 lut. 4 kwiet. po 2 dni 8 sierp. 7 list. — kr. dnia trzeciego — pł. 6 dni 19 czerw.
 Tharau bk. 15 mar. 18 paźd. — kr. dnia następnego.
 Topiały (Tapiau) bk. 4 kwiet. 5 paźd. — kr. 5 kwiet. 31 maja. 6 paźd. 20 grud.
 Wargi kr. 18 wrześ.
 Wartenberg bk. 24 mar. 19 maja. 22 lip. 4 paźd. 13 paźd. 1 grud. — kr. po 2 dni 27 mar. 22 maja. 16 paźd. 4 grud. pł. po 2 dni 6 lip. 28 września.
 Wielawa bk. 31 mar. 20 paźd. k. 3 dni 11 lip. b. 14 lip. sk. 15 lip. kr. po 2 dni 18 lip. i 24 paźd. pł. 6 dni 10 lip.
 Willenberg bk. 25 mar. 1 lip. 30 wrześ. 2 grud. kr. dnia trzeciego.
 Wolfsdorf Gr. bk. 28 lut. 20 list. kr. dnia trzeciego.
 Zelwald (Saalfeld) bk. 10 mar. 16 czerw. 1 wrześ. 17 list. kr. po 2 dni dnia piątego. pł. 6 czerw.
 Zinten bk. 24 mar. 5 maja 14 lip. 20 paźd. — kr. po 2 dni 28 mar. 18 lip. 24 paź.

W rejencyi Gąbińskiej.

- Biała bk. 13 marca. 12 czerw. 11 wrz. 11 grud. — kr. dni następ.
 Boże (Bosemb) krbk. 7 wrz.
 Darkehmen bk. 15 mar. 5 lip. 6 wrz. 20 grud. kr. dni następ. żrb. 2 dni 13 wrz.
 Elk (Lyck) bk. 3 kwiet. 12 czerw. 21 sierp. 4 grud. — kr. dni następ. — pł. po 8 dni 6 czerw. 14 sierp.
 Gąbiń (Gumbinnen) bk. 25 lut. 16 czerw. 20 paźd. 15 grud. kr. po 3 dni 28 lut. 19 czerw. 23 paźd. w. po 6 dni 19 czerw. 23 paźd. żrb. 2 dni 11 wrześ.
 Gołab (Goldab) bk. 21 lut. 3 lip. 4 wrz. 18 grud. — kr. dni następne po 2 dni. — pł. po 8 dni 26 czerw. 28 sierp.
 Heinrichswalde krbk. 7 lut. 10 lip.
 Jańsbork (Johannisburg) bk. 10 stycz. 27 mar. 6 czerw. 23 paźd. — kr. dni następne.
 Kaukehmen kr. 7 stycz. 16 czerw. bk. 7 kwiet. 15 czerw. 8 wrz. 15 grud.
 Koadjuty (Coadjuten) bk. 28 lut. 11 wrz. kr. 2 mar. 21 wrz.
 Krupyszki (Kraupischken) bk. 26 stycz. 28 czerw. 27 wrz.
 Lasdehnen krbk. 4 kwiet. 30 maj. 26 wrz. 19 grud.
 Lece (Lötzen) bk. 28 lut. 29 maja. 3 lip. 16 paźd. — kr. dni następ. — pł. 8 dni 10 czerw.
 Margrabowa bk. 10 stycz. 29 mar. 19 czerw. 25 wrz. — kr. dni następ. — pł. 8 dni 17 wrz.
 Mieruńsko krbk. 24 lut. 18 maja. 17 sierp. 14 grud.
 Mikołajki bk. 6 mar. 10 lip. 25 wrz. 18 gr. — kr. dni następ. — pł. 8 dni 3 lip.
 Nawiadów (Aweyden) bk. 14 mar. kr. 15 mar.
 Neukirch kr. 21 lut. 11 wrz.
 Orzysz (Arys) bk. 14 lut. 1 maj. 24 lip. 6 list. — kr. dni następne. — pł. 9 dni 17 lipca.
 Ostrokół krbk. 23 paźd.
 Piłkaly bk. 1 mar. 21 czerw. 30 sierp. 25 paźd. — kr. dni następne.
 Plaschken bk. 25 sierp.
 Ragneta krbk. po 2 dni 17 lut. 8 czerw. 12 paźd. 7 grud.
 Ruś kr. po 1½ dnia 31 stycz. 19 czerw. 30 paźd.
 Ryn (Rhein) bk. 24 stycz. 3 kwiet. 7 sierp. 13 list. — kr. dni następ. — pł. 8 dni 16 czerw.
 Seckenburg krbk. 13 czerw. 10 paźd.
 Skaisgirren bk. 13 mar. 4 wrz.

Smolniki (Schmalleningken) krbk. 14 lut. 26 czerw. 16 paźd.
 Sańsbork (Sensburg) bk. 31 stycz. 10 kwiet. 12 czerw. 21 sierp. 2 paźd.
 13 list. kr. 2 lut. 12 kwiet. 23 sierp. 15 list. pl. 18 dni 12 czerw.
 Sarkwity bk. 11 stycz. 25 kwiet. 20 czerw. 7 list. — kr. dni następne.
 Stołupiany (Stallupönen) bk. 6 mar. 24 kwiet. 26 czerw. 7 wrz. 30 paźd.
 11 grud. kr. po 2 dni 7 mar. 27 czerw. 8 wrz. 31 paźd.
 Świętajno (Schwentainen) kr. 21 wrz.
 Szylc (Szillen) krbk. 3 mar. 22 wrz.
 Szyłokarczma (Heydekrug) bk. 21 stycz. 28 kwiet. 21 lip. 20 paźd. — kr.
 po 1 $\frac{1}{2}$ dnia 24 stycz. 1 maj. 23 paźd.
 Szyrwint bk. 2 lut. 3 maja. 29 czerw. 5 paźd. — kr. dni następne.
 Szytkiemy krbk. 26 stycz. 31 maja. 27 wrz.
 Trempen bk. 16 lut. 7 czerw. 11 paźd. — kr. dni następne.
 Tylża (Tilsit) b. 6 maj. 26 wrz. kr. 8 dni 26 wrz. w. po 6 dni 18 czerw.
 i 18 wrz. żreb. 18 wrz. k. 3 dni 28 wrz. nadto 12 małych jarmarków
 na konie w pierwszą sobotę każdego miesiąca po 1 dniu.
 Węgobork (Angerburg) bk. 5 kwiet. 22 maja. 4 wrz. 27 list. — kr. dni
 następ. — pl. 13 dni 1 czerw.
 Widminy bk. 8 mar. 7 czerw. 26 lip. 8 list. — kr. dni następne. — pl.
 2 dni 21 lipca.
 Wystruć (Insterburg) k. 21 lut. 12 czerw. 16 paźd. b. 22 lut. 13 czerw.
 17 paźd. — kr. dni następ. po 2 dni.

. IV. Na Szląsku. W rejencji Wrocławskiej.

Bierutów (Bernstadt) krb. po 2 dni 21 lut. 17 maja. 25 wrz. 29 list.
 Borowo krb. po 2 dni 3 kwiet. 3 lip. 2 paźd. 4 grud.
 Bralin krb. 17 maj. 5 lip. 6 wrz.
 Brzeg (Brieg) b. 6 mar. 24 kwiet. 12 czerw. 24 lip. 4 wrz. 16 paźd.
 4 grud. kr. po 2 dni 13 czerw. 5 wrz. 5 grud. w. 1 czerw. 21 wrz.
 Bystrzyca (Habelschwerdt) kr. 10 stycz. 24 kwiet. 3 lip. 2 paźd.
 Czernina (Tschirnau) krb. 15 maja. 20 sierp. 13 list.
 Daszniki (Reinerz) kr. 28 lut. 15 maja. 24 lip. 25 wrz.
 Dyhernfurth krb. 8 lut. 25 kwiet. 11 lip. 17 paźd.
 Frankenstein kr. 22 maja. 25 wrz. — b. dni następne.
 Freiburg kr. 20 mar. 11 wrz. — krb. dni następne.
 Freino (Freyhan) kr. 20 mar. 22 maja. 28 sierp. 20 list.
 Friedland kr. po 2 dni 5 stycz. 15 mar. 21 czerw. 30 sierp. 1 list.
 Góra (Gurau) pl. 4 kwiet. 1 sierp. 17 paźd. krb. 5 kwiet. 2 sierp. 18 paźd.
 — kr. dni następ. — b. 9 czerw.
 Gottesberg kr. 2 dni 28 lut. 12 czerw. 18 wrz. 2 dni 27 list. krb.
 13 czerw. 19 wrz.
 Hradek (Wünschelburg) kr. 28 lut. 22 maja. 18 wrz. 11 grud.
 Juliusburg krb. 24 stycz. 3 kwiet. 14 sierp. 30 paźd.
 Kant krb. 25 kwiet. kr. po 2 dni 5 wrz. 14 list. b. 7 wrz. 16 list.
 Katowia (Carlsmarkt) kr. 11 wrz.
 Kłodzko (Glatz) kr. 2 dni 22 lut. po 3 dni 30 maja. i 22 sierp. 8 dni
 7 list. krb. 24 lut. 9 list.
 Köben krb. 6 mar. 22 maja. 14 sierp. 27 list.
 Kostenblut kr. po 2 dni 14 mar. 20 czerw. 12 wrz.

- Landek kr. po 2 dni 8 maja. 26 czerw. 11 wrz. 27 list.
 Lewin kr. 7 lut. 18 kwiet. 7 sierp. 16 paźd.
 Lissa kr. 6 czerw. 26 wrz.
 Löwen kr. 20 mar. 26 czerw. 21 sierp. 2 paźd. 20 list. — kb. dni następ.
 Międzybórz krb. 17 stycz. 4 maja. 9 paźd.
 Michałów kr. 15 lut. 23 maja. 18 wrz.
 Milicz krb. po 2 dni 28 lut. 22 maja. 5 paźd.
 Mittelwalde kr. 31 stycz. 1 maja. 10 lip. 16 paźd. b. 2 maj. 11 lip. 17 paźd.
 Namysłów b. 13 mar. 8 maja. 19 czerw. 28 sierp. 23 paźd. kr. 14 mar.
 9 maja. 29 sierp. 24 paźd.
 Neumarkt krb. 2 lut. 17 maja. 18 paźd. — kr. po 2 dni dnia następ. —
 tytoń 9 mar. 10 list.
 Neurode kr. po 2 dni 24 stycz. 1 maja. 28 sierp. 13 list.
 Niemce kr. po 2 dni 6 mar. 22 maja. 9 paźd. b. dnia trzeciego.
 Olawa (Ohlau) b. 16 lut. 5 kwiet. 21 czerw. 30 sierp. 15 list. kr. po 2 dni
 28 sierp. 13 list.
 Oleśnica (Oels) krb. po 2 dni 28 lut. 22 maja. 28 sierp. 13 list.
 Prusnica (Prausnitz) krb. po 2 dni 10 kwiet. 3 lip. 9 paźd. 20 list.
 Psiepole (Hundsfield) krb. 6 czerw. 28 sierp.
 Reichenbach kr. po 2 dni 10 stycz. 3 kwiet. 3 lip. 16 paźd. — b. 3go dnia po 1 dniu.
 Reichenstein kr. po 2 dni 13 mar. 12 czerw. 18 wrz. 11 grud.
 Reichthal krb. 15 lut. 2 maja. 12 czerw. 5 wrz. 17 paźd.
 Rothsürben kr. 9 mar. 13 czerw. 23 list.
 Rudy (Raudten) krb. 31 stycz. 3 kwiet. 12 czerw. 21 sierp. 30 paźd.
 Seinawca (Steinaw) kr. 15 lut. 23 maja. 29 sierp. 28 list. — kr. dni następ.
 Sobótka (Zobten) kr. 15 maja. 21 sierp. 23 paźd. — krb. dni następne.
 Srebrnagóra (Silberberg) kr. po 2 dni 10 kwiet. 29 czerw. 1 list.
 Stamburek (Trachenberg) krb. po 2 dni 23 lut. 3 maja. 25 paźd. b. 5 lip.
 Stróża (Stroppen) krb. 17 stycz. 24 kwiet. 28 sierp. 23 paźd.
 Strzygłów (Striegau) kr. 7 lut. 8 maja. 28 sierp. 6 list. — krb. dni nast.
 Swidnica (Schweidnitz) krb. 15 mar. 17 maja. 18 paźd. — kr. po 2 dni
 dni następ. — w. 6 czerw. 12 paźd.
 Syców (Wartenberg) krb. 20 mar. 29 maja. 11 wrz. 13 list. b. 14 czerw. len 7 grud.
 Strehlen b. 1 maja. 29 maja. 17 lip. 2 paźd. kr. po 2 dni 30 maja 3 paźd.
 w. 2 czerw. 29 wrześ.
 Scharlottenbrun kr. po 2 dni 18 kw. 2 paźd. 11 grud.
 Trzebnica krb. po 2 dni 14 lut. 22 maja. 14 sierp. 16 paźd.
 Twardogórk (Festenberg) krbk. 10 stycz. 15 maja. 4 wrz. 6 list.
 Uras (Auras) kr. 21 lut. 27 list. krb. 15 maja. 4 wrz.
 Walbrzych (Waldenburg) kr. 5 kwiet. 2 dni 12 lip. 18 paźd. krb. 6 kwiet. 19 paźd.
 Wąsorz (Herrnstadt) krb. 27 mar. 26 czerw. 25 wrz. 11 grud.
 Więzów (Wansen) krb. po 2 dni 13 mar. 6 czerw. 28 sierp. 11 grud.
 Wilhelmsthal kr. 29 maja. 28 sierp. 18 grud.
 Wołów (Wohlau) krb. 24 stycz. 1 maja. 7 sierp. 6 list. — kr. dni następ.
 Wrocław (Breslau) bk. 2 dni 22 mar. 24 kwiet. 13 lip. kr. po 8 dni 27 mar. 11 wrz.
 op. 1 maja krbk. po 8 dni 26 czerw. 29 list. w. 4 dni 7 czerw. len. 6 grud.
 Winzig krb. 20 mar. 19 czerw. 11 wrz. 4 grud.
 Ziębice (Münsterberg) kr. po 2 dni 22 maja. 16 paźd. bg. 24 maja. 18 paźd.
 chm. 28 paźd.
 Żulawa (Sulau) krb. po 2 dni 13 mar. 12 czerw. 21 sierp. 13 list.

W rejencji Opolskiej.

- Baborów** (Bauerwitz) krb. 13 mar. 15 maja. 2 paźd. 5 grud.
Beniszewo krb. 1 maja. 17 lip. 21 sierp. 25 wrz. 13 list. 27 grud.
Biała (Zülz) krbk. 30 mar. 24 maja. 14 wrz. 2 list. 14 grud.
Bieruń b. 23 lut. 8 maja. 3 lip. 28 sierp. 6 list. 20 grud. — kr. dni nast.
Bladen kr. 14 lut. 1 maja 12 wrz. 24 list.
Bożesławice krb. 12 stycz. 8 mar. 13 czerw. 18 paźd.
Byczyna (Pitschen) krb. 13 mar. 8 maja 10 lip. 8 sierp. 6 list.
Bytom (Beuthen) b. 7 lut. 24 kwiet. 17 lip. 16 paźd. 4 grud. — kr. dni nast.
Cerekwica (Dt.-Neukirch) krb. 6 mar. 10 lip. 18 wrz. 30 paźd. 11 grud.
Dobrodzień (Guttentag) krb. 6 mar. 1 maja 10 lip. 23 paźd.
Frydland krb. 9 mar. 1 czerw. 31 sierp. 19 paźd.
Gorzów (Landsberg) krbk. 31 stycz. 3 kwiet. 31 maja 14 sierp. 16 paźd. 11 grud.
Gliwice (Gleiwitz) b. 24 stycz. 6 mar. 1 maja 12 czerw. 24 lip. 21 sierp. 23 paźd. 18 grud. — kr. dni następne.
Głogówek b. 17 stycz. 27 mar. 3 lip. 28 sierp. 25 paźd. — krk. dni nast.
Grodek (Grottkau) b. 21 lut. 15 maja 19 czerw. 7 sierp. 25 wrz. 20 list. kr. po 2 dni 16 maja 26 wrz.
Hulczyn krb. 7 kwiet. 7 lip. 6 paźd. 15 grud.
Kietz (Katscher) kr. 24 stycz. 27 mar. krb. 12 czerw. 16 paźd. 18 grud.
Kluczborek (Creuzburg) krb. 10 stycz. 7 czerw. 18 wrz. 30 paźd.
Koźle (Cosel) krb. 7 lut. 25 kwiet. 10 lip. 4 wrz. 4 grud.
Krapowice (Krappitz) krb. 29 mar. 22 maja 25 wrz. 27 list.
Królewska Huta (Königshütte) krb. po 2 dni 15 mar. 21 czerw. 13 wrz. 13 grud.
Krzenowice (Kranowitz) krb. 21 mar. 4 lip. 26 wrz. 23 list.
Łęsnica krb. 21 lut. 1 maja 26 czerw. 21 sierp. 23 paźd.
Lubliniec b. 13 mar. 15 maja. 24 lip. 24 paźd. 18 grud. — kr. dni następ. po 2 dni.
Lubczyce (Leobschütz) krb. 20 mar. 8 maja 11 wrz. 4 grud.
Mikołów (Nicolai) b. 26 stycz. 3 kwiet. 7 czerw. 26 lip. 25 paźd. — kr. dni następ.
Mysłowice b. 21 lut. 11 kwiet. 22 maja 31 lip. 30 paźd. 11 grud. — kr. dni następ.
Niemodlin (Falkenberg) krb. 13 stycz. 18 maja 10 sierp. 12 paźd.
Nisa (Neise) bk. 22 stycz. 8 kwiet. 29 kwiet. 22 lip. 21 paźd. kr. po 4 dni 24 stycz. 1 maja 24 lip. 23 paźd.
Odmuchów (Ottmachau) krb. 28 lut. 22 maja 4 wrz. 4 grud.
Oleśno (Rosenberg) bk. po 2 dni 9 lut. 5 kwiet. 13 czerw. 6 wrz. 15 list. kr. 14 lut. 19 czerw. 11 wrz. 20 list.
Opole (Oppeln) krbk. 10 stycz. 24 kwiet. 17 lip. 18 wrz. 6 list. bk. 21 mar.
Paczków krb. 10 stycz. kr. 15 maja 28 sierp. 13 list.
Pilechowice b. 19 stycz. 15 mar. 5 lip. 8 list. — kr. dni następne.
Pokój (Carlsruhe) b. 21 mar. 31 paźd. krb. 23 maja 13 wrz.
Prądnik (Neustadt) krb. 1 lut. 23 maja 26 wrz. 28 list.
Proszków (Proskau) krb. 24 lut. 17 sierp. 9 list. kr. 11 maja.
Pszczyna (Pless) b. 12 stycz. 29 mar. 21 czerw. 16 sierp. 18 paźd. — kr. dni następ.
Pyskowice (Peiskretscham) b. 14 lut. 8 maja 7 sierp. 25 wrz. 11 grud. — kr. dni następne.
Raciborz krb. 25 stycz. 14 mar. 2 dni 20 czerw. 22 sierp. 14 list. kr. 26 stycz. 15 mar. 23 sierp. 15 list. w. 31 maja 17 paźd.
Rybnik b. 28 lut. 11 kwiet. 26 czerw. 14 sierp. 11 paźd. 27 list. — kr. dni następ.
Ścinawa (Steinau) krb. 10 lut. 24 sierp. 21 paźd.
Sośnicowice (Kieferstädtel) b. 22 lut. 16 maja 1 sierp. 18 paźd. 12 grud. kr. dni następne.
Strzelce M. (Kl. Strehlitz) krb. 5 kwiet. 27 czerw. 5 wrz. 30 paźd.
Strzelce W. (Gr. Strehlitz) krb. 13 stycz. 23 mar. 18 maja 10 sierp. 5 paźd. 30 list.

Św. Anna (Annaberg) krb. 19 czerw. 18 wrz.
 Szurgoszcz (Schurgast) krb. 7 lut. 8 maja 31 lip. 16 paźd.
 Tarnowskie góry (Tarnowitz) b. 10 stycz. 20 mar. 15 maja 10 lip. 11 wrz.
 13 list. kr. 1 lut. 4 kwiet. 4 lip. 5 wrz. 7 list.
 Toszek (Tost) b. 20 mar. 22 maja 31 lip. 12 wrz. 30 paźd. — kr. dni nast.
 Tropłowice krb. 4 kwiet. 20 czerw. 5 paźd.
 Ujazd krb. 31 stycz. 3 kwiet. 31 maja 17 lip. 11 wrz. 4 grud.
 Wielowieś (Langendorf) krb. 26 stycz. 8 mar. 6 wrz. 6 grud. kr. 3 maja 11 paźd.
 Wodzisław (Losslau) b. 4 kwiet. 11 lip. 12 wrz. 21 list. — kr. dni nast.
 Wołczyn (Constadt) krb. 6 mar. 3 lip. 21 sierp. 2 paźd. 13 list. len 5 grud.
 Woźniki krb. 17 stycz. 27 mar. 26 czerw. 23 paźd.
 Zauditiz krb. 21 lut. 22 maja 27 wrz. 20 list.
 Ziegenhals krbk. 9 lut. 17 maja 23 sierp. 8 list.
 Żary (Sohrau) b. 16 lut. 19 kwiet. 31 maja 9 sierp. 6 wrz. 29 list. — kr.
 dni następne.

W rejencyi Lignickiej.

Beuthen b. 29 mar. 28 czerw. 23 sierp. 15 list. — kr. dni nast. po 2 dni.
 Bolesław (Bunzlau) b. 6 mar. 1 maja 21 sierp. 23 paźd. — kr. dni nast. po 2 dni.
 Bolkenhain kr. 10 stycz. 3 kwiet. 22 maja 24 lip. 9 paźd. b. 4 kwiet. 10 paźd.
 Bukowa (Lüben) krb. 13 mar. 12 czerw. 18 wrześ. 22 list. — kr. dnia następnego.
 Cybela (Nider-Zibelle) krb. 6 czerw. 12 paźd.
 Dębice (Daubitz) krb. 27 mar. 1 lip. 2 paźd.
 Dieża (Diehsa) krb. 18 kwiet. 3 lip. 11 wrześ. 11 grud.
 Freywaldau krb. 4 kwiet. 21 sierp.
 Friedeberg kr. 3 kwiet. 24 lip. 11 wrześ. 23 paźd. krb. dnia następnego.
 Głogów (Glogau) krb. 16 maja. 15 sierp. 28 list. — kr. po 2 dni dnia
 następnego. w. 30 maja.
 Goldberg kr. 10 stycz. 24 kwiet. 10 lip. 23 paźd. krb. dnia następnego.
 Greiffenberg kr. 28 lut. 26 maja. 7 sierp. 6 list. krb. dnia następ.
 Halbau krb. 28 mar. 24 czerw. 29 wrześ. b. 18 sierp. kr. 21 grud.
 Haynau krb. 13 stycz. 4 maja. 3 sierp. 12 paźd.
 Hirschberg b. 2 mar. — kr. po 2 dni 29 maja. 21 sierp. 13 list. krb.
 31 maja. 23 sierp. 15 list.
 Hohenfriedeberg krb. 4 maja. 5 paźd.
 Jawór (Jauer) kr. po 2 dni 27 mar. 26 czerw. 4 wrześ. 4 grud. — krb. dnia 3go.
 Konotop krb. 1 maja 7 wrześ. 30 list.
 Kotzenau krb. 24 mar. 28 sierp. 20 list.
 Koźuchów (Freystadt) krk. 6 mar. 12 czerw. 16 paźd. — krb. 7 mar.
 13 czerw. 17 paźd.
 Kuttlau krb. 5 kwiet. 5 lip. 16 paźd.
 Landeshut kr. 8 maja. 26 czerw. 4 wrześ. 6 list. — krb. dnia następnego.
 Leipziger Heidehaus krb. 15 maja. 16 paźd.
 Libawa (Libau) kr. 2 maja. 28 sierp. 30 paźd. — krb. dnia następnego.
 Libenthal krgołębie. 24 stycz. — krb. 25 stycz. 2 maja. 11 lip. 17 paźd.
 — kr. 1 maja. 10 lip. 16 paźd.
 Lignica krb. 7 lut. 1 maja. 7 sierp. 6 list. — kr. po 2 dni dnia następ. w. 3 czerw.
 Lorenzdorf krb. 21 mar. 29 sierp. 31 paźd.
 Lohsa krb. 7 mar. 15 sierp. 7 list.
 Löwenberg kr. 17 stycz. 22 maja. 16 paźd. — krb. dnia następnego.
 Lubań (Lauban) krb. 24 stycz. 19 czerw. 21 sierp. — kr. po 2 dni dnia następne.

- Marklissa krb. 27 mar. 26 czerw. 2 paźd. — kr. dnia następnego.
 Miedziana góra (Kupferberg) kr. 1 maja. 10 lip. 18 wrześ. 20 list. —
 krb. dnia następnego.
 Mużaków (Muskau) krb. 3 kwiet. 19 czerw. 7 wrześ. 14 grud.
 Naumburg (pow. bolesł.) krb. 3 kw. 19 czerw. 28 sierp. 6 list. 20 gr. — b. 29 lipca.
 Naumburg (pow. żegański) krb. 11 kwiet. 23 maja. 1 sierp. 26 wrześ. 7 grudnia.
 Neusalz kr. po 2 dni 24 kwiet. 28 sierp. 20 list.
 Nowe miasteczko (Neustädte) kr. 1 maja. 4 wrześ. 30 paźd. — b. dnia następ.
 Parłowice (Parchwitz) krb. 28 lut. 22 maja. 2 paźd. 28 list. — kr. dnia następ.
 Podróże krb. 6 kwiet. 27 maja. 21 sierp. 25 paźd. 14 grud.
 Polkwitz krbk. 7 lut. 15 maja. 10 lip. 25 wrześ. 13 list. — kr. dnia następnego.
 Przewóz (Priebus) krb. po 2 dni 20 mar. 2 czerw. 4 wrześ. 30 list. — b. 19 lip.
 Przemysłów (Primkenau) plót. 29 mar. 28 czerw. 6 wrześ. 25 paźd.
 b. 1 kwiet. 1 lip. 9 wrześ. 28 paźd. — kr. dnia trzeciego.
 Quaritz krb. 14 mar. 24 paźd. — kr. dnia następnego.
 Radmierzycze (Radmeritz) krb. 15 maja. 16 paźd. — kr. dnia następnego.
 Reichenbach krb. 27 mar. 26 czerw. 18 wrześ. 6 list. — kr. dnia następ.
 Reichwalde krb. 20 mar. 12 czerw. 23 paźd.
 Rothenburg (pow. zielonogórski) krb. 29 mar. 21 czerw. 13 wrz. 13 gr. po 2 dni.
 Rothenburg O/L krb. 13 mar. 26 czerw. 13 list.
 Rothwasser kr. 24 mar. 19 maja. 11 sierp. 13 paźd.
 Radelsdorf krb. 24 kwiet. 12 czerw.
 Rudelstadt kr. 20 mar. 15 maja. 7 sierp. 23 paźd.
 Ruhland b. 21 mar. 16 maja. 19 sierp. 28 paźd. — kr. 22 mar. 17 maja.
 21 sierp. 30 paźd. 20 grud.
 Särchen-Gr. krb. 12 stycz. 29 mar. 16 sierp. 29 list.
 Schmiedeberg kr. 4 kwiet. 20 czerw. 26 wrześ. 28 list. — krb. dnia następ.
 Schömburg kr. po 2 dni 15 maja. 24 lip. 23 paźd.
 Schönau kr. 18 kwiet. 26 czerw. 2 paźd. 11 grud. — krb. dnia następ.
 Schönbürg krb. 6 mar. 1 maja. 3 lip. 18 wrześ. 6 list. — kr. dnia następ.
 Seidenberg krb. 8 maja. 24 lip. 25 wrześ. 11 grud. — kr. dnia następnego.
 Siegersdorf krb. 11 maja. 17 sierp. 5 paźd. 14 grud.
 Schöndorf kr. 21 mar. 29 sierp. 31 paźd.
 Sława (Schlawe) krb. 28 lut. 19 czerw. 11 wrześ. 6 list. lenchm. 28 paźd.
 Sprotawa krb. 13 mar. 22 maja. 2 paźd. — kr. dnia następnego.
 Wartenberg-Dt. krb. 21 mar. 31 maja. 12 wrześ. 7 list. — kr. 19 grud.
 Wiednice krb. 24 maja 2 sierp. 11 list.
 Wiegandsthal kr. 24 kwiet. 17 lip. 25 paźd. — krb. dnia następnego.
 Wittichenau krb. 10 kwiet. 6 czerw. 7 sierp. 9 paźd. len 7 paźd.
 Wleń (Lahn) krgolebie. 23 lut. krb. 24 lut. 4 maja. 6 lip. 26 paźd.
 — kr. 3 maja. 5 lip. 25 paźd.
 Wojerzec (Hoyerswerda) krb. 28 lut. 15 maja. — kr. 23 paźd. — w.
 27 maja. — krbw. 25 wrześ.
 Zabór (Saabor) krbk. 2 mar. 29 czerw. 5 paźd. 14 grud.
 Zgorzelice (Görlitz) krb. 7 lut. 19 czerw. 21 sierp. — kr. po 3 dni
 dnia następnego.
 Zielona góra (Grünberg) krbk. 10 stycz. 15 maja. 31 lip. 25 wrześ. —
 kr. dnia następnego. w. 10 lut. 23 czerw. 14 lip. 24 paźd. b. 24 kwiet.
 Żegań (Sagan) krb. po 2 dni 28 lut. 8 maja. 14 sierp. 16 paźd.

Niektóre inne jarmarki w Niemczech.

- Berlin kr. po 4 dni 15 mar. 17 maja. 23 sierp. 18 paźd. w. 5 dni 19 czerw.
 Bytów (Bütów) krb. 15 mar. 5 lip. 5 paźd. nasionab. 12 kwiet. — miód
 b. 8 list. — wełb. 13 grud.
 Cylichowa (Züllichau) krbk. 17 stycz. 1 maja. 3 lip. 21 sierp. 23 paźd.
 — kr. dnia następnego.
 Frankfurt nad Odrą, messy po 20 dni 13 mar. 10 lip. 6 list.
 Kołobrzeg (Kolberg) b. 17 mar. 4 kwiet. 7 lip. 27 paźd. bpl. 9 czerw.
 — kr. 5 dni 11 lip.
 Lipsk (Leipzig) wielki jarmark noworoczny od 27 grud. 1875 do 14 stycz.
 1876. — Na Wielkanoc od 1 do 20 maja; na św. Michał od 25 wrześ.
 do 14 października.
 Słupsk (Stolp) krbpłenprzędza 1 mar. 25 paźd. nasiona i tłuszcz. 11 kwiet.
 17 sierp. 15 grud. — krbłenprzędza 28 czerw. pl. 27 czerw.

Porządek jarmarków podług miesięcy i dni.

W Styczniu. 1. Lipsk 4. Mieścisko, Toruń, Brzeźno w pow. chełm.
 5. Kępno, Reszel, Friedland. 6. Krotynga na Lit. ros., 7. Kaukehmen. Orneta,
 Nordenburg. 10. Chełmno, Podstolin, Tolmicko, Orneta, Rastembork, Reszel,
 Margrabowa, Bystrzyca, Reichenbach, Twardogórk, Kluczborek, Opole,
 Paczków, Tarnowskie góry, Bolkenhain, Goldberg, Zielona góra, Jańsbork,
 11. Koźmin, Krzywiń, Mixstadt, Środa, Döbern, Sarkwity. Nordenburg. 12. Gar-
 deja, Reichenbach, Bożesławice, Pszczyna, Särchen Gr. 13. Bisztynek, Niemo-
 dlin, Strzelce W., Haynau, 14. Brunsberga, Krotynga p. Kl., Krzyżbork. 17.
 Topolno, Bisztynek, Nidbork, Stróża, Międzybórz, Głogówek, Woźniki, Löwen-
 berg, Cylichowa. 18. Krzyżbork, Kostrzyn. 19. Pilchowice, Nidbork, Bruns-
 berga. 21. Kępno, Landsberg, Miłomłyn, Szyłokarczma. 22. Nisa. 24. Lands-
 berg, Ryn, Nisa, Szyłokarczma, Juliusburg, Neurolde, Wołów, Gliwice,
 Kietz, Lubań, Libenthal. 25. Miłomłyn, Raciborz. 26. Jarocin, Krupyski, Szy-
 tkiemy, Mikołów, Wielowieś. 27. Jeziorany, Melzak. 28. Nowe Żgorzelice,
 Drengfurth, Jelawa, 31. Jeziorany, Rudy, Melzak, Nowe Żgorzelice, Mittelwalde,
 Gorzów, Ujazd, Ruś, Sańsbork.

W Lutym. 1. Prądnik, Tarnowskie góry, Brzeźno w pow. chełm., Dreng-
 furth, Jelawa. 2. Sańsbork, Szyrwint, Neumarkt, Krotynga na Lit. ros. 3. Nowy-
 staw. 4. Sztum, Biskupice. 7. Sztum, Gniezno, Szamocin, Świecie, Bisku-
 pice, Heinrichswalde, Lewin, Strzygłów, Bytom, Surgoszcz, Lignica, Pol-
 kwitz, Żgorzelice, Koźle. 8. Pszczew, Wielichowo, Czarnków, Dyhernfurth,
 Soldau, Szezytno. 9. Bnin, Dobrzyca, Oleśno, Ziegenhals. 10. Mur. Goślina,
 Wejcherowo, Szezytno, Ścinawa, Zielona góra. 11. Alberga, Liebstadt,
 Schaaksvitte. 14. Topolno, Orzysz, Smolniki, Trzebnica, Bladen, Oleśno, Pysko-
 wice. 15. Alberga, Liebstadt, Mosina, Piaski, Sulmierzyce, Wieleń, Tyeh-
 nowy, Michałów, Reichthal, Ścinawa. 16. Pobiedziska, Trempen, Olawa, Zary.
 17. Dobremiasto, Ragneta. 18. Kępno, Susz, Frydland, Schönbruch, Solec.

21. Piła, Dobremiasto, Bierutów, Gołab, Neukirch, Wystruć, Uras, Grodek, Leśnica, Mysłowice, Zauditz. 22. Susz, Krobia, Święciechowa, Zaniemyśl, Puck, Skarszewy, Frydland, Kładzko, Sośnicowice. 23. Ostroróg, Pleszew, Stamburek, Bieruń, Wleń. 24. Schlichtingowa, Kopanica, Biskupice, Mieruńsko, Proszków, Czarniejewo, Kładzko. 25. Gąbiń, św. Siewierka. 28. Parlowice, Slawa, Wojeźzec, Zegań, Gąbiń, Walecz, Osteroda, św. Siewierka, Wolfsdorf, Koadjuty, Lece, Duszniki, Gottesberg, Hradek, Milicz, Oleśnica, Odmuchów, Rybnik, Greiffenberg. 29. Projce, Rostarzewo, Sarnowo, Biskupice.

W Marcu. 1. Kartuzy, Piłkały, Wolfsdorf, Słupsk. 2. Ostrzeszów, Sieraków, Wschowa, Koadjuty, Hirschberg, Zabór, Raszków. 3. Frauenburg, Gerdawy, Szylc, Kisielec. 5. Połaga. 6. Dąbrowno, Frauenburg, Olsztyn, Mikołajki, Stołupiany, Brzeg, Niemcz, Cerekwica, Dobrodzień, Gliwice, Bolesław, Schönberg, Wolezyn, Koźuchów, Wysoka, Człochów, Radzyn, Tuczo, Köben. 7. Borek, Górka, Gostyń, Grabów, Kórnik, Kisielec, Brzeźno w pow. chełm. Lwówek, Rakoniewice, Żerków, Trzemeszno, Człopa, Passenheim, Rybaki, Lohsa. 8. Kwieciszewo, Niemcz, Widminy, Bożesławice, Wielowieś, Kobylagóra, Leszno, Gerdawy, Witkowo. 9. Łopienno, Heilsberg, Passenheim, Neumarkt, Rothsürben, Frydland. 10. Bartoszyce, Zelwałd. 13. Jabłonowo, Olsztynek, Biała, Skaisgiren, Więzów, Zuława, Baborów, Lubliniec, Bukowa, Namysłów, Reichenstein, Byczyna, Rothenburg O/L, Sprotawa, Frankfurt n. O., Lisnowo, Nawra. 14. Bledzewo, Quaritz, Dubin, Grodzisk, Miłosław, Pniewy, Podzamecze, Pogorzela, Skoki, Czarnków, Zelwałd, Mroczka, Białobork, Czersk, Prabuty, Kolebki, Morąg, Nawiadów, Kostenblut, Raciborz. 15. Tharau, Darkehmen, Friedland, Królewska Huta, Świdnica, Pilchowice, Berlin, Kajny, Rosogi, Kamionna, Kościan, Poniec, Nakło, Bytów. 16. Krotoszyn, Nowy Tomyśl, Osieczna, Skwierzyna, Łabiszyn, Ujęć, Kościelna Jania, Prabuty, Garsdeny, Morąg, Jedwabno. 17. Brodnica, Domnowo, Kumeny, Kiszborg, Kołobrzeg. 20. Brodnica, Kiszborg, Pobety, Freiburg, Freino, Syców, Lubczyce, Tarnowskie góry, Toszek, Przewóz, Reichwalde, Rudelstadt, Pleszew, Płużnica, Świecie, Tuchola, Löwen, Winzig, Więcborek. 21. Jutrosin, Krzywiń, Międzyrzec, Nowemiasto, Stęszewo, Oborniki, Szamotuły, Białosłowie, Wieleń, Gniewkowo, Łekno, Rogowo, Rynarzewo, Jastrów, Domnowo, Krzesnowice, Biberswalde, Opole, Pokój, Lorenzdorf, Ruhland, Schöndorf, Wartenberg Dt. 22. Wrocław. 23. Gębice, Kamień, Maigoin, Krojanka, Kamień, Reszel, Strzelce W., Babimost. 24. Kępno, Gniew, Lidzbark, Tczew, Wartenberg, Kotzenau, Rothwasser, Zinten, Lubiawa. 25. Willenberg. 27. Piła, Gniew, Lidzbark, Tczew, Młynary, Wartenberg, Jańsbork, Wąsorz, Wrocław, Willenberg, Głogówek, Woźniki, Marklissa, Reichenbach, Kietz, Dębice, Jawór, Chojnice, Radzyn, Topolno. 28. Halbau, Dolsk, Kobylin, Międzychód, Odalanów, Rogoźno, Rydzyna, Srem, Wolsztyn, Fordon, Zinten, Gołańcz, Klecko, Łobzenica, Strzelno, Gurzno, Kwidzyna. 29. Obrzycko, Stangenwald, Młynary, Margrabowa, Chodzież, Gąsawa, Gardeja, Krapowice, Pszczyna, Przemyślów, Rothenburg pow. zielgrsk., Särchen Gr., Beuthen, Jawór. 30. Mieszków, Rawicz, Wronki, Keynia, Zbąszyń, Kiszkowo, Pakość, Szamocin, Friedland pr., Kowalewo, Nowemiasto n. Dr., Melzak, Biała. 31. Starogard, Biskupice, Nordenburg, Wielawa.

W Kwietniu. 1. Olsztyn, Przemyślów. 2. Poznań. 3. Nowemiasto n. Dr. Chełmża, Czarze, Landek, Osie, Podstolin, Walecz, Jeziorany, Olsztyn, Pasłęk, Elk, Ryn, Borowo, Juliusburg, Reichenbach, Rudy, Gorzów, Mikołów, Ujazd, Bolkenhain, Friedeberg, Mużaków, Naumburg w pow. bolesł., Przemyślów. 4. Brzeźno w pow. chełm., Starogard, Schmiedeberg, Nordenburg, Kołobrzeg, Bojanowo, Kębłowo, Koźmin, Opalenica, Środa, Trzciel W. Września, Xiąż, Budzyń, Bydgoszcz, Miasteczko, Mielżyn, Mogilno, Trzcianka, Kościerzyna,

Krokowa, Piława, Szczytno, Topiały, Lasdehnen, Tarnowskie góry, Troplice, Fraywaldau, Wodzisław. 5. Góra, Wągrowiec, Friedland mr. Hamersztyn, Sempolno, Węgobork, Olawa, Pasłek, Oleśno, Reichenbach, Walbrzych, Kuttlau, Strzelce M. 6. Podróże, Śmigiel, Swarzędz, Zduny, Koronowo, Dobremiasto, Powidz, Wyrzysk, Znín, Lubawa, Lubiecz, Łasin, Złotów, Gowidlino, Kielno, Bisztynek, Szczytno. 7. Kępno, Grabia, Jelawa, Krotynga p. Kl., Kaukehmen, Hulczyn. 8. Nisa. 10. Pruśnica, Wittichenau, Srebrnagóra, Sańsbork. 11. Jelawa, Naumburg w pow. żeg., Brojce, Jaraczewo, Kargowa, Mysłowice, Kostrzyn, Mixstadt, Mieścisko, Golub, Topolno, Słupsk. Malborg, Rybnik. 12. Janowiec, Sańsbork, Bytów, Lubawa, Orneta. 13. Poznań. 14. Krotynga na Litw. ros. 18. Golańcz, Nowemiasto n. Dr., Lewin, Szarlottenbrun, Dzierża, Schönau. 19. Brzeźno w pow. chełm., Dobrzyca, Ilawa, Żary. 20. Kępno, Barcin, Wejherowo, Komorowo, Reszel. 21. Barciany, Liebstadt, Ilawa, Landsberg, Prökuls, Sepopol, Sztum. 24. Człopa, Tlötenstein, Leśno, Podgórz, Sztum, Więborek, Grudziadz, Landsberg, Olsztyn, Reszel, Stołupiany, Brzeg, Bystrzyca, Stróża, Wrocław, Bytom, Goldberg, Neusalz, Opole, Rudelsdorf, Wiegandsthal, Zielona góra, Jeziorany. 25. Barciany, Czempin, Krobia, Ostrowo, Czarnków, Szubin, Ilawa, Kiszawa, Sarkwity, Kant, Dyhernfurth, Koźle, Liebstadt. 26. Kamionna, Pobiedziska, Inowrocław, Sepopol, Żerniki. 27. Ryczywół, Kurzętnik. 28. Biskupice, Krzyżbork, Szyłokarczma. 29. Nisa.

W Maju. 1. Gniezno, Brzeźno w pow. człoch., Kamień, Radzyn, Wąbrzeźno, Wrocław, Libenthal, Kiszyny, Orzysz, Szyłokarczma, Mittelwalde, Neurode, Strehlen, Wołów, Beniszewo, Bladen, Dobrodzień, Gliwice, Leśnica, Nisa, Bolesław, Konotop, Lignica, Miedziana góra, Nowemiasteczko, Schönberg, Cylichowa, Lipsk, Biskupice. 2. Brzeźno w pow. chełm. Libawa, Soldau, Buk, Mur, Goślina, Sarnowo, Krzyżbork, Opałeniec, Reichthal, Wielichowo. 3. Jarocin, Schlichtingowa, Kartuzy, Krotynga na Litwie ros., Szyrwint, Wielowieś, Wleń, Stamburek. 4. Babimost, Górka, Krotoszyn, Pszczew, Kruświca, Przywidz, Haynau, Hohenfriedeberg, Jeziorany, Miedzybórz, 5. Alberga, Zinten, Garsdeny. 6. Tylża, Elbląg. 7. Wysoka. 8. Szamocin, Jablonowo, Starytarg, Świecie, Malborg, Altstadt, Jeziorany, Lubawa, Landek, Namysłów, Strzygłów, Lubezyce, Pyskowiec, Szurgoszcz, Landeshut, Seidenberg, Rastembork, Bieruń, Byczyna, Żegań. 9. Alberga, Pogódki, Przywidz. 11. Rydzyna, Bydgoszcz, Biskupice, Brussy, Ziethen, Stężyce, Rastembork, Proszków, Siegersdorf. 12. Nowe, Drengfurth, Frauenburg, Miłomłyn. 15. Barbarka, Frauenburg, Nowe, Topolno, Brunsberg, Walec, Leipziger Heidehaus, Polkwitz, Radmierzyce, Rudelstadt, Schömburg, Wojerzec, Schwansfeld Gr., Czernina, Sobótka, Twardogórk, Barciany, Uras, Baborów, Grodek, Lubliniec, Zielona góra, Leśno, Paczków, Tarnowskie góry, Duszniki. 16. Grodzisk, Kobylin, Kopanica, Trzciel M., Kolebki, Oborniki, Piasiki, Łekno, Biskupice, Drengfurth, Miłomłyn, Oliwa, Sońcownicowice, Sierakwice, św. Wojciech, Głogów, Ruhland, 17. Berlin, Ziegenhals, Perwilten, Bierutów, Bralin, Neumarkt, Świdnica, Buin, Pniewy, Białosłowie, Sypniewo. 18. Nowy Tomyśl, Brusy, Wschowa, Czarniejewo, Krojanka, Człochów, Niemodlin, Melanki, Mieruńsko, Strzelce W. 19. Kępno, Wartenberg, Solec, Susz, Rothwasser. 22. Nowemiasto n. Dr., Piła, Radzyn, Tuchola, Wartenberg, Węgobork, Tuczno, Freino, Hradek, Köben, Milicz, Zauditz, Bolkenhain, Löwenberg, Parłowice, Krapowice, Brunsberg, Friedland pr. Frankenstein, Niemcz, Oleśnica, Ziębice, Mysłowice, Odmuchów, Toszek, Trzebnica. 23. Sulęcín, Michałów, Ścinawa, Pokój, Prądnik, Susz, Naumburg pow. żeg., Lwówek, Mosina, Pogorzela, Rakoniewice, Rogoźno, Zaniemyśl, Gąbice, Golańcz, Rynarzewo, Człopa, Minsterwald, Miyniec, Sempolno. 24. Jaraczewo,

Niemcz., Ziębice, Złotów, Wiednice, Biała. 26. Jastrów, Tychnowy, Dobremiasto, Greiffenberg, Malborg. 27. Podróże, Wojezecz. 29. Dobremiasto, Królewice, Osteroda, Lece, Hirschberg, Sępopol, Sycow, Strehlen, Wilhelmsthal. 30. Kłodzko, Głogów, Mroczka, Krokowa, Tychnowy, Lasdehnen. 31. Ostroróg, Xiąż, Janowiec, Witkowo, Racibórz, Ujazd, Żary, Hirschberg, Wartenberg Dt., Rederitz, Wałdowo, Szembork, Topiały, Szytkiemy, Gorzów, Pasłęk.

W Czerwcu. 1. Kościan, Ostrzeszów, Swarzędz, Budzyna, Żnin, Popowo bis., Mensguth, Reszel, Heilsberg Wągorbork, Brzeg, Frydland. 2. Przewóz, Schönbruch, Strehlen, Kepno. 3. Lignica. 6. Brzeźno w pow. cheł. Cybela, Lissa, Psiepole, Bartoszyce, Jańsbork, Olsztyn, Zelwald, Świdnica, Więzów, Święciechowa, Czersk, Prabuty, Wittichenau, Elk. 7. Pleszew, Jelawa, Widminy, Mikołów, Wrocław, Trempen, Kluczborek. 8. Grabów, Prabuty, św. Lipka, Heilsberg, Reszel, Ragneta, Jutrosin, Skwierzyna, Łopienno, Kurzętnik. 9. Góra, Gerdawy, Brunsberga, Kołobrzeg. 10. Lece, Olsztyn. 11. Poznań, Łąki. 12. Topolno, Grabia, Elk, Jabłonowo, Landek, Starytarg, Nidbork, Olsztyn, Orneta, Biała, Sańsbork, Wystruń, Brzeg, Gottesberg, Reichenstein, Reichthal, Rudy, Żuława, Gliwice, Kietz, Bukowa, Kożuchów, Reichwalde, Rudelsdorf, Królewice, Rastembork. 13. Kościerzyna, Döbern, Heilsberg, Jerzwałd, Rybaki, Sekenburg, Rothsürben, Bożesławice, Bledzewo, Dubin, Nowemiasto, Osieczna, Podzamecze, Stęszewo, Sulmierzyce, Czarńków, Rogowo, Skoki, Oleśno, Białobork, Gurzno, Toruń. 14. Gerdawy, Langheim, Nidbork, Syców, Perwilten. 15. Kaukehmen. 16. Bartoszyce, Frydland, Teczew, Orneta, Zelwald, Brodnica, Ryn, Gąbin. 17. Domnowo. 18. Łąki, Tylża. 19. Brodnica, Teczew, Hamersztyn, Podstolin, Swiecie, Dąbrowno, Kłajpeda, Królewice, Naumburg pow. bol. Orneta, Szczytno, Margrabowa, Namysłów, Wunling, Grodek, Oleśno, św. Anna, Lubań, Mużaków, Sława, Zgorzelice, Berlin, Winzig, Ruś, Gąbin. 20. Frydland, Zelwald, Schmiedeberg, Skarszewy, Zukowo, Bartoszyce, Dobremiasto, Morąg, Passenheim, Sarkwity, Tropłowice, Kostenblut, Raciborz, Brojce, Odalanów, Zerków, Śrem, Barcin, Chodzież, Strzelno, Trzcianka, Gołub, Kwidzyna, Lisewo. 21. Leszno, Brzeźno w pow. chełm., Wałcz, Kiszborg, Friedland, Olawa, Wągorborek, Szamocin, Inowrocław, Kobyłgóra, Krotynia na Litwie ros., Piłkaly, Królewska Huta, Pszczyna, Rothenburg pow. zielonog., św. Siewierka. 22. Wejherowo, Mieszków, Morąg, Passenheim, Ujście, Mielżyn, Koronowo, Łabiszyn, Chełmno, Chojnice, Friedland nr., Łasin. 23. Kisielec, Gniew, Starogard, Biskupice, Kiszborg, Domnowo, Prökuls, Zielona góra, św. Siewierka. 24. Halbau, Nordenburg. 25. Poznań. 26. Gniew, Grudziądz, Kiszborg, Nawra, Nowystaw, Kargowa, Piła, Niewieścina, Więborek, Jawór, Landeshut, Marklissa, Schöna, św. Siewierka, Stołupiany, Królewice, Olsztynek, Gołab, Smolniki, Landek, Löwen, Wasorz, Wrocław, Reichenbach, Rothenburg O/L., Leśnica, Rybnik, Woźniki. 27. Puck, Piła, Starogard, Kepno, Kórnik, Krzywów, Domnowo, Międzybóże, Miłosław, Rostarzewo, Kisielec, Zduny, Fordon, Łobżenica, Mogilno, Szubin, Wieleń, Tychnowy, Strzelce, M., Słupsk. 28. Zbąszyń, Kamionna, Margonin, Nakło, Lubiawa, Krupyski Beuthen, Jawór, Przemysłów. 29. Zabór, Szyrwint, Srebrna góra. 30. Lidzbark, Lubiawa, Melzak, Biskupice, Nordenburg, Sępopol.

W Lipcu. 1. Dębice, Willenberg, Przemysłów. 3. Bisztynek, Morąg, Willenberg, Jastrów, Lidzbark, Borowo, Chełmża, Kamień, Waliachnowy, Malborg, Biskupice, Lubiawa, Melzak, Rastembork, Gołab, Lece, Mikołajki, Bystrzyca, Pruśnica, Przemysłów, Reichenbach, Bieruń, Głogówek, Wołczyn, Dzierża, Schönberg, Cylichowa. 4. Nordenburg, Krzenowice, Tarnowskie góry, Bojanowo, Bydgoszcz, Borek, Buk, Kostrzyn, Międzyrzec,

Trzemeszno, Śliwice, Lipusz, Sierakwice, Łukla, Soldau. 5. Gasawa, Hawa, Darkehmen, Bralin, Sępól, Reichenbach, Stamburek, Pilchowice, Kuttlau, Wleń, Bytów. 6. Bisztynek, Łukla, Ryczywół, Raszków, Rawicz, Sieraków, Keynia, Kiskowo, Kruświca, Pakość, Powidz, Lubawa, Wartenberg, Połaga. 7. Nowe, Drengfurth, Liebstadt. Hawa, Jelawa, Huleczyn, Kołobrzeg. 10. Nowe, Heinrichswalde, Mittelwalde, Byczyna, Cerekwica, Dobrodzień, Libenthal, Koźle, Tarnowskie góry, Goldberg, Miedziana góra, Mikołajki, Polkwitz, Jabłonowo, Bisztynek, Kranz, Pasłek, Wielawa, Frankfurt n. O. 11. Czempin, Środa, Szamotuły, Września, Liebstadt, Gniewkowo, Kiecko, Człopa, Hawa, Skarszewy, Dyhernfurth, Kołobrzeg, Biberswalde, Drengfurth, Jelawa, Wodzisław. 12. Pasłek, Gardeja, Lubawa, Walbrzych, Perwilten. 13. Wyrzysk, Śmigiel, Wronki, Jeziorany, Friedland pr., Tuchola, Wrocław. 14. Zinten, Zielona góra, Wielawa, 17. Orzysz, Beniszewo, Bytom, Opole, Topolno, Jeziorany, Młynary, Strehlen, Mulezyn, Wiegandsthal, Ujazd. 18. Gostyń, Wielawa, Zinten, Ostrowo. 19. Przewóz, Młynary. 20. Poznań, Żnin, Kurzętnik. 21. Barciany, Szyłokarczma, Widminy, Kępno. 22. Nisa, Wartenberg. 24. Duszniki, Gliwice, Friedeberg, Seidenberg, Brzeźno w pow. czł., Wąbrzeźno, Nisa, Schömborg, Tolmicko, Brzeg, Duszniki, Lubliniec, Bolkenhain, Orzysz. 25. Barciany, Kobylin, Poniec, Nowystaw. 26. Mikołów, Widminy, Dobrzyca. 28. Landsberg. 29. Naumburg pow. bol. 30. Złotowo. 31. Wałcz, Toszek, Mysłowice, Landsberg, Szurgoszcz, Zielona góra.

W Sierpniu. 1. Piaski, Gołańcz, Naumburg pow. żeg., Sośnicowice. 2. Wiednice, Rosogi, Pobiedziska, Góra, Krotynia na Lit. ros. 3. Kopanica, Biskupice, Haynau. 4. Biskupice. 5. Gdańsk 6. Ryczywół, Złotowo, 7. Wittichenau, Rudelstadt, Lignica, Pyskowiec, Grodek, Wołów, Lewin, Ryn, Gniew, Greiffenberg, Szamocin, Kranz. 8. Biskupice, Mosina, Wolsztyn, Szczytno, Byczyna, Sulmierzyce. 9. Jutrosin, Żary. 10. Orneta, Szczytno, Strzelce W., Niemodlin. 11. Kępno, Rothwasser, Miłomłyn. 14. Juliusburg, Gorzów, Rybnik, Żegań, Jeziorany, Wysoka, Topolno, Elk, Köben, Trzebnica. 15. Głogów Lohsa, Kłajpeda, Miłomłyn, 16. Jarocin, Koźmin, Perwilten, św. Siewierka, Särchen Gr., Nakło, Pszczyna. 17. Dobremiasto, Dolsk, Proszków, Siegersdorf, Skwierzyzna, Wielichowo, Łopienno, Krojanka, Mieruńsko, Słupsk. 18. Schaaksvitte, Solec, Krzyżbork, Gerdawy, Kisielec, Sarkwitty, Halbau. 19. Ruhland. 20. Czernina. 21. Pila, Sańsbork, Löwen, Rudy, Sobótka, Żuława, Gliwice, Leśnica, Wolezyn, Hirschberg, Lubań, Podróżę, Zgorzelice, Cylichowa, Hamersztyn, Bolesław, Fraywaldau, Ruhland, Jabłonowo, Świecie, Dobremiasto, Beniszewo, Elk. 22. Kiszberg, Lwówek, Mixstadt, Oborniki, Pszczew, Sarnowo, Czarnków, Gębice, Krzyżbork, Mroczka, Skoki, Sierakwice, Kładzko, Raciborz. 23. Wągrówiec, Berlin, Gerdawy, Sańsbork, Benthen, Bnin, Jastrów, Obrzycko, Ziegenhals, Hirschberg. 24. Buk, Grabów, Barcin, Czarniejewo, Tuchola, Ścinawa, Melzak, Jeziorany. 25. Susz, Bartoszyce, Frauenburg, Plaszen. 28. Tuczno, Gołąb, Frauenburg, Freino, Olawa, Namysłów, Neurode, Oleśnica, Psiepole, Stróża, Strzyglów, Więzów, Wilhelmsthal, Głogówek, Bieruń, Paczków, Kotzenau, Libawa, Naumburg pow. bol., Neusalz, Grudziądz, Grabia. 29. Schöndorf, Lorenzdorf, Grodzisk, Krobia, Pniewy, Człopa Gurzno, Odalanów, Rogoźno, Ścinawa. 30. Ostroróg, Hawa, Pilkały, Friedland, Olawa, Schlichtingowa, Witkowo. 31. Kęłowo, Kiskowo, Koronowo, Kruświca, Flötenstein, Frydland, Nowemiasto n. Dr.

W Wrześniu. 1. Hawa, Nowe, Sztum, Biskupice, Alberga, Zelwałd. 4. Brzeźno w pow. czł., Nowe, Nowemiasto n. Dr., Sztum, Nawra, Radzyn, Wąbrzeźno, Osteroda, Skaisgiren, Gołąb, Wegobork, Brzeg, Twardogórk,

Uras, Koźle, Odmuchów, Jawór, Przewóz, Landeshut, Nowemiasteczko-Pasłęk, 5. Alberga, Brzeźno w pow. chełm., Krokowa, Passenheim, Kant. Reichthal, Zelwald, Pogorzela, Stęszewo, Żerków, Czersk, Ilawa, Gostyń, Rostarzewo, Zaniemyśl, Strzelce M., Tarnowskie góry, Rynarzewo. 6. Kamionna, Kobylagóra, Leszno, Inowrocław Keynia, Gniew, Pasłęk, Wielowieś, Jawór, Darkehmen, Bralin, Oleśno, Zary, Przemysłów. 7. Mużaków, Konotop, Ostrzeszów, Kant, Dragas, Raszków, Kielbasin, Zinder Gr., Kiszborg, Lubawa, Passenheim, Łasin, Stołupiany, Boże. 8. Sępól, Nowe Zgorzelice, Kaukehmen. 9. Przemysłów. 10. Poznań. 11. Brusy, Chełmża, Kiszborg, Piaseczno, Dzierża, Friedeberg, Sława, Świecie, Złotów, Olsztynek, Biała, Gąbiń, Koadjuty, Syców, Winzig, Lubczyce, Przemysłów, Neukirch, Freiburg, Katowa, Landek, Wrocław, Oleśno, Tarnowskie góry, Ujazd. 12. Sulencin, Koscierzyna, Morag, Nowe Zgorzelice, Kostenblut, Bladen, Toszek, Wodzisław, Wartenberg Dt., Międzychód, Osieczna, Podzamecze, Rakoniewice, Czarnków, Łekno, Śrem, Mielżyn, Szubin, Ujęć, Białobork, Kwidzyna. 13. Błędzewo, Kościan, Lubawa, Pleszew, Chodzież, Gąsawa, Sępól, Pokój, Darkehmen, Królewska Huta, Rothenburg pow. ziel. 14. Swarzędz, Szamocin, Szenwald, Krotoszyn, Poniec, Morag, Wschowa, Człochów, Kurzetnik, Przywidz, Biała. 15. Kępno, Brodnica, Prókuls, Kumeny, Tczew. 17. Margrabowa. 18. Xiąż, Brodnica, Tczew, Zbąszyń, Opole, Kowalewo, Topolno, Dąbrowno, Wargi, Tylża, Gottesberg, Hradek, Michałów, Reichenstein, Kluczborek, św. Anna, Cerekwica, Bukowa, Miedziana góra, Reichenbach, Schönberg. 19. Fordon, Strzelno, Rumunia. 21. Brzeg, Wieleń, Chojnice, Kolebki, Koadjuty, Świętajno, 22. Gniew, Lidzbark, Starogard, Tychnowy, Barciany, Domnowo, Szylc. 23. Olsztyn. 25. Kargowa, Gniew, Landek, Lidzbark, Niewiesin, Podstolin, Radzyn, Sempolno, Wałcz, Kiszyn, Młynary, Olsztyn, Mikołajki, Bierutów, Duszniki, Frankenstein, Wąsorz, Beniszewo, Grodek, Krapowice, Pyskowice, Polkwitz, Seidenberg, Wojerzec, Zielona góra, Lipsk, Margrabowa, Landek, Popowobis. 26. Czempin, Górka, Miłosław, Opalenica, Ostrowo, Tychnowy, Święciochowa, Minsterwald, Starogard, Szamotuły, Barciany, Domnowo, Tylża, Bydgoszcz, Gniewkowo, Łobżenica, Margonin, Mieścisko, Mogilno, Trzcianka, Człopa, Golub, Młyniec, Naumburg pow. żeg., Schmiedeberg, Piława, Soldau, Lipusz, Lasdehnen, Lissa, Prądnik, Krzenowice. 27. Brzeźno w pow. chełm., Heilsberg, Kajny, Perwilten, Krupyski, Szytkiemy, Zauditz, Mieszków, Młynary. 28. Bisztynek, Wartenberg, Tylża. 29. Sieraków, Halbau, Strehlen. 30. Willenberg.

W Październiku. 2. Brzeźno w pow. chełm., Śliwice, Rastembork, Sańsbork, Löwen, Strehlen, Szarlottenbrun, Baborów, Wolczyn, Dębice, Parłowice, Września, Borek, Chełmno, Podgórz, Prabuty, Marklissa, Schönan, Sprotawa, Willenberg, Tolmicko, Altstadt, Heilsberg, Friedland pr., Borowo, Bystrzyca. 3. Kielpin. 4. Przywidz, Krotynga na Lit. ros., Wartenberg. 5. Prabuty, Rastembork, Reszel, Topiały, Szyrwint, Milicz, Tropłowice, Hohenfriedeberg, Strzelce W., Zabór, Siegersdorf, Bytów, Babimost, Kórnik, Rawicz, Łabiszyn, Wejherowo, Friedland mr. Rederitz, Jedwabno. 6. Kębłowo, Brunsberga, Lubiąwa, Hulezyn. 7. Wittichenau. 9. Międzybórz, Niemcz, Wittichenau, Niemcz, Pruśnica, Bolkenhain. 10. Oliwa, Sekenburg. 11. Niemcz, Rybnik, Wielowieś, Żerniki, Garsdeny, Trempen. 12. Ziethen, Melanki, Ragneta, Orneta, Reszel, Świdnica, Niemodlin, Cybela, Haynau, Śmigiel, Zduny, Powidz, Wyrzysk, Kurzetnik, Osie, Brunsberga, Bojanowo, Mur, Goślina, Nowy Tomyśl, Wolsztyn. 13. Wartenberg, Rothwasser, Jelawa, Frydland, Komorowo, Krotynga p. Kl. 16. Brunsberga, Lubiąwa, Nidbork, Orneta, Pobety, Wartenberg, Lece, Smolniki, Wystruń, Lewin, Mittelwalde, Reichenbach, Trzebnica, Ziębice, Bytom, Gorzów, Kietz, Szurgoszcz, Ko-

żuchów, Kuttlau, Leipphaer Heidehaus, Libenthal, Löwenberg, Radmierzyce, Zegań, Jastrów, Kamiń, Starytarg, Swiecie, Nowystaw, Jabłonowo, Brzeg. 17. Dolsk, Dyhernfuth, Reichthal, Dubin, Grodzisk, Kostrzyn, Puck, Międzyrzec, Mixstadt, Nowemiasto, Frydland, Rydzyna, Białosławie, Budzyn, Gołańcz, Klecko, Rogowo, Trzemeszno, Lisewo, Skarszewy, Rybaki, Reichthal, Raciborz. 18. Berlin, Nidbork, Pasłęk, Świdnica, Reichenbach, Góra, Walbrzych, Ziębice, Sośnicowice, Bożesławice, Pszczyna, Jaraczewo, Pakość, Janowiec, Gardeja, Tuchola, Kartuzy, Tharau, Neumarkt. 19. Kopanica, Trzciel M., Wieleń, Więborek, Wronki, Żnin, Lubicz, Bisztynek, Frydland. 20. Wielawa, Zinten, Gabin, Szyłokarczma. 21. Nisa, Seinawa. 23. Nisa, Hamersztyn, Rudelstadt, Schömborg, Kłajpeda, Gabin, Jańsbork, Ostrokół, Namysłów, Sobótka, Stróża, Dobrodzień, Gliwice, Leśnica, Woźniki, Boleśław, Friedeberg, Wojerzec, Goldberg, Reichwalde, Pleszew, Gniezno, Pila, Leśno, Nawra, Bisztynek, Malborg, Szyłokarczma, Cylichowa. 24. Buk, Gostyń, Krzywiń, Mosina, Pogorzela, Barcin, Czarnków, Zielona góra, Mroczka, Döbern, Wielawa, Zinten, Lubliniec, Quaritz. 25. Szembork, Wiegandsthal, Wleń, Piłkaly, Stamburek, Głogówek, Mikołów, Podróż, Przemysłów, Obrzycko, Nakło, Wągrowiec, Perwilten, Słupsk. 26. Raszków, Ryczywół, Keynia, Nowemiasto n. Dr., Skwierzyna, Koronowo, Kruświca, Krojanka, Toruń. 27. św. Siekierka, Kępno, Kołobrzeg, Landsberg, Nowe, Susz, Bartoszyce, Schaaksvitte. 28. Ziębice, Przemysłów, Ruhland, Sława. 30. Chojnice, Flötenstein, Nowe, Nowemiasto n. Dr., Libawa, Strzelce M., Mysłówice, Rudy, Stołupiany, Topolno, św. Siekierka, Ruś, Juliusburg, Cerekwica, Mysłówice, Ruhland, Toszek, Nowemiasteczko, Kluczborek, Przemysłów, Landsberg. 31. Gębice, Susz, Lorenzdorf, Pokój, Górka, Pogódki, Schöndorf, Bartoszyce.

W Listopadzie. 1. Friedland, Srebrnagóra. 2. Sieraków, Wysoka, Biała, Melzak. 3. Starogard, Alberga, Brodnica, Gniew, Drengfurth, Gerdawy, Jeziorany, Miłomłyn. 6. Brodnica, Gniew, Landek, Szamocin, Carze, Radzyn, Tuczo, Jeziorany, Melzak, Orzysz, Strzygłów, Twardogórk, Wołów, Byczyna, Opole, Greiffenberg, Bieruń, Landeshtut, Lignica, Naumburg, w pow. boł. Reichenbach, Schönberg, Sława, Frankfurt n/O. 7. Alberga, Drengfurth, Miłomłyn, Brzeźno w pow. chełm., Złotów, Brojce, Lwówek, Oborniki, Sroda, Sulmierzyce, Święciechowa, Wielichowo, Kwieciszewo, Mielżyn, Rynarzewo, Skoki, Starogard, Człopa, Sypniewo, Waldowo, Straszyn, Szczytno, Sarkwity, Kładzko, Tarnowskie góry, Wartenberg Dt., Lohsa, Kościerzyna, Krokowa. 8. Jutrosin, Inowrocław, Widminy, Pilehowice, Bytów, Gerdawy, Kiszborg, Ziegenhals. 9. Dobremiasto, Szczytno, Zbąszyń, Kiskowo, Czersk, Jastrów, Kościelna Jania, Lubawa, Łasin, Kładzko, Łuzino, Proszków. 10. Nordenburg, Kępno, Hawa Tczew, Biskupice, Frauenburg, Kiszborg, Krzyżbork, Sepopol, Neumarkt. 11. Wiednice, Elbląg. 13. Dobremiasto, Frauenburg, Tczew, Rothenburg O/L., Chełmno, Czarnowo, Grudziądz, Kiszborg, Sempolno, Wałcz, Biskupice, Schwansfeld Gr., Sańsbork, Czernina, Neurode, Oleśnica, Syców, Żulawa, Paczków, Tarnowskie góry, Woleczyn, Hirschberg, Polkwitz, Ryn, Olawa, Beniszewo. 14. Łukla, Kant, Raciborz, Krzyżbork, Nordenburg, Bnin, Borek, Czempin, Kargowa, Odalanów, Piaski, Pszczew, Rogoźno, Mieścisko, Szubin, Białobork, Hawa, Kielno, Sierakwice, Kwidzyna. 15. Bledzewo, Brzeźno w pow. chełm., Lubawa, Sepopol, Sańsbork, Jarocin, Ostroróg, Beuthen, Pobiedziska, Margonin, Witkowo, Langheim, Rosogi, Olawa, Hirschberg, Kiszawa, Oleśno. 16. Łopienno, Wejherowo, Grabów, Swarzędz, Wschowa, Łukla, Kant. 17. Solec, Sztum, Zelwald, Frydland. 20. Sztum, Pila, Chełmża, Płużnica, Radzyn, Tuchola, Olsztynek, Wolfsdorf, Freino, Löwen, Pruśnica, Grodek, Oleśno,

Zauditz, Kotzenau, Miedziana góra, Neusalz. 21. Wodzisław, Koźmin, Strzelno, Krobia, Opaleniec, Zelwald, Międzyrzec, Rakoniewice, Szamotuly, Fordon, Golub, Golańcz, Prabuty, Frydland. 22. Bukowa, Wolfsdorf. 23. Krzenowice, Kępno, Prabuty, Heilsberg, Rothsürben, Nowemiasto, Czerniejewo, Łabiszyn, Miasteczko. 24. Kisielec, Bladen, Schönbruch, Liebstadt. 27. Osteroda, Węgobork, Landek, Uras, Krapowice, Rybnik, Brzeźno w pow. człoch. Jabłonowo, Kielbasin, Wąbrzeźno, Topolno, Gottesberg, Köben. 28. Dolsk, Kobylin, Międzychód, Ostrowo, Wolsztyn, Łekno, Sarnowo, Stęszewo, Zerków, Łobżenica, Kisielec, Liebstadt, Scinawa, Stężyce, Prądnik, Parłowice, Schmiedeberg, Reszel, Głogów. 29. Dobrzyca, Särchen Gr., Pleszew, Wrocław, Trzciel W., Gąsawa, Bierutów, Zary, Kartuzy. 30. Przewóz, Strzelce W., Zukowo, Poniec, Mensguth, Konotop.

W Grudniu. 1. Lidzbark, Wartenberg. 2. Willenberg. 4. Człochów Lidzbark, Pasłęk, Wartenberg, Elk, Borowo, Brzeg, Winzig, Bytom, Koźle Willenberg, Lubczyce, Odmuchów, Ujazd, Jawór. 5. Brzeźno w pow. chełm: Dubin, Kębłowo, Pniewy, Zaniemyśl, Czarnków, Gniewkowo, Rogowo, Stężyce, Straszyn, Biberswalde, Reszel, Wolezyn, Baborów. 6. Bojanowo, Kościan, Nowy Tomysł, Schlichtyngowa, Września, Jawór, Pasłęk, Wrocław, Wieleń. 7. Osieczna, Ostrzeszów, Zduny, Szenwald, Budzyń, Pakość, Rynarzewo, Trzcianka, Biskupice, Ragneta, Syców, Naumburg w pow. żeg. 8. Domnowo, Barciany. 11. Pyskowice, Dzierża, Lisnowo, Świecie, Brunsberga, Dąbrowno, Schönau, Biała, Stolupiany, Hradek, Scharlottenbrun, Wąsorz, Więzów, Cerekwica, Gorzów, Mysłowice, Seidenberg, Reichenstein. 12. Podzamecze, Roztarzewo, Rydzyna, Śrem, Sońnicowice, Xiąż, Białośliwie, Bydgoszcz, Chodzież, Mogilno, Barciany, Domnowo, Człopa, Biskupice, Stężyce, Morąg, Passenheim, Rybaki. 13. Bytów, Leszno, Obrzycko, Ujście, Wieleń, Królewska Huta, Rothenburg w pow. ziel. 14. Poznań, Mur, Goślina, Puck, Dobremiasto, Morąg, Passenheim, Mieruńsko, Zabór, Podróże, Mużaków, Krotoszyn, Mieszków, Rawicz, Szamocin, Biała, Siegersdorf, Friedland mr. 15. Hulczyn, Kaukehmen, Gabiń, Kępno, Słupsk. 16. Olsztyn. 18. Królewice, Olsztyn, Mikołajki, Młynary, Wilhelmsthal, Gliwice, Kietz, Lubliniec, Topolno, Grabia, Gołab, Piła. 19. Wartenberg Dt., Babimost, Smigiel, Klecko, Trzemeszno, Stężyce, Wejherowo, Jerzwałd, Lasdehnen, Piła, Gurzno. 20. Naumburg w pow. bolesł., Ruhland, Jaraczewo, Kobylagóra, Miłosław, Janowiec, Wałcz, Młynary, Topiały, Darkehmen, Bieruń. 21. Kórnik, Ryczywół, Wronki, Powidło, Gowidlino, Bisztynek, Halbau, Wyrzysk. 22. Jastrów. 27. Beniszewo. 28. Stangenwald. 29. Stężyce.

O nowój monecie.

Od 1 stycznia 1875 roku wprowadzoną została w Niemczech waluta złota oparta tak samo jak nowo wprowadzone miary i wagi na systemie dziesiętnym. — Podstawę stanowi:

marka = 100 nowym fenygom

czyli dotychczasowym 10 srebrnikom lub dwom złotym pol.

Ze złota są następujące monety:

dwudziesto-markówki ($69\frac{3}{4}$ sztuk z funta złota) = 6 tal. 20 sgr.
dziesięcio-markówki ($139\frac{1}{2}$ sztuk z funta złota) = 3 tal. 10 sgr.
pięcio-markówki (279 sztuk z funta złota) = 1 tal. 20 sgr.

Na 9 części czystego złota zawierają 1 część miedzi; przeto:

62,775 sztuk dwudziesto-markowych

125,55 „ dziesięcio-markowych

251,1 „ pięciomarkowych

ważą jeden funt, czyli pół kilogramu.

Ze srebra:

1) pięcio-markówki . . .	(20 z funta czystego srebra)	=	1 tal. 20 sgr.
2) dwu-markówki	(50 „ „ „)	=	— „ 20 „
3) markówki	(100 „ „ „)	=	— „ 10 „
4) pół-marki (50 fen.) . .	(200 „ „ „)	=	— „ 5 „
5) dwudziestówki (20 fen.)	(500 „ „ „)	=	— „ 2 „

Na 9 części czystego srebra przypada tu, jak i u złotych pieniędzy, 1 część miedzi, przeto 90 marek (dwuzłotówek) ważą 1 funt w srebrze.

Z niklu (tak zwanego nowego srebra) moneta zdawkowa: 1) dziesięcio-fenygówki = 1 srebrnikowi i 2) pięcio-fenygówki = pół sbr. czyli 3 groszom polskim.

Z miedzi nareszcie: 1) dwu-fenygówki i 2) fenygówki.

*

*

*

Pieniądzy tych srebrnych podług prawa monetowego nikt nie jest zobowiązany przyjąć w wypłacie więcej jak za 20 marek (6 tal. 20 sgr.), a niklowych lub miedzianych więcej jak za jedną markę (10 sgr.)

Reguła szybkiego liczenia nową monetą:

ile marek kosztuje sto sztuk,	tyle fenygów jedna sztuka,
ile marek kosztuje metr,	tyle fenygów centymetr,
ile marek kosztuje centnar,	tyle fenygów funt,
ile marek kosztuje hektoliter,	tyle fenygów liter,
ile marek kosztuje kilo,	tyle fenygów gram,
ile marek kosztuje balot papieru,	tyle 10 fenygów gram ryza,

i o d w r o t n i e

ile fenygów sztuka, tyle marek sto sztuk itd.

Wartość złotych i srebrnych pieniędzy.

	Tal.	sgr.	fen.	Mrk.	fen.
<i>a) Srebro.</i>					
Talar niemiecki	—	30	—	3	—
Coroas (Milreis) portugalski	1	15	—	4	50
Dolar amerykański = 100 cent.	1	12	—	4	20
Drachma grecka	—	7	2	—	72
Frank = 100 centimów	—	8	—	—	80
Gulden południowo-niemiecki Bawarya, Baden denia i Wyrtembergia = 60 krajc.	—	17	—	1	70
Gulden austriacki	—	19	5	1	95
„ holenderski = 100 cent.	—	16	—	1	60
Lire włoski = 100 cent.	—	8	—	—	80
Piaster hiszpański = 20 realów	1	12	6	4	25
„ turecki = 40 asprów	—	1	8	—	18
Rykstaler duński (bankowy = 96 szyling.)	—	22	6	2	25
„ „ (species = 192 szyling.)	1	15	—	4	50
„ szwedzki = 100 Orte	—	11	6	1	15
„ norwegijski = 120 szyling.	1	15	—	4	50
Szyling = 12 pensów	—	10	—	1	—
Rubel = 100 kop.	1	2	6	3	25
<i>b) Złoto.</i>					
Christiansd'or	5	15	—	16	50
Dolar amerykański	1	12	—	4	20
Dublon hiszpański Izabeli	7	—	—	21	—
Dukatokoło	3	5	—	9	50
Franki (20sto frankówki)	5	10	—	16	—
Frydryksdor	5	20	—	17	—
Niderlandzkie 10cio guldenówki	5	15	—	16	50
Imperyaly 3 rublowe	3	9	—	9	90
„ półimperyaly (5 rubli)	5	15	—	16	50
Korony niemieckie	9	5	—	27	50
Lujdory	5	16	—	16	60
Piastry tureckie (100)	6	5	—	18	50
Pistole północno-niemieckieokoło	5	15	—	16	50
„ szwajcarskie	6	10	—	19	—
Suweren angielski czyli funt szterlingów	6	20	—	20	—
„ austriacki	9	10	—	28	—

Zmiana pieniędzy najczęściej używanych.

Marki.		Talary pruskie.			Guld. austr.		Ruble.		Franki.	
Mrk.	Fen.	Tal.	Sgr.	Fen.	Gld.	Kr.	Rub.	Kop.	Fr.	Cent.
—	1	—	—	1 ² / ₁₀	—	1 ¹ / ₂	—	3 ¹ / ₁₀	—	1 ¹ / ₄
—	2	—	—	2 ² / ₅	—	1	—	3 ¹ / ₅	—	2 ¹ / ₂
—	3	—	—	3 ³ / ₅	—	1 ¹ / ₂	—	9 ¹ / ₁₀	—	3 ³ / ₄
—	4	—	—	4 ⁴ / ₅	—	2	—	14 ¹ / ₅	—	5
—	5	—	—	6	—	2 ¹ / ₂	—	1 ¹ / ₂	—	6 ¹ / ₄
—	6	—	—	7 ¹ / ₅	—	3	—	1 ¹ / ₅	—	7 ¹ / ₂
—	7	—	—	8 ² / ₅	—	3 ¹ / ₂	—	2 ¹ / ₁₀	—	8 ³ / ₄
—	8	—	—	9 ³ / ₅	—	4	—	2 ² / ₅	—	10
—	9	—	—	10 ⁴ / ₅	—	4 ¹ / ₂	—	27 ¹ / ₁₀	—	11
—	10	—	1	—	—	5	—	3	—	12 ¹ / ₂
—	20	—	2	—	—	10	—	6	—	25
—	30	—	3	—	—	15	—	9	—	37 ¹ / ₂
—	40	—	4	—	—	20	—	12	—	50
—	50	—	5	—	—	25	—	15	—	60 ¹ / ₂
—	60	—	6	—	—	30	—	18	—	75
—	70	—	7	—	—	35	—	21	—	87 ¹ / ₂
—	80	—	8	—	—	40	—	24	1	—
—	90	—	9	—	—	45	—	27	1	12 ¹ / ₂
1	—	—	10	—	—	50	—	30	1	25
2	—	—	20	—	1	—	—	60	2	50
3	—	1	—	—	1	50	—	90	3	75
4	—	1	10	—	2	—	1	20	5	—
5	—	1	20	—	2	50	1	50	6	25
6	—	2	—	—	3	—	1	80	7	50
7	—	2	10	—	3	50	2	10	8	75
8	—	2	20	—	4	—	2	40	10	—
9	—	3	—	—	4	50	2	70	11	25
10	—	3	10	—	5	—	3	—	12	50
20	—	6	20	—	10	—	6	—	25	—
30	—	10	—	—	15	—	9	—	37	50
40	—	13	20	—	20	—	12	—	50	—
50	—	16	20	—	25	—	15	—	62	50
60	—	20	—	—	30	—	18	—	75	—
70	—	23	20	—	35	—	21	—	87	50
80	—	27	10	—	40	—	24	—	100	—
90	—	30	10	—	45	—	27	—	112	50
100	—	33	10	—	50	—	30	—	125	—
1000	—	333	10	—	500	—	300	—	1250	—

Tabela procentowa w walorze markowym.

Na rok.

Kapitał. Mrk.	3 Proc.		3½ Proc.		4 Proc.		4½ Proc.		5 Proc.		6 Proc.	
	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.
1	—	3	—	3,5	—	4	—	4,5	—	5	—	6
2	—	6	—	7	—	8	—	9	—	10	—	12
3	—	9	—	10,5	—	12	—	13,5	—	15	—	18
4	—	12	—	14	—	16	—	18	—	20	—	24
5	—	15	—	17,5	—	20	—	22,5	—	25	—	30
6	—	18	—	21	—	24	—	27	—	30	—	36
7	—	21	—	24,5	—	28	—	31,5	—	35	—	42
8	—	24	—	28	—	32	—	36	—	40	—	48
9	—	27	—	31,5	—	36	—	40,5	—	45	—	54
10	—	30	—	35	—	40	—	45	—	50	—	60
15	—	45	—	52,5	—	60	—	67,5	—	75	—	90
20	—	60	—	70	—	80	—	90	1	—	1	20
30	—	90	1	05	1	20	1	35	1	50	1	80
40	1	20	1	40	1	60	1	80	2	—	2	40
50	1	50	1	75	2	—	2	25	2	50	3	—
60	1	80	2	10	2	40	2	70	3	—	3	60
70	2	10	2	45	2	80	3	15	3	50	4	20
80	2	40	2	80	3	20	3	60	4	—	4	80
90	2	70	3	15	3	60	4	05	4	50	5	40
100	3	—	3	50	4	—	4	50	5	—	6	—
200	6	—	7	—	8	—	9	—	10	—	12	—
250	7	50	9	—	10	—	11	25	12	50	15	—
300	9	—	10	50	12	—	13	50	15	—	18	—
400	12	—	14	—	16	—	18	—	20	—	24	—
500	15	—	17	50	20	—	22	50	25	—	30	—
600	18	—	21	—	24	—	27	—	30	—	36	—
700	21	—	24	50	28	—	31	50	35	—	42	—
800	24	—	28	—	32	—	36	—	40	—	48	—
900	27	—	31	50	36	—	40	50	45	—	54	—
1000	30	—	35	—	40	—	45	—	50	—	60	—
1500	45	—	52	50	60	—	67	50	75	—	90	—
2000	60	—	70	—	80	—	90	—	100	—	120	—
3000	90	—	105	—	120	—	135	—	150	—	180	—
4000	120	—	140	—	160	—	180	—	200	—	240	—
5000	150	—	175	—	200	—	225	—	250	—	300	—

Tabela procentowa w walorze markowym.

Na miesiąc.

Kapitał.	3 Proc.		3½ Proc.		4 Proc.		4½ Proc.		5 Proc.		6 Proc.	
	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.	Mrk.	Fen.
1	—	0,25	—	0,291	—	0,33	—	0,375	—	0,416	—	0,5
2	—	0,5	—	0,583	—	0,66	—	0,75	—	0,833	—	1
3	—	0,75	—	0,875	—	1	—	1,125	—	1,25	—	1,5
4	—	1	—	1,166	—	1,33	—	1,5	—	1,66	—	2
5	—	1,25	—	1,458	—	1,66	—	1,875	—	2,083	—	2,5
6	—	1,5	—	1,75	—	2	—	2,25	—	2,5	—	3
7	—	1,75	—	2,041	—	2,33	—	2,625	—	2,916	—	3,5
8	—	2	—	2,33	—	2,66	—	3	—	3,33	—	4
9	—	2,25	—	2,625	—	3	—	3,375	—	3,75	—	4,5
10	—	2,5	—	2,916	—	3,33	—	3,75	—	4,166	—	5
15	—	3,75	—	4,375	—	5	—	5,625	—	6,25	—	7,5
20	—	5	—	5,833	—	6,66	—	7,5	—	8,33	—	10
30	—	7,5	—	8,75	—	10	—	11,25	—	12,5	—	15
40	—	10	—	11,66	—	13,33	—	15	—	16,66	—	20
50	—	12,5	—	14,583	—	16,66	—	18,75	—	20,833	—	25
60	—	15	—	17,5	—	20	—	22,5	—	25	—	30
70	—	17,5	—	20,416	—	23,33	—	26,25	—	29,166	—	35
80	—	20	—	23,33	—	26,66	—	30	—	33,33	—	40
90	—	22,5	—	26,25	—	30	—	33,75	—	37,5	—	45
100	—	25	—	29,166	—	33,33	—	37,5	—	41,66	—	50
200	—	50	—	58,33	—	66,66	—	75	—	83,33	1	—
250	—	62,5	—	72,913	—	83,33	—	93,75	1	4,166	1	25
300	—	75	—	87,5	1	—	1	12,5	1	25	1	50
400	1	—	1	16,66	1	33,33	1	50	1	66,66	2	—
500	1	25	1	45,833	1	66,66	1	87,5	2	08,83	2	50
600	1	50	1	75	2	—	2	25	2	50	3	—
700	1	75	2	04,166	2	33,33	2	62,5	2	91,66	3	50
800	2	—	2	33,33	2	66,66	3	—	3	33,33	4	—
900	1	25	2	62,5	3	—	3	37,5	3	75	4	50
1000	2	50	2	91,66	3	33,33	3	75	4	16,66	5	—
1500	3	75	4	37,5	5	—	5	62,5	6	25,5	7	50
2000	5	—	5	83,33	6	66,66	7	50	8	33,33	10	—
3000	7	50	8	75	10	—	11	25	12	50	15	—
4000	10	—	11	66,66	13	33,33	15	—	16	66,66	20	—
5000	12	50	14	58,33	16	66,66	18	75	20	83,33	25	—

Obračunek procentów w talarach.

Na rok.												Na miesiąc.											
Kapitał		po 6 pct.		po 5 pct.		po 4 pct.		po 3 pct.		po 1/2 pct.		Kapitał		po 6 pct.		po 5 pct.		po 4 pct.		po 3 pct.		po 1/2 pct.	
tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.	tal.	tal. sg. f.
1	110	1	6	1	2	1	11	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
2	3 7	3	6	2	5	2	9	4	2	4	2	2	4	3	4	3	4	2	2	2	3	2	
3	5 5	5	6	3	7	3	8	5	3	5	3	3	5	4	4	4	5	3	3	4	3	3	
4	7 2	7	6	4	10	4	6	7	4	7	4	6	7	9	7	9	6	5	5	6	5	5	
5	9 10	9	6	6	2	7	2	9	5	11	9	11	9	11	10	10	7	8	7	8	7	7	
6	10 10	10	6	8	5	8	3	1	6	1	1	1	1	1	8	10	1	10	8	9	10	10	
7	12 7	12	6	9	7	9	2	1	6	1	1	1	1	1	11	11	1	11	1	11	11	11	
8	14 5	14	6	10	10	10	1	1	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
9	16 2	16	6	12	10	12	9	1	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
10	18	18	6	15	12	15	18	1	6	3	3	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	100	
20	1 6	1	15	1	15	1	27	1	6	6	6	20	30	40	50	60	70	80	90	100	100	100	
30	1 24	1	18	2	18	2	27	1	15	7	7	30	40	50	60	70	80	90	100	100	100	100	
40	2 12	2	15	2	15	2	15	1	15	9	9	40	50	60	70	80	90	100	100	100	100	100	
50	3 18	3	18	2	12	2	12	1	12	10	10	50	60	70	80	90	100	100	100	100	100	100	
60	3 18	3	15	2	12	2	12	1	12	12	12	60	70	80	90	100	100	100	100	100	100	100	
70	4 6	4	15	3	6	3	6	2	6	13	13	70	80	90	100	100	100	100	100	100	100	100	
80	4 24	4	15	3	18	3	18	2	12	15	15	80	90	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
90	5 12	5	15	4	15	4	15	3	6	18	18	90	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
100	6	6	10	4	8	4	8	3	6	21	21	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
200	12	12	15	8	12	8	12	6	9	36	36	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1000	1000	
300	18	18	20	12	16	12	16	9	12	54	54	300	400	500	600	700	800	900	1000	1000	1000	1000	
400	24	24	25	16	20	16	20	12	15	72	72	400	500	600	700	800	900	1000	1000	1000	1000	1000	
500	30	30	30	20	24	20	24	15	18	90	90	500	600	700	800	900	1000	1000	1000	1000	1000	1000	
600	36	36	35	24	28	24	28	18	21	108	108	600	700	800	900	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	
700	42	42	35	28	32	28	32	21	24	126	126	700	800	900	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	
800	48	48	40	32	36	32	36	24	27	144	144	800	900	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	
900	54	54	45	36	40	36	40	27	30	162	162	900	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	
1000	60	60	50	40	48	40	48	30	36	180	180	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	

Tabela porównawcza nowych miar i wag z dawniejszemi.

I. Wagi.

1 kilogram = 1000 gramom = 2 funtom.	1 funt = 500 gram.
500 gram. = 1 funt.	1 funt = 500 gram.
250 - = $\frac{1}{2}$ funt.	1 funt = 250 -
200 - = $\frac{1}{3}$ funt.	1 funt = 125 -
100 - = 6 -	1 funt = 166 $\frac{2}{3}$ -
50 - = 3 -	1 funt = 83 $\frac{1}{3}$ -
10 - = 6 kw.	1 - = 16 $\frac{2}{3}$ -
5 - = 3 -	1 - = 8 $\frac{1}{3}$ -
1 - = $\frac{6}{10}$ -	1 - = 1 $\frac{2}{3}$ -

II. Miary zboża i płynów.

1 hektol. = 100 litr.* = 1 szef. 13 mac.	1 szef. 13 mac. = 144 $\frac{1}{2}$ mac.
50 litrów (albo 1 nowy szef.) = 144 $\frac{1}{2}$ mac.	1 mac. = 10 -
25 - = 73 $\frac{1}{10}$ -	10 - = 29 $\frac{1}{10}$ -
10 - = 29 $\frac{1}{10}$ -	1 - = 1 $\frac{1}{2}$ -
5 - = 1 $\frac{1}{2}$ -	1 - = 3 $\frac{1}{10}$ -
1 - = 3 $\frac{1}{10}$ -	1 - = 3 $\frac{1}{10}$ -

1 szefel = 54 $\frac{96}{100}$ litrom.

$\frac{1}{2}$ - = 27 $\frac{1}{2}$ -	1 - = 54 $\frac{96}{100}$ -
$\frac{1}{4}$ - = 13 $\frac{7}{10}$ -	1 - = 13 $\frac{7}{10}$ -
1 macka = 34 $\frac{1}{10}$ -	1 - = 34 $\frac{1}{10}$ -
$\frac{1}{2}$ - = 17 $\frac{1}{10}$ -	1 - = 17 $\frac{1}{10}$ -

* 1 litr albo 1 decymetr kubiczny = $\frac{7}{8}$ kwarta dawniejszym, a więc 1 kwarta = 1 $\frac{1}{6}$ litra.

III. Miary długości.

1 metr = 10 decymetrom = 100 centymetrom = 1000 milimetrom = 3' 2 $\frac{1}{4}$ "	100 centym. = 3' 2 $\frac{1}{4}$ "
1 metr = 3' 2 $\frac{1}{4}$ "	100 centym. = 3' 2 $\frac{1}{4}$ "
90 centm. = 34 $\frac{3}{4}$ "	100 centm. = 34 $\frac{3}{4}$ "
80 - = 30 $\frac{3}{4}$ "	100 centm. = 30 $\frac{3}{4}$ "
70 - = 26 $\frac{3}{4}$ "	100 centm. = 26 $\frac{3}{4}$ "
60 - = 22 $\frac{3}{4}$ "	100 centm. = 22 $\frac{3}{4}$ "
50 - = 19 $\frac{1}{10}$ "	100 centm. = 19 $\frac{1}{10}$ "
40 - = 15 $\frac{3}{10}$ "	100 centm. = 15 $\frac{3}{10}$ "
30 - = 11 $\frac{5}{10}$ "	100 centm. = 11 $\frac{5}{10}$ "
20 - = 7 $\frac{1}{10}$ "	100 centm. = 7 $\frac{1}{10}$ "
10 - = 3 $\frac{4}{10}$ "	100 centm. = 3 $\frac{4}{10}$ "
5 - = 1 $\frac{9}{10}$ "	100 centm. = 1 $\frac{9}{10}$ "
1 - = 3 $\frac{1}{5}$ "	100 centm. = 3 $\frac{1}{5}$ "

1 metr = 1 $\frac{1}{3}$ lokc. 1 lok. = 66 $\frac{1}{10}$ ctm.	1 lok. = 66 $\frac{1}{10}$ ctm.
90 ctm. = 1 $\frac{1}{3}$ lokc. 1 lok. = 83 $\frac{1}{10}$ -	1 lok. = 83 $\frac{1}{10}$ -
80 - = 1 $\frac{1}{4}$ - = 16 $\frac{1}{10}$ -	1 lok. = 16 $\frac{1}{10}$ -
50 - = 1 $\frac{1}{8}$ - = 8 $\frac{1}{10}$ -	1 lok. = 8 $\frac{1}{10}$ -
30 - = 4 $\frac{5}{10}$ - = 4 $\frac{2}{10}$ -	1 lok. = 4 $\frac{2}{10}$ -
20 - = 3 $\frac{1}{10}$ - = 2 $\frac{1}{10}$ -	1 lok. = 2 $\frac{1}{10}$ -
10 - = 1 $\frac{5}{10}$ - = 1 $\frac{1}{10}$ -	1 lok. = 1 $\frac{1}{10}$ -
5 - = 8 $\frac{1}{100}$ - = 1 przęt = 3 $\frac{7}{10}$ metra.	1 przęt = 3 $\frac{7}{10}$ metra.
1 - = 3 $\frac{1}{100}$ -	1 przęt = 3 $\frac{7}{10}$ metra.

1 mila nowa albo 7500 metr. = 23896' prus.
1 mila prus. albo 24000' = 75321' metrom.

IV. Miary powierzchni

(płaszczyzn).

1 ☐ metr = 100 ☐ decymetr. = 10,000 ☐ centym. = 1000000 ☐ milim. = 10 $\frac{1}{6}$ ☐	10,000 ☐ centym. = 1000000 ☐ milim. = 10 $\frac{1}{6}$ ☐
1 hektar = 10 dekar. = 100 arów = 10000 ☐ metrów = 392 $\frac{1}{100}$ morgom.	1 hektar = 10 dekar. = 100 arów = 10000 ☐ metrów = 392 $\frac{1}{100}$ morgom.
1 nowa ☐ mila = 22031 ☐ morgom.	1 nowa ☐ mila = 22031 ☐ morgom.
1 nowa ☐ mila = 29 $\frac{1}{100}$ ☐ milion.	1 nowa ☐ mila = 29 $\frac{1}{100}$ ☐ milion.
1 ☐ mila = 5672 $\frac{1}{6}$ hektar. = 1 $\frac{1}{100}$ mil. now.	1 ☐ mila = 5672 $\frac{1}{6}$ hektar. = 1 $\frac{1}{100}$ mil. now.
1 hektar = 392 $\frac{1}{100}$ mor. 1 morga = 25 $\frac{1}{2}$ arów	1 hektar = 392 $\frac{1}{100}$ mor. 1 morga = 25 $\frac{1}{2}$ arów
50 arów (5000 ☐ met.) $\frac{1}{2}$ - = 12 $\frac{1}{2}$ -	50 arów (5000 ☐ met.) $\frac{1}{2}$ - = 12 $\frac{1}{2}$ -
1 mor. 172 ☐ prz. $\frac{1}{4}$ - = 6 $\frac{1}{2}$ -	1 mor. 172 ☐ prz. $\frac{1}{4}$ - = 6 $\frac{1}{2}$ -
1 dekar (1000 ☐ metr.) 1 ☐ przęt = 14 $\frac{1}{10}$ ☐ metr.	1 dekar (1000 ☐ metr.) 1 ☐ przęt = 14 $\frac{1}{10}$ ☐ metr.
1 ar (100 ☐ metrów) 1 ☐ przęt = 1 $\frac{1}{10}$ ☐ metr.	1 ar (100 ☐ metrów) 1 ☐ przęt = 1 $\frac{1}{10}$ ☐ metr.
1 ☐ metr = 10 $\frac{1}{6}$ ☐ przęt. 1 ☐ przęt = 71 $\frac{1}{20}$ ☐ przęt.	1 ☐ metr = 10 $\frac{1}{6}$ ☐ przęt. 1 ☐ przęt = 71 $\frac{1}{20}$ ☐ przęt.
1 ☐ centm. = 15 $\frac{1}{100}$ ☐ przęt.	1 ☐ centm. = 15 $\frac{1}{100}$ ☐ przęt.

V. Miary ciał

(brył).

1 kub. metr = 1000 kub. decymetrom. = 1000000 kub. centymetrom.	1 kub. metr = 1000 kub. decymetrom. = 1000000 kub. centymetrom.
1 metr kub. = 392 $\frac{1}{100}$ stopom kub.	1 metr kub. = 392 $\frac{1}{100}$ stopom kub.
1 kub. centym. = 6 $\frac{1}{100}$ kub. calom.	1 kub. centym. = 6 $\frac{1}{100}$ kub. calom.
1 kub. stopa = 3 $\frac{1}{100}$ kub. metrom.	1 kub. stopa = 3 $\frac{1}{100}$ kub. metrom.
1 kubiczny cal = 1 $\frac{1}{100}$ kub. centym.	1 kubiczny cal = 1 $\frac{1}{100}$ kub. centym.

Ważniejsze przepisy pocztowe.

I. Oplata od listu zwyczajnego t. j. nie ważącego więcej nad 15 gramów wynosi w miejscu urzędu pocztowego, w którym się list oddaje 5 fen.; po za tym obrębem na każdą odległość w Związku Pocztowym 10 fen.; niefrankując 10 i 20 fen. Od listów ważących więcej niż 15 aż do 250 gramów 20 fen.; niefrankując 30 fen.

II. Karty korespondencyjne bez względu na odległość od sztuki 5 fen.; z zapłaconą odpowiedzią 10 fen. — NB. Kartki korespondencyjne jeżeli albo wcale, albo nie dostatecznie zostały frankowane, odsyłają się.

III. Przesyłki wzorów i próbek towarów jako też druków bez listu muszą być frankowanemi, w przeciwnym razie tracą prawo do obniżonej ceny; porto wynosi:

a) od próbek towarów bez różnicy odległości i ciężkości 10 fen. b) dla druków bez względu na odległość i aż do ciężaru 50 gramów włącznie 3 fen.; od 50 gramów aż do 250 gramów włącznie 10 fen., co nad 250 gramów do 500 gramów włącznie 20 fen.; a co nad 500 gramów do 1000 gramów, czyli 1 kg kilograma 30 fen. c) dla druków, które bywają odsyłane jako nadzwyczajne dodatki do dzienników, odbieranych przez pocztę, za każdy egzemplarz ćwierć fenyga.

Uwaga: 1. Druki wolno teraz wkładać w przepaski i koperty byleby te były otwarte.

2. Pod jedną opaską można teraz wysłać druki pochodzące od różnych oddawców; pojedyncze te druki nie mogą jednak być adresowane, tylko do jednego i opaska (koperta) musi być jedna.

3. Druki wysłane jako nadzwyczajne dodatki do dzienników mogą mieć teraz objętość aż do dwóch arkuszy.

4. Otwarte karty, t. j. nie pod opaską, jeżeli mają uchodzić za druki, można wysłać po cenie niższej tylko w charakterze kart korespondencyjnych i księgarskich.

IV. Oplata od przekazów pieniężnych (Postanweisungen) wynosi do 100 marek włącznie 20 fen., od 100 do 200 marek 30 fen., od 200 do 300 marek (największa suma) 40 fen.

V. Zaliczki pocztowe można brać w jakimkolwiek rekomendowany sposób do sumy 150 marek. Oplata przy zaliczkach pocztowych wynosi za każdą markę albo jej część: 2 fen. najmniej wszakże 10 fen.

VI. Suma największa jaką można ściągnąć przez mandat pocztowy (Postauftrag) została podniesioną do 600 marek a opłata w każdym razie 30 fen. za odesłanie ściągniętych pieniędzy opłaca się taryfa przekazów pieniężnych.

VII. Paczki przyjmuje urząd pocztowy do 50 kilogramów. Do jednej kartki adresowej może należeć najwięcej pięć paczek. — Porto wynosi:

1. Za przesyłki ważne aż do 5 kilogramów (10 funtów) opłaca się: a) w odległości aż do 10 mil włącznie 25 fen.; b) przy dalszych przesyłkach (nad 10 mil) bez względu na odległość 50 fen.

2. Przy przesyłkach ważących więcej niż 5 kilogramów opłaca się: a) za pierwsze 5 kilogramów jak wyżej; b) za każdy kilogram lub część tegoż więcej w odległości 10 mil dopłaca się 5 fen.; w odległości 10—20 mil 10 fen.; w odległości 20—50 mil 20 fen.; w odległości 50—100 mil 30 fen.; w odległości 100—150 mil 40 fen., a nad 150 mil 50 fen. Przesyłki niefrankowane opłacają 10 fen. więcej (kary).

VIII. Przy przesyłkach pieniężnych wynosi a) portoryum 1) za listy bez względu na ich ciężkość w odległości 10 mil 20 fen.; na wszelkie dalsze odległości 40 fen. 2) za paczki i należące do nich listy p. N. VII. Przysyłki niefrankowane opłacają 10 fen. więcej. b) za zabezpieczenia tak na listy jak na paczki opłaca się bez różnicy odległości za każde deklarowane 300 marek lub część tychże 5 fen.; jednakże minimum 10 fen.

IX. Za posyłki rekomendowane dopłaca się prócz zwykłego portoryum nadto 20 fen. — Można też posyłać listy za recepiszą zwrotną za co się dalsze 20 fen. dopłaca.

X. Roczna opłata za przynoszenie do domu dzienników wynosi od każdego egzemplarza:

a) przy dziennikach wychodzących co tydzień, lub rzadziej: 60 fen, b) przy dziennikach wychodzących 2 lub 3 razy tygodniowo 1 markę; c) przy dziennikach, które wychodzą częściej ale nie częściej jak raz na dzień, 1 marka 60 fen. czyli 4 sgr. kwartalnie; d) od dzienników, zawierających rozporządzenia rządowe 60 fen.

XI. Nie frankowane formularze do przekazów i kart pocztowych formularze do mandatów sprzedają się po 5 fen. za 10 sztuk.

XII. Wartość posyłki musi być oznaczona w markach i fenyngach nowej waluty niemieckiej.

XIII. Jeżeli przy obrachowaniu portoryum za nadzwyczajne dodatki do gazet, za zaliczką pocztową lub za odnoszenie gazet wypadnie jakiś ułamek marki wtedy zaokrągla go się w górę do takiej liczby fen., która się da podzielić przez 5

XIV. Kto chce żeby list lub t. p. odesłano przez umyślnego (per Expresse) winien ten dodatek podkreślić. Pośłańcom takim umyślnym powierzać się będzie: paczki bez wartości aż do 5 kilogramów wagi, a z wartością oznaczoną aż do 300 marek, a wagi także 5 kilogramów.

Uwaga: „poste restante“ na przyszłość brzmi po niemiecku: „postlagernd;“ „recommandirt“ odtąd: „einschreiben;“ „per express“ odtąd: „durch Eilboten;“ „Postmandat“ odtąd: „Postauftrag;“ „Briefcouvert“ odtąd: „Briefmuschlag;“ „Passagierbillet“ odtąd: „Fahrchein;“ „Recepisse“ odtąd: „Rückschein.“

Opłata pocztowa za granicę.

Na mocy ugody zawartej na kongresie pocztowym w Bernie na dniu 9 października 1874 została opłata pocztowa dla wszystkich państw europejskich (dla Francji dopiero z dniem 1 stycznia 1876), nadto dla azyatyckiej Rosyi, azyatyckiej Turcyi, Egiptu, Nubii, Sudanu, Algieryi i Marokko, jakoteż dla Zjednoczonych Stanów Ameryki w następujący sposób unormowana:

1. frankowane listy za każde 15 gramów 20 fen.; niefrankowane opłacają za 15 gramów 20 fen.

2. karty korespondencyjne po 10 fen.

3. druki, okazy prób itp. za każde 50 gramów 5 fen.

Do monarchii Austryackiej, Luxemburga i Helgolandii pozostaje dawniejsza opłata, a mianowicie frankowane listy 10 fen., karty po 5 fen., a druki 3 fen.

Przepisy

dotyczące doróżek poznańskich.

	Osoby			
	1 fen.	2 fen.	3 fen.	4 fen.
1. Jazda miastowa: w obrębie bram fortecznych . . .	50	60	70	80
2. Jazda bramowa:				
a) do dworca kolei górnoszląskiej, marchijskiej lub centralnego	70	100	120	150
b) pomiędzy dwoma dworcami kolejowymi	70	80	100	120
c) do Dolnej Wildy, forteczki Winiary, forteczki Prittwitz, Kolumbii, Cmentarzy	100	100	120	120
3. Jazda wiejska:				
a) do zawad, kościoła św. Jana, Miasteczka, Górnej Wildy, Mulakshausen, św. Łazarza, cmentarza żydowskiego, ogrodu Feldschloss, Bartholdshof, Jerzyc, Szelaga	100	130	150	150
b) z dworców kolejowych do Mulakshausen, św. Łazarza, cmentarza żydowskiego, ogrodu Feldschloss, Bartholdshof	70	100	120	150
c) z dworców kolejowych do innych ad 2c i 3a wymienionych miejsce jako też do Zagórza, Ostrówka, Śródki, bramy Szelagowej, Berdychowa, bramy Kaliskiej, bramy Warszawskiej	100	130	150	170
Późne i ranne jazdy: przy ad 1 do 3 wymienionych jazdach oblicza się więcej a mianowicie:				
a) przy jazdach pomiędzy godzinami 10 a 11 o 30 fen.				
b) przy jazdach pomiędzy godziną 11 w nocy a godziną 7 z rana o 50 fen.				
We wszystkich dwóch przypadkach rozstrzyga początek jazdy.				
4. Do parku Wiktorii, Urbanowa, Główny i Rataji	150	170	180	200
5. Do Dębiny (domu leśniczego, toru gonitwy), Górczyna, Żegrza, Winiar (wieś)	170	200	230	250
Przy jazdach tam i z powrotem ad 3, 4, 5, umniejsza się cena ogólna od 2 do $2\frac{1}{2}$ marek o 30 fen., od $2\frac{1}{2}$ do $3\frac{1}{2}$ marek o 50 fen., więcej od $3\frac{1}{2}$ marek o 70 fen.				
Doróżka powinna przytem na żądanie czekać pół godziny; jeżeli dłużej czeka płaci się podług czasu.				
6. Jazda na czas:				
a) do 15 minut	80	80	100	100
b) do 30 minut	100	100	120	120
c) do 45 minut	130	130	150	150
d) do 60 minut	180	180	200	200
e) za każdy następny kwadrans	40	40	50	50
Jeżeli czas jazdy skończy się po za bramami miasta, płaci się też za powrót aż do ostatnich.				

7. Przed zaczęciem jazdy powinien doróżkarz oddać markę; w przeciwnym bowiem razie pasażer nie potrzebuje zapłacić.

8. Woźnica przed zaczęciem jazdy winien też zażądać taryfą przepisanej opłaty.

9. Skoro jazda kursowa się nie skończy bez winy pasażera, natenczas doróżkarz zwróci odebraną opłatę.

10. Drogę przy jazdach kursowych obiera woźnica stosownie do miejscowości, jeżeli pasażer drogę mu przepisze, natenczas zażądać może opłaty za jazdę czasową.

11. Zatrzymać się potrzebuje woźnica przy jazdach kursowych li tylko dla wsiadania i wysiadania. Skoro woźnica czekać musi dłużej nad 5 minut, natenczas żądać może za czas.

12. Zamówiona jest doróżka, skoro zajęta jest osobami lub rzeczami. Zamawiającemu winien woźnica natychmiast oddać markę. Jeżeli wtedy jazda nie odbędzie się z winy pasażera lub z przyczyny od niego zależnej, natenczas płaci skoro więcej niż 5 minut upłynie za czas, inaczej 50 fenygów.

13. Kto pośle po doróżkę płaci za jazdę czasową, jeżeli czekać każe dłużej niż 5 minut lub jeżeli miejsce zatrzymania oddalone jest dalej niż 5 minut lub też jeżeli miejsce odjazdu położone jest w okręgach 2—5.

14. Więcej od 4 osób nie potrzebuje woźnica do doróżki przyjać. Dzieci przytém obliczone zostaną stosownie do Nr. 15. Jeżeli woźnica więcej od 4 osób przyjmie, natenczas płaci się więcej według umowy.

15. Dzieci. W towarzystwie dorosłych za jedno dziecko nie mając jeszcze 12 lat wieku nie płaci się; za dwoje takich dzieci płaci tyle, co za jedną osobę.

16. Pakunki. Drobne rzeczy noszone w ręku n. p. kuferki ręczne, torby i pudła do kapeluszków, są wolne od opłaty; za jedną lub dwie sztuki pakunkowe płaci się 25 fen., za więcej 50 fen.

17. Rzeczy zapługawiających lub uszkadzających doróżkę jako też rzeczy bez towarzystwa pasażera nie wolno przyjmować, psy tylko na kozioł.

18. Poduszki do siedzenia. Kto położy na tokowe nogi lub je zapługawi, ukarany będzie jak za grubą swawolę. Szkoda powinna być wynagrodzoną natychmiast.

19. Za jazdy nocne zamówione płaci się według ugody z właścicielem. Tylko na ranne i późne jazdy do dworca centralnego zamówienia z góry przyjęte być powinny po taryfowych cenach.

20. Jazdy na wieś po drodze niebitéj i po za miejsca w taryfie wymienione mogą być odmówione.

21. Drogowe i mostowe za jazdę tam i na powrót płaci pasażer.

22. Za jazdy w taryfie nie przewidziane, płaci się według umowy.

Depesze telegraficzne.

Za zwykłą depeszę do 20 słów, opłaca się do wszystkich stacyi niemieckich i Luxemburga:

w obwodzie I (11 do 18 mil geograf. czyli 83 do 135 kilom.) 50 fen.

w obwodzie II (44 do 52 mil geograf. czyli 330 do 390 kilom.) 1 marka.

w obwodzie III (na wszelkie dalsze odległości) 1 marka 50 fen.

Za każde następne 10 wyrazów opłata podnosi się o połowę.

Depesze telegraficzne do innych krajów przesyłane inną ulegają opłacie i tak wynosi za 20 słów opłata:

do Austrii nadgranicznej po Pilzno, Pragę i Turnawę 1 markę, do innych dalszych stacyi 2 marki, do Anglii: do Londynu 5 marek 60 fen., do innych stacyi 6 marek 40 fen., do Belgii, Danii i Szwajcaryi po 2 marki 40 fen., do Francyi 3 marki 20 fen., do Hiszpanii (na Francya) 6 marek 80 fen., do Niderlandów 2 marki, do Rosyi europejskiej 6 marek, do Rumunii (na Austrya) 4 marki, do Turcyi europejskiej (na Austrya) 6 marek 40 fen., do Włoch 4 marki.

Pieniądze papierowe,

które wyjdą w najbliższym czasie z obiegu.

W roku 1875:

5 sierpnia Weimarskie 10-tal. banknoty. 1 września Pruskie 25-tal. bankn. (do 31 grudnia 1875 wyłącznie główna kasa przyjmuje jeszcze do wymiany). 15 września Wirtenbergskie 10-flor. bankn. 1 października. Badeńskie 10 i 50-flor. bankn. 1 grudnia Górnej Łużacy (Oberlausitzer) bankn. w walucie talarowej. 15 grudnia Wirtenberskie 35-flor. bankn. 1 grudnia Anhalt-Desawskie bankn. w wal. tal. Badeńskie rządowe assygnaty w wal. florenowej. Bawarskie assygn. po 2, 5 i 50-flor. z r. 1866. Bawarskie noty banku hypoteczno-wekslowego 10 i 100-flor. (od 1 stycznia 1876 do 10 maja 1878 będą jeszcze w Monachium jako rewersa zamieniane). Bremańskie 10-tal. i 20-markowe bankn. Darmstadzkie bankn. w wal. flor. i tal. Hanowerskie 10, 20, 50 i 100-tal. bankn. Heskie assygn. w wal. flor. Kurheskie 1, 5 i 20-tal. Homburskie bankn. w wal. flor. Lipskie tak Banku jak Kassenverajnu noty w wal. tal. Lubekskie bankn. w wal. tal. Meklemburg-Strzeleckie assygn. w wal. tal. Meiningskie assygn. w wal. tal. Nassawskie bankn. w wal. flor. Oldenburskie bankn. w wal. tal. Pruskie assygn. pożyczkowe (Darlehens-Kassenscheine) 1, 5 i 10-tal. Pruskie 50-tal. bankn. Reuss (starszej i młodszej linii) 1-tal. assygn. Saskie (Drezdeńskie bankn. talarowe. Saskie kassowe z r. 1867 assygn. Szwarzburg-Rudolstadtzie assygn. kas. 1-tal. Weimarskie 20, 50 i 100-tal. bankn. Wyrtembergie państwowe 10-florenowe assygnaty.

W roku 1876:

31 marca Anhalt-Desawskie 1-tal. assygn. 30 czerwca Altenburskie talary. Brunświgskie 10tal. bankn. Bykeburgskie w talarach bankn. Meiningskie (Mitteldeutsche) 10-tal. bankn. Turyngskie w wal. tal. bankn. Weimarskie kas. 1 i 5-tal. assygn. 1 lipca Szwarzburg-Sonderhauseńskie w wal. tal. assygn. Brunświgskie 1 i 10-talarowe z r. 1858 assygnacye.

Uwaga: Prócz powyższych pieniędzy papierowych zostaną jeszcze inne pieniądze papierowe waluty talarowej lub florenowej z kursu wycofanemi dlatego najpraktyczniejszą zasadą jest żadnych assygnat lub banknotów w walucie talarowej lub florenowej nieprzyjmować, **tylko w walucie markowej.**

OSTATNIA POCIECHA.

TLÓMACZENIE Z KÖRNERA:

Lehler Trost beim Zurückzug der vereinigten Heere über die Elbe.

Czemuż wam z czoła męskiego nie lśni moc,
Czemuż tak dziko wyzieracie w noc,
Wy wolne, wy silne dusze!

Teraz wyje wichr, rwie się morski szum,
Teraz się chwieje cały świata tłum
Wielkie grożą nam katusze.

Piekło gniewliwe rycząc sroży brwi,
Daremnie tyle cnej płynęło krwi,
Jeszcze górą są zbrodniarze.

Jednak zwątpienia niech nie gryzie mól
Serca naszego! nie próżny męczeństwa ból!
Wnet krwawa jutrznia cel nam wskaże.

Dawniej odwagę miał, kto tylko żył,
 Zbierzmy i teraz wążek naszych sił!
 Niech okręt do portu dopłyń!

Powstań młodzieży, bo sroży się lew,
 Zbrój się żołnierzu, zanuć wolny śpiew,
 Skróć narodzi twe uśpienie!

My, którzy stajem w twój obronie tu
 I patrząc na śmierć nie tracimy tchu,
 Naszych praw na łup nie damy.

Z ojczystej ziemi ustąpi wróg gnan,
 Piersi nadstawim, nie boim się ran,
 Cheiwych tyranów wygnamy.

Nie ma wolności, gdzie panuje kat,
 Cóż mi da cały, niezmierzony świat
 Nad ojczyzny świętą ziemię?

Silny mieć chcemy ojczysty łan, lub
 Wolni w praojców naszych zstąpić grób
 Bo szczęśliwe zmarłych plemię.

Niechaj wyje wicher, rwie się morski szum
 Niechaj się chwieje cały świata tłum
 Dusza pójdzie wolnym szlakiem.

Ziemia niech zginie z ciężarem swych mas,
 Nikt nie ujarzmi wolnych mężów nas,
 Ślubu niech krew będzie znakiem.

Karol Libelt.

Karol Libelt urodzony w Poznaniu dnia 8 kwietnia 1807 r. ukończywszy z chlubą wczesnie gimnazjum Św. Maryi Magdaleny w r. 1826 udał się na studia uniwersyteckie do Berlina; słuchał filologii, matematyki a przedewszystkiem filozofii. Gorliwy uczeń Hegla już w drugim roku studiów akademickich otrzymuje za rozprawę „o Spinozie“ medal złoty, a w r. 1830 po ukończeniu kursów za rozprawę „*De pantheismo in philosophia*“ stopień doktorski. Po podróży naukowej przez Niemcy i Francją, o której spostrzeżenia umieszczał w Gazecie W. Ks. Poznańskiego, znajdował się Libelt w Paryżu, z kąd na wieść o powstaniu narodu pospiesza do Warszawy i wstępuje w szeregi walczących spłacając tym sposobem należny dług ojczyźnie. Odbił całą kampanią w artyleryi, a w dowód uznania został podporucznikiem, nadto krzyż srebrny ozdobił jego piersi.

Po upadku powstania przeszedł Libelt z korpusem Rożyckiego do Austrii. Puszczony w marcu 1832 r. powrócił do Księstwa, lecz wskutek śledztwa wytoczonego mu przez rząd pruski za udział w powstaniu został osądzony na 9 miesięcy więzienia; nadto odebrano mu

kwalifikacyą na nauczyciela publicznego. Tak po odsiedzeniu kary więziennój w kazematach, w Magdeburgu, nie mogąc liczyć chwilowo na żadną posadę publiczną, zwrócił się Libelt do zawodu rólniczego, zadzierzawił wieś Ulejno w powiecie średzkim. Tu utracił także, po roku tylko pożycia, swą pierwszą żonę z domu Jaworską.

W r. 1840, gdy po wstąpieniu na tron Fryderyka Wilhelma IV. zmieniły się nieco stósunki w Księstwie na lepsze, powrócił Libelt znowu do Poznania, otworzył prywatny pensjonat wychowawczy dla młodzieży szkolnej, a złożywszy ponownie w Berlinie egzamin na wyższego nauczyciela otrzymał posadę w niemieckiem gimnazjum Fryderyka Wilhelma jako nauczyciel matematyki i fizyki. I umiał Libelt nawet w téj obcej młodzieży obudzić w krótkim czasie takie przywiązanie i uznanie dla swéj osoby, że na cześć jego wyprawiła wspaniała serenadę z muzyką składając mu wyrazy hołdu.

W tym czasie (1838-46) rozpoczyna Libelt ową niezmordowaną działalność naukową przez rozliczne, gruntowne, rozprawy umieszczane po czasopismach: *Tygodnik Literacki*, *Dziennik Domowy*, *Biblioteka Warszawska* i innych; wtedy pojawiły się owe pomnikowe rozprawy *o miłości ojczyzny, o odwadze cywilnej, wychowaniu ludów* *) W tym czasie wystąpił także Libelt, pierwszy w Poznaniu, z odczytami publicznemi *o literaturze niemieckiej* (1841). I nie na złą rolę padło ziarno rzucone przez Libelta, bo w ślad za nim poszli już w następnym roku Moraczewski, Krauthofer i Dr. Matecki i miewali publiczne wykłady z historii polskiej, encyklopedyi prawa i chemii podczas kiedy Libelt czytał *o estetyce* (1841/42.) Wykłady te wygłaszane najprzód w sali starego gimnazjum Św. M. Magd. następnie w sali pałacu hr. Działyńskich z nadzwyczajną wymową wrodzoną Libeltowi, dopełniły sławy i popularności jego; Libelt stał się naraz nauczycielem w szkole, w domu, oddając się wychowaniu powierzonej sobie młodzi, i po za domem. Prócz rozlicznych artykułów, którymi Libelt zasilał ówczesną prasę, w których rozszerzał światło i ożywiał ducha narodowego, prócz codopiero wspomnianych wykładów publicznych, które razem weszły w skład późn

*) Trzy te rozprawy wydał razem za pozwoleniem autora p. Wilzyński w r. 1869 w Krakowie.

wydanych Pism Pomniejszych, powstały w owój epoce z dzieł treści ściśle naukowej „Wykład matematyki“ i tom I dzieła: *Filozofia i krytyka*.“*)

Wypadki r. 1846 wciągnęły na wskroś patryotycznego Libelta naturalnym zbiegiem okoliczności do zajęcia przeważnego stanowiska w znanem przysiężeniu, które przedwcześnie odkryte wtrąciło go do więzienia w lutym 1846. Następnie osadzono go wraz z innymi skompromitowanymi w Moabicie pod Berlinem, lecz nie złamany niezem napisał wtedy słynną i wymowną „*Dziewicę orleańską*“; wydał także „*Feleton polityczno-literacki*“**) a w języku niemieckim swoją obronę przed sądem berlińskim „*Vertheidigungs-Rede vor dem K. Kammergerichte zu Berlin in der Sitzung am 7 September 1847*.“ — W końcu r. 1847 skazany na 20 lat fortecy oczekiwał spełnienia wyroku, kiedy pamiętne dni marcowe 1848 wydobyły go po 2 latach z więzienia. Pod wpływem tych pamiętnych dni utworzono także komitet polski w Berlinie, do którego i Libelt należał. Po powrocie do Poznania był członkiem komitetu narodowego, a przy zawieraniu konwencji w Jarosławcu z jenerałem pruskim Wilisenem pośrednikiem układów.

Po stłumieniu powstania widzimy Libelta tak na zjeździe polskim w Wrocławiu jak na kongresie słowiańskim w Pradze, gdzie przewodniczył sekcji polskiej. Jego to redakcyi jest manifest kongresu do Europy. Później widzimy go protestującego przeciw wcieleniu Księstwa do Rzeszy Niemieckiej na sejmie w Frankfurcie n. M. Założonego stowarzyszenia „Liga polska“ zawiązanego w celu wyzwolenia żywiołu polskiego z pod monopolu niemiecko-żydowskiego, podniesienia żywotności i skoncentrowania działalności polskiej, Libelt był członkiem głównego zarządu.

W r. 1849 rozpoczyna Libelt znowu zawód publicystyczny i redaguje w Poznaniu od 7 czerwca *Dziennik Polski* (pismo poświę-

*) Treść: Kwestya filozofii. O samowładztwie rozumu; część krytyczna.

**) Obejmuje: Polska i reformatorowie (ulepszenia stósunków ludu); Kompozycje Dobrzyńskiego; Jenerał Jackson; Wojna meksykańska; Proces czeladzi stolarskiej w Paryżu; Pauperyzm; Lady Stanhope; Stosunki religijne Ameryki; Buelow-Kummerow; Sprawa konstytucyjna w Prusiech; Demokracja XIX. wieku; Reformy Judaizmu; Kilka recenzyj.)

cone polityce i sprawie narodowej na zasadzie wolności, równości i braterstwa), który atoli w skutek surowych rozporządzeń wydanych wtedy przeciw prasie, a więcej jeszcze w skutek odjęcia, z rozkazu rządu, debitu pocztowego z dniem 29 czerwca 1850 przestał wychodzić. W tychże latach zajął się także Libelt ogłoszeniem tomów II—IV *Filozofii i Krytyki**) i *Pism Pomniejszych***) a mając przed sobą zamknięte wrota do zawodu nauczycielskiego i publicystycznego udał się znowu w zaciszę wiejską do Kujawek majątności teścia drugiej swój żony Maryi córki Pantaleona Szumana, z kąd następnie po śmierci ostatniego odebrawszy w spadku Czeszewo w niem się osiedlił.

Nie spoczął jednak umysł Libelta i mimo oddania się pracy około roli nie przestaje być równocześnie mężem nauki, nie przestaje pełnić i nadal obowiązków publicznych, obywatelskich. Obrany przez

*) Tom II zawiera: Estetyka czyli umniętwo piękne; część ogólna. III—IV System umniętwoa czyli filozofii umysłowej.

**) Pisma pomniejsze w 6 tomach zawierają: I. O odwadze cywilnej; O miłości ojczyzny; Pomysły o wychowaniu ludu; Polska i reformatorowie; Wojna meksykańska ze Stanami Zjednoczonymi, Jenerał Jackson i Lord Grej; Pogląd w stósunki religijne Ameryki północnej; Proces stolarski w Paryżu; Pauperyzm; Sprawa konstytucyjna w Prusach. — II. O organizacyi stósunków rolniczych we Francyi; Demokracja, demagogia, arystokracja; Jezuityzm nowoczesny; Cztery rozprawy pana Bülow-Kummerow; Demokracja XIX. wieku; Reformy Judaizmu; Towarzystwa i towarzyskość; O emancypowaniu się stósunków familijnych; O politycznem znaczeniu kobiet; O kierunku pism czasowych; Kolej oświaty; O posłannictwie dziejowem narodów — III. Rozprawy naukowe: Kurs literatury niemieckiej; Ludy germańskie uważane w spełnianiu dziejowego posłannictwa; Myśl, słowo i czyn; O astronomii w Polsce; Potęga muzyki; Filologia, filozofia i matematyka uważane jako zasadnicze umiejętności naukowego wychowania; O filozofii przedmiotowej; Rozmowy perypatetyczne o rzeczach filozofii. — IV. Pism krytycznych I. Rozbiory, po największej części dzieł niemieckich z polityki i ekonomii polit. — V. Pism krytycznych II. Rozbiory po większej części dzieł polskich; — VI. Pisma różne: O Szkole realnej; Nauczyciel pod względem narodowym; Prelekye w Poznaniu; Prelekye Mićkiewicza; O Stowarzyszeniach; Towarzystwo naukowej pomocy; Towarzystwo agronomiczne prow. W. Księstwa Poznańskiego; Projekt upowszechnienia dzieł dla ludu; Kobieta w Ameryce; Lord Brougham o niewoli Negrów; Hoene Wroński; R. Lenoir; Śmiertelność między ludźmi; Filozofia angielska; Wspomnienia z nad jeziora Boden.

obwód wyborczy gnieźnieński posłem za ministerstwa Brandenburg-Manteufel bierze udział w sejmie pruskim aż do jego rozwiązania.

W r. 1852 wydaje Libelt po raz wtóry „*Dziewicę orleańską*“* i ogłasza nowe dzieło: *Humor i prawda w kilku obrazach*.** W r. 1854 wydaje w Petersdurgu u Wolffa drugie poprawne wydanie „*Estetyki*“ a 1857 w drugim wydaniu powiększonym „*System umnictwa czyli filozofii umysłowej*“; w r. 1855 napisał i wydał „*Żywot Jędrzeja Moraczewskiego*“.

W r. 1859 powtórnie przez powiat gnieźnieński wybrany na sejm berliński pełni odtąd przez długie lata obowiązki posła broniąc wytrwale i wymownie praw narodowych, a po ustąpieniu Augusta hr. Cieszkowskiego przewodniczy kilkakrotnie sejmowemu Kołu Polskiemu. Ostatniem rozgłosnem wystąpieniem Libelta była jego podróż do Galicyi w r. 1869; przyjęcie świetne jakiego doznał daje nam miarę uznania jakie sobie zjednał. Libelt brał czynny udział w towarzystwach: *Pomocy Naukowej*, *Rolniczem*, *Towarzystwie Przyjaciół Nauk*, którem jako przewodniczący od r. 1873 po koniec swego żywota z rzadką gorliwością się zajmował, w *Komisji Ortograficznej* i t. d. — Akademia umiejętności w Krakowie zaprosiła Libelta do grona swych członków.

Nie wliczając artykułów drobniejszych pisanych w ciągu ostatnich lat, umieszczanych w najrozmaitszych czasopismach, setnych korespondencji i mów mianych czy to w sejmie czy przy innych okolicznościach powiemy tylko, że niezmordowany w pracy mimo już i tak rozległych czynności ponownie w latach 1866—1871 jako autor większych kilku rozpraw na widowni się ukazuje. Wydał wtedy: „*Dwaj bracia Śniadeccy*“ (1866), „*Koalicja kapitału i pracy*“ (1868), „*Znaczenie całkowitego zaćmienia słonecznego*“ (1868), „*Analiza spektralna*“ (1869), „*O kometach i gwiazdach spadających*“ (1869), „*Wcielające się idee czasu*“ (1869), „*Kanał Suezki*

*) Toż, wydanie trzecie w Warszawie 1874 r. w tomie I. Biblioteki najcenniejszych utworów literatury europejskiej.

**) Treść: Kobieta i uczoność; Kobieta i rozsądek; O fałszowaniu win; Jak się przedstawia dzisiejsza massa literatury niemieckiej; Arystokracya pieniędzy we Francyi; Posłuchanie; Ustęp z czasów Napoleona; Gra w szachy; Cierpienia narzeczonych.

i jego cywilizacyjne znaczenie“ (1871). Krótko przed śmiercią rozpoczął wydawnictwo wszystkich swych pism i wychodzą takowe nakładem księgarni J. K. Żupańskiego w Poznaniu.

W ostatnim czasie stale zamieszkał, odstąpiwszy synowi Czeszawa, w Brdowie (folwarku nazwanym na pamiątkę tego, że syn nieboszczyka także Karól w ostatniem powstaniu zginął pod Brdowem) i tu dnia 10 czerwca r. 1875 na chorobę sercową, przyjąwszy przykładnie jako katolik na drogę wieczności sakramenta śś., życia dokonał.

Zwłoki złożono przy niezwyklej udziale duchowieństwa i obywatelstwa w Czeszewie. —

*

*

*

Karól Libelt zajmował jedno z najprzedniejszych miejsc w ruchu literackim i politycznym narodu polskiego, i dobrze się zasłużył ojczyźnie! której służył jako żołnierz, uczony, publicysta, mąż stanu, i ziemianin, stojąc wiernie na straży sprawy narodowej. Trudno nam wskazać kogoś drugiego uposażonego tak głęboką nauką, nieustrudzonego w pracy, oddającego się po ostatnie dni żywota z poświęceniem osobistem na usługi kraju, czczonego przez wszystkie polityczne stronnictwa, to też zgon śp. Libelta w obecnym czasie jest ciężką klęską dla narodowości polskiej.

Jakiego męża straciła Polska mówi najlepiej ustęp pozostałego testamentu w którym mówiąc poprzednio o zachowaniu przepisów wiary św. pełnieniu cnót i obowiązków Libelt tak się odzywa:

„Dzieci moje przedewszystkiem niech kochają ojczyznę, niech im drogą będzie ich narodowość, niech się nie wstydzą, ale niech się szczycą że są Polakami, niech ich nie opuszcza nadzieja, że gdy się wypełnią dni sprawiedliwości Bożej za ciężkie winy przodków, Polska wróci znowu do niepodległości swojej.“

Po LENARTOWICZA.

Wiersz p. Henryka Świąteckiego wygłoszony na uroczystości w Krakowie na cześć autora Liriki 7 sierpnia 1875.

„Tyle czasu przeminęło, mój Ty mocny Boże,
Plug zorał ludzkie kości, a serca nie może.”

Tak. Sercu nie skonać, gdy miłość go strzeże,
Gdy wzrosło w ognisku enót.

Twojami Cię słowy, Raclawie Homerze,
U bratnich pozdrawiam wrót!

Niech serce Twe, wieszczu, w tę miłość uwierzy,
W synowski uwielbień chór,
Coś niosę w imieniu warszawskiej młodzieży,
I prawych Mazowsza cór!

Lecz czemuż, choć radość jak żywy blask słońca
Grobowe rozprasza mgły,
Do oczu się gwałtem łza ciśnie paląca,
Głos w piersiach jak struna drży?

Ćwierć wieku na życia skonało zegarze,
Jak tłumiąc tęsknoty ból
Samotne ojczyste zegnałeś cmentarze
I kwiaty rodzinnych pól!

Ha... wtedy na pochód rzucając się łzawy
Myślałeś, że z biegiem lat,
Po cierniach rozłąki, wśród murów Warszawy
Wolność powitasz kwiat.

A dzisiaj: strach wieszcu dotykać téj rany,
 Co drugi krwawi się wiek,
 My dalej wciąż stare dźwigamy kajdany,
 Pierś bólem wezbrana po brzeg.

Dla matki wszak dziecię jest szczęściem jedynem,
 Najdroższym skarbem się zwie,
 A Matka Twa, wieszcu, z tułaczym dziś synem,
 Nie pragnie się widzieć... nie!

Każ orłom w pieczarach rozwijać lot śmiały,
 Każ wichrom szaleć wśród skał;
 Tam lutnię musiałyś zdruzgotać w kawały,
 Zgnieść ogień, co w piersi tlał.

Więc nim Cię z tych murów wnet skrzydła sokole
 Na obcy poniosą szlak,
 Dla młodszéj swéj braci na mojem dziś czole,
 Błogosławieństwa złoś znak!

Na życia niedole tym zbrojni stygmatem
 Wytrwale wieść będziem bój,
 Aż kiedyś pod ducha naszego bułatem,
 Wolności wytryśnie zdroj.

I wtedy piorunem do włoskiej krainy
 Zwycięstwa zawita słuch;
 Przybiegniesz do Matki, a młodsze Jój syny
 Po krzyżu pozna Twój duch.

.

Chwytajmy za puchar, by wieszca dziś zdrowie,
 Z toastem za kraj nasz zjednoczyć i spleść.
 Kto wiernym téj ziemi dziecięciem się zowie,
 Kto w przyszłość jój wierzy, w potęgę i cześć,
 Kto Polskę nad wszystkie ukochał bożyszcza,
 Kto przeszłość jój krwawą szanuje i zna,
 Ten duszkiem — by feniks wystrzelił ze zgliszcza,
 Najświętszy z toastów wycyli do dna.

ZEGAREK GERTRUDY.

POWIEŚĆ.

I.

— Jak się masz Adolfie,... rzekłem do kuzyna mego spotkawszy go raz rano na ulicy, biegnącego gdzieś szybko i mocno zafrasowanego. — Idę właśnie do ciebie, bo czuję dziś niezwykle gastronomiczne usposobienie; więc jeżeli jesteś w możności, to z przyjemnością przyjmę od ciebie zaprosiny na obiad do Champeaux!

— Ani myśleć o tém!... wyjąknął lakonicznie Adolf.

— Jak to? odparłem z westchnieniem,... Czyż by twoja portmonetka?...

— Moja portmonetka, przerwał Adolf, wcale nie źle jest zaopatrzoną... Patrzaj!

To mówiąc, pokazał mi sześć sztuk złotej monety.

— Więc o cóż idzie?...

— Odprowadź mię do bulwaru du Temple, rzekł Adolf, biorąc mię pod rękę, a dowiesz się o przykrém a niezbędném przeznaczeniu tego marnego kruszcu.

Puściliśmy się w drogę, Adolf tak mówił dalej:

— Po za obrębem tego świata posiadam pewien zegarek, który się spóźnia dla 100 franków i to jeszcze od przedostatniego karnawału czyli właśnie od trzynastu miesięcy i pięciu przeklętych dni!... Stałem wczoraj przed kratkami nieubłaganego taksatora lombardu, aby mu podług zwyczaju przyjętego w tym dobroczynnym i ojcowskim zakładzie, oznajmić chęć odnowienia

biletu. — „Zapóźno Panie, zapóźno,“ odpowiedział mi ten przebrzydły lichwiarz. ... Aż drgnąłem z przerażenia. ... „Udaj się Pan na salę licytacyjną,“ dodał ten człowiek bez serca: „nie pozostaje Panu, jak tylko pobiedz czempredzėj na ulicę Blancs-Manteaux, wykupić swój zegarek w tem biurze na prawo, jeżeli go jeszcze na sprzedaż nie wystawiono, a czego już należy się obawiać.“ — „A cóż począć w takim razie?“ zapytałem drząc z obawy utracenia zegarka. „Będiesz go Pan mógł jeszcze odkupić na licytacji.“ — „Dziękuję.“ — „Żegnam Pana Dobrodzieja,“ odrzekł słodziutkim głosem i zaczął poprawiać zielone okulary na nosie.

— Wczoraj już było zapóźno, biegnę więc dziś do téj łotrowskiej jaskini dowiedzieć się o losie swego zegarka. Wiesz więc teraz jaki los oczekuje moje sześć napoleonów.

— To fatalna sprawa! zawołałem jak tylko Adolf skończył swoje przykre opowiadanie.... Ja zaś, mówiąc szczerze, wolałbym smaczny objadek w Champeaux.

— Bądź pewny że i ja to samo!... ale cóż robić? odrzekł pocziwy kuzynek. Poczekaj jednak na mnie w domu, gdyż jak tylko się dowiem, że zegarek już sprzedany, to wstąpię po ciebie około czwartéj, i wyprawimy razem pogrzebową stypę nieboszczykowi.

— Dałby to Bóg! westchnąłem, mając słabą nadzieję użycia téj przyjemności. Gorąco modlić się będę żebyś swego zegarka nie znalazł już w lombardzie.

— Dziękuję ci za dobre życzenie, odrzekł z uśmiechem Adolf. Do widzenia o czwartéj! i wbiegł w ulicę du Temple.

II.

Mój zegarek zawołał Adolf do urzędnika stojącego za kratą żelazną; pobyt za kratą jestto miły przywilej, jaki urzędników Mont-de-Piété dzieli z ciekawość obudzającemi zwierzętami Ogrodu Zoologicznego.

Figura, do której odezwał się Adolf była bardzo podobna do téj, która mu wczoraj udzieliła informacyą. Ten sam dzień

zakrzywiony, te same oczka migocące pod cieniem pary okularów, te same ściśnięte usta.... jednym słowem wszystko podobniuteńkie.

Patrząc na tych lombardowych jegomościów, pomimo woli nasuwa się przypuszczenie, że administracya wszystkich swoich urzędników rekrutuje w piekle i że ci przyjmując postać dwunożną odlewają się w jednej i téj saméj formie, bo chyba tylko sam djabeł mógł wymyśleć postać, która wykrzywiwszy się cudacznie, niby to żeby wyrazić współbolewanie, odpowiedziała Adolfowi:

— Za późno!... Albo już sprzedany, albo zaraz sprzedany zostanie. Udać się Pan na salę licytacyjną.

— Biedny mój zegarek! wyrzekł z westchnieniem Adolf.

— A mój, proszę Pana, odezwał się trwożliwie jakiś małutki staruszek, przesuwając przez otwór kraty zeżółkły od starości bilet.

— Także zapóźno... powtórzył urzędnik... Na salę licytacyjną!

— O mój Boże! wybełkotał starowina i pobiegł.

Adolf poszedł za nim. Lecz obaj zmuszeni byli się cofnąć i zatrzymać przy wejściu. Jakaś uboga kobieta wynosiła materac tak ogromny, że go ledwie przez drzwi przepchnąć można było.

— O mój kochany materac!... wołała łkając z radości. Przecież cię odzyskała dzięki Bogu Najwyższemu!

I całowała i ścisłała konwulsyjnie kraciaste płótno swego skarbu.

— To on tak drogi dla Pani? zapytał Adolf.

— Czy drogi? odrzekła uradowana proletariuszka. A jakże nie ma być drogi mój Panie! Matka mi go dała w dzień ślubu, na nim się dzieci moje porodziły!

Adolf i staruszek weszli razem na salę sprzedaży.

— Biedna kobieta! szepnął Adolf. Pojmuje jaką cenę ma dla niej ten stary materac. Alboż jój nie przypomina rozkoszy i cierpień całego życia.

— To prawda, odezwał się na to staruszek; ma prawo być dla niej drogim, jednak nie tyle, ile dla mnie mój zegarek.

Usłyszawszy te słowa Adolf rzucił uważne spojrzenie na towarzysza swój niedoli.

Był to mały, siwy chwiejący się starzec, widocznie przegnębiony udręczeniem, włosy miał bardzo rzadkie, spojrzenie łagodne i nęcące poczciwością, miły uśmiech na ustach.

Ubranie jego przypominało zatracony krój odwiecznej mody: mały warkocz spadał na wysoki kołnierz jasno-błękitnego surduta, wełniane pończochy i trzewiki ze sprzączkami na nogach, żabocik czyściutki. Musiał dużo doświadczyć przykrości w swem życiu, musiał być bardzo stary, choć drepił jeszcze rześko i ochoczo i trzymał się dość prosto. Jaki to przyjemny staruszek! pomyślał Adolf.

— Biedny ty mój zegarku!... mój stary przyjacielu! powtarzał on z cicha spinając się na końcach palców aby zobaczyć przez głowy tłumu zapełniającego salę... O! widzę go... leży tam na kantorze. Chwała Bogu jeszcze nie sprzedany, przynajmniej na czas przybyłem!

I starzec żeby nie upaść z radości wsparł się o przyległą ścianę. Drżał jakby w paroksyzmie febry; i zwątlące jego nogi, i zakłęsłe piersi, i wypukłe plecy i głowa z włosów огоłocona i zwieszane ręce, wszystko to drżało jednocześnie. A choć oczy łez pełne, usta jednak nie przestawały się uśmiechać. Trudno wystawić sobie radośniejszy i więcej malowniczy wyraz twarzy. Chciał coś mówić, ale słowa ze wzruszenia zamierały na jego ustach. Zdawało się, że skona ze szczęścia.

Widok tego starca przedstawiał cały poemat rozrzuwionym oczom młodzieńca. Adolf zapomniał o wszystkiem. Zachwycony obrazem starca, przypatrywał mu się z tem dobrodusznym poczciwym i zarazem rozumnem obliczem, które wzbudza to przekonanie, że całe serce odbija się na jego twarzy. Nie wyrzekł on jeszcze ani słowa do staruszka, a jednak już byli przyjaciółmi.

Staruszek jak tylko odzyskał możność mówienia, rzucił się zaraz ku Adolfowi i przemówił do niego słabym przerywanym głosem;

— Jeżeli pozwolisz Panie to ci opowiem o moim zegarku. Widzi Pan, ja go jeszcze nie mogę oglądać, nie mogę się go

dotknąć, ucałować, uściskać.... Więc drogi Panie... muszę... choćby pomówić o nim, aby oszukać swoją niecierpliwość i uprzyjemnić sobie ostatnie chwile mego z nim rozłączenia.

Cóż odpowiedzieć na podobne wylanie serca? Adolf też nie odrzekłszy ani słowa, spojrzał ze współczuciem na staruszkę, zbliżył się do niego, aby lepiej usłyszeć co opowiadać będzie.

Starzec tak mówił dalej:

III.

Mój zegarek jest już bardzo stary proszę Pana, gruby, szeroki okrągły, z piękną rzeźbą na jednej z dwóch kopert złotych z mozaiką na drugiej.

Mozajka przedstawia kwiaty, ptaszki i Bóg wie co, a rzeźba sądził najmędrszego z ludzi Salomona.

Jest on repetier, dawniej Panie innych nie robiono.

O tem zegarku mogę powiedzieć, że wybił pierwszą godzinę mego życia, bo mój ojciec miał go wtedy w kieszonce kiedy mnie przyjął z rąk matki i poraz pierwszy ucałował.

Biedny ojciec!... biedny zegarek!...

Ojciec był pierwszym towarzyszem mego dzieciństwa, zegarek pierwszą zabawką a później pierwszym i jedynym moim skarbem.

Ileż to razy ojciec wzięwszy mnie na kolana dla ukojenia moich niemowlęcych żalów wyjmował zegarek z kieszonki i chuśtał nim jakby wachadłem przed memi zdziwionymi oczami. W téjże chwili zapominałem o płaczu; wykrzykiwałem radośnie aby go schwycić niedołężnymi jeszcze rączkami.

Nie ulegano jednakże tym niebezpiecznym kaprysom.

Pokazywano mi potem i rzeźbę błyszczącą i różnobarwną emalię. Wszystko to nadzwyczaj mnie zachwycało.

A repetyce.... Nie posiadałem się z radości słysząc te srebrne dźwięki, musiano mi je powtarzać bezustannie i do ucha przykładając ten mój biedny, nieszczęśliwy zegarek.

I to ciągle jednostajne stukanie bardzo mnie téż zajmowało; ale wierząc mi Pan, że dziś jeszcze większą sprawiłoby mi uciechę.

Ludzie na starość robią się najczęściej dzieciakami.

Pocziwy ojciec otwierał niekiedy i złotą kopertę, myślałem, że cały świat cudów przedstawia się moim oczom.

Patrzaj mój aniele... odzywał się do mnie naśladować ten pieszczotliwy głos, jakim się mówi w dzieciństwie, a którego się nigdy nie zapomina.

Wytrzeszczałem oczy... chciałem koniecznie dotknąć się palcami mechaniki zegarka. Wskutek tego prawie zawsze następowały napierania, dasy, łzy, które zwykle pocałunek osuszały.

Jeżeli będziesz grzeczny!... mówił mi ojciec... to jak dorośniesz... i będziesz miał przynajmniej lat piętnaście, dostaniesz odemnie ten zegarek.

Od tego czasu... o tem tylko marzyłem, tego tylko pragnąłem, żeby jak najprędzej dorosnąć. Na zegarek spoglądałem z uwielbieniem jak na przyszłą moją własność.

Lata wydawały mi się bardzo długimi!... Chyba go już nigdy mieć nie będę;... powtarzałem nie raz zadąsany.

Kiedym trochę podrośł, ojciec który mię kochał do szaleństwa, pożyczał mi go co niedzielę.

Pyszniłem się niezmiernie włożywszy go do kieszonki.

Pomimo tego, pragnąłem go wyłącznie posiadać, być jego jedynym właścicielem sam... tylko sam i na zawsze.

A tych piętnastu lat jak nie widać tak nie widać...

Ale niestety!... dostał mi się zegarek przed oznaczonym terminem....

Tylko nie w podarunku ale jako najsmutniejsza spuścizna.

Rewolucya była naówczas w najsilniejszym rozwoju, przerażający terroryzm panował nad Francją.

Pewnego wieczora, jacyś ludzie złowrogięj miny weszli do naszego mieszkania, zaarrestowali ojca, i nazajtrrz niegodziwcy jedną ofiarę więcej posłali na tamten świat!

Pozwolono nam zobaczyć się z nim na chwilkę przed egzekucją.

Na chwilkę bardzo krótką wprawdzie... lecz pełną łez naszych.

Nieszczęśliwy mój ojciec, rozstając się ze mną wyjął z kieszonki zegarek i podał mi go z niemym wyrazem twarzy, bo ze wzruszenia nie mógł słowa wymówić.

Uśmiechnął się do mnie tylko drogi Panie! Och!... ten ostatni uśmiech mego ojca stoi mi wiecznie przed oczyma!...

Wyszedłem z więzienia razem z fatalnym wózkiem, i tyle miałem odwagi żem go odprowadził na sam plac Rewolucyi.

Tam w moich oczach... spadła głowa mego ojca!...

Tak, mój Panie!...

Zaćmiło mi się w oczach, krew uderzyła do serca, drżałem jak liść, ściskając konwulsyjnie zegarek w swój odrętwiałej ręce. Najmniejszy jęk nie wyrwał się z piersi moich.

Wtem, jakaś dziwna, pomieszana myśl przeleciała przez mą głowę....

Na raz otworzyły mi się oczy; spojrzałem na zegarek z tym uśmiechem z jakim pożegnał mnie ojciec idąc na gilotynę.... Indeks pokazywały dziesięć minut do dwunastej.

.
.

Donośne wołanie przerwało mowę starca. Woźny ogłaszał nowy przedmiot sprzedaży.

Staruszek zwrócił się bystro ku estradzie. Uśmiechnął się. To jeszcze nie jego zegarek. I tak przedłużał swoje opowiadanie:

IV.

W kilka dni po tym okrutnym akcie, matka moja umarła ze zgryzoty; i ja zostałem sam jeden na świecie bez krewnych, bez przyjaciół, z tym tylko zegarkiem, przedmiotem tylu życzeń dawniej, a odtąd jedyną pamiątką ubiegłego szczęścia; a chociaż w tak straszliwy sposób pokazał mi pierwszą godzinę posiadania, jednakże ani na chwilę nie rozstawaliśmy się z sobą. Tak było zawsze póki był jedynym moim towarzyszem....

Wiele i bardzo wiele przykrych dni spędziliśmy razem; pokazywał mi on najdokładniej każdą godzinę szczęścia i goryczy. Nadszedł nareszcie dzień, w którym znaleźliśmy się we troje!

Oh! dzień ten był najpierwszym najświetniejszym ze wszystkich dni mego życia!

Pocziwa Gertruda!

Nie wzgardzała ona moim niskim stanowiskiem, ani też nie zlekła się ubóstwa, które miała dzielić ze mną do śmierci....

I wtedy bowiem byłem tym czem dziś jestem, to jest biednym publicznym pisarzem, skromnym przepisywaczem, zaledwie zarabiającym na jutrzejszy posiłek.

I ona też wprawdzie nie miała majątku, ale posiadała piękność, która go dać mogła.

Kochałem ją... i to była jedynie moja wartość w jej oczach!

Tak! kochałem ją bez granic, z całym zapalem młodzieńczego serca....

A przytem byłem sam i bardzo nieszczęśliwy! Zrozumiała to!... i poświęciła swoje szczęście dla mego.

Czterdzieści lat już ubiega jak mi osładza i uprzyjemnia życie, a miłość moja i szacunek ku niej w niczem się dotąd niezmieniły.

Ślub nasz odbył się jak najskromniej; bez wystawy, bez uczty, bez tańców....

Obeszło się także bez podarunków ślubnych!

Takiego zbytku nie pozwala nasze ubóstwo....

Byliśmy bardzo biedni oboje, ale szczęścia naszego i wesołości mogli pozazdrościć wszyscy bogacze świata.

Gdyśmy weszli do mieszkania przycisnąłem mą żonę do serca.

Masz Gertrudo... wyjąkałem z trudnością, bo zbytek szczęścia nie dawał mi mówić... Masz... oto mój zegarek! ten tylko jeden klejnot posiadam... Wiesz jak drogą jest dla mnie pamiątką... ofiaruję ci go... weź!... to mój cały majątek, niech on będzie ślubnym podarunkiem od tego co ci się cały oddaje na wieki.

Dziękuję!... odpowiedziała biorąc go Gertruda.

A co?... Czy to czasem nie mój zegarek? wyrzekł raptem staruszek, zwracając się ku woźnemu.

Nie!... dodał sam do siebie, odetchnawszy swobodniej, to nie on, może będę mógł jeszcze dokończyć Panu smutnej historyi mego życia.

V.

W miesiąc po ślubie przypadały moje imieniny.

Oto masz mój przyjacielu!... rzekła uśmiechając się Gertruda... to tylko posiadam i ofiaruję ci z całego serca!...

Podarunkiem był zegarek.

W trzy miesiące później podarowałem jój powtórnie zegarek na urodziny. I niedługo potem znów go od niej dostałem.

I tak przez całe pierwsze dwadzieścia pięć lat naszego pożycia, jak tylko kalendarz przypominał jeden z tych dni, w które zazwyczaj robią sobie podarunki, zegarek przechodził po kolei to do mnie to do Gertrudy.

Czy Pan uwierzysz, że ta wieczna i ciągle zamiana nie nudziła nas wcale, i tenże sam zegarek jak ofiarowany tak i przyjmowany był zawsze z szczerzą radością niż najbogatsze podarunki jakie sobie robią bogacze.

Możesz Pan z tego sądzić jakim jest dla nas skarbem.

Należał on do nas obojga, gdyż po tysiąc razy był każdego z nas własnością.

A jednak tutaj się znajduje.

Pana to dziwi, nieprawdaż? lecz gdy się Pan dowiesz, co mnie do tego zniewoliło, będziesz mnie uważał za wytłomaczonego.

Gertruda zachorowała.

Choroba nie ustawała... niebezpieczeństwo wzrastało.

Po wyczerpaniu wszystkich możliwych środków ratunku, płacząc z rozpaczę stanąłem u wezgłowia méj umierającej towarzyski; nie miałem już ani centyma na lekarstwo, które by może ocalić ją zdołało.

W tém oczy moje padły na wiszący zegarek...

Nie wahałem się ani chwili... chociaż na ówczas był Gertrudy własnością.

Trzy razy zbliżałem się i odstępowałem od złowrogich drzwi lombardu... serce pękało mi z boleści...

Wszedłem... pożyczono mi na niego czterdzieści franków....
I Gertruda wyzdrowiała!....

Okropna scena odbyła się między nami, kiedy mi przyszło po tysiącznych wykrętach, tysiącznych kłamstwach wyznać co się stało z naszym zegarkiem.

— Wolałabym umrzeć!... zawołała ona z najwyższem oburzeniem.

— A cóżbym ja począł bez ciebie droga Gertrudo! odpowiedziałem przyciskając ją z uniesieniem do serca.

Zaczęła płakać, wyrzekać i ja się także rozplakałem.

— Nie martw się najukochańsza żoneczko! powiedziałem do niej z taką samą słodyczą z jaką niegdyś mój ojciec przemawiał do matki.... Teraz Bogu dzięki jesteś już zdrowa podwoję usiłowania, będę dnie i noce pracował i niezadługo wycofamy nasz zegarek....

— Za ileż on jest zastawiony? zapytała trwożliwie.

— Za czterdzieści franków... odpowiedziałem z największą nieśmiałością. Summa ta przeraziła Gertrudę, po chwili jednak, ta dzielna niewiasta wyrzekła z mocnem postanowieniem:

— Trzeba pracować i pracować bez odpoczynku, dopóki nie uskładamy tych pieniędzy!...

— I cóż szanowny Panie, dotrzyмалиśmy słowa, pracowaliśmy krwawo oboje!....

Pomimo tego zegarek dotąd niewykupiony, i już piętnaście lat spoczywa w tej otchłani.

Tak Panie, w ciągu tych lat piętnastu samemi procentami zapłaciłem już przeszło pięć razy to co wypożyczyłem dla ocalenia Gertrudy. To straszna rzecz! proszę Pana....

Te pijawki wysysają po kropli krew nieszczęśliwych ludzi.

Musielismy bezustannie odnawiać bilet, żeby nie stracić zastawu, a nigdy nie byliśmy w stanie uskładać tyle, żeby wystarczyło na wykupienie zegarka. Teraz się już należy około piędziesięciu franków!

Czasami udawało nam się zebrać blisko całą wypożyczoną kwotę, ale zawsze wypadło coś nieprzewidzianego.

To choroba, to brak roboty, to przeprowadziny pomimo-
wolne, to znów zima mroźna, to drożyzna!...

Zdarzało się i tak, że nieszczęśliwi sąsiedzi potrzebowali ratunku, niepodobna było odmówić im pożyczki; a to tak samo jak przepadłe pieniądze, bo nigdy nie oddają. Złościłem się nieraz na nich i wyrzekałem, ale dziś przebaczam im z całego serca.

Parę razy uskładaliśmy już tak, że było na zapłacenie kapitału, ale zawsze brakowało na te przekłete procenta, które bez ustanku trzeba było opłacać.

Przeszłego roku, jak raz o tym czasie kasa nasza była pusta, Gertruda taką zrobiła uwagę:

— Mój mężu!... co dzień więcej starzejemy się, może które z nas umrzeć niedługo a nie ujrzy ojcowskiej pamiątki nad łóżkiem. Nie podobna dłużej zwlekać. Śmierć przykrzejszą by nam się jeszcze wydała. To mało jest pracować, trzeba jeszcze i oszczędność powiększyć.

Ach! mój Panie, już i tak odmawialiśmy sobie wszystkiego, wynaleźliśmy jednak sposób jeszcze skrupulatniejszej oszczędności.

Najprzód tabaka jedyna rozrywka naszej starości.

Postanowione było, że każde z nas, tylko trzy razy dziennie zażywać będzie to jest rano w południe i wieczorem.

Następnie kawa.

Tylko raz z rana, bo cóż by dać naszej kocinie, którą do tego przyzwyczailiśmy. Niedziela tylko stanowiła wyjątek, aby niestracić tego przyjemnego zwyczaju.

I cóż Panie! pomimo tylu poświęceń, brakowało nam jeszcze pięciu franków przy końcu tego trzynastego miesiąca.

Gertruda była w rozpacz.

Ale Bóg zlitował się nad nami, i zesłał mi korzystną robotę, było to przepisywanie kilkudziesięciu arkuszy.

Trzy dni i trzy noce nie wstawałem od stolika, za to też dzisiaj Gertruda na marmurowym blacie naszej stariej komody odliczyła mi dziesięć pięciofrankówek. Obawiałem się czy już

nie będzie zapóźno, ale jak Pan widzi, z łaski Boga na czas jeszcze przybyłem.

Żebym tylko mógł jak najprędzej zobaczyć mój biedny zegarek, piętnaście już lat nie oglądałem tego najdroższego klejnotu. Co za radość mój Panie gotuje się dla nas dzisiaj, przynajmniej pewni jesteśmy, że on będzie rozrywką tych niewielu dni, które nam jeszcze przeżyć pozostało, i będzie liczyć dni naszej starości, tak jak niegdyś liczył uniesienia mojej miłości dla Gertrudy.

Nie jestem w stanie wypowiedzieć tego co czuję na samą myśl, że go wkrótce w swym ręku trzymać będę, otworzę, nakręcę, bo on zapewne stoi już oddawna, usłyszę to srebrne dzwonięcie co mię tak zachwycało w dzieciństwie.

Jak to ucieszy pocziwą Gertrudę!

Pobiegnę do niej co tchu, aby jęć oznajmić tak dobrą nowinę i oddam jęć zegarek!

Wszak i ona również go niecierpliwie wygląda, o! jestem pewny że za mną pobiegła i czeka tam!.... O! niezawodnie Gertruda stoi tam... przed sienią.

Nie chciałem żeby się pchała w tym tłumie, a przytem wzruszenia jakichby tu doznawać mogła, zaszkodziłyby biedaczce.

Wielki Boże! Gdyby już był sprzedany! O! teraz kiedy wszelkie niebezpieczeństwo minęło. Dziękuję Ci Panie!

Oswobodzę niewolnika i poniosę go w tryumfie Gertrudzie, i będę wołał z daleka patrzaj! oto jest!

VI.

Tak mówił dalej staruszek, i wskazywał właśnie na nowy przedmiot, który na sprzedaż wystawiono. Tak... to on, teraz on.... Widzisz go Pan.... To mój zegarek!

Jakoż w samęj rzeczy Adolf zobaczył stary gotycki zegarek zawieszony w ręku woźnego.

— Zegarek złoty.... zawołał sługa lombardu, czterdzieści pięć franków.

— Czterdzieści sześć.... odrzekł przytłumiony głos starca.

Milezenie trwało chwil Filka; już woźny podaje zegarek i stary przyjaciel Gertrudy wyciąga już obie ręce po niego....

Aż tu na raz, jakiś nowy licytant zatrzymuje rękę woźnemu dla przypatrzenia się zegarkowi.

Był to starzec z chytrem przenikliwym spojrzeniem, z rudą brodą i pełnem chciwości wyrazem na twarzy.

— Za pozwoleniem, niech no ja obejrzę ten antyk, przemówił sycząc jak żmija....

To widzę wcale niezgorsza sztuka.... to podobno teraz w modzie.... da się pewnie nieźgorzej sprzedać.

— Na czterdzieści siedm franków!

Pocziwy nasz staruszek rzuciwszy na niego piorunujące spojrzenie odezwał się spokojnie:

— Czterdzieści ośm.

— Czterdzieści dziewięć!.... dodał nowy licytant.

— Pięćdziesiąt! krzyknął ochrypłym z przerażenia głosem biedny mąż Gertrudy i po raz drugi wyciągnął rękę ku zegarkowi.

Cisza panowała na chwilkę.

Czy on zwąjzował! mruknął przeciwnik.... On chce mnie przelicytować.... Pięćdziesiąt jeden!

Nie podejmuję się odmalować fizynomii nieszczęśliwego staruszka. Blady, zmieszany, spogląda jeszcze z niedowierzaniem oddychając za ledwie, zdawało się, że traci na raz i życie i rozsądek.

— Ależ ja mam tylko pięćdziesiąt franków wszystkiego.... co tu począć!

Pięćdziesiąt jeden po raz pierwszy.... pięćdziesiąt jeden po raz drugi.... powtarzał woźny.

— No już dosyć, odezwał się chciwy i niecierpliwy licytant.... już mój! proszę mi podać ten zegarek!

Usłyszawszy te przerażające słowa małżonek Gertrudy wrzasnął co siły:

— Pięćdziesiąt dwa!

— Pięćdziesiąt trzy! przebił drugi.

— Pięćdziesiąt cztery! rzekł stanowczym głosem starzec, choć tyle nie mam szepnął, zwróciwszy głos do Adolfa.

Okrótny przeciwnik, po niejakićj przerwie, która piekielnym ogniem paliła duszę staruszka, wycedził przez zęby:

— Pięćdziesiąt pięć!....

O Boże! jęknął starzec i już zabierał się uciekać, aby skryć łzy swoje od ludzi. Aż tu nowy głos rozległ się po sali. Był to głos Adolfa.

Sześćdziesiąt! zawołał tonem człowieka gotującego się zrobić wielkie poświęcenie.

Zadziwienie opanowało staruszką i z otwartemi usty spojrzał z oburzeniem na niedawnego przyjaciela.

Przeciwnik skrzywił się przeraźliwie, i dodał sześćdziesiąt pięć!....

— Siedmdziesiąt! odparł natychmiast Adolf.

— Siedmdziesiąt pięć, rzucił na los przeciwnik, jednak już nie takim głosem.

— Ośmdziesiąt! zawołał Adolf, aby jednym ciosem pozbyć się współlicytanta.

Cios ten był dzielny, pasowanie się skończyło, zegarek przysądzono Adolfowi.

O! mój Panie, odezwał się zgryziony starowina, pełnym wyrzutu głosem,—Pan któremu wszystko wyznałem,... Pan.... O!....

Adolf zamiast odpowiedzi wciska zegarek w bezwładną rękę męża Gertrudy, ściska ją przyjaźnie i korzystając z jego zdziwienia, znika w tłumie.

Kiedy staruszek powrócił do przytomności zwinny młodzian był już daleko od niego. Dochodząc do drzwi utknął o jakąś starą i drżącą kobietę; a choć nigdy nie widział Gertrudy, poznał ją instynktownie. Ukrywając się co prędzej za sąsiednimi drzwiami oczekiwał widoku szczęścia, którego był autorem. Była to słuszną zapłata za własny utracony zegarek, wynagrodzenie za jego czyn szlachetny.

Starzec pokazał się wkrótce wywijając w powietrzu swym drogim klejnotem.

Gertruda pobiegła naprzeciw niemu i wyrwawszy mu z ręki zegarek zaczęła go ścisnąć i całować ze łzami.

Małżonek zaczął jęć coś opowiadać z zapalem i rozrzwinięciem. Adolf nie mógł dosłyszeć słów jego, zrozumiał jednak, że niedyskretny staruszek opowiada żonie o wszystkim co go spotkało w sali licytacyjnej.

Zarumienił się pomimowoli szlachetny młodzian, żałując już prawie, że się zatrzymał.

Zakłopotanie jego nie długo trwało.

Staruszkowie spojrzawszy kilkakrotnie na około siebie, jakby dla odszukania swego zbiegłego dobroczyńcy, ujęli się pod ręce, odeszli promieniejąc z radości, rozszczebiotani, szczęśliwi, a idąc podawali sobie wzajemnie swój stary zegarek, aby się wspólnie cieszyć powrotem téj drogiej pamiątki.

Dzielni, poczeiwi ludzie! wyrzekł sam do siebie Adolf, nieśmiejąc jeszcze opuścić swego ukrycia; jak oni teraz muszą być szczęśliwi!.... jakże wesoło będą gwarzyć wieczorem, a ile to będzie uciechy jutro, gdy obudziwszy się spostrzegą nad swem łóżkiem tyle upragniony zegarek, tę pamiątkę ojcowską, tego świadka uciech razem doznanych.

Zobaczywszy że już daleko odeszli, Adolf wyszedł ze swój kryjówki i przyszedł do mnie.

VII.

— A co?... rzekłem do niego, czy na czas przyszedłeś?

— Na czas, przerwał Adolf.

— A zegarek?...

— Przepadł... przepadł bezpowrotnie.

— Dali Bóg nic tego nierozumiem. Widzę cię nadzwyczaj wesołym; mówisz, żeś na czas przyszedł?

— Ależ bo tak jest, mój drogi. Zegarek mój sprzedany; jednak przyjemność jakaby mi sprawiło jego odzyskanie, nie da się porównać z zadowoleniem, jakiego doświadczam w téj chwili.

— A cóż zrobiłeś z pieniędzmi?

— Kupiłem za nie najwyższą radość dla swego serca!

— A o moim żołądku, o mnie... zapomniałeś... samolubie?

— Mam jeszcze ze trzydzieści franków! zawołał Adolf, ełódźmy na obiád.

W kilka téż chwíl po téj rozmowie, siedzieliśmy już za stołem w ogrodzie w Champeaux i tu dopiero dowiedziałem się o całej wzruszającej przygodzie.

Skończywszy opowiadanie, miły uśmiech zadowolenienia ukazał się na ustach Adolfa. Twarz tego zacnego młodzieńca zajaśniała dziwnym szczęściem i kilka łez wycisnęło się z jego rozrzwiniętych oczu.

Ja wierzę że i mnie również udzielił Najwyższy pewną czaśtkę tych rozkoszy, jakie mię w przyszłym oczekują życiu, gdyż nigdy nie czułem w sobie tyle niebiańskiej błogości, ile w téj chwili, kiedym uściśnawszy serdecznie Adolfa, trącił z nim pierwszą szklankę szampana, i spełniłem ją krzyknawszy:

Za zdrowie i pomyślność poczeiwój Gertrudy i jēj starego przyjaciela.

Człowiek bez pieniędzy.

Człowiek bez pieniędzy jest to ciało bez duszy, jest trupem chodzącym, widmem wznecającym postrach. Jego spotkanie jest żebrzące, jego obcowanie nudne, jego obecność ciężarem; gdy chce kogo odwiedzić, zwykle nie znajduje go w domu; skoro otworzy usta, zdaje się, iż będzie żądał pieniędzy. Jeżeli żartuje, jest niepowabnym; jeżeli co opowiada, niesmacznym. Gdy się okaże poważnym, posadzają go o próżność; przybierali postać skromną, mają go za podłego. Potrzeba budzi go rano, samotność oczekuje go w wieczór, a nędza towarzyszy mu wszędzie. Kobiety powiadają, że ma najgorszą figurę; kupcy nie mu na kredyt nie dają. Pledak ten żył, nieużywszy, umiera bez pożałowania, grzebią go z litości.

SZOP POSPOLITY

(Gemeiner Waschbär — Procyon Lotor)

wielce jest z niedźwiedziami spokrewniony. Jest on cokolwiek podobny do jaźwca. Jest 2 stopy długi, a stopę wysoki; długość ogona wynosi 10 cali. Barwy żółtawoszarzej, czarno plamiasty, ma nad oczami ku skroni żółtawo-białą pręgę; od czoła do nosa idzie także pręga ale czarnobrunatna. Białe szopy są bardzo rzadkie. Ojczyzną szopa jest północna Ameryka i jakkolwiek dzisiaj w okolicach zamieszkałych rzadziej go napotykamy jak dawniej, to przecież zawsze jeszcze, mianowicie w lasach i w bliskości wód, w wielkiej liczbie się znajduje.

Szop żyje przeważnie na drzewach, gdzie nawet samica młode rodzi. W zasadzie dzień przesypia w drzewach spróchniałych lub gęstwinach i wychodzi na żer dopiero po zachodzie słońca. Jeżeli jest niepogoda, wówczas woli kilka dni obywać się bez pożywienia, aby tylko nie chodzić podczas burzy.

Chodzi zwykle krokiem powolnym, z głową pochyloną, z grzbietem wydętym, ogonem zwieszonym; skoro jednak zwietrzy zdobycz, spostrzeże n. p. w pobliżu swem zwierzątko jakie, zmienia się cała jego niepozorna postać: staje wówczas na dwóch tylnych łapach, uszy prostuje, cała postać ożywia się. Skacze po drzewach jako też po powierzchni ziemi z nieomyślną pewnością siebie i zręcznością; ruchy szopa są w niejednym podobne do małpich.

Wesołe to, ciekawe, skłonne do zabawy zwierzę lubi igrać i z innymi zwierzętami i dla tego też młodo schwytanego szopa

J. F. Linnaeus
m. d. L. L. L.

z łatwością można oswoić. Napadnięty staje się nawet odważnym a w razie zdobyczy okazuje chytryść lisa.

Pod względem pożywienia zwierzę to, podobnie jak niedźwiedź, pożera wszystko, co jest jadalnem. Owoce, ślimaki, ryby, owady, jaja, ptastwo, myszy; to wszystko jest mu pożądanem. Niezmiernie żarłoczny, a obok tego wybredny, przy dostatku pożywienia wybiera kaski najlepsze. Jest szczególniejszym lubownikiem ostryg i posiada wielką biegłość w ich otwieraniu; jaja wypija nie uroniwszy ani kropelki. Charakterystycznym szopa jest, że każdy kawał pożywienia, przed zjedzeniem, myje w wodzie. Lubi on n. p. bardzo cukier, ale cóż z tego, kiedy i ten poprzednio w wodę kładzie. Zgłodniały tylko o téj czynności zapomina. Wypłókaný dostatecznie pokarm szop w łapach przeciera, i następnie dopiero przystępuje do uczty, podając do pyska przednimi łapami.

Łowi się szopa albo za pomocą łapie żelaznych z przynętą, albo téż na polowaniach, w których Amerykanie z całą namiętnością lubują się. Zwykle o czasie, kiedy szop norę swoją opuszcza, a więc wieczorem, wychodzi towarzystwo łowcze z pochodniami w rękę i psami w odwodzie. Dobrze wprawny pies wpada w krótkim czasie na trop szopa, ściga go, lecz ten z zręcznością małpy uchodzi na drzewo i stara się tu utaić—psy zgromadzone około niego szczekają zapamiętałe, tymczasem myśliwi nadbiegną. Przy blasku pochodni jeden z nich wchodzi na drzewo i ściga zwierzę z gałęzi na gałąź, i w chwili, gdy szop gotuje się do skoku na inne drzewo, wstrząsa silnie gałęzią i zwierz tracąc równowagę spada na ziemię i tu go przy ogólnej radości myśliwi ubijają. W ten sposób prowadzi towarzystwo polowanie dalej.

Zabity szop oddaje nam niepoślednie korzyści. Mięso jego w Ameryce jedzą, futro jest dość cenione w handlu i bardzo go wiele przywożą do Europy, z włosów robią pędzle, kapelusze, a całe ogony służą za ogrzewacze szyji.

Złote zdania i myśli.

Trzymaj się téj zasady, że lepszym zawsze będziesz sam, niż w złem towarzystwie. Niech twoi towarzysze wyrównają albo przewyższą cię nawet w cnocie; bo wartość człowieka zawsze ocenioną bywa podług jego otoczenia.

Skłonność trudno pokonać, lecz jeżeli przyzwyczajenie z nią się złączy powoli, niezwyciężoną się staje.

Nie siłą, ale rozumem, zdobył sobie człowiek panowanie w świecie i przewagę nad zwierzętami.

Wielką ilością pieniędzy równie trudno zarządzać, jak wielką armią. — Jeżeli moje pieniądze mają robić pieniądze, jeżeli mają przyciągać pieniądze, jeżeli chcę pracować pieniędzmi i wartością pieniężną, to nie podobna, ażeby zysk na każdy wypadek był zapewniony.

To co się zowie wiedzą nabywa się tylko przez pilność i wytrwałość.

Umieć złe tylko znosić — to nie dosyć; trzeba jeszcze chcieć je pokonać.

Nie poznamy ludzi, kiedy oni do nas przychodzą; potrzeba pójść do nich, aby się dowiedzieć jakie jest ich życie.

Do prawdziwej ludzkości należy nie tylko mile przyjąć, nasycić i upoić gościa, trzeba, iżby mu na żadnej wygodzie nie brakło, iżby się oraz mile zabawił.

Ten który więcej mądrości jak dobrych uczynków posiada, podobien jest do drzewa, mającego wiele gałęzi, a mało korzeni. Przyjdzie wiatr i przewróci go.

Zabraniać młodzieży śmiechów i uciech jest to chcieć, ażeby wiosna rodziła jesienne owoce.

KONKURENT NA ŚWIEĆCONEM.

OSOBY:

PAPA, MAMA, FIPCIA, BIBCIA, PIPCIA I PAN TULIPAN.

Papa. A! witamy, witamy łaskawego pana!

Mama. Pan niezapomniał o nas!.....

Tulipan..... Nie pani kochana,

Tak czcigodnych przyjaciół się nie zapomina.

Mama. Pan nie zna naszych córek... starsza Filipina,

To Bibianna.....

Papa..... Wyborna na żonę kobieta!

Mama. A ta zaś, najmłodsza dotychczas... Pepita.

Tulipan. Weselę się prawdziwie...

Mama (*do papy cicho*) On się już weseli!

(*głośno*) A teraz się jajeczkiem pan z nami podzieli.

Tulipan. Z ochotą! (*do siebie*) No, córeczki choć nie wielkie cuda,

Lecz posażne podobno... jeżeli się uda

I jeżeli ich posag nie blaga, nie bajka,

Żenię się...

Mama (*idąc z talerzem*) Do jajeczka!

Papa..... No panie do jajka!

Tulipan. Zdrowia, szczęścia, pociechy, wszystkiego potrosze.

Mama. Obyś pan miał wszelkie w małżeństwie rozkosze.

Tulipan. Małżeństwo, jak to różne stwierdzają uczynki

Jest piękne..... podstawą małżeństwa.

Mama (*podając talerz*)..... Może szynki?

Tulipan. Pieniądze przy małżeństwie każdemu zdadzą się

A ja w kwestyi małżeństwa zawsze jestem.....

Mama (*podając talerz*)..... Prosię?

Tulipan (*biorąc kawalek prosięcia*) A ja w kwestyi małżeństwa
cenie zawsze czynię

I mając prawdę powiedzieć pragnę.....

Mama (*podając talerz*)..... Cieleciny?

Papa. Żeń się z Fipcią, to dziewczyna gracka!

Tulipan..... Dostanę?... cóż?

Papa..... Dostaniesz.....

Mama (*podając talerz*)..... Placka?

Tulipan. Hm, panna Filipina serce mi przenika

Ciekawość, czyby chciała takiego.....

Mama (*podając talerz*)..... Indyka?

Tulipan. Takiego jak ja męża.... zresztą jednym słowem

Gdy mnie państwo karmicie tém, tamtém i owem,

Skoro lejecie we mnie truneczek nie marny

I chcecie mi powierzyć losy waszej.....

Mama (*podając talerz*) Sarny?

Tulipan. Waszej córki.... więc czując upojenia znaczki,

Czując silny.....

Mama (*zapraszając*).... Pekelflejsz...

Tulipan..... Pociąg do żeniaczki,

Jestem szczerzy — i pytam się w sposób prosty, gładki,

Ile też wasza córka może mieć...

Mama (*podaje talerz*)..... Sałatki?

Tulipan. Ile też wasza córka posagu mieć może?

Mama. Posagu! (*do służącój*) sprzątnij szklanki, talerze i noże,

Bierz kieliszki!... posagu!... o panie!

Papa..... O panie!

Żaden mój zięć odemnie grosza nie dostanie,

Dla téj prostój przyczyny... tak dla téj przyczyny,

Że.... że.... że.... to jest....

Mama. Mężu, nie rób głupiej miny

I wyznaj, że dla tego posażek kark kręci,

Że nas nadto objedli mili konkurenci....

Tulipan (*żegna się i wychodzi*).

Mama. Wyszedł od nas — i wcale tego nie ocenił.

Papa. Tak zjadł, wypił i z żadną lotr się nie ożenił.

Otóż to rozkosze! miej córki dojrzałe,

W karnawale przyjęcia urządzaj wspaniale,

Rok rocznie grosz wyrzucaj na sute święcone,

Blaguj, męcz się i wreszcie wszystko zawiedzione.

Oj ta dzisiejsza młodzież! niech ją piorun spali,

Szuka tylko posagu, czy kaci nadali,

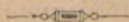
Córki! wyście sprawiły tę przykrą zawilość,

Boście go nie umiały załapać na miłość!

Ojciec płacze — a dla nich są to żarty, drwinki....

Mama. Szkoda tylko porteru, jajek, bab i szynki.

Kurjer Świąteczny.

O jedzeniu i piciu

z wiadomości wstępnych z higieny przez J. Berners'a.

(Tłomaczenie z angielskiego.)

Jakimże sposobem możemy odróżnić człowieka żywego od umarłego?

Najwybitniejszą oznaką śmierci jest brak ruchu. Ciało żywe ani chwili nie jest w spoczynku.

A teraz powiem wam coś, co was pewno zadziwi. Oto z każdym poruszeniem, z postąpieniem jednego kroku, lub wymówieniem jednego słowa, ubywa nam ciała. A jakem wam wyżej powiedział, ciało jest w ciągłym ruchu, bo oprócz czynności widocznych i zależnych od naszej woli, jak chodzenie, mówienie i t. p., są jeszcze inne nieustanne i nie zależne od woli jak oddychanie, krążenie krwi i t. p., a wszystkie one są przyczyną ubytku naszego ciała.

Gdybym zrana kazał się zważyć i ściśle pamiętał liczbę funtów, to uczyniwszy toż samo wieczorem zobaczyłbym różnicę. Przez cały dzień mówiłem i chodziłem, a zatém stałem się lżejszym. Toż samo się dzieje z nami wszystkimi, bo wszyscy w ciągłym jesteśmy ruchu.

Wiecie już, że cząstki zużytego ciała wychodzą z płuc w skutek oddychania. Ubytek ten u dorosłych osób wynosi

w przeciągu dnia około sześciu lub siedmiu funtów. Spytaście się może dla czegośmy dotychczas jeszcze nie znikli, tracąc codziennie tyle ciała?

Otóż, jeżelibym się zważył na drugi dzień zrana o tym samym czasie, liczba funtów byłaby też sama co poprzednio, waga zaś waszego ciała byłaby trochę większa.

Jakżeż się to dzieje?

Na szczęście, oprócz wyżej wzmiankowanych czynności, jest jeszcze jedna równie jak poprzednie konieczna. Ręczę że najpierwszém waszém zajęciem po powrocie do domu będzie jedzenie obiadu. To tłómaczy całą tajemnicę. Pożywienie zastępuje owe zużyte w ciągu całego dnia cząstki ciała. Widzicie więc, że muszę codzień zjeść tyle ile straciłem; wy co rośnięcie potrzebujecie nieco więcej zjeść aniżeliście stracili.

Prawie wszystko, cośmy w ciągu dnia zużyli, zastąpione bywa przez jedzenie i picie. Reszty dopełnia tlen.

Nie możecie sobie zapewne wyobrazić, jakim sposobem pokarmy mogą się zamienić w ciało, tak do nich niepodobne. Mięso to jeszcze jako tako, ale chleb, kartofle, woda, mleko i masło. Jakżeż to może się przekształcić w ciało, kości, skórę i t. p.: Jakimże sposobem dostają się one na przykład do głowy, rąk lub nóg?

Krew je tam zanosi.

Wiecie, że Biblia mówi „krew jest życiem.“ Na ostatniej lekcyi mówiłem wam, jakim sposobem krew wyprowadza do płuc zużyte cząstki ze wszystkich części ciała; teraz wypada mi powiedzieć jak do nich pokarmy zanosi.

Krew krąży po żyłach, które rozgałęziają się po całym naszym organizmie. Najmniejsze z nich są tak liczne i tak blisko siebie umieszczone, że nie można w całym ciele znaleźć miejsca, gdzieby po ukłuciu szpilką krew nie wystąpiła.

Te drobniałne żyłki są tak delikatne i cięnułne, że krew nie może dostać się do skóry lub mięsa. Bibułka angielska grubą by się przy nich wydała. Nazywają je włoskowatemi, ale rzezywiście są jeszcze cieńsze od włosa.

W spożytym pokarmie muszą zajść wielkie zmiany, zanim się on przeistoczy w ciało.

Zbadajmy teraz pilnie te przeobrażenia.

Przełknięty pokarm wchodzi do kanału, mającego początek w gardle, a ciągnącego się wzdłuż ciała. Nazywają go przewodem pokarmowym.

W pewnem miejscu rozszerza się on w rodzaj jakby torebki, czyli żołądka, gdzie pokarm zatrzymuje się na czas niejaki. Przez ściany żołądka pewna część pokarmu dostaje się do żyłek krwionośnych.

Na drugim końcu żołądek zwęża się i tworzy dalszy ciąg kanału pokarmowego, w ścianach którego znajdują się małe otworki, prowadzące do innych drobnych kanalików. Do nich dostaje się również pewna część pokarmu i krąży po nich, dopóki nie połączy się z krwią.

A teraz powiedziecie mi, co byście też zrobili, gdybym wam dał trochę mięsa, chleba i t. p., i kazał wam przeprowadzić je przez róreczki tak cienne jak siano? Z pewnością staralibyście się zmiażdżyć te pokarmy i pomieszać je z wodą by je uczynić płynnymi, wszak tak? otóż takie mażdżenie i mieszanie nazywa się **trawieniem**.

Jakież my mamy do tego w ustach naszych narzędzia? Oto zęby i szcęk.

Chciałbym, żebyście dobrze zrozumieli, jak potrzebnymi dla nas są zęby, i za ich pomocą skuteczniające się zupełne zmiażdżenie pokarmu, zanim tenże zostanie połknięty.

Ci co bardzo prędko i nieuważnie jedzą, niewielki pożytek z swego pożywienia odnoszą, bo duże niepogryzione kawałki nie mogą zostać strawione, psują się i jako takie muszą być usunięte, ale nim się to stanie, spowodują niestrawość, na którą tak często chorują małe dzieci, jako nieumiejące jeszcze jeść dobrze.

Jednak, oprócz zmażdżenia, pokarmy muszą być rozpuszczone w wodzie, bo najdrobniejsze nawet kawałki, w jakie je możemy pogryźć, jeszczeby przez owe włoskowate rurki znajdujące się w ścianach przewodu pokarmowego nie przeszły.

Niektóre rzeczy rozpuszczają się w wodzie jak np. cukier lub sól.

Jeżeli pijecie wodę z cukrem, to on z łatwością przepuszczonym zostanie przez włoskowate rurczki i rozejdzie się z krwią po wszystkich częściach ciała.

Ale niektóre pokarmy nie są rozpuszczalne w wodzie jak np. krochmal.

Może mniemacie, że my nie jadamy krochmalu? A z czegoż się go robi? Z mąki lub kartofli, nieprawdaż? Prosta rzecz zatem, że gdy jemy kartofle lub mąkę, pożywamy również krochmal.

Jednak w ciele naszym znajdują się takie soki, które nierozpuszczalne w wodzie pokarmy czynią rozpuszczalnemi.

Jednym z takich, wilżącym nasze podniebienie i złożonym po większej części z wody, jest ślina. Dla innych jeszcze przyczyn dobrze jest mieszać z niążywamy pokarm.

Oprócz śliny są jeszcze w żołądku i innych częściach pokarmowego kanału inne soki, służące do dokładnego rozpuszczenia pokarmu.

Zresztą żołądek sam jest bardzo ruchomy, i tym sposobem znajdujące się w nim jedzenie ulega wielkiej przemianie. Na koniec ów pokarm zmażdżony, rozpuszczony i nieco podobny do mleka, łączy się z krwią, która go rozprowadza po wszystkich częściach ciała i odżywia nim członki, kości, skórę i t. p.

Zwracam jeszcze uwagę waszą na to, że co nie może być strawione, musi być koniecznie usunięte z organizmu.

A teraz, gdyśmy się przekonali, jak ważną jest rzeczą krzepienie sił naszych pokarmem, zastanówmy się jakiego mianowicie rodzaju ma być to żywienie.

Jakież to rozliczne rzeczy jemy i pijemy!

Jestże to dobrze lub źle? Dobrze. Nie chcę przez to dać do zrozumienia, aby skuteczném dla zdrowia było spożywać na raz dużo rozmaitego rodzaju pokarmów, ale pewne przeplatanie, jak np. mięsa, chlebem, masłem lub jarzynami, jest konieczném.

Jest jednak jedna rzecz, którą człowiek może długi czas się karmić bez zmiany, nie szkodząc przez to swemu zdrowiu, i nie przykrząc jój sobie bynajmniej.

Cóż to takiego? Oto mleko. Wiecie przecież, że dzieci przez kilka miesięcy żyją tylko samem mlekiem, i najlepiej im innego pożywienia nie dawać.

Mówiłem wam wprawdzie, że zdrowo jest zmieniać pożywienie. Nie cofam mego zdania, lecz tylko zwrócę waszą uwagę na to, że mleko może występować pod rozmaitemi postaciami. A mianowicie jako:

1. Ser. Niezależnie od gatunku sera, zawsze części jego składowe są téż same co w włóknach mięsnych; części te nazywają się materią **proteinową**, która wchodzi również w skład zboża, ryb, jaj, grochu i soczewicy. W surowem jajku możecie proteinę w jego wnętrzu zobaczyć (białko).

2. Masło. Jest to nie innego jak tłuszcz, oddzielony od innych części mleka, a części jego składowe są téż same co oliwy, łoju i t. p. A zatém pokazuje się, że jedząc jakikolwiek tłuszcz, zawsze w nim pewną część mleka spożywamy.

3. Cukier. Mleko jest dość słodkie, prosta więc rzecz, że się w niem cukier znajduje. Założyłbym się, że wam się zdaje, iż cukier można otrzymać jedynie z trzciny cukrowej lub buraków; jednak tak nie jest, znajdujemy go w zbożu i owocach, jak w wiśniach, porzeczkach, winogronach i t. p.

Oprócz tego, wspominałem wam już o jednej rzeczy, którą rozmaite soki naszego ciała **zamieniają w cukier**, to jest o krochmalu.

Krochmalu dużo się znajduje w zbożu, kartoflach i ryżu.

4. Minerały. Oprócz wyżej wspomnianych składowych części mleka, są jeszcze inne, których nie możemy widzieć, ale które jednak przez uczonych chemików wykryte zostały.

Są to rozmaite sole i inne minerały bardzo dla naszego ciała potrzebne (jak na przykład dla kości, by je uczynić twardymi).

Mięso, jarzyny i owoce zawierają w sobie niektóre takie sole, zwyczajną zaś sól kuchenną dodajemy także do pokarmów.

Czy to już wszystko? Jeżeli w kwarcie mleka oddzielimy ser, masło, cukier i sole, cóż nam się pozostanie?

Oto znaczna ilość **wody**.

Wiecie przecież jak nam jest woda potrzebną. — Czy to z kawą, czy z herbatą, czy z innemi pokarmami, codziennie zużywamy dużo wody.

A teraz wymienię po kolei wszystko, to cośmy koniecznym dla naszego pożywienia znaleźli:

1. Proteina czyli białko. — 2. Tłuszcz. — 3. Cukier (i krochmal). — 4. Sól i inne minerały. — 5. Woda.

Widzicie tedy jak koniecznym dla nas jest mleko, (albowiem ono wszystko to w sobie zawiera). Szczególniej potrzebne jest dla dzieci, a to dla tego: po pierwsze, że jest najłatwiejszem do strawienia, a po drugie, że wszystkie te rzeczy są w stósownych ilościach z sobą mieszane. Nie ma tam za dużo cukru a za mało tłuszczu, lub za dużo tłuszczu a za mało wody.

Teraz pomówię nieco o pożywieniu dzieci zanim przejdę do dorosłych osób. Najlepiej jest dla dziecka, gdy go sama matka karmi (ma się rozumieć jeżeli ta ostatnia jest zdrową). W przeciwnym razie trzeba mu dawać mleko pomieszanę z trochę cukru i wody. (A to dla tego, że mleko krowy nie jest zupełnie takim samem jak pokarm matki.) Lecz tutaj największa staranność powinna być zachowana. Jeżeliby tylko mleko było zwarzone, gotowane w brudnem naczyniu, podane dziecku za zimne lub za gorące, zamiast pomagać zaszkodziłoby mu tylko.

Małe dziecko nie może strawić takich pokarmów jak chleb lub ciastka, szkodzą mu one w dwójnasób, bo nietylko, że zamułają mu żołądek, ale jeszcze przeszkadzają do przyjęcia tego co jest dlań tak potrzebnem, to jest mleka.

Niektóre osoby robią sobie pewien rodzaj chluby z tego że o swoim dziecku mogą powiedzieć: „Oto! ono wszystko jada.“ Nie zastanawiają się jednak nad tém czy ono **wszystko** trawi.

Natura sama wskazała nam, jak mamy żywić dzieci, i nierozsądnem jest chcieć być od niej mądrzejszemi.

Dzieci często chorują z tego powodu, że im dają do jedzenia to, czego one strawić nie mogą.

Na zmianę jednak najlepiej jest dawać dzieciom nieco bulionu, lub rosołu, niezbyt tłustego.

Zapamiętajcie to dobrze, że jeżeli nie śmierć to przynajmniej chorobę i smutną następnie słabowość niestósowne pożywienie sprowadzić może.

Z wiekiem zwrasta potrzeba stalszego pokarmu; jednak mleko nie powinno być pominiętem.

Mówiłem wam już, że nasz organizm wymaga zmiany pożywienia. Zwierzęta takie, jak lwy lub tygrysy, żywiące się wyłącznie mięsem mają bardzo małe żołądki, przeciwnie zaś trawożerne mają żołądki wielkich rozmiarów, gdyż rośliny są trudniejsze do strawienia niż mięso.

Ludzkie żołądki są stósunkowo większe od pierwszych, a mniejsze od drugich, mogą zatem trawić mięso i pokarmy roślinne.

Moglibyśmy nawet żywić się jedynie mięsem lub jarzynami, lecz nie wyglądalibyśmy zdrowo.

A teraz przypomnijmy sobie o częściach składowych mleka, gdyż o każdej z nich powiem słów parę.

I. Proteina (ser, włókno mięsne, i t. p.) Chociaż ser jest **pożywnym** nie jest jednak zawsze zdrowym. Nie trzeba nigdy osobom chorym lub dzieciom dawać go w dużych ilościach.

Dla czego? Oto dla tego, że więcej powinniśmy zważać na to jakie jedzenie jest łatwiejszem do strawienia, niż na to jakie jest pożywniejszem. Zdrowa silna osoba może strawić i odnieść pożytek z takich pokarmów, któreby o chorobę przypawły delikatne dziecko lub starca. Dla tego też bardzo nierozsądnie postępują ci, co nie zwracają uwagi na zastosowanie pokarmów do wieku i stanu zdrowia.

Są jednak pewne, że się tak wyrażę reguły, dotyczące się jedzenia, o których starzy i młodzi winni pamiętać. Po tém co wam mówiłem o owych włoskowatych rurczkach i t. p., spodziewam się, że zrozumiecie, iż pokarmy twarde, surowe, nie są łatwe do strawienia. Chociażby nawet mogły być tak zmiażdżane i rozpuszczone, aby się przez cieniuchne ścianki przewodu pokarmowego przedostały, to i w takim razie nie

przyniosłyby pożytku, gdyż nadwreżyłyby nieco narzędzia, o których wam już wspomniałem.

Ciężkie ciasta lub chleb, twarde mięso, wszystko to jest niezdrowem zarówno dla człowieka zdrowego i w sile wieku, jak dla dzieci, chorych i starców.

Spodziewam się, że wszystkie przy zdarzonéj sposobności będziecie się starały nauczyć dobrze gotować, aby tym sposobem ochronić waszych przyszłych mężów i dzieci od chorób wynikających z jedzenia źle przyrządzonych pokarmów.

Są pewne rodzaje mięsa zdrowsze od innych, dla tego, że są łatwiejszemi do strawienia. I tak wiadomo powszechnie, że wołowina i baranina, strawniejsze są od wieprzowego mięsa; jednak i tu są wyjątki, bo twarde befsztyki nie należą do bardzo zdrowych pokarmów.

2. Tłuszcz. Niektóre osoby a szczególniej dzieci nie lubią go. A jednak jest on potrzebnym. Nigdy nie jestem za tém, aby zmuszać dziecko do jedzenia tego, czego nie lubi ale starałbym się przyrządzić mu taki pokarm w sposób więcej mu przypadający do gustu. Bardzo tłuste mięso, lub kawałki samego tłuszczu, nie wzbudzają wielkiego apetytu, podobnie jak leguminy przesiąknięte tłustością; z drugiejj strony nie mogą być te pokarmy zupełnie jéj pozbawione. Jeżeli dziecko okazuje wielki wstręt do takiego tłuszczu, to trzeba mu dawać dużo masła, lecz ponieważ to ostatnie jest drogie, lepiejby było przyzwyczajać je wcześniej do innych rodzajów tłuszczu. Toż samo się odnosi i do mleka. Są osoby, które go wcale nie lubią; trzeba się zatém starać, aby go mogły w inny sposób niż zwykle pożywać. Dajcie go raz na gorąco, raz na zimno, lub zróbcie leguminę na mleku z konfiturami i rodzenkami, słowem używajcie rozmaitych sposobów, a z pewnością na jaki szczęśliwy traficie.

3. Cukier. Cukier jest bardzo zdrowym i dla naszego organizmu potrzebnym. Ale dzieci często za dużo jadają cukru, tak samo jak za mało tłuszczu. Jest to przyzwyczajenie szkodziwe, bo: po pierwsze cukier bardo psuje zęby, a po drugie odejmuje apetyt do innego jedzenia. Kto nasyci się ciastkami

i cukierkami, ten nie ma wcale gustu do pożywnych i zdrowych pokarmów; a one są dla nas nadzwyczaj pożyteczne z jednej jeszcze przyczyny, to jest dla tego, że rzadziej dopuścimy się nadużycia w jedzeniu ich, aniżeli jedząc słodkie delikatne potrawy.

Gdy wam się jeść chce, z wielką przyjemnością zaspokajacie głód zwyczajnymi posilnymi pokarmami (ma się rozumieć nie mówię tu o takich, jak groch, kapusta). Gdy was zacznie opuszczać apetyt, jest to znakiem, żeście dostateczną ilość spożyły i potrzeba zaprzestać, bo mogłoby wam zaszkodzić: a właśnie to zaprzestanie jest najtrudniejszym przy jedzeniu delikatnych smacznych potraw. Te ostatnie są jedynie dobre dla chorych, zdrowe osoby mogłyby się bez nich obejść.

4. Sól. Nie wiele wam o niej powiem, gdyż ona znajduje się w naszych pokarmach i jemy ją nie wiedząc o tém. Dzieci często lubią niesolone mięso lub jajka; nie trzeba na to pozwalać, gdyż mogłyby się przyzwyczaić, i nie smakowałyby im potem solone potrawy.

6. Woda. Nad tym napojem dosyć długo się zatrzymamy, bo chciałbym, abyście zrozumiwały, jak nam dobra woda jest potrzebną, i o ile nam w przeciwnym razie zaszkodzić może. Mówiłem wam już, że rozłożone materye zatrują powietrze: to się również stosuje do wody, i wiadomo, że wiele różnych chorób nieczysta woda sprowadza. Często wioski wymierają, z powodu zatrucia wody, przez zawarte w niej gnijące materye.

Pijący wodę ze studni płytkich, podlegają często chorobom, bo zgnilizna ze ścieków łatwo się do nich dostać może.

Niedawnymi czasy w Guilsfort panował tyfus. Zdrowe i silne osoby stawały się jego ofiarą, a trzydzieści siedem z pomiędzy nich pijało wodę z jednej i téj samej studni. Otóż przy badaniu jęj wykazało się, że przyczyną śmierci owych osób była zgnilizna, która się niewiadomo jakim przypadkiem do wnętrza dostała.

Przypominacie sobie zapewne, com wam mówił o chorobach, wydzielających z ciał dotkniętych niemi osób niezmiernie drobne nasionka. Unoszą się one w powietrzu i łatwo do ścieków dostać się mogą. A zatem jeżeli jakimkolwiek spo-

sobem zgnilizna ze ścieków przejdzie do wody, to pijąc tę ostatnią, można się wyżej wspomnianą chorobą zarazić.

Kiedy cholera nawiedziła pierwszy raz Anglię, najwięcej srożyła się w miejscowościach, którym na dobrej wodzie zbywało. Kiedy ustała, mieszkańcy owych okolic starali się oczyścić wodę; jakoż drugie jej nawiedziny nie były tak straszne.

Ludzie też wogóle jakoś teraz na przepisy higieniczne zwracają uwagę i dla tego też, jakem to na pierwszej lekcyi mówił, cholera i inne zaraźliwe choroby są prawie pokonane, ale jeszcze niezupełnie.

Rzeczna woda, jeżeli tylko przepływała przez wiele wsi i miast, nie jest czystą i zdatną do picia i musi być wprzód przecedzoną czyli przefiltrowaną. — Toż samo się stosuje do wody, z bardzo głębokiej studni czerpanej.

A wiecież wy co to jest cedzenie czyli filtrowanie?

Ręczę, że nie. Muszę wam to na bardzo małą skalę przedstawić. Weźmy kawałek bibuły zwiniętej w tutkę i wsadźmy ją w lejek, którego koniec zanurzony jest w szyjce od butelki, — jeżeli teraz będziemy przezeń wlewać wodę zmieszana z piaskiem lub ziemią, to ta ostatnia osiadzie na papierze, a czysta woda popłynie do butelki, i to jest właśnie filtrowanie.

Mniemamy, że jesteśmy bardzo rozumnym, oświeconym narodem; jest jednak wiele rzeczy, których moglibyśmy nauczyć się od innych prostych i nieucywilizowanych ludów. Na wyspie Ceylon znajduje się wiele duchownych, wyznających religię Buddy, a zwanych pospolicie derwiszami. Otóż ci ludzie mniemają, że zupełnie słuszną jest rzeczą to, co w nas obudza jak największe oburzenie, to jest sądzą, że lepiej zebrać niż pracować, i nie wstydzą się wcale żyć na łasce drugich. Jednak są oni na jednym punkcie o wiele od nas mędrsi mianowicie:

Każdemu derwiszowi wolno jest mieć na własność tylko ośm rzeczy to jest: Trzy konieczne artykuły ubioru, łóżko, miseczkę do składania w nią otrzymanego pożywienia, brzytwę, igłę do naprawy sukien i na koniec cedzidło czyli filtr.

A teraz pomyślcie jaką masę rzeczy macie u siebie w domu, ile ubrań, mebli, sprzętów i powiedzcie mi, która z was ma filtr?

Widzicie o ile pod tym względem ci biedni derwisze są od nas rozumniejsi.

Duży filtr różni się od owego małego modeliku jakicie widziały tém, że miejsce papieru zastępuje miałko tłuczony węgiel. Myślicie może, że to wodę jeszcze mętniejszą uczyni? Przeciwnie, węgiel ów chwyta drobne cząsteczki materij zanieczyszczających wodę, a jasna i czysta woda spływa na dno.

Jedyną niedogodnością jest to; że czasem owe cząsteczki są tak małeńkie, iż ich węgiel uchwycić nie może. Można jednak temu zaradzić gotując przez dość długi przeciąg czasu już prze-filtrowaną wodę.

Oprócz stałych i płynnych ciał woda posiada zdolność rozpuszczania gazów. I tak, zawsze w wodzie znajduje się pewna ilość powietrza (którem oddychają ryby), a które możecie widzieć w postaci ulatniających się bulek, podczas gotowania się wody. Ile razy więc w sąsiedztwie wody unosi się jakiś niezdrowy gaz, łatwo się z nią może połączyć i dla tego to naczynia z wodą trzeba zawsze stawiać w otwartém i świeżem miejscu i starannie je przykrywać.

Wiecie zapewne, że niezdrowy napój jest o wiele szkodliwszym od szkodliwego pokarmu. Ostatni sprowadza choroby, pierwszy wpływa nadto na usposobienie nasze.

To co wam mówiłem o potrzebie przyzwyczajania się do zdrowych, pożywnych pokarmów, stosuje się także do napojów.

Nie trzeba przez to rozumieć, aby umiarkowana ilość piwa lub wina szkodliwie na nasze zdrowie działała, tak samo jak stósowne użycie cukierków lub ciastek nie zagraża niczém organizmowi; owszem obie te rzeczy bardzo są zdrowe i pożyteczne, byleby tyłkoniezbyst często i w niewielkich ilościach były spożywane.

Co się tyczy mocnych napojów, to nie życzyłbym nikomu próbować ich nawet, — chyba z przepisu lekarza.

Przyzwyczajanie do ciągłego używania tak zwanych „wzmocniających środków,” jest bardzo nie dobrém.

Każdy rozsądny człowiek powinien jadać w pewnych oznaczonych godzinach dnia, a nigdy nie przyzwyczajać się do spożywania po troszku co chwila.

Znałem słabowite damy, które dla wzmocnienia, kilkanaście razy na dzień popijały wino w niewielkich ilościach, — ręczę jednakże, że gdyby im kto wieczorem, zebrawszy wypite wino w jedno naczynie, pokazał je, to nie uwierzyłyby, iż były w stanie tyle wina wypić.

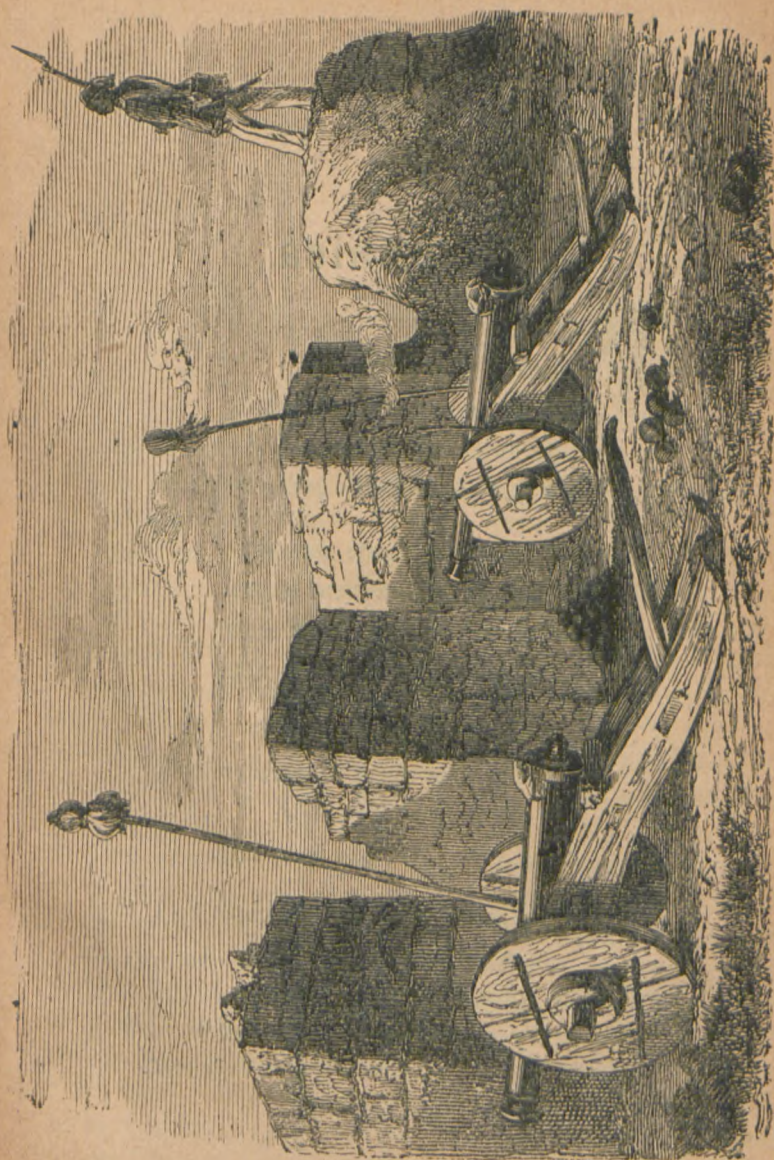
Meżczyźni także, czując w ciągu dnia pragnienie, zaspokajają je od czasu do czasu szklanką piwa, chociaż woda również dobrzeby im do tego posłużyła, i tym sposobem o wiele więcej wypiją, aniżeli to jest dla zdrowia potrzebném.

Ludzie żyjący w ciasnych i niezdrowych miejscowościach w brudnych i ciemnych domach, którym zbywa na dobrą wodzie, zastawiają się zawsze tém, że im o wiele więcej niż innym potrzebne są wzmacniające napoje, jak piwo, wódka itp.; bo wszystkie wyżej wymienione niedogodności szkodliwie na zdrowie działają.

Ale w miejsce rozpalania organizmu gorącemi napojami, poradziłbym im otwierać często okna i drzwi, odświeżać tym sposobem, obmywać brudne ściany i wystarać się z kądowną o dobrą wodę. — Jeżeli zawczasu przyzwyczaiacie dzieci do uznania tych rzeczy za niezbędne, nie łatwo o nich, dorósłszy, zapomną.

Fortyfikacye Trebinii.

Trebinia (także Trzebinicza) leży w Bośni nad rzeką równego nazwiska tuż nad granicą austryackiej Dalmacyi; stolica katolickiego biskupa, liczy 10 do 12 tysięcy mieszkańców. Jest mocno ufortyfikowaną i w obecnem powstaniu ludności chrześcijańskiej przeciw muzułmanom niepomierną odgrywa rolę. — Obok załączona rycina podaje nam widok tych fortyfikacyi.

Tajemnica.

o ogrodu szła dziewica,
Kędy wonny kwitnie bez,
A jój świeże roszą lica
Kryształowe perły łez.

Już się słońce ranne wznosi
Rose suszy blaskiem swym,
Słowik w bzie swe skargi głosi,
A dziewczyna płacze z nim.

Cała się przyroda śmieje,
Śpiew skowronka w górze brzmi,
Łzy dziewczyna sama leje,
Jój głos tylko łkaniem drzy.

Konik polny w trawkach skacze,
A w jój sercu boleść wre,
Czy wy wiecie czemu płacze?
Wy nie wiecie — ja też nie!

A POL.

Daniel O'Connell.

Aby należycie ocenić zasługi wielkiego O'Connella, którego urodzin stułetnią rocznicę przed niedawnym czasem obchodziła Irlandya, trzeba nam pierwój rzucić okiem na kartę jój dziejów.

Starożytni Irowie żyli podzieleni na pokolenia pod zarządem dziedzicznych naczelników. W piątym wieku przyjęła Irlandya z rąk św. Patryka religię i oświatę chrześcijańską, lecz w XI wieku napady Normandów i Duńczyków zatamowały dalszy postęp kraju. Dopiero po trzechsetletniej zawziętej walce zrzucili Irlandczycy jarzmo najezdźców, atoli wewnętrzna niezgoda i ustawiczne wojny pomiędzy naczelnikami wyspy dały sposobność Henrykowi II. (1154—89) królowi angielskiemu do zdobycia części Irlandyi i założenia tamże kolonii angielskich. Odtąd posuwali Anglicy swoje zabory; Irlandya stała się polem straszliwych gwałtów i zawichrzeń. Gdy zaś Anglia, szczególnież za panowania znanėj Elżbiety, zwróciwszy się do protestantyzmu zaczęła gwałtem w katolickiej na wskroś Irlandyi reformacyą wprowadzać, wznowiły się ustawiczne powstania; żaden naród nie wycierpiał tyle dla swój religii, co odtąd Irlandczycy. Ale napróżno chwyтали po kilka kroć za broń przeciwko swym ciemieżcom, za każdym bowiem razem ulegli przemocy i nowy ucisk ponosić byli zmuszeni; więcej niż 600,000 morgów ornój ziemi odebrano krajowcom i rozdzielono między angielskich kolonistów. Za panowania następnych królów Jakóba I. i Karóla I. prowadzono dalej system zupełnego wytępienia narodu irlandzkiego i nowe też wybuchały powstania

Zagrabiono znowu 800,000 morgów i rozdano pomiędzy Anglików; katolicy odmawiający przysięgi królowi, jako głowie kościoła, zostali wyłączeni od wszelkich urzędów publicznych.

W połowie XVII. wieku wybuchła straszna rewolucya w Anglii pod wodzą Cromwella, a że Irlandczycy nie byli za rewolucyą, tenże po straceniu Karóla I. uznany dyktatorem prowadzi na nowo dzieło wyćpienia. Mściwy Cromwell przechodzi miarę w srogości i okrucieństwie; 80,000 Irlandczyków przesadza do Indyi zachodnich i znosi osobny parlament wyspy. Uprawną ziemię rozdzielano między żołnierzy i kolonistów angielskich, a niewzruszenie przy swój narodowości i religii obstający krajowcy setkami ginęli od głodu i zimna po lasach i bagnach.

Podczas drugiej rewolucyi angielskiej stanęła Irlandya po stronie Jakóba II. ale mimo chwilowych powodzeń musiała uleść orężowi Wilhelma III. (1690—91) i ciężko za to została skarconą konfiskatą 100,000 morgów ziemi i banicyą 12,000 ludzi. Wtedy też ustanowiono owe barbarzyńskie prawa, dla stłumienia wszelkiego ruchu narodowego lub katolickiego; katolik nie mógł być posiadaczem ziemi, bo mu takową każdy protestant wydrzeć był uprawniony; mógł być tylko jój dzierżawcą i to na czas ograniczony, a każdy z synów jego byle się tylko oświadczył protestantem, mógł wydrzeć ojcu połowę majątku. Żaden Irlandczyk nie mógł trzymać na swém gospodarstwie droższego konia nad 5 funt. szterl., kto miał lepszego konia, temu mógł go każdy protestant za opłatą 5 funt. szterl. zabrać. Kościół ogołocony z dochodów, nie miał innego środka utrzymania kapłanów i ofiary Pańskiej, jak z dobrowolnej jałmużny zneedźnionego ludu, zmuszonego wszakże niemiłosiernie do opłaty dziesięcin na utrzymanie pastorów protestanckich. Katolicy byli wyłączeni od wszelkich godności zaszczytów i urzędów, tak cywilnych jako i wojskowych. Prawo czyniło ich także niezdolnymi do zasiadania w radach gminnych i w parlamencie narodowym; tym sposobem pozbawiało ich wszelkiej drogi konstytucyjnej do polepszenia własnego stanu. Katolik nie miał prawa wzywać sprawiedliwości, ani też nadziei jój otrzymać; nędza panowała w najwyższym stopniu.

Prawa te a raczej bezprawia rozbudziły nienawiść przeciw ciemnościom i wywoływały rozmaite rewolucyjne związki, jednakże gwał-

towne te środki żadnej nie przynosiły ulgi w obec przewagi angielskiej. Dopiero skutek wojny o niepodległość osad amerykańskich złagodzone 1778 wyżej wspomniane prawa, pozwolono katolikom pod pewnymi warunkami nabywać znowu ziemię. W roku 1782 kiedy Anglia znowu w trudnem znajdowała się położeniu nadano parlamentowi irlandzkiemu zupełną niezależność, katolicy otrzymali prawo zarządzania szkół i odprawiania obrządków religijnych, atoli jak dawniej tak i teraz pozostały masy katolickiej ludności od praw politycznych wyłączane i nie zmniejszyła się chciwość pastorów protestanckich, wyciskujących uciążliwe na katolikach dziesięciny.

To też nie dziw, że rewolucya francuska (1792) znalazła odgłos w nieszczęśliwej Irlandyi. Anglia w trudnem położeniu chcąc grożącą burzę odwrócić nadała Irlandyi pewne ustępstwa (między innemi pozwolono dosługiwać się niektórych urzędów mianowicie adwokatury, pozwolono Irlandczykom obierać do parlamentu, ale nie z pomiędzy siebie i t. p.), lecz że Irlandczycy następnie objawili chęć całkowitego oderwania się od Anglii przy pomocy francuskiej, chwycono się znowu środków gwałtownych a gdy i późniejsze próby z pomocą Francuzów (1798) uciśnionej wyspie nie udały się, rozpoczęto na nowo prześladowanie i ucisk, nadto postanowili Anglicy złączyć parlament irlandzki z brytańskim i zamienić tym sposobem Irlandyą z osobnego królestwa na nędną prowincyą angielską. Wniosek uczyniony w téj mierze odrzucili tak katolicy jak protestanci Irlandyi z oburzeniem, w końcu jednak przekupiwszy bajecznemi sumami większość parlamentu irlandzkiego, złożonego w większej części z Anglików, przeprowadził rząd angielski uchwałę tak nazwaną unii Irlandyi z Anglią (26 maja 1800 r.). Zwalono prócz tego na Irlandyą ciężar ponoszenia długów, niedozwolono równouprawnienia katolików: odjęto im znówu możność piastowania głównych urzędów państwa, podatki wyżej podniesiono aniżeli w bogatej Anglii, a dziesięciny płatne anglikańskiemu kościołowi pochłaniały wszelki pieniądz krwawo zapracowany przez biednych katolików. —

W tak opłakanym stanie znajdowała się Irlandya kiedy O'Connell wystąpił publicznie.

Daniel O'Connell przyszły oswobodziciel Irlandyi urodził się 6 sierpnia 1775 w Cahir, w hrabstwie Kerry; był synem wyjątkowo z pomiędzy Irów dobrze się mającego dzierżawcy. Otrzymawszy w domu pierwsze początki został wysłany na nauki wyższe do Francyi, albowiem nietolerancya anglikańska zmuszała na wskroś katolickich Irów, pragnących swe dzieci wychować w wierze ojców, jeżeli stósunki majątkowe tego pozwalały żebrać u obcych nauki. W szesnastym roku życia opuścił już w najpierwszej młodości wiele okazujący Daniel wraz z bratem Maurycym rodzinę i udali się kosztem swego wuja do szkół jezuickich w St. Omer i Douai, atoli wskutek wybuchu rewolucyi francuskiej już w r. 1793 napowrót do domu powrócić byli zmuszeni. W roku 1794 poświęcił się Daniel studjom prawa w Londynie. Po dwóch latach ukończywszy studia, korzysta O'Connell z udzielonego Irlandczykom ustępstwa, (1792) i zostaje adwokatem w Dublinie 1797 r.

W tym czasie przypadło wyżej wspomniane powstanie Irlandyi (1798) jako też unia z Anglią (1800). O'Connell, zgłębiwszy historią kraju, widząc, że droga rewolucyi jest dla narodu irlandzkiego zgubną postawił sobie za zadanie bronić praw swego narodu drogą prawną. I mężnie walczył ku osiągnięciu tego celu i wiele dokazał!

Pierwszy raz wystąpił publicznie w Dublinie 13 stycznia 1800 na jednym z większych zebrań z piorunującą mową, łączącą w sobie wszystkie przymioty, przyjętą z wielkim entuzjazmem, przeciwko znanej nam unii. Pomimo, że unia, jak to już wiemy została drogą przekupstwa przeprowadzona O'Connell począł odtąd coraz silniejszy wpływ wywierać na swych rodaków, rozpoczął agitacją przeciw unii i religijnemu uciemżeniu.

Roku 1804 zwołał O'Connell do Dublina celem obmyślenia środków obrony zgromadzenie katolików i to dla panującego jeszcze zawsze wtedy dla katolików irlandzkich „stanu wyjątkowego“ w domu prywatnym. Od r. 1808 widzimy w Dublinie regularnie się powtarzające wiece katolickie, a O'Connella głównym mówcą na takich. Wkrótce atoli przekonał się O'Connell, że wobec oporu panującego wówczas bigoty Jerzego III. tylko przy pomocy silnej organizacyi walka do zwycięztwa doprowadzić może i na podstawie poczynionych doświadczeń rozwinął słabe i nędzne w początkach

Daniel O'Connell.

stowarzyszenie katolickie. Ludzie krótkiego wzroku, *mówi O. Wentura*, nie pojmujący wielkich skutków z małych środków, naśmiewali się z myśli O'Connella zamierzającego składką kilku groszy na miesiąc, zwyciężyć potęgę Wielkiej Brytanii. Wypadek okazał, że to stowarzyszenie było ową wieżą wojenną, owym taranem łamiącym mury cytadeli despotyzmu i ułatwiło jęj zdobycie.

Usiłowania rządu, aby znieść to stowarzyszenie były niesłychane; używano wszelkich ku temu możliwych środków, lecz O'Connell, skoro stowarzyszenie to zniesionem było pod jednym imieniem, wskrzeszał je pod drugim a zawsze miał prawo za sobą, tak, że kiedy wydano ukaz zniesienia w Irlandyi wszelkich stowarzyszeń jakiegobądź nazwy politycznej, niewyczerpany i niestrudzony O'Connell nazwał je, działając zawsze w granicach prawa, „stowarzyszeniem podwieczorkowem“.

Obok téj działalności rozwinął O'Connell swą wziętość i sławę adwokacką mianowicie w obronie uciśnionego katolicyzmu.

O'Connell rozbudził w Irlandczykach tak silnie ducha politycznego i religijnego, i umiał sobie zdobyć tak ogromną, niepodobną prawie do uwierzenia władzę i popularność między swymi rodakami, że kiedy w r. 1828 hrabstwo Clary obierało nowego reprezentanta do parlamentu postawiono O'Connella na kandydata. Rząd, chcąc zwalczyć tę dziwną dotąd nie bywałą śmiałość katolika, stawia mu byłego ministra, zamożnego lorda Fitz-Gerarda, zasiedziałego i dobrze zresztą zasłużonego Irlandyi za przeciwnika, i używa wszelkich środków do odrzucenia O'Connella, którego imię było już postrachem Anglii. Wybory nadeszły. Po pięciu dniach walki wyborczej znaczną większością głosów zwyciężył O'Connell przeciwnika. Atoli większa trudność leżała w tem, aby go przyjęto na członka parlamentu, od którego wyraźnie prawo wyłączało katolików, lecz i tę O'Connell stałością swoją (1830) zwycięża.

Zaledwie rok upłynął a O'Connell swem potężnem słowem podbija samo ministerium dla swęj sprawy i zniewala je do przedłożenia parlamentowi prawa o równouprawnienie katolików po długiej walce, z nieprzeczwycięzoną usilnością i wytrwałością, wołając zawsze przy wejściu do parlamentu litość budzącem ale i przerażającym: „sprawiedliwości dla Irlandyi!“ — Tak wymógł na parlamencie zniże-

nie dziesięcin, składanych kościołowi anglikańskiemu o 50 %, zniesienie 10 protestanckich biskupstw, przypuszczenie katolików do urzędów i parlamentu, a w r. 1831, kiedy straszny głód zapanował w Irlandyi, O'Connell przeprowadził że dziesięciny odtąd już nie dzierżawcy ale właściciele opłacać byli zobowiązani. Wskutek rzeczonęj reformy widzimy obok O'Connella coraz więcej katolików w parlamencie i tak w r. 1832 dochodziła ich liczba do czterdziestu, a w r. 1835 nawet sześćdziesięciu. O'Connell stanął teraz na szczycie swego stanowiska, bo za jego to wszystko stało się działaniem. — Poprzednio wniósł był także o zniesienie unii, lecz wnioszek jego, jak sobie to z góry wyobrazić było można, upadł.

Od r. 1833 oddając się zupełnie na usługi kraju zniewolony był porzucić zupełnie adwokactwo, za co mu wdzięczny naród, wyrównując choć w części dawniejsze jego dochody, wyznaczył pensją nazwaną „O'Connell rente“ w ilości 18,000 funt. szterl. „Ja jestem najemnym sługą Irlandyi i jestem dumny na ten mój stósunek“ napisał sam raz do hr. Schrewsbury. Odtąd poświęcił się wyłącznie polityce i zaczął otwarcie pracować nad rozwiązaniem (repeal) unii Irlandyi z Anglią.

„Repeal“ (tj. że Irlandya miała otrzymać własny parlament, aby mogła stanowić sama dla siebie prawa, a koronie W. Brytanii podlegać mniej więcej w sposób jak Norwegia Szwecyi) stało się za agitacją O'Connella hasłem Irlandyi. W tym celu potworzono rozliczne towarzystwa po całym kraju zjednoczone pod ogólnem mianem „Repeal-Association“, na którego czele O'Connell nieśmiertelną okrył się sławą. Stowarzyszenie to tak szybko ogarnęło cały kraj, że w r. 1843 liczyło członków na miliony, a opłata składek niezbędnych do osiągnięcia celu stowarzyszenia dochodziła sum poważnych i z nich to opłacano także wyżej wspomnianą „O'Connelle rente“. — Aby tem więcej poprzeć swą ideę, pozyskać uchwałę i udział ludu, a przekonać rząd i naród angielski, że to jest powszechnem żądaniem ludu irlandzkiego, zwołał O'Connell prócz mniejszych blisko trzydzieści większych wieców, na które po kilka set ludności z najdalejzych krańców wyspy się zjeżdżało. Stowarzyszenia te i wiece zjednoczyły całą siłę narodu, wzmacniały ruch, który wielki agitator umiał zawsze utrzymać w granicach prawnych, rozbudziły umysł polityczny w narodzie.

Na niedzielę 8 października 1843 r. zapowiedział O'Connell

w Clontarf wielki wiec w Anglii metingem zwany, i już sta tysięcy ludu na takowy było w drodze; kiedy nagle namiestnik Irlandyi lord Grey po południu dnia poprzedniego wydał zakaz odbycia onegoż. O'Connell nie chcąc zakłócać spokoju wydał też w kilka godzin później odezwę przeciwną, w której zawiesza zapowiedziany wiec. Wysłano posłów na wszystkie strony z tą odezwą nakazującą odwrót do domów i posłuszne masy godzą się na życzenie O'Connella i powracają do domów. Widzimy ztąd jak ogromny był wpływ O'Connella; był panem ludu irlandzkiego. Rządowi angielskiemu to się nie podobało, chcąc wpływ jego złamać, zapozwano O'Connella przed sąd przysięgłych, wytoczono przeciw niemu i głównym towarzyszom proces i udało się rządowi za pomocą bezprawnych środków, że O'Connella i współobwini-
nionych 12 lutego 1844 r. uznano za winnych. Wyrok zapadł. O'Connella wskazano na rok więzienia i 2000 funt. szterl. nadto musiał zapewnić własną kaucyą z 5000 funt. szterl. i kaucyą dwóch innych osób po 2500 funt. szterl., że przez lat 7 nie będzie zakłócał spokoju publicznego; współobwini-
nionych wskazano po 9 miesięcy więzienia i 50 funt. szterl.

O'Connell założył natychmiast protest przeciw temu niesprawiedliwemu wyrokowi i apelował do izby wyższej, atoli chwilowo osadzono tego 69letniego starca w więzieniu. Wiadomość o tem wywołała jak najboleśniej-
sze wrażenie, zgrozą przejęła serca Irlandczyków i gdyby nie odezwy wydawane przez O'Connella z więzienia nakazujące spokój przysłoby było do rozlewu krwi, lecz tak szanując jego wolę, zachowano się spokojnie; za to przy tysiącach ółtarzy wznosiły się modły do Najwyższego o zachowanie przy życiu i zdrowiu swego „obrońcy“. Nawet Anglia, która tak wielkich dopuściła się okrucieństw przeciw Irlandyi, okazuje w téj chwili, z przyczyny pogwałcenia wolności obywatelskiej w osobie O'Connella, współudział. Wszędzie odbywały się zgromadzenia ludu wstawiającego się za sprawą O'Connella, ganiono postępowanie rządu. Ze wszystkich stron wysyłano deputacje do więzienia; rozliczne petycye wysyłano do królowej, żądające uwolnienia jego. Towarzystwo „Repeal“ pod przewodnictwem znanego O'Brien dawną pokazuje energią, na zebrania cisną się ludzie wszelkich barw politycznych i religijnych. Tak więc uwięzienie O'Connella stało się przyczyną pojednania wszystkich partyi i wyznań; głos jego kierował

ludem z więzienia i wstrzymywał wszelkie groźne wybuchy; uwięziony O'Connell stał się straszliwszym aniżeli spiskujący.

Po mniej więcej 3 miesiącach izba wyższa, do której apelował swego czasu O'Connell, unieważniła stronnicy wyrok sądu przysięgłych. Wysłano natychmiast z Londynu rozkaz uwolnienia O'Connella i 6 września 1844 w wielkim tryumfie wyprowadził go lud z więzienia do domu. Po kilku minutach ukazał się na balkonie i po krótkiej przemowie prosił aby w spokoju wrócono się do domów, co też na żądanie jego się stało. Następnego dnia obchodzono uroczysty obchód uwolnienia O'Connella, a 8 września w dniu Narodzenia NPM. wśród uroczystego: „Te Deum“ dziękowano Bogu po kościołach Dublina i całej Irlandyi, że powrócił „wyswobodziciel.“ W trzy dni po swem uwolnieniu odwiedził ten wielki trybun ludu stowarzyszenie „Repeal, które zawsze jeszcze znajdowało się w stanie kwitnącym.

Irlandya teraz i Anglia, wyglądały chciwie nowych działalności, oczekiwały jakich nowych czynów, ale O'Connell był już za stary; liczył lat 70 a siły pracą i więzieniem wyczerpane wymagały odpoczynku; tymczasem dokuczliwa zima 1846/47, a w następstwie straszny głód i okropna nędza opanowały Irlandyę. Wśród téj klęski O'Connell chcąc dopomódz nieszczęśliwej ojczyźnie podążył do Londynu i składał wnioski u parlamentu o zapomogę dla Irlandyi, lecz wniosek upadł i to tak niekorzystnie podziało na zdrowie skołatanego starca, że w dwa dni potem zaniemógł. Doktorzy radzili udać się do Włosech, do cieplejszego klimatu, i tu w drodze do Rzymu, w Genui, w 72 r. życia 15 maja 1847, przyjąwszy sakramenta śś., Bogu ducha oddał.

Serce, (stósownie do ostatniej jego woli: „ciało Irlandyi, tj. narodowi; serce Rzymowi, tj. kościołowi“) złożono w osobnej urnie wśród wielkiej uroczystości, godnej tego szermierza katolicyzmu w Rzymie; a ciało tego obrońcy ojczyzny w sierpniu t. r. przywieziono do Dublina i tu prawdziwie „po królewsku“ pochowano.

Pisma pozostałe po O'Connellu wyszły w Dublinie w r. 1843 pod tytułem: „*A memoir of Ireland, native and saxon.*“

Oto odezwa, którą „Stowarzyszenie Odwołania“ wydało do ludu Irlandyi z powodu śmierci O'Connella, malująca nam najlepiej doniosłość jego zgonu:

Współziomkowie! O'Connella już nie masz! Duch ożywiający Irlandję uleciał. Zniknęło światło narodów.

Jęczcie i płaczcie syny Irlandyi; bo kielich utrapienia waszego zbyt pełny; a cierpienia wasze bez miary. Ten, który był chwałą sere waszych, już poległ, jasność Erinu zagasła. Oswobodziciel ojczyzny umarł. Podobało się Najwyższemu w czasach okropnych najokropniej nas dotknąć. Głód i zaraza uciskają lud nasz; a tam, na cudzej ziemi, daleko od ukochanej ojczyzny, zwłoki starego Rycerza Irlandyi. Płaczmy, płaczmy, bo cały naród ludzki płacze utraty jego; a żałoba której dopełnia śmierć jego, rozwlekła się po świecie całym.... Tak jest, po całym świecie czuć wielką próżnię. Kto ją zapełni? Któryż naród, któryż lud nie utracił w nim dobroczyncę? Ojczyzna nasza straciła przewodnika, wodza. Ale mamy zawsze nauki mądrości jego; tych się Irlandya ma trzymać, iżby być zawsze pod chorągwią O'Connella. Nauki jego rozsiane pomiędzy wami, jak po świecie całym. Nie masz czasu dość długiego, aby je zapomnieniem przykrył. Drogi jego były drogami pokoju. Szedł on zawsze szerokim gościńcem prawa i porządku. Pomnijcie na te słowa jego: „Kto popełnia zbrodnię, daje moc wrogowi.“

Owoż, przez długie a wierne usługi jego, przez wzór tak szlachetny życia jego, przez chwałę nieśmiertelnego imienia jego, błagamy was i zaklinamy, Współziomkowie, abyście nigdy nie odstępili zasad i nigdy nie zapomnieli nauk O'Connella!

Patrząc na działalność O'Connella każdy bezstronny przyzna, że należy on do najznakomitszych mężów naszego wieku. Przez cały bieg swego życia położył sobie O'Connell dwa wielkie zadania: „Usamowolnienie katolików i rozwiązanie unii“; pierwsze zdobył, a drugiego jeżeli nie mógł przeprowadzić to przecież przez swoją pracę przygotował materyał, który wcześniej lub później wyda swoje owoce. Dla wiary i dla ojczyzny żył, pracował, walczył, cierpiał i umarł.

Patrząc na żywot tego dzielnego męża i ówczesne położenie Irlandczyków znajdziemy, że i my Polacy pod wielu względami znosimy

podobną dolę; to też żywot O'Connella niejedną nam podaje naukę, niejedną wskazówkę. On to przez owe stowarzyszenia i wiece zszeregował Irlandczyków i obudził w nich zaufanie do samych siebie; on to uczy nas aby zachowując ściśle ustawy państwowe dopominać się i dochodzić swoich własnych narodowych praw; z żywota tego męża trzebaby nam, pragnąc dojść do celu życzeń, trzech rzeczy jeszcze się nauczyć tj. karności, odwagi i wytrwałości.

Herb miasta Poznania

o którego początku zbywa na wiadomościach, przedstawia nam w czerwonym polu na zielonj łące zamek kamieniasty o trzech czworograniastych wieżach cyną pokrytych; w bramie widzimy na czarnem tle dwa klucze, z których jeden złoty a drugi srebrny, są ukosem do góry w czarnem polu złożone; powyżej miejsca gdzie klucze się krzyżują ukazuje się lilja, symbol nieskazitelności; nad środkową wieżą unosi się dumnie biały (polski) orzeł, a na obydwóch pobocznych stoją w kolorowej szacie śś. apostołowie Piotr i Paweł z przydanymi im symbolami: św. Piotr (po lewój stronie) pokazując nam klucz poucza: że wytrwałość w prawdzie otwiera nam bramę przyszłej szczęśliwości, św. Paweł (po prawej) oparty na mieczu wepchniętym końcem ostrym w ziemię, wyraża życzenie spokoju; w końcu umieszczone na herbie słońce i gwiazdy przyświecają zamkowi.

Dukat Radziwiłłowski.

Nieznana czytelnikowi być może, równie ciekawa jak prawdziwa, historia dukata księcia Radziwiłła. Miał go z sobą Książę Wojewoda, czasu przymusowych wędrówek za granicami kraju i woził wraz z innemi klejnotami, a potrzebując pewnego razu zaciągnąć pożyczkę, wezwał królewieckiego kupca Saturgusa dla układu. Kupiec ten czyli jakby dziś powiedziano bankier twardy był do interesu. Nie przewidując, a raczej zbyt może dobrze konkludując, jaki być może koniec wojny domowej lubo znał bez wątpienia kolosalną fortunę Wojewody, bał się wszelako na niepewno ryzykować grubszych kapitałów. Po różnych tedy z Księciem nawet samym, choć on tego nie znosił, i z plenipotentem jego układach, pertraktacya gdy się już rozchwiać miała, Książę niecierpiący interesów wszelkich i pojąć nie mogąc, ażeby dla niego, Radziwiłła, kredyt mógł być trudnym, powstrzymując się tylko od wybuchu, rzekł wreszcie zniecierpliwiony:

— Widzę, Panie Kochanku, że Waszmość Radziwiłła masz już za bankruta — zatem mniejsza o to — zróbże mnie Asan tylko jedną grzeczność.

— Co Książę Pan każe? spytał Saturgus.

— Zmienisz mi Waszmość, Panie Kochanku, dukata.

Milionowy kupiec uśmiechając się nieco ironicznie odrzekł wszelako z wielką uniżonością:

— U najmniejszego kupeczyka może Wasza Książęca Mość taką rzecz kazać załatwić.

— O nie! jabym u Waszmości Panie Kochanku chciał zmienić.

— Jeśli taka wola Waszej Książęcej Mości — odrzekł Saturgus — mogę to uczynić i sięgnął po sakiewkę.

— Zaczekaj Asan — rzekł Książę — a odwracając się zawołał: Przynieście tu Radziwiłłowskiego dukata.

Niebawem dwóch sążnistych hajduków wniosło płaską a okrągłą skrzynię, pąsowym kordybanem obitą. Otworzono; leżał w niej na aksamicie tejże dukat bez różnicy żadnej, do zwykłych holenderskich podobny, z tą tylko różnicą, że miał około dwóch stóp diametru, a prawie półcalowej był grubości.

Na ten widok Saturgus osłupiał; stał z oczyma i ustami nawet otwartemi, sam niewiedząc, co miał mówić. Dalejże więc w przeprosiny a protestacye; zrobił się jako воск miękki i już bez targów wszelkich — kredyt Wojewodzie otworzył.

Rozczarowanie.

(Ramotka).

Pan Kasper Pamprzycki był kasjerem powiatowym.

Urząd kasyera powiatowego jest nadzwyczaj ważny i możelny, o tem wie każdy, a że do takiego urzędu potrzeba różnych dobrych przymiotów i duszy i ciała, rzecz jasna. To téż pan Kasper był jakoby do tego urzędu stworzony — jednego mu tylko nie dostawało. Był on znakomity rachmistrz, tak, że *in calculo* nigdy nie zaszła pomyłka — był on wysmienity monetolog, tak że od razu umiał rozeznąć dobre pieniądze od fałszywych — nadzwyczaj sumienny, robił codziennie w osobnej księdze dla siebie abszłus kasowy i zawsze na włos zgadzał się z gotówką. Raz tylko jeden zdarzyło mu się, że w kasie zanadto był fenyg — wtenczas pan Kasper trzy noce bezsenne strawił nad wynalezieniem powodu, a gdy to się nie udało, spisał czynność odnośną i dołączywszy do niej ów inkryminowany fenyg, złożył w archiwum kasowém. Prócz tego był grzeczny, uprzejmy w urzędzie, miły towarzysz w pożyciu — jedno go tylko martwiło, że niemógł sobie potrzebnej do urzędu swego dodać powagi, bo wzrost jego czterech nie przewyższał stóp! Nosił buty o bardzo wysokich korkach, nosił olbrzymi biały kapelusz, dla dodania sobie powagi nosił brodę i złote okulary — ale nie to nie pomogło, bo gdy przeciwko każdemu interesentowi chciał wystąpić w urzędzie z całą swą powagą, figura jego tak była pocieszna, że przytomni od śmiechu powstrzymać się nie mogli — a że to pana Kaspra boleć musiało, pojmie każdy.

Na dobitkę dowiedział się, że inaczej w mieście go nienazywano, jak Kasperkiem — więc zmartwienie jego nie znało granic.

Żona pana Kaspra, którą wziął z miłości, a która wzrostem swoim miała wyrównać jego niedostatek, przeciwnie powiększyła jeszcze jego boleść, bo była dla niego chodzącym wyrzutem sumienia, a gdy szła obok niego przez ulicę, zdawało się, że wielki wykrzyknik idzie obok drobnej literki.

Razu pewnego spoczywał pan Kasper w staroświeckim swém łóżku, które dla swych kolosalnych rozmiarów jako zabytek starożytny i pamiątkę po dziadach chował, i zasypiał z zwykłemi myślami o nieszczęściu swem i niedoskonałości sztuki lekarskiej, która wzrostu człowieka zmienić nie zdoła. Wtém z cicha otwierają się drzwi sypialni i jasnem światłem opromieniony młodzieniec przecudnej piękności stanął w progu. Już chciał pan Kasper zakrzyknąć, ale ów młodzieniec wskazał na śpiącą w drugiem łóżku żonę i położył palec na ustach. Zrozumiał ten znak pan Kasper i ubrawszy się cichaczem, wyszedł za kiwającym na niego młodzieńcem.

Za drzwiami młodzieniec uchwycił go za rękę i jasnością swą rozpraszając nocne ciemności, poprowadził do sklepu w milczeniu. Gdy przystąpili do ściany na końcu ganku, młodzieniec trzykrotnie zapukał w ścianę i długi przed nimi otworzył się kurytarz, prowadzący pochyło coraz niżej pod ziemię. Lamp w kurytarzu nie było, tylko dyamenty olbrzymiej wielkości, utwierdzone w suficie szerzyły w około magiczne światło. Zawahał się na chwilę pan Kasper, ale młodzieniec się odezwał:

„Nie bój się niczego, poprowadzę cię tędy zdrowo z powrotem“.

Szli więc coraz dalej i coraz niżej — kamienie świecące w ścianach stawały się coraz gęstsze i coraz piękniejszymi przyświecały barwami, wreszcie przecudną usłyszał pan Kasper muzykę. Śpiewy dziewicze, głos srebrnych trąbek i złotych stron lutni — nie, to nie była muzyka ziemska, to muzyka anielska! Gdy się zbliżyli do miejsca, z kąd owa muzyka dochodziła, ujrzał się pan Kasper w gronie nieporównanej piękności, w której kamienie szerzyły światło jakoby elektryczne — w około ogród

— pomiędzy klombami cudownych kwiatów wonne wzbijały się wodotryski, po kielichach lilij i róż kołysały się złotopióre ptaszyny, a każdy kwiatek porówno z wonią, dźwięk wydawał uroczy tworzący precudne harmonie. Kasper ujrzał, że grota nie była próżna — w głębi wznosił się jakoby w powietrzu tron z kwiatów, a na tym tronie dziewica tak piękna, że pan Kasper odchodził od przytomności. Biała jój suknia powłóczysta, jakoby mgłą okrywała kwiaty w około — w ślicznej rączce trzymała laseczkę złotą, wysadzaną dyamentami. W około stali kalecy i różni ludzie, a każdy, jak pan Kasper, miał u boku jasnego młodzieńca. Ujrzał tedy pan Kasper ku wielkiej swój radości, jak jeden po drugim przystępował przed tron pięknej dziewczycy, a za dotknięciem się laski czarodziejskiej, uzyskiwał zdrowie upragnione. Widział jak garby znikały, jak nogi odrastały, a krzywe członki się prostowały, jak długie nosy się kureczyły, fałdy z twarzy znikały i bujne włosy rosły na łysinach.

Młodzieniec szepnął Kasprowi:

„To jest królowa, dobroczynnych sił przyrody — wasi lekarze nie znają wszystkich tych sił, więc co tysiąc lat królowa daje posłuchanie i cudownie wszystkich uzdrawia, którzy mają to szczęście być przed jój tronem. I ty do wybranych należysz“.

Kasper nie wiedział, co się z nim dzieje — zaprowadzony przez swego młodzieńca przed tron padł na kolana i zawołał:

„O wzrost proszę, o wzrost!“

Uśmiechnęła się królowa wyciągnęła rączkę z laską i w téj chwili poczuł pan Kasper, jak członki zaczęły trzeszczeć i wyciągać się — ujrzał z radością, że rękawy ma za krótkie, że w ogóle ubiór jego za kusy!

Z radości i z rozkoszy odszedł od przytomności.

Wtem młodzieniec z lekka uderzył go o ramię, a pan Kasper się obudził.

Z razu zdawało mu się, że jeszcze słyszy muzykę, ale wnet poznał, że to żona tak chrapi, a on w łóżku leży i że ta cała rozkoszna chwila snem tylko była!

Rozstrojony i smutny poruszył się w łóżku i poczuł, że nogami dotyka dolnej krawędzi łóżka. Mniemając, że tak nisko

się zesunął, chce się podnieść wyżej — lecz w tém poczuł, że głową dotyka górnej krawędzi! To niepodobieństwem, bo łóżko dwa razy takie długie było, jak on!

Więc znowu próbuje — ale nie — nie myli się — nogami dotyka dolnej krawędzi, a głową górnej! Więc to jednak nie wszystko było snem — więc to jednak we śnie zaszła z nim zmiana. Ale jeszcze sobie nie dowierza — ciągnie się za nos, za brodę, szczypie się w policzki, czy czasem nie śpi, ale nie — zupełnie jest roztrzeźwiony i tak długi jak łóżko. Więc w radości zawołał na żonę.

„Cóż ci jest?“ pyta się rozespana.

„„Wstań, zapal świecę i patrz,““ odpowiedział.

„Co? Czyś chory?“

„„Nie, aniele, ale zobaczysz coś, co cię ucieszy.““

„Daj mi pokój, jam śpiąca, cóż mi teraz pokazać możesz? Ja tego wcale nie ciekawa! Spać nie możesz więc głupstw ci się zachciewa“ — i odwróciła się na drugi bok.

„„Ależ nie głupstwo — przysięgam — wstań i zapal świecę — widzisz jam we śnie urósł!““.

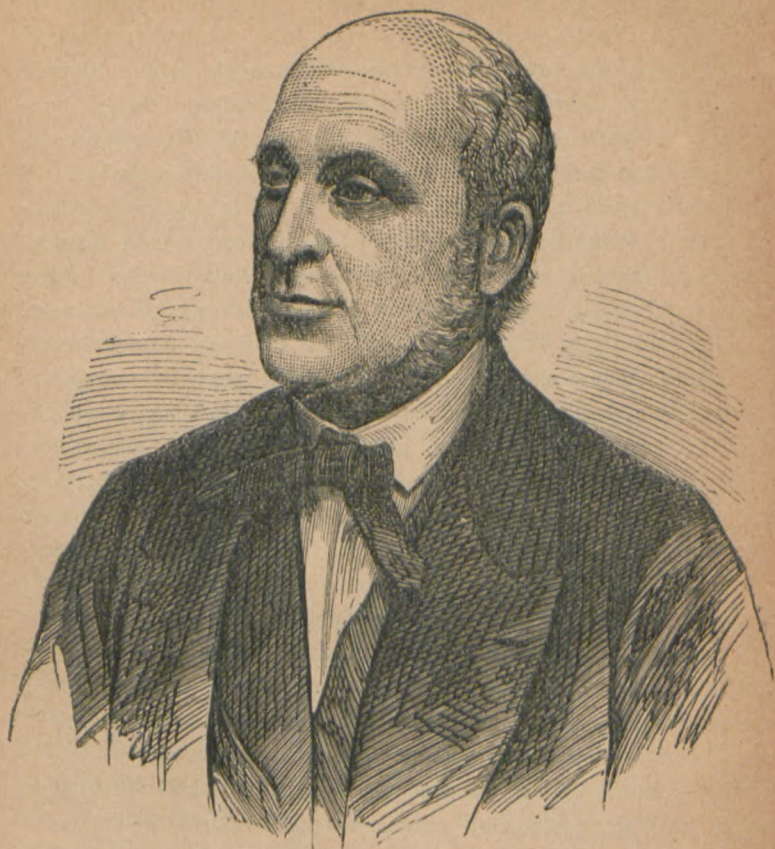
„No — teraz widzę, że ci się na dobre w głowie mięsza,“ rzekła zadąsana.

„„Ale aniołku, jak cię kocham — wstań i zobacz! Miałem dziwny sen, ale na jawie czułem, jak mi się członki wyciągały i teraz jestem tak długi jak łóżko. Ot słuchaj — i nogami trącam o krawędź i równocześnie głową — słuchaj tylko.“

Z niedowierzaniem wstała pocziwa żona, zapaliła świecę, a zbliżywszy się do łóżka męża, głośnie wybuchła śmiechem.

„Wszakże mówiłam, że będzie głupstwo — jesteś małym Kasperkiem, jak byłeś, z tą tylko różnicą, że leżysz w łóżku — na poprzek!“

Pan Kasper o mało nie zapłakał z żalu i markotności — poprawił się w łóżku i zaraz nazajutrz mniejsze dla siebie kupił łóżeczko, aby znowu nie położyć się na poprzek i niepotrzebnie się nie łudzić.

Agenor hr. Gołuchowski

urodzony 1812 roku w Galicyi, ze starożytnej rodziny wywodzącej ród swój od książąt Zbaraskich, był synem Wojciecha hr. Gołuchowskiego herbu Leliwa. Ukończywszy uniwersytet lwowski jako doktor praw obrał sobie zawód administracyjny. Rozpoczął służbę publiczną w ówczesnem gubernium i przeszedłszy wszystkie stopnie, od najniższych poczynsz, mianowany został w r. 1848 radcą gubernialnym, a w r. 1849 przez

ówczesnego namiestnika Galicyi hr. Stadiona prezydentem miasta Lwowa. Gdy hr. Stadion zostawszy ministrem spraw wewnętrznych ustąpił a Wacław Zaleski został namiestnikiem, Gołuchowski pełnił obowiązki jego zastępcy. Wkrótce zamianowany namiestnikiem Galicyi sprawował ten wysoki urząd przez lat 10, gdy w r. 1859 po wojnie włoskiej powołany został na ministra do Wiednia na miejsce Bacha.

Okres przed rokiem 1859 krępował jego działalność; Gołuchowski musiał się liczyć z ówczesnem położeniem rzeczy a już o ile mógł starał się łagodzić system panujący wtedy w Austrii, a w każdym razie okazał wielką spężytość, silny charakter i niezwykle zdolności. Na tem stanowisku, którego trudności wielu należycie nie umiało ocenić i rzucali płonne skargi, gołożył Gołuchowski pewnego rodzaju także wielkie zasługi około kraju wprowadzeniem wielu zmian w administracyi i sądownictwie na lepsze, podniesieniem rolnictwa, ulepszeniem dróg i komunikacyi. Mianowicie zasłużył się podniesieniem szkół; za jego staraniem powstała rolnicza szkoła w Dublanach, szkoła handlowa i przemysłowa jako też gimnazjum polskie we Lwowie, on to przyczynił się do zreorganizowania lub zaprowadzenia wielu innych szkół i szkółek. Gorliwy o wzrost oświaty przyprowadził do porządku stypendya i zapisy, na wsparcie uczącej się młodzieży. Jemu to za przyzdobienie i uporządkowanie wielu publicznych budowli i placów Lwów wiele zawdzięcza, to też miasto uczciło jego pamięć nazywając „placem Gołuchowskich“ miejsce dawniej placem krakowskim zwane. W Zagroblu, w Tarnopolskiem, na pamiątkę jego starań około dróg publicznych znajdujemy kamienny pomnik, z napisem: „Gubernante in his terris excellentissimo Agenore comite a Gołuchowski structae sunt hae viae publicae a. D. 1856“. To też ogół społeczeństwa uznał zasługi Gołuchowskiego i dał tego dowód, gdy po dziesięciu latach jego pracy na stanowisku namiestnika złożono mu piękne album z podpisanymi wdzięcznych obywateli i zebrano fundusz 15,000 fl., z którego utworzono 3 stypendya „imienia Gołuchowskiego.“

Po wojnie włoskiej nowa rozpoczyna się epoka w działaniach Gołuchowskiego; pomyślniejsze nastały czasy. Gołuchowski powołany na prezesa gabinetu przez ogłoszenie „dyplomu październikowego“, który przyznawał ludom monarchii austriackiej swobody narodowe

i głos w sprawach rządowych stał się ojcem konstytucyjnego życia w Austrii.

W r. 1860 gdy prąd centralistyczny odżył z wejściem Schmerlinga do gabinetu ustąpił 13 grudnia Gołuchowski i nie brał odtąd udziału w życiu publicznem. Udał się do rozległych swych dóbr i przy domowem ognisku wypoczywał po trudach.

W r. 1861 został hr. Gołuchowski dożywotnim członkiem Izby panów, a w r. 1865, wybrany przez kilka powiatów na posła do sejmu krajowego, został równocześnie zamianowany po raz drugi namiestnikiem Galicyi. Urząd ten gdy w r. 1868 zamierzona podróż cesarza do Galicyi nie przysłała do skutku złożył i dopiero w r. 1871 za ministerstwa hr. Hohenwarta na nowo po raz trzeci objął namiestnictwo Galicyi na swoje barki i sprawował je aż do dnia zgonu 3 sierpnia 1875 roku.

Zmarły hr. Gołuchowski był prawdziwym mężem stanu w całym tego słowa znaczeniu a z pomiędzy namiestników różnej narodowości, którym rząd anstryacki powierzał zarząd Galicyi, jedyny, który obok wysokiego zaufania u rządu miał za sobą także głos kraju, którego życzenia znajdowały w nim gorliwego rzecznika u tronu.

„W urzędowej swojej karyerze miał ś. p. Gołuchowski sposobność poznać się ze wszystkimi odcieniami biórokratycznego polakożerstwa i — wyszedł na najdzielniejszego polakożerców pogromcę. Miał sposobność poznać do gruntu system, przeciwny wszelkiej wolności społeczeństwa w formie jaką mu nadawał Metternich i w formie jaką mu nadawał Bach i oto — konstytucyjna era w Austrii datuje się od hr. Gołuchowskiego. Zażyły z starym trybem rządów cesarstwa, silny zaufaniem monarchy, który słusznie widział w nim jednego z najwierniejszych sług swoich, musiał hr. Gołuchowski być niezwykłej miary, aby móżdżek zająć tak wysoko, pomimo, że był — Polakiem! aby wyrobić sobie w centrum państwa to znaczenie i ten szacunek, którego podkopać nie mogła najzaciętsza zazdrość i nienawiść,“ powiada J. Szujski.*)

Hr. Gołuchowski wpłynął przeważnie na pomyślność Galicyi, znał gruntownie jej potrzeby i o ile mógł starał się je zaspokoić, godząc

*) Przegląd Polski. Rok X Zeszyt III.

jój potrzeby z potrzebami państwa. Autonomia nadana Galicji przez Austryą jeśli nie jest wyłączną jego sprawą, to przeprowadzenie jój, jego jest tylko zasługą. Dobro kraju tak mu leżało na sercu, że jeszcze na łożu śmiertelnem zajmował się jego sprawami.

Potężny ten charakter hardy nieraz wobec ludzi, był kornym wobec Boga, stawał zawsze w obronie interesów Kościoła a podczas swój ciężkiej i długiej choroby kilkakrotnie przyjmował Sakramenta święte.

Że był dobrym Polakiem, złożył dowody, to téż Galicya, a pośrednio cała Polska przez zgon hr. Agenora Gołuchowskiego ciężką poniosła stratę.

Niech mu lekka będzie ziemia ojczysta!

Długość życia ludzkiego

nie wszędzie jest przecięciowo jedna ta sama. Dodawszy liczbę lat jaką wszyscy zmarli przeżyli i podzieliwszy następnie tę sumę przez ilość umarłych otrzymujemy przecięciowy wiek życia w Austrii 28, we Włoszech 31, w Niemczech 32, w Niderlandach 35, w Anglii 37, we Francji 40, a w Norwegii 44 lat. Dalsze poszukiwania okazały, że śmiertelność w pierwszym miesiącu życia jest ogromnie wielka i takowa coraz się umniejsza, tak, że w 20 roku schodzi na minimum. Następnie do 45 roku życia umiera mało, nad 45 śmiertelność znowu znaczniejsza.

Okazało się, że z 10,000 ludzi w jednym tym samym roku urodzonych w Europie środkowej osiąga n. p. 5109 ludzi rok czterdziesty życia, z tych umiera 69 w tymże roku, pozostali mogą mieć nadzieję, że przeżyją jeszcze 19,73 lat. Rozumie się samo przez się, że to wszystko jest w przecięciu obra-
chowaniem.

Przyrząd pływacki kapitana Boytona.

Przyrząd ten, jeden z cenniejszych nabytków naszego wieku, wynalazł przed kilku laty amerykańnin C. S. Merriman z Nowego Jorku, lecz mimo starań nie mógł dla takowego zjednać sobie dostatecznego uznania; okazał się niedosyć praktycznym. Dopiero kapitan Paweł Boyton, urodzony w Pittsburgu w Zjednoczonych Stanach Ameryki, naczelnik stacyi ratunkowej w Newjersey na wybrzeżu Oceanu Atlantyckiego, zwrócił na wynalazek Merrimana baczne oko, zajął się jego ulepszeniem i przy wrodzonej sobie energii umiał pozyskać uznanie nieporównanej doskonałości i użyteczności dla swego aparatu.

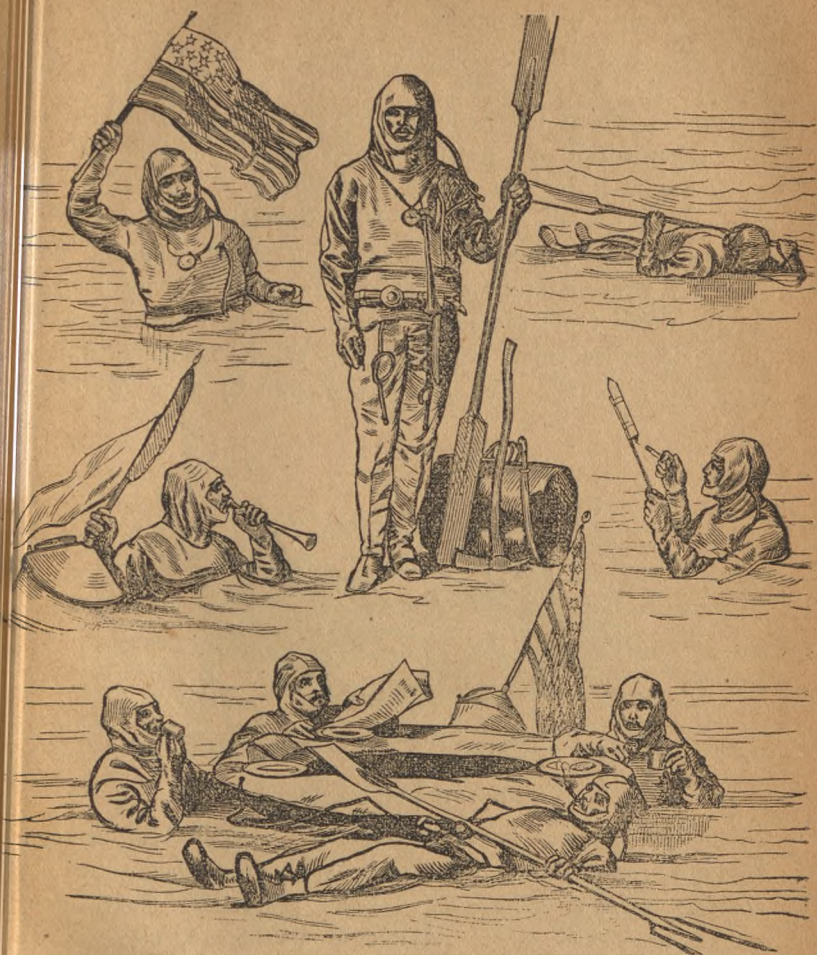
Udoskonalony ten przez Boytona przyrząd pływacki, za pomocą którego człowiek w razie rozbicia się okrętu przez dłuższy czas może się utrzymać bez wysiłku i odrętwienia na falach morskich, a nawet przy pomocy żagla i wiosła statek zastępuje, zbudowany jest w całości z wulkanizowanego kauczuku i okrywa całe ciało nawet palce u nóg i rąk, twarz tylko odsłoniętą pozostawiając. Jestto odzież nieprzepuszczająca ani powietrza, ani wody, złożona z dwóch części: jedna okrywa górną część ciała, druga dolną część. Obie te części odzieży łączą się z sobą i to zupełnie ściśle w pasie za pomocą sztucznie obmyślanego popręgu ze stali, około 4 cale szerokiego. Druga powłoka również z kauczuku znowu w pasie się zamykająca ma pięć od siebie niezależnych kanałów po-

wietrznych: u każdej nogi, na głowie, na piersiach i na plecach; w przeciągu kilku minut umiemy obchodzić się z aparatem może go napełnić powietrzem. Wtedy pływający jest bezpiecznym, że nie zatonie; owszem unosi się jak korek na wodzie, czy legnie na plecach, czy to na piersiach lub też w postawie pionowej. Żagiel, który u jednej z nóg (butów) się umocowywa i wiosło indyjskie uzupełniają ten przyrząd, który sam waży razem 15, napełniony jednak za pomocą rurek powietrzem dochodzi do 300 funtów. Takowy mieści się w worku ważącym 2 funty i w razie używania aparatu może być w rzeczonym worku przechowywana woda, zapasik żywności, znaki sygnałowe itp.

Przyrząd ten początkowo Boytonowi na jego stacyi w niesieniu pomocy współbłżnim dzielnie pomagał i znalazł wkrótce zasłużone zresztą uznanie w całym kraju, a gdy po całorocznem doświadczeniu przekonano się o jego użyteczności, rząd Zjednoczonych Stanów Ameryki zamówił dla swój marynarki 4000 tych przyrządów.

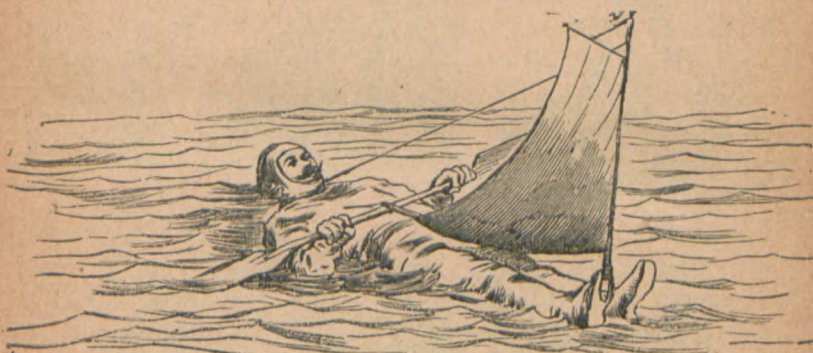
Następnie udał się Boyton do Anglii, aby przedstawić swój aparat towarzystwu przyjaciół ludzkości, przewodzcóm wyprawy do bieguna północnego, oraz aby postarać się o wprowadzenie go do marynarki Wielkiej Brytanii i zaraz na samym wstępie, u wybrzeży irlandzkich, świetne złożył dowody doskonałości jego. Było to w burzliwą noc 20 października 1874, kiedy Boyton, w odległości 7 mil morskich do brzegu, ze statku w morze skoczył i szczęśliwie dotarł do lądu. Odtąd odbywał Boyton podobne próby w portowych miastach Cork, Kingstown, Dublinie i innych, a 6 marca 1875 w towarzystwie pp. oficera *Morgan* i dr. med. *Willis* w takież przyrządy odzianych odbył podróż po Tamizie z Westminster do Greenwich. W téj wyprawie prócz zwykłych przyborów zabrał Boyton nadto z sobą czołno z kauczuku i pudło; w pierwszym złożył rakiety i sygnały, w drugim żywność, cygara itd. (*Patrz dołączoną rycinę.*)

Atoli, aby użyteczność swego przyrządu jak najoczywistej udowodnić, postanowił Boyton przepłynąć przestrzeń z Dover

Boyton z całym swym przyborem pływackim.
Salutujący sztandarem. Sterujący wiosłem. Dający sygnał
trąbką. Puszczający rakietę. Boyton z towarzyszymi swymi
w przepławie z Westminster do Greenwich.

do Boulogne. Odległość pomiędzy tymi dwoma punktami wynosi 30 mil, a pęd jakoteż przyływ i odpływ morza tak silny, że przestrzeń tę dla pływającego obliczają na 50 mil. Kapitan Boyton udał się w celu umowy 2 kwietnia do Boulogne, powrócił następnie do Anglii i na dzień 10 kwietnia 1875 zapowiedział swą podróż. Tegóż dnia o godzinie 3 rano puścił się z Dover na morze. Przybrany w odzież wyżej opisaną udał się do portu. W rękę trzymał wiosło, na szyi zawiesił trąbkę sygnałową, przy boku długi pugiński dla obrony, w razie natarczywości dzikich zwierząt, w kieszeni miał butelkę wódki i nie bacząc na zmrok, ani na rozhukane fale, puścił się wobec tłumu widzów mimo rychłej godziny, wśród okrzyków, w podróż. Noc była piękna, gwiazdy jasno świeciły.

Boyton pod żaglem.

Na małym parowcu zwanym „Rambler.“ zasiedli brat naszego kapitana, oraz lekarz, członkowie specjalnego komitetu, reporterzy różnych dzienników i kilku przyjaciół. Także prezydent bulońskiej stacji ratunkowej wysłał zdatnego pilotę, który pod pewnym względem całej tej kompanii przewodniczył. Zrazu morze było spokojne i wiatr średni. Leżąc na grzbiecie z pomocą wiosła przepłynął śmiały amerykańczyk port i zniknął nagle w falach morza, i tylko głośną trąbką dawał o sobie znaki życia towarzyszącym mu na statku. O czwartej znajdując się na otwartym morzu, chcąc korzystać z wiatru, rozwinął żagiel przymocowany do nogi, który choć mało co był większy

od chustki do nosa oddał mu znakomite usługi; spiesznie posuwał się naprzód. Około godziny piątej rozwidniło się; Boyton poruszając się dowolnie z całą swobodą przybliżył się do parowca, i żartował z doktora, pogrążonego chorobą morską, dalej sterując. O siódmej minut piętnaście puszczono ze statku dwa gołębie do Dowru, aby doniosły o dotychczasowem szczęśliwem powodzeniu wyprawy, następnie doktor z małej łodzi zbadał stan ciepła Boytona; było 97,0 stopni, a więc 2 stopnie więcej od czasu kiedy wypłynął z portu. Wtedy podano mu także pierwsze śniadanie: trochę koniaku, bulionu i kilka jaj, poczem posilony rozpoczął walkę z morzem na nowo, która się coraz trudniejszą stawała. Boyton znalazł się w pobliżu odmiału, którego przebycie wiele mu trudności sprawiło, lecz trzymał się dzielnie

Boyton pod parasolem z banderą i tłumoczkiem.

i posilony zdołał przecieżyć szczęśliwie odmiał przepłynąć. Około południa nastała cisza, żagiel stał się nieprzydatnym, zwinął go więc i zaczął używać wiosła. Jeść nie chciał, wypił tylko trochę koniaku i zapalił cygaro. Eskortujący statek parowy nie opuszczał go. Znajdujący się na nim doktor i dziennikarze zmieniali się ciągle tak, żeby go z oczu ani na chwilę nie stracić. Zrazu fale poniosły kapitana na wschód, potem prąd zwrócił go na południe ku zachodowi, a przypływ wieczorny porwał go na północ ku wschodowi. Przeciwny prąd wzmagął się ciągle i pływacz coraz więcej musiał sił swych nateżać.

W Boulogne panowała wielka niespokojność. Kiedy statek parowy „Napoleon“ przybył po południu i doniósł, że kapitan

znajduje się o 12 mil angielskich od Boulogne. O 5tej po południu przybył statek z wiadomością, że kapitan znowu żagiel rozpiął, ale wiatr coraz się wzmaczał i zmrok już zapadał.

Sternik francuzki bacząc na nazbyt rozhukane morze przepowiadał burzę i nie chciał odtąd wśród ciemności ręczyć za życie odważnego pływacza. Lekarz i towarzysze spostrzegli także, że od piętnastu godzin na falach znajdujący się pływacz zaczyna słabnąć, więc też brat Boytona uległ perswazyom i wezwał go sygnałem, aby dalszej podróży zaniechał. Kapitan wzbraniał się i aby dowieść, że posiada jeszcze dosyć sił, wiosłując, naokoło statek opłynął. Nareszcie ustąpił ogólnym naleganiom i pozwolił się wziąć na pokład. Próba była i tak dokonana, a w noey nie podobno go było dojrzeć na wodzie; znajdował się o 6 mil od przylądka Griz-Nez na wybrzeżu francuzkiem. Przebył więc 50 mil angielskich, a najmniejsza kropelka wody nie przedostała się przez odzież. Lekarz zbadał jego puls, bił 80; ciepło ciała wynosiło 97 stopni.

Późno wieczorem kapitan Boyton wylądował w Boulogne. Na brzegu czekały na niego tysiące ludu. Kapitan był jeszcze przybrany w swój aparat. Powitany oklaskami i okrzykami wsiadł w oczekujący go powóz i udał się do domu. Tam zaraz się rozebrał i wykapał w cieplej wodzie. Gdy wyszedł z kąpieli, obwinęto go w koce i położono w łóżko. Po niejakićj chwili dano mu jeść. Trzeba wiedzieć, że Boyton nie skarżył się na znużenie, i przyrzekł swą pływacką przez kanał próbę powtórzyć.

W Boulogne spotkały kapitana Boytona świetne owacye imie jego nabyło wielkiego rozgłosu i przyznać należy słusznie, bo piętnaście godzin spędzonych na rozhukanem morzu bez wyczerpnienia sił dowiodły, że aparat jego stanowczo zabezpiecza od zatonięcia.

Boyton dał słowo, że cieśninę przepłynie i dotrzymał go. W piątek 28 maja o godzinie 3 rano zstąpił do morza z Cap Gris-Nez. Skoczywszy do wody zawołał na pożegnanie zgromadzonej publiczności: Niech żyje Francya! i zginął w falach. Na okręcie „Książę Ernest“ towarzyszyło mu 50—60 osób,

między nimi wielu francuzkich i angielskich dziennikarzy. Morze było spokojne, ale ponieważ „Księżę Ernest“ płynął i musiał robić okrażenia, podróż nie była najprzyjemniejszą, połowa pasażerów dostała morskiej choroby. Gdy kapitan zakładał się o przepłynięcie cieśniny, przedstawiano mu naumyślnie różne niebezpieczeństwa i wmawiano w niego, że droga, którą się puszcza, jest najgorszą ze wszystkich, ponieważ w tém miejscu są w morzu gwałtowne prądy; kapitan jednak nie dał się zastraszyć. Do godziny 7miej, pisze korespondent francuzkiego „Temps“, nie było żadnego ciekawego epizodu. Boyton ciągle się znajdował w pobliżu „Księcia Ernesta“, raz był na przodzie, to znowu pozostawał w tyle. Około południa poczuł głód i podano mu kawał mięsa i wina, poczem napił się jeszcze wódki i kawy. Taką przekąskę spożył jeszcze dwa razy, o godzinie 7 i 10 wieczorem. O 4 wypił filiżankę herbaty i zapalił cygaro. O godzinie 7 zaczęto na okręcie się niepokoić i brzeg angielski już było widać od dłuższego czasu, a Boyton nie mógł się zbliżyć do niego. Upłynęły dwie godziny, a brzeg był prawie w tém samym oddaleniu. Spuszczono łódź i przedstawiano mu, że już dosyć złożył dowodów użyteczności swego aparatu, ale kapitan chciał zadanie swoje do ostatka wykonać. Już północ, a o dopłynięciu do brzegu ani myśleć. Morze zaczyna się burzyć, a kapitan musi wszystkich sił używać, aby módz robić swoim wiosłem. Około godziny 1 usłyszano na okręcie radosny okrzyk „Hurra!“ — był to fałszywy alarm, Boyton wypuścił tylko rakieta, z czego się można było dowiedzieć, że jest jeszcze od brzegu oddalony o 2000 metrów. Wszyscy odetchnęli, nie można było wątpić, że kapitan już wygrał. Wypuszczona druga rakietka oznajmiła, że stanął na stałym lądzie w Dowrze. Wykonał swój program: stanawszy na skale o godzinie 2 i minut 38 rano w sobotę zatknął amerykańską flagę i wykrzyknął: Niech żyje królowa! a kiedy wstąpił między zgromadzoną publiczność został powitany trzykrotnym okrzykiem. Lekarz bada jego temperaturę: puls bije 80 uderzeń na minutę. Rozebrano dzielnego pływacza i położono go na łóżko. Przeleżawszy godzinę, wszedł do jadalnej sali

i podziękował serdecznie publiczności, która mu na okręcie towarzyszyła. Droga, którą przebył, wynosi 40 mil.

Najlepszym przecież dowodem na poparcie praktyczności i użyteczności aparatu Boytona powiedzielibyśmy jest to, że w Londynie zawiązano towarzystwo z kapitałem zakładowym 120,000 funtów szterlingów celem fabrykacji tego przyrządu.

W końcu dodamy, że kapitan Boyton nie jest produkującym się z profesji artystą i zapowiedział jeszcze tylko kilkanaście przedstawień, i to w Szczecinie, w Berlinie, Bazylei, Paryżu, Wiedniu, Petersburgu, Konstantynopolu i Medyolanie, po czem wraca na swoje stanowisko do Newjersey.

Przegląd Statystyczny.

Powierzchnia ziemi wynosi około dwa i pół miliona geograficznych mil kwadratowych, a liczba mieszkańców około tysiąc czterysta milionów.

Na pojedyncze części ziemi rozłożywszy ma

Azya	813,556	□ mil	798,220,000	mieszkańców	981	Mieszk. na 1 milę kwadr.
Afryka	543,532	„ „	203,300,000	„	374	„
Ameryka	751,281	„ „	84,542,000	„	112	„
Australia	161,099	„ „	4,438,000	„	27	„
Europa	178,879	„ „	300,530,000	„	1680	„
Razem	2,448,347	□ mil	1391,030,000	mieszkańców	567	Mieszk. na 1 milę kwadr.

Co do religii dzieli się cała ta ludność ziemi na mniej więcej 400 milionów Chrześcian i tak: katolików 200, protestantów 110, schyzmatyków 80, a innych chrześcian 20 milionów; na Niechrześcian przypada 992 milionów a mianowicie: Buddistów 500, różnych wyznań 250, Bramanitów 150, Mahometanów 80, Izraelitów 6 do 7 milionów.

Z języków najwięcej jest rozpowszechniony angielski, a w ogóle liczą różnych żyjących języków na 800, z dialektami na 3640; z tych 80 milionów ludzi używa jako mowy ojczystej angielskiego, 42 francuskiego, 40 hiszpańskiego, 26 włoskiego a 15 polskiego języka.

Europę zamieszkują głównie trzy wielkie plemiona, mianowicie: romańskie 89 milionów, germańskie 87 milionów i słowiańskie 78½ miliona; resztę ludności stanowią: Madziary Litwini, Łotysze, Lapończycy, Grecy, Turcy, Cyganie, Żydzi itd

Co do religii dzieli się ta ludność na następujące wyznania: 145 $\frac{1}{2}$ miliona rzymsko-katolików, 70 $\frac{1}{2}$ miliona protestantów, 68 milionów grecko-katolików, 6 $\frac{1}{2}$ miliona maho-metanów, 4 $\frac{1}{2}$ miliona wyznania mojżeszowego. Pozostała ludność przypada na rozmaite inne wyznania i sekty.

Stosunek narodowości w Niemczech: Niemców 38,000,000, Polaków 2,415,000, Wendów (w Łuzacyi) 120,000, Czechów (na Śląsku) 50,000, Litwinów (w Prusach wschodnich) 147,000, Francuzów (w Lotaryngii) 260,000, Duńczyków (w Sze-swigu) 147,000.

Spis panujących w Europie

(w 1875 r.)

- Anglia.** Wiktorya Aleksandra, królowa, ur. 24 maja 1819, panuje od 20 czerwca 1837.
- Anhalt.** Leopold Fryderyk książę, ur. 29 kwietnia 1831, panuje od 22 maja 1871.
- Austria.** Franciszek Józef I. Karól cesarz, ur. 18 sierpnia 1830, panuje od 2 grudnia 1848.
- Badenia.** Fryderyk Wilhelm Ludwik, w. książę, ur. 9 września 1826 panuje od 24 kwietnia 1852.
- Bawarya.** Ludwik II. Otto Fryderyk Wilhelm, król. ur. 25 sierpnia 1845, panuje od 10 marca 1864.
- Belgia.** Leopold II. Ludwik Filip Marya Wiktor, król, ur. 9 kwietnia 1835, panuje od 10 grudnia 1865.
- Brunświk.** Wilhelm Maksymilian Fryderyk Ludwik August, książę, ur. 25 kwietnia 1806, panuje od 20 kwietnia 1831.
- Czarnogórze.** Mikołaj I, książę, panuje od 14 sierpnia 1860, ur. 25 (13) września 1841.
- Dania.** Krystyan IX, król. ur. 8 kwietnia 1818, panuje od 15 listopada 1863 roku.
- Francya.** Rzeczpospolita od 4 września 1871 roku. Od dnia 24 maja 1873 r. prezydentem Mac Mahon, dnia 20 listopada tegoż roku na lat 7 przez Zgromadzenie Narodowe potwierdzonym został.
- Grecya.** Jerzy I, król, ur. 24 grudnia 1845, przejął tron grecki 5 czerwca 1863 roku.
- Hesya Darmsztadzka.** Ludwik III, w. książę, ur. 9 czerwca 1806, panuje od 16 czerwca 1848.
- Hiszpania.** Alfons XII, król, ur. 28 listopada 1857. Pretendentem do korony Don Karlos VII, ur. 30 marca 1848.
- Lichtenstein.** Jan II, Marya Franciszek Placyd, książę, ur. 5 października 1840, panuje od 12 listopada 1858.
- Lippe-Detmold.** Leopold, Paweł Fryderyk Emil, książę, ur. 1 września 1821, panuje od 1 stycznia 1851.
- Lippe-Szaumburg.** Adolf Jerzy, książę ur. 1 sierpnia 1817, panuje od 21 listopada 1860.
- Meklemburg Skwierzyński.** Fryderyk Franciszek II, Aleksander, wielki książę, ur. 28 lutego 1823, panuje od 7 marca 1842.

- Meklemburg Strzelecki.** Fryderyk Wilhelm, w. książę, ur. 17 października 1819, panuje od 6 września 1860.
- Monako.** Karól III, książę, ur. 8 grudnia 1818, panuje od 20 czerwca 1856 roku.
- Niemcy.** Wilhelm I. cesarz i król pruski, ur. 22 marca 1797, wstąpił na tron 2 stycznia 1861; cesarzem proklamowany 18 stycznia 1871 r.
- Niderlandy.** Wilhelm III, Aleksander Paweł Fryderyk Ludwik, król, ur. 19 lutego 1817, panuje od 17 marca 1849.
- Oldenburg.** Piotr, Mikołaj Fryderyk, w. książę, ur. 8 lipca 1827, panuje od 27 lutego 1853.
- Prusy.** Wilhelm I. król, cesarz niemiecki, ur. 22 marca 1797, wstąpił na tron 2 stycznia 1861.
- Portugalia.** Ludwik I. Filip Marya Ferdynand, król, ur. 31 października 1838, panuje od 11 listopada 1861.
- Reuss-Greiz.** Henryk XXII, książę, ur. 28 marca 1846 r., panuje od 8 listopada 1859.
- Reuss-Szleiz.** Henryk XIV, książę, ur. 28 maja 1832, panuje od 11 lipca 1867.
- Rosya.** Aleksander II, Mikołajewicz, cesarz ur. 29 kwietnia 1818, panuje od 2 marca 1855.
- Rumunia.** Karól I, książę, ur. 20 kwietnia 1839, proklamowany 20 kwietnia, uznany przez WPortę 24 października 1866.
- Saksonia.** Albert, król, urodz. 23 kwietnia 1828, panuje od 29 października 1873.
- Saks-Altenburg.** Ernest Fryderyk Paweł Jerzy Mikołaj, książę, ur. 16 września 1826, panuje od 3 sierpnia 1853.
- Saks-Koburg-Gota.** Ernest II, August Karól Jan Leopold Aleksander Edward, książę, ur. 21 czerwca 1818, panuje od 29 stycznia 1844.
- Saks-Meiningen.** Jerzy II, książę, ur. 2 kwietnia 1826, panuje od 20 września 1866.
- Saks-Wejmar.** Karól Aleksander August Jan, w. książę, ur. 24 czerwca 1818, panuje od 8 lipca 1853.
- Serbja.** Milan IV. Obrenowicz, książę, ur. 22 sierpnia 1856, panuje od 2 lipca 1868, przez WPortę potwierdzony 30 lipca.
- Szwajcarya.** Rzeczpospolita z corocznie obieranym prezydentem.
- Szwarcburg-Sondershausen.** Ginter, książę, ur. 24 września 1801, panuje od 19 sierpnia 1835.
- Szwarcburg-Rudolstadt.** Jerzy, książę, ur. 23 listopada 1838, panuje od 26 listopada 1869.
- Szwecya i Norwegia.** Oskar II, Fryderyk, król, brat zmarłego Karola XV, ur. 21 stycznia 1829, panuje od 18 września 1872.
- Turecja.** Abdul-Azis-Khan, sułtan, ur. 9 lutego 1830, panuje od 25 czerwca 1861.
- Waldek.** Jerzy Wiktor, książę, ur. 14 stycznia 1831, panuje od 15 maja 1845.
- Wirtembergia.** Karól I, Fryderyk Aleksander, król, ur. 6 marca 1823, panuje od 25 czerwca 1864.
- Włochy.** Wiktor Emanuel II, król, urodz. 14 marca 1820, panuje od 3 kwietnia 1849.

Państwo Kościelne.

Pius IX, papież, dawniej Jan Marya hr. Mastai Ferretti, urodz. w Sinigaglia 13 maja 1792, obrany 16 czerwca, proklamowany 17 czerwca, koronowany 21 czerwca 1846.

ANECDOTY I FRASZKI.

Z Ameryki donoszą nam zawsze coś nowego! Pewien kupiec we Filadelfii handlował rozmaitościami. Jednego wieczora przypomniał sobie że sprzedał siodło, ale na żaden sposób nie mógł sobie przypomnieć komu. Po długim namyśle, woła nakoniec kupeczyka i mówi: napisz na każdym rachunku siodło, ci co go nie odebrali, zapewne się zgłoszą i każą je wykreślić z rachunku. Kupeczyk uczynił jak mu pan zalecił. — W zwykłym czasie, kiedy się rachunki wypisują, rozesłał je, i o cuda! trzydzieści osób zapłaciło za siodło, ponieważ rachunku szczegółowo nie przeglądali, lecz tylko spojrzeli na sumę. Kupiec zdziwił się nadzwyczajnie, i nie wiedział co uczynić, nakoniec postanowił pieniądze zatrzymać, aby go nie posądzono o złe prowadzenie ksiąg handlowych.

Wymowny żebrak. Będąc w Irlandyi, powiada jeden podróżny, obaczyłem człowieka, który opierał się o mur i obudził najwyższy stopień mojej ciekawości. Miał na sobie zupełnie zdarte odzienie, a na twarzy bladość śmierci się rozpostarła. Kiedym przechodził obok niego, nie przemówił do mnie żadnego słowa, zatrzymałem się przeto i wróciłem do niego. Dla czego nieprosisz o jałmużnę, kiedy w takiej znajdujesz się biedzie? zapytałem. Oj proszę, proszę, odpowiedział. — Ale nie mówisz ani słowa? — Czy pan żartujesz ze mnie? odrzekł biedny. — Patrz oto na mnie panie! i podniósł szczątki dawnego surduta; patrz pan jak świeci i przemawia ciało moje przez dziury tego odzienia, jak wrzeszczą kości sterczące przez moją skórę? Patrz pan na moje zapadłe policzki i na głód, który z oczu na pana patrzy. Panie, czyli nie żebrzę ja stoma językami.

Jakiś nieśmiały młodzieniec, nie wiedząc jak zacząć rozmowę z damą, która przed nim siedziała w ogrodzie publicznym, zobaczył, że mały robaczek zbliża się do jej okrycia, skorzystał z tego i powiedział: „Pozwoli Pani się przestrzedz, że ma jakieś zwierzątko za sobą.“ — „Ach przepraszam Pana, odrzekła dama z udanym przestachem, nie spostrzegłam, że Pan tu siedzisz.“

Pewien doktor przed odejściem od przychodzącego do zdrowia pacyenta, rzekł do żony tegoż: „Jeżeli przyjdzie apetyt to możesz mu pani dać trochę potrawki z kurezcica.“ W kilka godzin potem przyszedłszy znowu odwiedzić chorego, zapytał czy dawano co jeść choremu, na co taką odebrał odpowiedź: „Gdzie tam proszę łaski pana konsyliarza, potrawka była gotowa, chory się prosił i ze łzami błagał o jedzenie ale ja podług rozkazu czekałam czy apetyt nie przyjdzie, ten krzyczy jeść, a tu apetyt jak nie przychodzi, tak nie przychodzi, wyglądałam i przed dom, ale ani słuchu ani ducha o apetycie.“

Lekarz pewien z Poznańskiego chciał przejechać granicę rosyjską bez paszportu, powołując się przed urzędnikiem rosyjskim, który go przepuścić nie chciał, na paragraf prawa rosyjskiego opiewający: „Lekarz i akuszerka w razie nagłej potrzeby mogą przejechać granicę bez paszportu.“ Tak jest, odpowiedział Moskał, lekarza widzę, ale gdzie jest akuszerka?

Obywatel napominany przez kupca o zapłacenie rachunku, napisał temuż list grzeczny z przeproszeniem, że chwilowo płacić nie może, i tak kończy pismo swoje: „miło mi pisać się dla WPana z wysokim szacunkiem na *zawsze* Jego przyjaciel, sługa i dłużnik.“

P. Martwi mnie to mój Gawle, że „Traktat Toruński“ p. Jaroczyńskiego, wystawiony w Bazarowej Sali tak mało jest odwiedzany przez Poznańską publiczność.

G. Ba! — gdyby to były „Pierniki Toruńskie“ to z pewnością do nich docisnąćby się nie można, gdyż *do zjadku* i *do wypitku*, nigdy u nas amatorów nie zabraknie.

Dowodząc o pożyteczności „banków handlowych“, jakiś zapalony autor w swym artykule, zamiast: *banki*, napisał: *bańki*. — O pocziwy! mały znaczk nad literą *n*, czyżby cię tam bogowie umyślnie umieścili, ażebyś dowiódł wielkiego podobieństwa *banków* z *bańkami*.

Tajemnica. Powierzyłabym panu jedną rzecz; ale daj mi pan słowo honoru, że zatrzymasz to przy sobie.

— O pani! jeżeli to pieniądze, to z pewnością.

P. No! przecież raz jestem pewny, że kobieta, która słubowała mężowi ślepe posłuszeństwo, ślubu swego dotrzyma.

G. Bój się Boga Pawle! — cóż to za Feniks ta kobieta?

P. Jako, nie czytałeś o tem w Kuryerze, że ślepy grajek ożenił się z ślepą arfiarką, która jako ślepa, ślubowała swemu ślepemu mężowi — ślepe posłuszeństwo.

P. Dla czego starozakonni nie obchodzą święta siedmiu braci śpiących?

G. Dla tego, iż u nich wszyscy czuwają, wtenczas kiedy my w błogim śnie spoczywamy, to téż nic dziwnego, że synowie Izraela nigdy nie zaśpią gruszek w popiele.

Żałoba i komorne.

(Rzecz dzieje się na schodach.)

Gospodarz. Panie! należy mi się kwartalne komorne.

Lokator. Wiem o tem szanowny panie, ale....

Gospodarz. Co za ale, od Sgo kwietnia minął już przeszło miesiąc, a pan się do mnie nawet wcale nie zgłaszałeś.

Lokator. Panie dobrodzieju! wszak pan zapowiedziałeś, iż po śmierci żony nie przyjmujesz nikogo przez trzy miesiące.

Gospodarz. Mój panie! żałoba nie ma nic wspólnego z komornem, ani komorne z żałobą.

Pani. Cóż Marysiu! kupiłaś kaczkę?

Marysia. A jakże proszę pani. O! jaka ładna kaczuchna.

Pani. Bój się Boga! dziewczyno, gdzie miałaś oczy kupując taką chudzinę.

Marysia. E! to jeno teraz proszę pani ona tak wygląda ale jak ją wypcham jabłkami to zaraz stłuszczeje.

Pani. Głupia jesteś.....

Podstuchane.

Strach! Karliści w Poznaniu.

— Mamo! czy to są gałęzie z gruszkami wsadzone w wazony?

— Nie duszko, to takie karlistowskie drzewa.

Pewnego razu dwóch żydów polskich w Warszawie żądało posłuchania u cesarza i otrzymało je. A kiedy się stawili w pałacu cesarskim, zatrzymał ich mistrz obrzędów i rzekł im: „Nie możecie się tak przedstawić, musicie zmienić bieliznę.“ Żydzi wrócili bez szemrania do domu i usłuchali nakazu: Abraham wdział brudną koszulę Salomona, a Salomon brudną koszulę Abrahama. „Teraz, zmieniwszy bieliznę, rzekli, możemy się przedstawić cesarzowi.“

~~~~~  
Wszyscy ludzie są równi sobie, bo każdy ma dwa łokcie.

~~~~~  
Ci, którzy mają złą sprawę, radziby ustawicznie komenderować: „prawo w tył!“

~~~~~  
W Poznaniu tylko w zimie *warta* stoi, a innych czasów nie.

~~~~~  
Szcęście, że słonie nie zażywają tabaki, boby bardzo zdrożała, a wiadomo jakie mają nosy.

~~~~~  
Dwa są rodzaje piesków; taxi małe i taxi duże; taxi małe podobają się kupującym, taksy duże sprzedającym.

~~~~~  
Nie łatwiejszego jak wystawić zamki na lodzie, ale nie trudniejszego jak dostać do nich komornika.

ZAGADKI.

~~~~~  
Jest naród ztąd nie blisko,  
Dziwne jakieś ma nazwisko,  
Gdyż się zbiegły jak na piknik,  
Trzy zaimki i wykrzyknik.

He! - ten - to - ci.

~~~~~  
Było w pokoju *co* i *nie*, — *co* wyszło piecem, a *nie* wyleciało oknem.

Pytanie: co jeszcze pozostało w tym pokoju.

Pozostało i

~~~~~
Czytaj tak — albo wspak,
Będziesz mieć odpowiedź.

Zaraz.

RÓŻNE SEKRETA GOSPODARSKIE.

Sposób odświeżenia masła. Jeżeli masło zgorzknęło można je na prędce odświeżyć w następujący sposób. Wziąć cokolwiek tłuczonej saletry, wymieszać z nią masło dobrze i pozostawić tak do drugiego dnia, a będzie znacznie lepsze.

Zachowanie w świeżości mięsa. Na wsi gdzie trudno o świeże mięso, można je dłuższy czas przechować, za pomocą kwasu salicynowego w proszku. Wziąć kawał mięsa, natrzeć dobrze tym proszkiem, owiązać lekko w serwetę i powiesić w chłodnym przewiewnym miejscu. W ten sposób po tygodniu mięso zachowuje pierwotną świeżość.

Zamrożone szyby odmrozić. Rozpuścić soli w wodzie i umaczaną w tej wodzie gąbką obmywać szyby, a lód natychmiast stopnieje.

Czyszczenie tłustych butelek. Węgiel z kości jest najlepszym środkiem do czyszczenia zatłuszczonych butelek. W tym celu nalewa się do butelki, która ma być czyszczona, nieco okowity, zwilża się nią całą butelkę, przez obracanie jej na wszystkie strony, poczem wysypuje się do niej węgla z upalonych kości i dolawszy wody wstrząsa się mocno.

Najlepszy sposób wywabiania plam benzyną. Arkusz zwykłej bibuły składa się na troje i podkłada pod miejsce splamione; na wierzch kładzie się drugi arkusz takiej bibuły złożonej w ten sam sposób; poczem zwilża się bibułę wierzchnią i przyciska zimnem żelazkiem lub dłonią; wtedy tłuszcz rozpuszczony wsiąka w obie bibuły i materya bez śladu plamy zostaje. Drugi sposób: naciera się plamę benzyną i trze tak długo, póki ślady plamy nie znikną; lecz ten sposób jest mniej dobry, gdyż po pewnym czasie, gdy pył na splamione miejsca padnie, wychodzi napowrót plama.

Proszek „talcum“ do wywabiania plam z różnych jasných materyi. Wziąć materyą splamioną i podłożyć pod miejsce splamione kawałek czystej waty; drugi kawałek waty umaczać

w proszku i trzyć tą watą mocno plamę; jeżeli plama bardzo tłusta, zmiąć spodem i wierzchem watę, dopóki plama nie zniknie.

Pranie białej bielizny w sposób łatwy i nie szkodzący bieliznie. Jeżeli bielizna bardzo brudna, można ją dzień poprzednio namoczyć pomydlwszy plamy. Na drugi dzień bierze się po kilka sztuk bielizny w wannę i pomydlając ją pierze się na czysto; skoro mydliny brudne, odlewa je się, bierze świeżej wody i znów parę sztuk bielizny i tak postępować dopóki się wszystką nie wypierze. Następnie nalewa się w wannę wody i spiera bieliznę z brudnych mydlin.

Poprzednio trzeba zastawić 45 litrów wody z $\frac{1}{4}$ funta twardego mydła, do tego dodaje się proszek angielski znany pod nazwiskiem „Washing Crystal“ (paczka za 1 sgr.), gdy się to dobrze rozgotuje i wyszumuje, ubrać pewną część mydlin winne naczynie i układać w kociołek poprzednio wypłukaną i gdzie potrzeba namydloną bieliznę, najpierw czyściejszą, i gotować 20 minut; po tym przeciągu czasu, wyjmuje się z kotła, osiada w wannie aby dobrze z mydlin ociekła i kładzie do wanny w zimną wodę, w której się spiera z mydlin; gdy się woda zabieli, odlewa ją się i dolewa czystej. Do garnka kładzie się drugi gatunek bielizny, dolewa czystych mydlin i gotuje 20 minut i postępuje jak z poprzednią; potem kładzie się trzecia część i t. d. Po zepraniu wszystkiej z mydlin dopiero się płucze, modrzy i mączkuje.

Mączka do męskich koszul lub cienkiej bielizny gotuje się w następujący sposób; to jest jeżeli się chce mieć bieliznę sztywną. Nalać na surową mączkę cokolwiek wody i spirytusu tak, aby była gęsta; następnie naskrobać trochę dobrej stearynowej świecy, rozrobić dobrze i sparzyć mączkę gotującą wodą, mieszając przytem dobrze; potem postawić na wolny ogień aby się raz zagotowała. Bieliznę po wypłukaniu i umodrzeniu mączkować w tej mączce. Następnie wycierać zaraz każdą sztukę na desce mocno czystym płótnem i zaraz prasować, lub też po umączkowaniu, rozłożyć ją na czystym prześcieradle, zwinąć w trąbkę i najdalej po godzinie prasować. Najpierw przeciągnąć żelazem z lewej strony, potem wyprasować z prawej na dobre. Spudniki lub suknie jeżeli mają być bardzo sztywne; najlepiej po ususzeniu umaczać je w rzadkiej surowej mączce, zawinać w prześcieradło i po godzinie prasować. Tak mączkowane, nie zmiękną w czasie noszenia.

Politura na meble. Topi się cztery części żółtego wosku i jedną część kalafonii, a po ostudzeniu, dodaje się jedną część olejku terpentynowego i cokolwiek farby brunatnej. Tak utworzoną masę, nakłada się na wełnianą szmatkę i trze takową meble zabrudzone. Następnie przeciera się czystą szmatą.

OBWIESZCZENIA.

MAGAZYN MEBLI.

M. Czarliński i Sp.

M. Czarliński i Spółka MAGAZYN MEBLI

w Poznaniu,

w gmachu Wgo Dra Koszutkiego, przy ulicy św. Marcina Nr. 1szy
(dawniejszy Hotel Wiedeński)

poleca

wielki dobór gustownych i trwałych wyrobów, począwszy
od cen najtańszych.

MAGAZYN MEBLI.

M. Czarliński i Sp.

Tama garbarska Nr. 1, ulica Piaskowa Nr. 10.

A. Krzyżanowski

w Poznaniu.

FABRYKA TEKTURN SMOŁOWCOWANYCH.

F A B R Y K A

różnych wyrobów z lanego kamienia,

figur, wazonów, flisów, architektonicznych
i innych ozdób, koryt itp.

Handel wapna, cegieł, cementu, dachówek, drenów, cegieł szamot.,
asfaltu sztucznego i naturalnego gipsu,
wyrobów granitow., marmurow., i z piaskowca,
rozmaitych gwoździ drutowych i flisów,
ang. i szlas. węgla kamiennych,
smoły i paku.

Pierwszy skład rur angielskich na mosty,

przepustki i wodociągi

Tama garbarska Nr. 1, ulica Piaskowa Nr. 10.

Fabryka

pojazdów

C. Goławieckiego

w Poznaniu,

ulica Wilhelmowska, (naprzeciw Hotelu Francuzkiego)

poleca

POJAZDY

podług najnowszych modeli warszawskich, wiedeńskich
i paryzkich; wykonuje zamówienia i reparacye jak
najsuenniej przy cenach przystępnych.

T. STEINKEN

w POZNANIU,

ulica Wilhelmowska Nr. 17.

warsztat ślósarski i budowlowy

poleca się do wygotowania krat z lanego żelaza, okien, futer do
drzwi, płotów, ozdób na dachy i robót budowlanych każdego rodzaju.

WARSZTAT

dla elektrycznych telegrafów domowych,

przrządów dzwoniących, przrządów bezpieczeństwa itd. pneu-
matycznych telegrafów.

Polecenia władz tutejszych, właścicieli hotelów
i restauratorów są na usługi.

J. Sobecki

Poznań, Stary Rynek Nro 8,

blizko figury św. Jana,

poleca:

DROGERYE, CHEMIKALIA I FARBY,

Oliwy do machin

Smarowidło do wozów,

PETROLEUM,

 WODY MINERALNE,

Pokosty, Lakiery, Farby pokostowe, i Farby na podłogi,

Prawdziwą Wodę Kolońską, — Mydelka Toaletowe,

Parfumerye francuzkie, Olejki eteryczne itd. itd.

Skład płócien, stołowizny, bielizny gotowej, drelichów i miechów.

Płótno,
Szyrting
Obrusy i Powłoki.
Gotowa bielizna
damska i meška.
Materye na negliże,
Franki,
Towary
flanelowe
i
igliczkowe.
it.d. it.d.

L. Brodnitz

w Poznaniu

47. Rynek 47.

Zamówienia

na

bieliznę

każdego rodzaju

Drylichy
na miechy
do zboża, maki,
wełny i chmielu.
Płótna
na mieszki, markizy,
rolosy i sienniki
Miechy
do zboża i maki
ze szwem i bez niego.
Prześcieradła
nie przepuszczające
wody.
it.d. it.d.

wykonują się w najkrótszym czasie

 po umiarkowanych cenach.

A. Bąkowski.

w Poznaniu

Wrocławska ulica Nr. 31

naprzeciw dawniejszego

Hotelu Saskiego.

Skład Nasion

Rólniczych, Leśnych i Ogrodowych.

Wszelkie gatunki zboża

tak zimowego jak letowego.

Kuchy rzepiowe i lniane,

smarowidła, mydlik,

drelichy na wańtuchy i plony,

worki szyte i bez szwu etc.

Mierzwy Sztuczne

w rozmaitym gatunku z fabryk najznacznieszych, pod
gwarancją jakości

Sprzedano 1874 r.

232,444.

Originalne

machiny do szycia

Przeszło 1,000,000

w użyciu.

T O W A R Z Y S T W A

Singer Manufacturing Company,

Nowy-Jork,

największa na świecie fabryka machin do szycia, przewyższająca przez nadwyzębną swą doskonałość i trwałość wszystkie inne systemy i naśladowania. Do najwyższego stopnia jest szczególnie udoskonalona nowa famillijna machina do szycia do ruchu nogą i ręką do użycia domowego, białego szycia, krawieczyzny damskiej, fabrykacyi czapek, gorsetów, parasoli i t. d. nowe medium i rekodzielnicze machiny do szycia tworzą specjalność dla wszystkich celów rekodzielniczych jako to dla krawców, robiących zagle, siodlarzy, fabrykantów kapeluszy, do szycia miechów i t. d. Machiny do szycia Singer Manufacturing Com. są uznane jako wyrabiane z najlepszego materiału i przez użycie najdokładniejszych machin z niedościgną akuracnością, konstruowana jest najprostszą ze wszystkich istniejących machin, dla czego szycia na niej łatwiej się nauczyć można niż na każdym innym fabrykacie.

G. Neidlinger, Poznań, ulica Wilhelmowska 25.

agent generalny Singer Manufacturing Company.

Wszystkie inne w mieście tutajszem na sprzedaż wystawione jako „Singera“ machiny do szycia są naśladowane.

By i tym łatwiej nabyć machiny Singera, co posiadają naśladowane lub inne systemy, zezwoliło Singer Manufacturing Company, aby takie machiny zamienie na oryginalne machiny Singera i przyjmować je w zaplacie.

W. Koźlicki

krawiec męzki

w Poznaniu, Jezuicka ulica Nr. 11,

poleca Szanownej Publiczności swój

magazyn garderoby męskiej,

jako też

skład sukna i kortów

wszelkiego gatunku.

Zamówienia na

 U B I O R Y

wykonują się spiesznie i akuratnie po cenach umiarkowanych.

Adolf Warschauer

w Poznaniu, Stary Rynek Nro. 74.

FABRYKA

wyrobów posamonicznych

wszelkiego rodzaju

poleca się

łaskawym względom i zaruęca za towar w doborowej jakości.

== OBSADY ==

w jedwabiu, wełnie, złocie, srebrze itd.

 po cenach umiarkowanych.

Medal srebrny
na wystawie
toruńskiej
1874 roku.

J. SPECHT
FABRYKANT BRONI
w Poznaniu
ulica Wielka Rycerska Nr. 6 i 7

Fabryka Cygar
J. Neumanna

w Poznaniu,
ulica Fryderykowska 25.

poleca swój dobrze zaopatrzonej skład własnych wyrobów w cenie od **8** do **16 tal.** dla pp. kupców, a od **16** do **33¹/₂ tal.** dla pp. restauratorów i konsumentów. Do fabrykacyi używa się **tylko** amerykańskiej tabaki. Przy zamiejscowych zamówieniach uprasza się oznaczyć, czy **cygara** mają być lekkie, średnie czy mocne.

Skład **hamburgskich** i prawdziwych **importowanych** cygar po **40—120 tal.** za tysiąc. Papierosy „Sulima” F. L. Wolfa, Jean Vouris i Laferme z Drezna.

J. Neumann

Poznań, ulica Fryderykowska Nr. 25.

Stolarnia

moją nowo założoną polecam Szanownej Publiczności do uwzględnienia. Wszelkie zamówienia budowlane, kościelne, urzędzenia handlowe i t. d. wykonuję spieszenie, akuratnie i po cenach umiarkowanych.

M. Andrzejewski

w Poznaniu, ulica Szewska Nr. 12.

Fabryka WYROBÓW ŚLUSARSKICH J. BOGDAŃSKIEGO

przy ulicy Półwiejskiej Nr. 7

w Poznaniu,

ma zawsze w zapasie

sztuczne zamki pokojowe i szpichlerzowe,
obicia do drzwi i okien wedle najnowszych modeli.

Przyjmuje zamówienia na

kraty, balkony i nadgrobki;

zaprowadza **odgromy** na wszelkich zabudowaniach, rury do gorzelni i browarów, i **wszelkie inne prace** ze stali, mosiądzu i brązu, w zakres jęj wchodzące. Zlecenia wykonują się przy skorej usłudze i miernęj cenie.

SUKNA,

bukskiny i materye na paletoty

w najlepszym gatunku po bardzo tanich cenach
poleca handel sukna

Landsberg & Kornicker

narożnik Rynku i Wodnej ul. 52.

„UL”

Towarzystwo wzajemnej Pomocy
w Poznaniu, Spółka zapisana.

Biuro: Ulica Ślusarska Nr. 6.

Przyjmuje każdego czasu pieniądze w depozyt i płaci za półrocznem wypowiedzeniem począwszy od 50 tal. 6 (procent) od sta, za ćwierćrocznem wypowiedzeniem 5 procent, za kilkadniowem 4 procent.

Poleca

Węgłe Kamienne

hurtownie po najtańszych cenach
w doborowym towarze.

E. MIRSKEJ

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY

Ulica Fryderykowska

Nr. 25.

Uwiedomienie dla budujących.

Spiegelberg, Hager & Comp.

Przedsiębiorcy generalni dla wykonania budowli

Bióro główne Berlin Schützenstr. 17.

Filia Poznań Wodna ulica 1.

1. Wykonania budowli wszelkiego rodzaju droga dla każdego budującego najwygodniejszą i najkorzystniejszą generalnej entrepryzy po cenach jak najtaniej unormowanych za metr kwadratowy zabudowanej przestrzeni.

Dopłaty w żadnym razie miejsca nie mają.

2. Wgotowania wszystkich odnośnych rysunków, projektów, kosztorysów, rysunków policyjnych, taks i t. d.

3. Parcelowania większych kompleksów jako téż potrzebnej do tego reprezentacyi generalnej. Informacya i rady udzielają się w godzinach do mówienia od 9—12 przed południem.

J. & A. WITKOWSKI

Magazyn Garderoby Męskiej

W POZNANIU

Berlińska ulica Nr. 11.

polecają swój

doborowy skład sukna, kurtów wszelkiego rodzaju,

zarazem przyjmują wszelkie zamówienia na

 ubioru męskiego

i wykonują takowe podług najnowszych żurnali, spiesznie, akuralnie, po cenach umiarkowanych.

Również polecają swój

dobrze zaopatrzony skład bielizny, czapek, krawat

i wszelkiego rodzaju guzików do koszul i nankiet.

W. MASZEWSKA

dawniej Łakińska

w Poznaniu ul. Podgórna N. 9.

(naprzeciw Hotelu Francuzkiego)

poleca swój

SKŁAD

znacznie powiększony w **papiery** wszelkiego rodzaju,
z fabryk angielskich, francuzkich i niemieckich.

REJESTRA GOSPODARCZE

wszelkiego gatunku, przyjmując na takowe każde zamówienia.
KSIĄŻKI KONTOWE.

WSZELKIE MATERIAŁY SZKÓLNE.

Atramenta kopiowe, zwyczajne i eleganckie.

Tusz do znaczenia bielizny.

— Laki wszelkiego gatunku —

WIELKI DOBÓR WYROBÓW

z oksytu, słoniowej kości, perłowej macicy, szyldkretu
żelaza i drzewa rzeźbionego.

Najelegantszych wyrobów z skóry (juchtu) — aksamitu, a mianowicie wielki wybór nessairów i toreb do podróży poczynawszy od cen najtańszych.

Szkatułki piękne z francuzkiemi farbami. — Wyroby z drzewa wiedeńskie, także galanteryjne w wielkim wyborze. — Albumy do fotografii odpowiednich wszelkim wymaganiom.

Prawdziwa Woda Kolońska, perfumy w szkatułkach i pojedynczo, eleganckie mydélka.

Wachlarze po rozmaitych cenach, jako też mnóstwo pięknych drobnostek stósownych na podarki.

J. MONDRÉ

Agentura

Frankfurtskiego stowarzyszenia zabezpieczenia

 od ognia i życia

jako też

Brandenburgskiego stowarzyszenia zabezpieczenia
szkła, szyb, luster, okien wystawnych itp.

Statuta i bliższe objaśnienia udziela się na żądanie

==== gratis. ====

Kapelusze

z pilśni, słomy
i materyi, eleganckie
i lekkie jedwabne kapelusze
cylindrowe, tylko 4 łoty wa-
żące, fasonu najnowszego szli-
pse, laski, rękawiczki, pło-
cienne kołnierzyki i sztalupy,
guziczki do mankietek i pół-
koszulczy,

 parasole i parasolki

dla dam i panów,
największy wybór przyborów
do podróży i towarów skó-
rzanych każdego rodzaju po
cenach wszechstronnie za tanie
uznanych poleca handel towa-
rów galanterijnych

S. Neumann'a

Wilhelmowski plac, Hôtel du Nord.

Winiarnia i Lokal piwa.

Skład główny

amerykańskiěj Słoniny

i Smolcu.

Herbata Chińska.

Poznań,
Chwaliszewo 39.

J. Mondré

Swarzędz,
w Rynku 218.

Składy węgla i drzewa rąbanego

„ULA“ w Poznaniu

gdzie są także węgle kowalskie do nabycia
są następujące:

przy Wielkich Garbarach Nr. 48.

Ulica Sierocia Nr. 8. — Ulica Półwiejska Nr. 5.

Biuro „ULA“ gdzie się przyjmują większe zamówienia znajduje
się w własnym domu przy

 Ulicy Ślusarskiej Nr. 6.

!!! Lalki i Zabawki !!!

w największym wyborze i po najtańszych

cenach

poleca

S. Neumann

(Hotel du Nord) **Wilhelmowski plac 3.**

 Składy „ULA“ w Poznaniu:

Handel Skór hurtowny i częstkowy

Ulica Ślusarska Nr. 6.

HANDEL OBUWIA

Ulica Butelska Nr. 6.

HANDEL ŁOKCIOWY

w tym samym domu.

Handel drobnych towarów szewskich

ulica Butelska Nr. 7, róg Ślusarskiej.

E. KAJKOWSKI

w Poznaniu, Chwaliszewo Nr. 65.

Węgłe kamienne górnoszląskie

jako téż

✂ węgłe dla kowali i ślusarzy ✂

en gros i en détail.

Szanownej Publiczności polecam moją

FABRYKĘ LIKWORÓW i Dubeltowych Wódek.

Za dobre trunki i umiarkowaną cenę się zaręcza.

C. Domagalski,

Poznań, Wolnica i róg Małych Garbar.

J. N. Leitgeber

w Poznaniu

Wielkie Garbary 16

poleca

Herbatę Chińską

we wielkim wyborze.

WALERYAN SZULC

ZEGARMISTRZ

w Poznaniu, Wodna ulica Nr. 6.

Skład zegarów genewskich złotych i srebrnych.

Zegary ściennie i stołowe wszelkiego rodzaju

Skład prawdziwych paryzkich łańcuszków

 TALLOIS

dla dam i panów w najnowszych deseniach.

Budziki Paryzkie i Skrzynki Grające

zawsze na składzie.

 Reperacye wszelkie wykonuje jak najdokładniej.

W. Pade

SKŁAD

WĘGLI KAMIENNYCH

w Poznaniu,
Św. Marcina,
3.

Poznań,
Chwaliszewo 39.

J. Mondré

Swarzędz,
w Rynku 218.

Skład Towarów Kolonialnych,

Łakoci i Owoców Południowych,

Wina, Rumy, Araki,

Wódki i Piwa w doborowych gatunkach.

Mydła, Mydełka, Modre i Mączki,

Prawdziwa Woda Kolońska, Pomady, etc. etc.

A. Marcinkiewicz, Sztukator,

w Poznaniu, ulica Piekarska 15,
poleca się do budowania trwałych i gustownych

**ołtarzy marmurowych,
marmuryzowania salonów**

i do wykonywania wszelkich wyrobów

 sztukatorskich.

P. S. Na żądanie przesyłam Rysunki, Desenie
marmuru i Cenniki.

List pochwalny.

A. Dzierzkiewicz,

w Poznaniu,
plac Wilhelmowski 10,
naprzeciw
teatru miejskiego.

Toruń 1874.

Obuwia Męzkie.

Trzewiki Damskie.

Skora usługa. — Ceny umiarkowane.

Wilhelmowski Plac Nro. 10.

Sztuczne Wyroby z Włosów

Warkocze, Szyniony, Loki, Tupety, Peruki

roboty wiernie naturę naśladowujące

jako też

Perfumerye, Olejki, Pomady, Mydełka, Pachnidła,

Prawdziwą Wodę Kolońską

poleca po tanich cenach

J. Buchholz,

fryzyer teatralny

  w Poznaniu, Wodna ulica Nr. 13.

M. SOBECKI

w Poznaniu,

Szeroka ul. Nr. 24.

FABRYKA

WYROBÓW WOSKOWYCH,

mianowicie

SWIEC BIAŁYCH I ŻÓŁTYCH.

T. LISIECKI

W

POZNANIU

Szeroka ulica Nr. 2.

FABRYKA

rękawiczek i wyrobów skórzanych
skład instrumentów muzycznych.

Wszelkie reperacye należące do zawodu rękawiczniczego
jako też instrumentów muzycznych wykonywa dokładnie

☛ po cenach umiarkowanych. ☚

T. WĘŻYK

CUKIERNIA i HANDEL WIN

w Poznaniu,

☛ Święty Marcin Nr. 66. ☚

wszelkie zamówienia na

LODY, CUKRY, CIASTA

każdego rodzaju i

TORTY

wykonywa jak najpunctualniej po cenach
umiarkowanych.

TORTY, BAUMBUCHY.

FABRYKA KAKUSKÓW.

F. Zbirański

dawniej

W. LAUDON

Jedyny Polski Skład Futer

w Poznaniu,

Wielka Rycerska Ulica Nr. 3.

S. MAZUROWICZ

Magazyn Garderoby Męskiej

w Poznaniu, ulica Berlińska Nr. 16,

poleca swój

skład sukna i kortów

w rozmaitych gatunkach.

Zamówienia wykonują się w jak najkrótszym czasie i gustownie podług najnowszej mody.

☛ Usługa rzetelna. — Ceny przystępne. ☛

JAN BLEJZA

zegarmistrz,

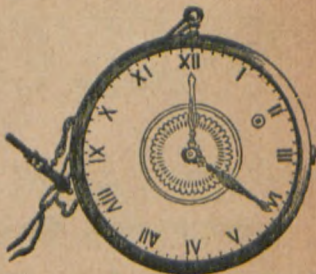
w Poznaniu, św. Marcin 55,

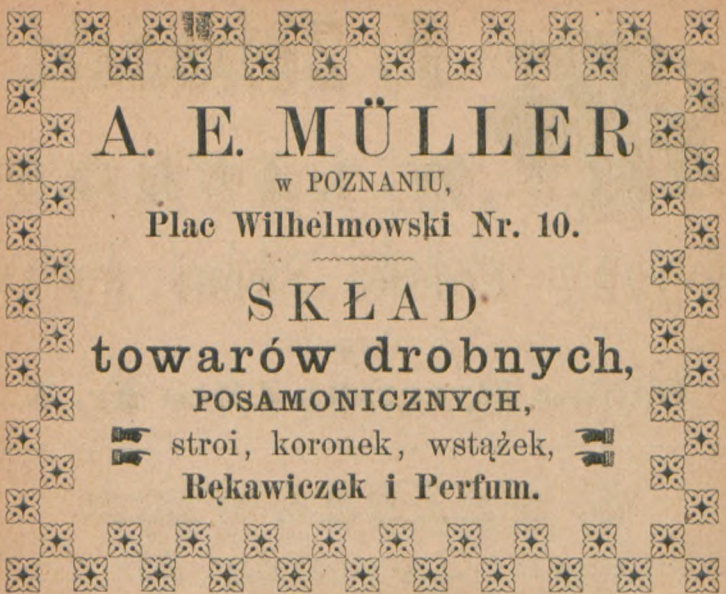
poleca:

Zegary i Zegarki

wszelkiego rodzaju, a mianowicie złote i srebrne Ankrowe i Cylindrowe, Regulatory, Paryskie Pendules, Budziki, Szwajcarskie zegary ściennie.

Łańcuszki, kluczyki, sylwetki itp. Reperacje wykonują się akuracie.

A. E. MÜLLER

w POZNANIU,

Plac Wilhelmowski Nr. 10.

SKŁAD

towarów drobnych,

POSAMONICZNYCH,

 stroi, koronek, wstążek,

Rękawiczek i Perfum.

J. Urbankiewicz

w Poznaniu,

Plac Wilhelmowski Nr. 4, I piętro.

MAGAZYN

GARDEROBY MĘZKIÉJ

Bielizny, Czapek, Krawatów itp.

poleca także

obowie i wszelkie wyroby kuśnierskie.

Gotowe futra na składzie.

Stare futra biorą się w zamian i przerabiają.

A. Luziński

w Poznaniu,
Wilhelmowska ul. Nr. 13.

SKŁAD
KORZENI, ŁAKOCI

I

OWOCÓW POŁUDNIOWYCH

jako też

znaczny zapas win węgierskich,
szampańskich, czerwonych, francuskich,
hiszpańskich i reńskich.

Obok składu korzeni mam

Handel Cygar

i polecam odleżale gatunki w cenie od 16 do 120 tal.
■ za tysiąc. ■

W. PADE
LOMBARD

Poznań, św. Marcin 3.

udziela na zastawy

 najwyższe pożyczki.

Fanty przechowują się zawsze jak najstaranniej.
Futra i Ubiory zimowe przed molami.

Trumny z drzewa i metalu

w największym wyborze ma na składzie i poleca
po umiarkowanych cenach

stolarnia parowa i fabryka trumien

J. Zeylanda,

Narożnik ulicy Wielkich Garbar
i Wszystkich Świętych Nr. 49.

Teodor Berchiet

w Poznaniu,
ulica św. Marcina Nr. 28.

mistrz obuwia męskiego i damskiego.

Wszelkie zamówienia i reparacje

wykonuje starannie i punktualnie.

ROMAN LEPOROWSKI

ZAKŁAD KOTLARSKI

w Poznaniu na Św. Wojciechu Nr. 40.

poleca wszelkie wyroby w zakres swego fachu wchodzące jako to:

Aparaty Gorzelnicze i Destylacyjne,

sika wki rozmaitego rodzaju,
pompy i naczynia kuchenne.

Zakłada browary, gorzelnie, cukrownie itp.

Wszelkie reperacye wykonuje punktualnie i sumiennie.

Loga & Bieliński.

LOGA & BIELIŃSKI.

MAGAZYN

MODNYCH ARTYKUŁÓW MĘZKICH

w POZNANIU

Plac Wilhelmowski Nr. 1.

(Hotel de Rome)

poleca prawdziwe

Korty i Sukna Angielskie, Francuzkie,
i Niderlandskie

GOTOWĄ GARDEROBĘ,

Szynele, Marynarki, Płaszcze itd.

Gotowe Koszule, Kołnierzyki

i Mankiety Paryzkie,

Krawaty, Rękawiczki,

KAPELUSZE,

PARASOLE, DERY ANGIELSKIE,

GUMOWE PŁASZCZE,

Skarpetki i Negliże Męzkie.

 Zamówienia wykonują się w jak
najkrótszym czasie.

Plac Wilhelmowski Nr. 1. (Hotel de Rome).

Magazyn artykułów modnych męzkich.

Loga & Bieliński.

L. Wozniakowski i Sp.
handel hurtowny i częściowy

cygar,

tytoni i tabaki,

w Poznaniu,

Berlińska ulica Nr. 32.

(obok Teatru Polskiego.)

Jeneralny skład papierosów.

L. Wozniakowski i Spółka. — Berlińska ulica Nr. 32.

Handel szkła szybowego,
szklarnia i fabryka ram
M. Nowickiego & Grünastla

w Poznaniu, Jezuicka ulica Nr. 5,
poleca się łaskawym względom.

Skład Drzewa
N. Strzyżewskiego

w Poznaniu, W. Garbary No. 48.

Deski olszowe, sosnowe, topolowe, dębowe,
świerkowe. **Blochy** w rozmaitym gatunku
i **drągi brzożowe.**

 Kantówka.

J. MONDRÉ
LOMBARD

Poznań, Chwaliszewo 39.

udziela na zastawy

 najwyższe pożyczki.

Siostry Siewicz

polecają:

Płótna, Szertyngi, Chiffony, Muśliny i Batysty.

GOTOWĄ BIELIZNĘ.

Peignoiry, Spódnice, Kaftaniki i Neglige.

Gotowe Koszule, Kołnierzyki i Mankiety.

Krawaty, Rękawiczki, Wachlarze paryzkie.

Parasoliki, Czepeczki, Wstążki, Woalki, Pończochy i Skarpetki.

Nici, Tasiemki i Wszystkie Drobne Towary.

➡ Zamówienia przyjmują i wykonują się w jak najkrótszym czasie. ➡

Kto chce **zabezpieczyć swoje życie** czyli zapewnić swój rodzinie spokojniejszą przyszłość, lub sobie na starość fundusz pomocniczy, niech się uda do

GENERALNEJ AGENTURY „WESTY“

Banku wzajemnych zabezpieczeń
W POZNANIU,

➡ przy ulicy Długiej Nr. 3. ➡

Biuro otwarte od 9tej do 12tej z rana, od 2 do 4tej po południu,
gdzie się informacje odnośnie udzielają.

Felix Zajączkowski

FABRYKA

WYROBÓW GARNCARSKICH

w Poznaniu, Chwaliszewo 21,

poleca

Piece pokojowe, Kominkowe, Kuchnie Angielskie itp.

➡ Skora usługa. — Ceny umiarkowane. ➡

Freudenreich & Cynka

KANTOR

Spedycyjny i Komisowy,

jako też

✂ Hurtowna Sprzedaż Węgla ✂

w Poznaniu

Magazynowa ulica Nr. 1, (Wolnica)

W. Leśnik

i Spółka

w POZNANIU

Stary Rynek 81, na I. piętrze,

polecają swą

FABRYKĘ i SKŁAD

PAPIEROSÓW

i tytoni tureckich

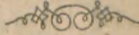
MAGAZYN
gotowych ubiorów dla panów i chłopców

SKŁAD
najnowszych
materii na surduty
i spodnie

MAXYMIL LEWY

w Poznaniu

Stary Rynek 73.

SKŁAD
gumowych sukni
od deszczu,
i szlafroków.

 Zamówienia podług nadesłanej miary wykonują się
najdokładniej w bardzo krótkim czasie.

Wyroby futrzane i ze skóry.

Fabryczny skład kapeluszy i parasoli.

Leon Kareski

w Poznaniu,

58. RYNEK 58.

En' gros & en detail.

Skład obuwia z gumy i piśniowego.
Przybory do podróży.

 Wyłączny skład petersburskich gumowych kaloszy.

 J. K. Żurkiewicz

szewc męzki,

Poznań, ulica Wrocławska 14,

poleca się do wykonania

wszelkiego obuwia męzkiego,

ręczę za **dobroć materiału,** **staranną robotę**

 i ceny umiarkowane.

Edward Gnensz
CHEMICZNA PRALNIA
i FARBIERNIA
w Poznaniu
ul. Wilhelmowska Nr. 16

blizko kościoła świętego Marcina,
*odnawia garderobę kompletnie i moder-
 nizuje takową elegancko i tanio.*

Ekspedycya szybka na miasto i prowincyą.

17

J. Wasiński
 w Poznaniu św. Marcin Nr. 17.

Skład najlepszych
 górnoszlaskich i angielskich
węgli kamiennych

jako też

drzewa drobnego.

Św. Marcin
 Nr. 17.

J. Wasiński.

Św. Marcin
 Nr. 17.

Hugo Wölfel

(En gros.) **zegarmistrz** (En détail.)

Róg ulicy Wrocławskiej i Półwiejskiej.

CENNIK:

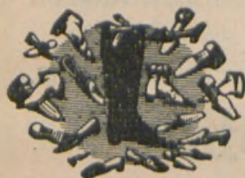

Zegarki cylindrowe srebrne	od $4\frac{1}{3}$	do	9	talarów
ankrowe	„	9	24	„
dla dam złote	„	11	40	„
dla panów	„	15	190	„
Regulatory	„	11	150	„
Zegary ściennie	„	1	11	„

Także poleca w wielkim wyborze

Paryzkie budziki; Sylwetki, Kluczyki, Łańcuszki od 3 sgrg. do 5 talarów.
Obciążanie zegarka kosztuje od sztuki 1 talar i daje na to gwarancją na piśmie na 2 lata.

Zakład dla Reparacyi zegarków.

K. HEY

w Poznaniu,

ulica Wilhelmska Nr. 17.

MAGAZYN

obuwia damskiego i męskiego.

Obstalunki zamiejscowe wykonywane bywają punktualnie i rzetelnie.

A. BRONIEWSKA

w Poznaniu, Wielkie Garbary Nr. 49,

wykonuje wszelką

Garderobę Damską

podług najnowszych wzorów po cenach przystępnych
przy rzetelnój usłudze.

Wszelkie maszynowe szycie na łokcie.

Abr. S. Peiser

Poznań, Szeroka ul. Nr. 20.

SKŁAD

w różnych gatunkach papieru piśmiennego,
listowego, papieru do druku i do pakowania.

Materyały piśmienne i rysunkowe.

Gotowe tytki.

Mój skład szkła

jest zawsze bogato zaopatrzony w wszelkie rodzaje **flaszek** do
wina, piwa, likworów, wódek, wody selterskiej itp.

Białe zwyczajne i szlifowane wyroby szklanne.

Abr. S. Peiser

Poznań, Szeroka ul. Nr. 20.

Fabryka rękawiczek i czapek

Władysława Starka

w Poznaniu

Stary Rynek, Nr. 81, obok pałacu hr. Działyńskich,

poleca swój skład dobrze zaopatrzony w towary wyborowe, jako to:
rękawiczki każdego rodzaju, czapki w najrozmaitszym guście, birety, oboj-
czyki, pijuski dla księży, spodnie jelonkowe, szelki, bandażę itp. Również
zaopatrzylem się w towary wełniane, jedwabne i galanteryjne, perfumerye,
pomady i olejki francuskie, grzebienie, szczotki, laski, deszczochrony, ka-
losze ruskie dla dam i dla mężczyzn, kufry i torby podróżne.

Zamówienia wykonuję punktualnie po cenach jak najumiarkowanych.

CUKIERNIA H. MOSZCZEŃSKIEGO

w **Poznaniu**

Wielka Rycerska ulica Nr. 11.

poleca swój

Skład Win, Araków, Cogniaków, Wódek i prawdziwych Likworów francuzkich,

przyjmuje zamówienia na **torty, baumkuchy, rozmaite ciasta deserowe, jako też na lody, galarety itp.**

 Zamówienia w zakres cukiernictwa wchodzące dostarcza punktualnie po cenach umiarkowanych.

En groset en détail.

S. HEIMAN KANTOROWICZ

SKŁAD

sukna i bukskinów

w Poznaniu, Rynek 72.

En gros et en détail.

M. GRENTKOWSKI

RZEŹBIARZ

Święty Marcin Nr. 14. **W POZNANIU** Święty Marcin Nr. 14.

przyjmuje zamówienia i wykonywa wszelkiego rodzaju

ROBOTY SNYCERSKIE

jako to:

BUDOWY OLTARZY, FIGUR, MEBLI, RAM

I WSZELKICH OZDÓB ARCHITEKTONICZNYCH

jak również podejmuje się

restauracyi starych lub uszkodzonych przedmiotów

też sztuki.

W. SOBECKI

w Poznaniu,
pod Ratuszem.

Skład Piw

krajowych i zagranicznych
w butelkach.

Kobyłopolskie, Królewieckie, Pilzneńskie, Bawarskie itd.

Prawdziwe

Piwo Grodziskie

z browaru **H. Bibrowicza** w Grodzisku.

Prawdziwe

Piwo Kulmbachskie

z browaru **Leonarda Eberlein**
w Kulmbach.

A. Kunkel jun.

w Poznaniu,

róg

Wodnej i Jezuickiej
ulicy.

Skład towarów kolonialnych, łakoci i cygar

poleca swą

WINIARNIA,

z komfortem urządzoną

Wina Węgierskie, Reńskie, Szampańskie, Francusk. itd.

oraz inne

Napoje i Przekąski.

Składy mąki i Osucia

znajdują się

w Poznaniu

przy ul. Wodnej Nr. 21,

jako też

na Piekarach

Nr. 17.

SKŁADY

MAKI i OSUCIA

znajdują się

w POZNANIU

przy ulicy Wodnej N. 21,

jako też

na Piekarach Nr. 17.

K. KRATOCHWILL.

St. Ofierski

Fabryka WYROBÓW Metalowych

w Poznaniu, Rynek 16,

zaprowadza

Wodociągi, Fontanny i Kapiele,

zakłada

Pompy i urządza Klosety.

Skład wszelkich wyrobów mosiężnych jako to:

Kurki, Żelazka, Moździerze itd.

Wybór obić mosiężnych

do drzwi i okien podług najnowszych modeli.

➡ Zamówienia wykonywują się w jak najkrótszym czasie. ➡

Kusztelan & Hirschfeld

szklarnia i handel szyb

w Poznaniu, w Bazarze

poleca

skład białych, półbiałych, zielonych, żaluzyjnych i kolorowych szyb. Zwierciadła. Ramy złożone, polisandrowe itp.

Rzeźbione ramki do fotografii, w każdym rozmiarze. Szyby kryształowe, płyty do drzwi tapetowych i z surowego szkła na podłogi.

Szlifowane sztryfle i rozety w każdym desenie. Zastawy do okien malowane i z fotografiami.

Wreszcie przyjmuje wszelkie roboty do szklarstwa należące, zwłaszcza: Oszklenie nowych budowli i kościołów, wystaw handlowych i wszelkich reparatur. Okna kościelne wykonujemy ze szkła kolorowego, przesyłając rysunki.

Zaręczamy za wykonanie jak najtańsze i rzetelne.

P. P.
 Niniejszem podaję do łaskawej wiadomości, że od wielu lat istniejącą na **wielkich Garbarach**
Nr. 51 położoną:

FABRYKĘ POJAZDÓW

OTTO N SEIDEL

pod firmą:

Panu Maksymilianowi Andruszewskiemu

dziś sprzedalam.

Dziękując za zaufanie, dotychczas mnie okazywane, upraszam o takowe dla mego następcy.
 Poznań, dnia 1 sierpnia 1875.

AMALIA SEIDEL (firma: Otton Seidel).

Z wysokim szacunkiem

Odnosząc do powyższego oświadczenia polecam przedsiębiorstwo moje z tym uprzejmym nadmienieniem, że fabrykę tę znacznie powiększyłem i zaopatrzyłem w najmodniejsze wyroby zagraniczne, a stare pojazdy przerabiam na modne. Wszelkie zamówienia wykonuję się rzetelnie, punktualnie i po umiarkowanych cenach.

Z wysokim poważaniem
Maksymilian Andruszewski
 dawniej: **Ottom Seidel**, W. Garbary Nr. 51.

Kusztelan & Hirschfeld

Poznań

w Bazarze

polecają wyroby

z porcelany, fajansu i szkła.

NAKRYCIA STOŁOWE

w najróżniejsze desenie malowane, na 12, 24, 36 i 48 osób w cenie od 72 do 450 marek i wyżej. Najnowsze desenie mamy na okaz.

SERWISY do KAWY i HERBATY

w cenie 7¹/₂ do 90 marek i wyżej.

SERWISY na GOTOWALNIE

białe, 5 sztuk liczące garnitury od 5 marek, malowane od 8¹/₂ do 36 marek.

Serwisy szklane w wielkim wyborze.

Wszelkie artykuły zbytkowne ze szkła, porcelany z bronzem i drzewem, jako to: wazony, cukierniczki, zastawy, serwisy do palenia cygar, toaletowe dla dam, do gołenias. coüpes de visite, czareczki do biżuteryi, itd.

L A M P Y

salonowe, pokojowe i kuchenne od cen jak najtańszych poczynawszy,

pająki, lampy wiszące

do pokoi jadalnych i sypialnych,

latarki

podwórzowe i kieszonkowe.

J. N. Leitgeber

w Poznaniu,

Wielkie Garbary Nr. 16,

poleca we wielkim wyborze:

Rum Jamaica, Cognac fran. Wódki zagraniczne i krajowe. Araki holendersk. Kawy palone na parowej maszynie. Owoce południowe. Kasztany, daktyle i figi.

Migdały w łupinach i rodzenki na gałązkach.

Mydło, Modre, Mączki itd. itd.

R. Barcikowski

SKŁAD

materyałów aptecznych,
chemikaliów i farb

EN GROS & EN DETAIL

Nowa ulica, w Bazarze,

poleca

Oliwy do machin.

Smarowidła do wozów.

Wszelkie gatunki soli:

kuchenną, bydłą, kamienną i do rzemiośł.

Wszelkie artykuły do prania i oświetlania.

Petroleum.

Wody mineralne, Ługi i Sole do kąpieli.

Import. Araki i Esencye.

HERBATĘ CHIŃSKĄ

Pokosty, Lakiery, Farby pokostowe

i Froter na podłogi.

Prawdziwą Wodę Kolońską i Parfumerye

z fabryki Rigaud i Spółka w Paryżu.

OLEJKI ETERYCZNE

15 Plac Wilhelmowski 15
w Poznaniu.

Specyalny Magazyn

gotowych

ubiorów damskich.

J. Freund.

J. Freund.

Niniejszem polecam poci pięknej do łaskawego uwzględnienia mój bogato zaopatrzony **skład** gotowych **ubiorów**, jako też **żakietów, paletotów, żyponów, tunik, płaszczy kąpielowych i od deszczu**; również wszelkie nowości **na każdą porę roku** od najprostszych począwszy do najwykwintniejszych po umiarkowanych cenach.

Aksamitne Żakiety i Paletoty
w wielkim wyborze.

J. Freund

w Poznaniu, Plac Wilhelmowski 15
obok królewskiej komendantury.

MAGAZYN

Towarów Angielskich i Francuzkich

SKŁAD

Gotowej Bielizny,

jak również

wszelkich artykułów w zakres elegancji męskiej
wchodzących, pod firmą:

AU & BIELIŃSKI

w Poznaniu,

przy ulicy Wilhelmowskiej Nr. 13,

(obok Królewskiego Banku)

ma zaszczyt polecić

wielki wybór najnowszych materyj, koszul białych
i kolorowych francuzkich, kapeluszy, krawatów, koł-
nierzyków i t. p. artykułów.

Nadmieniamy przytem, iż warsztatami krawieckimi
dyryguje zdolny krajczyk z Paryża, który wszelkim wy-
maganiom gustu i elegancji zadość uczynić potrafi.

Naszem zaś usilnem staraniem będzie, aby dobrym
towarem obok umiarkowanych lecz stałych cen jak
najobszerniejsze koło Łaskawych Odbiorców pozyskać.

Au & Bieliński.

J. KRYSIEWICZ

w Poznaniu

ul. Św. Marcińska Nr. 72.

Od przeszło 30 lat istniejąca

FABRYKA

wyrobów z miedzi i mosiądzu

a mianowicie aparatów gorzelniczych i destylacyjnych,
sikawek, parowników itp.

Aparaty gorzelnicze

tak zwane ciągłe (continuirlich) wykonują się w dwój-
jaki sposób z uwzględnieniem corocznych ulepszeń.

SKŁAD

zawsze znacznie zaopatrzony

w wszelkie wyroby z miedzi i mosiądzu,

jako: naczynia kuchenne, sikawki, a nadto wszystkie
potrzeby gorzelnicze, np. rury i kurki rozmaitego ga-
tunku, sztucce, tarcze, wiązania, śruby, tudzież węże i
platy gumowe i t. d. i t. d.

Sprzedaż

hurtowna i detaliczna dla kotlarzy,

tak surowych materyałów jako też gotowych wyrobów,
przy udzielaniu odpowiedniego rabatu.

En gros.

Handel Żelaza

En detail.

S. J. Auerbacha

w Poznaniu, ul. Żydowska Nr. 1.

poleca

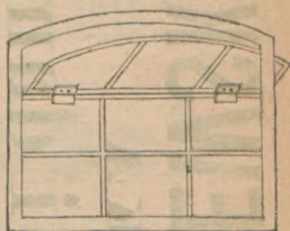
ogrodowe krzesła, ławki, stoły,

jako też

OKNA

do dachów i stajen

z lanego żelaza.

Petroleowe maszyny do gotowania.**WAGI**

decymalne, do ważenia bydła, wagi domowe i handlowe.

Szafy do lodu.**Meidingera patentowane piece do pokoi**

piece salonowe i regulatory,

piece do gotowania dla mniejszych pomieszczeń.

ŁYŻWY

holenderskie, dla dam, dla turnerów, stalowe, patentówki itd.

od 50 fen. począwszy

jako też wszelkie inne artykuły w wielkim wyborze

w zakres **handlu żelaza** wchodzące.

J. SKÓRACZEWSKI

FABRYKA

obuwia męskiego i damskiego

w Poznaniu Stary Rynek Nr. 55.

Fabrykat mój jest na składzie
w Gostyniu u krawca

K. Jankowskiego

w Pleszewie u krawca

A. Krajewskiego.

Wszelkie zamówienia
wykonywa w jak najkrótszym czasie po cenach umiarkowanych.

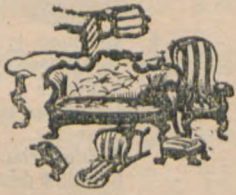

4 Największy Skład **4**
towarów

krótkich, białych i posamonicznych
i najobficiej zaopatrzony

w nowości

4 poleca po najtańszych cenach fabrycznych **4**
M. Zadek jr.
Nowa Ulica.

A. Andruszewski
tapicer i dekorator
w Poznaniu

Wielka Rycerska ul. Nr. 7.

 Poleca materace z kwapu roślinnego, nadmieniając, że wszelkie meble wyściela prawdziwem włóknem indyjskiem, uznanem za najskuteczniejszy materiał przeciw molom.

Szanownej publiczności pozwalam sobie polecić swój zakład

FOTOGRAFICZNO-REPRODUKCYJNY

w którym się wykonują **przeważnie** rzeczy narodowe, religijne, artystyczne, portrety **mężów zasłużonych** w dziedzinie nauki, literatury i sztuki, typy ludowe i humoreski.

Obecnie wyszło już przeszło 600 nrów, po cenach od 2 $\frac{1}{2}$ srg. do 1 tal.; w razie żądania, przesyłam do wyboru takowe.

J. Morgenstern (dawniej K. Reyzyner)

Wodna ulica Nr. 15, w Poznaniu.

Mój obficie i starannie zaopatrzony **skład cygar**

a mianowicie następujące gatunki polecam uprzejmie: **100 sztuk**

La Perla de Santiago	2 mrk.	25 fen.	Adelante	6 mrk.	— fen.
Java	3	—	Escorial	6	—
El Aquila	3	—	Upman	6	—
Novia	3	—	Soledad	7	—
Humor	3	30	Ventura	7	50
Regalia	3	30	Deseo	7	50
Nr. 48my	4	—	Flor de Cabanas	7	50
Negros	4	—	Patria	7	50
Intimidat	4	—	Lucifer	8	—
Cubana Ausschuss	4	—	Valle y Suarer	8	—
Loretto	4	—	Caoba	8	—
Emma	4	—	Integridat	9	—
Maravilla	4	—	Profeta	9	—
Comercial	4	50	Bella Julia	9	—
Coquetas	5	—	Reposo	9	—
Liliputanos	5	—	Flor de Manrico	12	—
Flora	5	—	High Life	12	—
Non plus ultra	5	—	Paz de China	12	—
El Peru	5	—	Graciosa	12	—
Corvus	5	—	Erota y Comp.	12	—
Habana Ausschuss	5	—	Diamante	12	—
Tino	5	—	Hermosa	15	—
Iris	5	—	Ino y Bacco	15	—
Lit. „H“	6	—	Fantasia	16	50
Lit. „I“	6	—	Incognito	16	50
Flor de Morante	6	—	Veguera	18	—
Paulina Lucca	6	—	Silfide Oriental	18	—
Dto. $\frac{1}{2}$	6	—	Ramillet de Aroma	19	50

Przy obstalunku proszę o podanie, czy cygaro ma być **mocne**, **narkotyczne** czy też **lekkie**.

Kupującym **ryczałtowo** za gotówkę obliczam stósownie **tanięj**.

Prosząc o łaskawe zlecenia, zapewniam, iż mianowicie powyższe gatunki, które są i dobre i tanie, Szanownych odbiorców **zadowolnią zupełnie**.

J. N. Leitgeber róg Garbar i Wodnej ul.

K. GASIOROWSKI

Księgarnia,

Skład materiałów piśmiennych i rysunkowych

W ŚREMIE,

zaopatrzona

w największy dobór dzieł

w języku polskim, francuskim i niemieckim

CZYTELNIA

polka, francuska i niemiecka.

Wypożyczalnia Pism Czasowych

dla miasta i okolicy.

Rozsyła nowości na żądanie do przejrzenia.

Znaczny wybór książek do nabożeństwa

od najtańszych do najdroższych

GLOBUSY, KARTY GEOGRAFICZNE.

Rejestra gospodarskie.

Towary galanteryjne:

albumy, neceserki, papeterye, nożyki, portmonetki, notesy itp.

Przyjmuje obstaunki na karty wizytowe i wszelkie inne druki.

Księgarnia katolicka

J. Morgensterna dawniej K. Reyzner

w Poznaniu, Wodna ulica Nr. 15.

poleca Szanownej Publiczności,

Książki do nabożeństwa, Teologiczne, Ludowe,

jak niemniej swą

czytelnia polską i niemiecką

zaopatrzoną w najnowsze utwory.

Skład materiałów piśmiennych.

A. SPIRO

Księgarnia w Poznaniu

naprzeciw zegaru pocztowego

poleca po bajecznie niskiej cenie:

Obrazy historyczne dawniej Polski
(22 $\frac{1}{2}$ sgr.) 7 $\frac{1}{2}$ sgr.

Drobnostki. Zbiór starych powieści
2 tomy (1 $\frac{1}{2}$ tal.) 15 sgr.

Wermonty — Historia literatury
francuskiej (3 tal.) 25 sgr.

Rinaldo Rinaldini, sławny dowódzca
zbojców 5 sgr.

Wianek. Powieści dla ludu 2 tomy
7 $\frac{1}{2}$ sgr.

Pamiętnik oblężenia Częstoch. 5 sgr.
Cztery powieści 5 sgr.

Haselbach. Poradnik w owczarni
(22 $\frac{1}{2}$ sgr.) 7 $\frac{1}{2}$ sgr.

Wiśniewski. Historia Literatury
Polskiej. 10 tomów (36 tal.)
12 tal.

Raczyński E. Portofolio królowej
Maryi Ludwiki 2 tomy z portre-
tem królowej (3 tal.) 25 sgr.

Powstanie Kościuszki (15 sgr.) 6 sgr.

Roderycyusz. O postępowaniu w do-
skonaleści i cnotach 3 tomy (4 $\frac{1}{2}$ tal.)
1 tal. 15 sgr.

Zabawa geograficzna Polska. Piękna
gra dla młodzieży (2 tal.) 25 sgr.

Wojnarowska. Pierścionki babuni
6 tom. (6 tal.) 2 tal.

NAKŁADEM

JULIUSZA WILDTA

w Krakowie

wyszedł i jest we wszystkich księgarniach do nabycia:

WIENIEC

ULUBIONYCH MELODYI NARODOWYCH

w łatwym stylu ułożonych na fortepian p. Petersa.

Zeszytów 4, każdy po 20 sgr.

Jestto wybór najcenniejszych pereł z narodowych skarbów
słowiańskich,

zastósowany dla początkujących.

Zamówienia wprost u nakładcy przesłane będą

 franco.

B. Krzyżanowski

krawiec męzki

 w **Środzie**

poleca się

Szanownej Publiczności do wykonywania
wszelkich zamówień

podług **najnowszych żurnali**; spiesznie, akuralnie

 i po cenach umiarkowanych.

Co dopiero wyszło:

Kucharz Wielkopolski

600 praktycznych przepisów kucharskich
z własnego doświadczenia, mianowicie:

przepisy smacznych a tanich potraw, smażenia konfitur, przysmaczków i ciast; przyrządzania lodów, kremów, galaret, deserów, konserwów i wędlin; oraz sekreta gospodarskie, zebrał

MARYAN

8° 240 str. — Cena 2 marki 50 fen.

M. Leitgeber i Sp.

Obrazy, ryciny polskich mężów,

kupuje lub do odfotografowania pożyczka, za stósownem wynagrodzeniem

J. Morgenstern (K. Reyzner)

Zakład Fotograficzno-Reprodukcyjny
w Poznaniu, ulica Wodna 15.

M. Leitgeber i Spółka

w Poznaniu (Hôtel du Nord).

KSIEGARNIA

zaopatrzona w wszelkie

dawniejsze i najnowsze dzieła

wszystkich gałęzi wiedzy w językach: **polskim, francuskim i niemieckim.** — Dwa razy w każdym tygodniu otrzymujemy przesyłki wprost pocztą lub pociągami pospiesznymi z Lipska, Berlina, Warszawy, Lwowa, Krakowa i Paryża to też wszelkie zamówienia wykonujemy w jak najkrótszym czasie.

CZYTELNIE

w językach: **polskim, niemieckim i francuskim**, assortowane w dobór **Powieści**, uzupełniamy bezustannie nowościami.

SKŁAD NUT

zaopatrzony bogaciej niż jakikolwiek podobny; równie

Wypożyczalnia Nut

w której nie tylko wszelkie utwory nowszych kompozytorów ale i

wszelkie utwory klasyczne

wszelkie

najświeższe kompozycje

wychodzące w Moguncyi, Lipsku, Berlinie, Lwowie, Wiedniu,

Warszawie, Paryżu itd., natychmiast po wyjściu się znajdują.
Warunki abonamentu, który każdego dnia rozpocząć można,
jak najkorzystniejsze.

Prenumeratę PISM CZASOWYCH

przyjmujemy po cenach znacznie niższych niż cesarski urząd pocztowy, a wszelkie pisma tak polskie jak niemieckie i francuskie dostarczamy równie regularnie i prędko jak poczta mimo cen niższych.

Mieszkańcom Poznania polecamy nadto naszą

Wypożyczalnię PISM CZASOWYCH.

Zresztą zwracamy uwagę na nasz Katalog książek
po cenach zniżonych,

oraz katalogi książek dla młodzieży, katalog książek dla ludu itd.

Wszelkie katalogi tak księgarni jak składu i wypożyczalni nut, czytelniki, cenniki pism czasowych itp., rozsyłamy na żądanie gratis i franko.

M. LEITGEBER I SPÓŁKA

Księgarnia, Skład i Wypożyczalnia nut

Poznań,

Plac Wilhelmowski Nr. 3.

NAKŁADEM

E. Ł. KASPROWICZA

w L i p s k u

wyszły i są do nabycia we wszystkich księgarniach krajowych i zagranicznych następujące artykuły na **podarek**:

Biblioteczka nabożeństw katolickich:

- Nr. 1. **Czyste westchnienia do Boga.** Książeczka do nabożeństwa, zebrana z najlepszych dzieł katolickich i ułożona przez E. Ł. Kasprowicza. 32°. Cena 1 tal. 10 sgr. (4 mrk.)
Wydanie dla kobiet i mężczyzn, trzecie i czwarte.
- Nr. 2. **O naśladowaniu Jezusa Chrystusa** przez Tomasza à Kempis. Tłum. T. Matuszewicza. 32°. Cena 27½ sgr. (2mrk. 75 fen.)
- Nr. 3. **Wianek nabożeństwa dla dzieci polskich.** Zebrał i ułożył E. Ł. Kasprowicz. 32°. Cena 20 sgr. (2 mrk.) Wyd. II.
- Nr. 4. **Franciszek Salezy.** Droga do życia pobożnego. Tłum. Ks. Kan. Denhoffa, Opata Mogilskiego. 32°. Cena 1 tal. 10 sgr. (4mrk.) Wydanie drugie.
- Nr. 5. **Liguori,** Nawiedzenie Najświętszego Sakramentu i zbiór modlitw. 32°. Cena 20 sgr. (2 mrk.) Wydanie drugie.

Nie ma piękniejszego podarku nad te książeczki, których znana treść moralna a ozdobne wydanie z kolorowym tytułem i ryciną na stali, zyskały pozwolenie cenzury kościelnej i powszechne uznanie w całej Polsce. Wydawca posiada na składzie zapas egzemplarzy w najróżnorodniejszych oprawach i poleca onych nabycie na **podarek**, prawdziwie godny być pamiątką dla każdego stanu i wieku.

Nakładem drukarni **J. Leitgeb**a w Poznaniu wyszło i jest do nabycia we wszystkich księgarniach:

Historia Unii Kościoła Ruskiego

opowiedziana i krytycznie rozebrana

przez

Lic. Teol. Ks. Edw. Likowskiego

Prałata domowego Jego Świątobł., Regensa i Prof. Seminarjum duchownego w Poznaniu.

Cena 5 marek = 1 tal. 20 sgr.

 Zamówienia przyjmuje nakładca jak i wszystkie księgarnie.

NAKLAD KOMISOWY

J. B. LANGIEGO
W GNIEŹNIE.

Do nabycia we wszystkich księgarniach:

KATEDRA
GNIEŹNIEŃSKA

PRZEZ

X. IGNACEGO POLKOWSKIEGO.

Wydanie ozdobione 22 drzeworytami
 25 tablicami fotodrukowanemi
 i takimż tytułem; pp. stron 300.

~Cena~

do 1 Lutego 1876, to jest do ukończenia dzieła

marek 45 = tal. 15

po wyjściu znacznie podwyższoną zostanie.

Tytusa Daszkiewicza w Poznaniu

Ulica Wodna Nr. 28.

poleca następujące nabycia godne książki:

- Antkowiak** ks. W. Kazanie na uroczystość św. Franciszka Serafickiego powiedziane w Klasztorze Osieckim 1874. 8°, str. 15. 4 srb.
- Bouchand** W. O. T. J. de, O najświętszej ofierze mszy św. i sposobie słuchania jej z przydatkiem rozmaitych ćwiczeń pobożnych przełożył ks. Alex. Maryański 1873. 16°. str. 270. 10 srb.
- Bouvy** W. O. J. Zgrom. Najśw. Zbawiciela. Wiązanka ofiarowana Józefowi świętemu, ogłoszonemu Patronem Kościoła powszechnego w dniu 8go Grudnia 1870 roku, czyli krótkie nawiedzenia na każdy dzień miesiąca, przetłumaczone z francuskiego. 16°, str. 83. 4 srb.
- Businger** X. L. C. Regens biskup. Seminarjum w Soloturnie. Żywot Najświętszej Panny Maryi i św. Józefa aż do narodzenia Jezusa Chrystusa. Przekład z niemieckiego 1874. 8°, str. 132. 7½ srb.
- Carasco**, **Dona Conception Avenalde**, Przewodnik dla odwiedzających ubogich. Z hiszpańskiego na wiele języków przełożony. Za pozwoleniem autorki spolszczył ks. Władysław Górski. 1872. 8°, str. 264. 16 srb.
- Chołoniewski** ks. Stanisław. Nowenna przygotowująca do uroczystości Przenajświętszego Serca Jezusowego ułożona z dzieła włoskiego. O. Karola Borgo T. J. nowe wydanie 16°, str. 116. 5 srb.
- Domiechowski** ks. Stanisław Prawdzic. Przeor klasztoru Mogińskiego, świętego Zakonu Cystereyńskiego. Matka Bolesna Panna Marya. Historia miłki Chrystusowej opisana i do druku podana za pozwoleniem starszych. 1872. 8vo, str. 128. 8 srb.
- Duszna ofiara** wespół z ofiarą Najśłodszego Serca Jezusowego za grzeszników. 80. str. 48. 10 srb.
- Emmerich** Katarzyna. Bolesna męka Pana Jezusa Chrystusa. 20 srb.
- Faber W. O.** **Oratoryanin i Seguin O. Jezuita.** O dziękczynieniu, czyli Uwagi o wdzięczności Boga. 1874 8°, str. 312. 15 srb.
- Filotea**, czyli droga do życia pobożnego przez św. Franciszka Salezysza, francuzkim językiem opisana, a przez ks. Jana Kazimierza Denhoffa Opata Mogińskiego po polsku przełożona i do druku podana, 8°, str. 414. 15 srb.
- Godzina śmierci**, czyli przygotowanie się na śmierć szczęśliwą. Czytania na każdy miesiąc w roku dla wszystkich stanów. Wydanie II. Z obrazkami. str. 108. 1875. 5 srb.
- Jak pielegnować chorych?** Przewodnik lekarski dla ochronek i domowego użytku, przez Panią M. hr. S. 8°, str. 82. 7½ srb.
- Liguori** św. **Alfons Marya**. Nawiedzenia Przenajświętszego Sakramentu Ołtarza i Najświętszej Panny Maryi na każdy dzień miesiąca. Nowe podług oryginału włoskiego najwierniejsze tłumaczenie, str. 187. 1870. 7 srb. 6 fen.
- Moc miłki Zbawiciela ku rozpaleniu sere wiernych oraz Słodkie rozmyślanie pod krzyżem duszy miłującej Boga. Z włoskiego. 1874. 16°, str. 23. 3 srb.
- Rozmyślanie ku czci św. Józefa, karmiciela dzieciątka Jezus. Tłumaczone z włoskiego przez ks. J. B. Delerta, str. 31. 1871. 3 srb.

- Liguori św. Alfons Marya.** Szesnaście rozmyślań o męce Jezusa Chrystusa według opisanja świętych Ewang. 1875. 8°, str. 72. 5 srb.
- List pasterski J.W. ks. Arcybiskupa Paryżkiego** do duchowieństwa i do wiernych swęj dyccezyi o obowiazkach bogaczów i ubogich. 1873. 8°, str. 16. 2 srb.
- Majunke ks. Paweł.** Ludwika Lateau. Jęj żywot cudowny i jęj znaczenie w czasach naszych. Z niemieckiego przełożył z drugiego wydania w skróceniu ks. W. Szajkowski 1875. 8°, str. 52. 4 srb.
- Katy i ofiary komuny Paryżkiej.** Ze źródeł autentycznych francuzkich zebrał i wydał L. R. 8°, str. 342. 1 tal.
- Nabożeństwo do Najśłodszego Serca Jezusowego** z okoliczności ofiarowania pod Jego opiekę Archidyccezyi Gnieźnieńskięj i Poznańskięj przez J.W. ks. Prymasa dla użytku wiernych wydane. 1873. 8°, str. 80. 3 srb.
- Morawski ks. Jan, S. J.** Ambona Ducha świętego do serca mówiącego, pustynia Bogomyślna, albo ćwiczenia duchowne przez dziesięć dni. Na wzór tych, które podaje św. Ignacy, fundator Societatis Jesu. Z przydaniem na końcu tej księgi materyi kazań nabożnych. Przedruk trzeci, str. XIII, i 239. 1869. 25 srb.
- Nabożeństwo do Najśłodszego Serca Jezusowego,** które w każdą niedzielę roku w pierwsze piątki każdego miesiąca i przez cały czerwiec odprawia się u Zakonnice Nawiedzenia Najśw. Maryi Panny. Z włoskiego 1874. 8°, str. 24. 2½ srb.
- Nabożeństwo na czas wielkiego postu** z poprzedzającym listem J.O. ks. Mieczysława hr. Ledóchowskiego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego i Poznańskiego. 1873. 8°, str. 112. 3 srb.
- Nowenna do św. Józefa.** (Przedruk z Promotora), str. 31. 1870. 2 srb.
- Parafia bez pasterza,** czyli zdrowe rady dla wiernych katolików pozbawionych opieki prawowitego duchownego katolickiego. 1871. 8°, str. 66. 5 srb.
- Pawlicki Stefan.** Antropologia Przedhistoryczna i Chronologia Mojżesza. 1874 str. 180. 10 srb.
- Pinart ks.** Ogień miłości Pana Jezusa Chrystusa czyli dowody gorącej ku nam miłości Zbawiciela. 1 tal. 5 srb.
- Prokop ks.** Miesiąc Najśłodszego Serca Jezusowego. Wydanie drugie 1875. 456 str. 16 sgr.
- Raciezki.** Powieść dla włościan polskich napisana przez F. ks. T. 1874. str. 180. 10 srb.
- Rusie, Moskal i Polak,** czyli kościół unicki a schizma. 1873. 8°, str. 72. 7½ srb.
- Droga krzyżowa Kościoła św. Katolickiego** w pierwszych trzech wiekach. 1874. 8°, str. 176. 10 srb.
- Koleśa na każdy rok Pański** wydana przez ks. J. Stagracyńskiego. Wydanie drugie. 1874. 8°, str. 144. 6 srb.
- Różaniec żywy,** czyli sposób wspólnego odmawiania Różańca świętego, na cztery stany ułożony i wydany przez kapłana T. J. 1869. 2½ srb.
- Skarga ks. Piotr, S. J.** Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok. Wybrane z poważnych pisarzów i doktorów kościelnych, których imiona niżej położone. 4°, str. 1085 i III. 4 tal.
- Woliński Wl. ks.** Mowa żalczna na pogrzebie ś. p. ks. Wojciecha Morawskiego powiedziana w kościele Oporowskim. 8°, 23 str. 10 srb.
- Życie z Wiary.** 56 str. 2½ srb.

W. Jerzykiewicz

w Poznaniu

Wilhelmowska ulica Nr. 7 (obok poczty)

SKŁAD

**płótna, haftów, koronek
i towarów białych.**

CENNIK

z składu płótna i gotowej bielizny

W. Jerzykiewicza

Płóciennie koszule damskie dzienne . . .	od 1	tal. do 15	tal.
Płóciennie koszule damskie nocne . . .	od 1 $\frac{1}{3}$	tal. do 8	tal.
Kaftaniki szyrtyngowe, batystowe etc. . .	od 20	sgr. do 10	tal.
Pegnoiry batystowe, perkalowe etc. . .	od 2	tal. do 15	tal.
Majtki damskie szyrtyngowe, perkalowe etc.	od 20	sgr. do 4	tal.
Czepeczki nocne płóciennie, batystowe etc.	od 10	sgr. do 2	tal.
Czepeczki negliżowe	od 10	sgr. do 5	tal.
Spódnice krótkie i z powłoką	od 1	tal. do 15	tal.
Płótno szlaskie $\frac{6}{4}$	kopa od 8	tal. do 16	tal.
Płótno szlaskie szerokość webowa	kopa od 9 $\frac{1}{2}$	tal. do 25	tal.
Płótno bielefeldskie	kopa od 20	tal. do 50	tal.
Płótno angielskie	kopa od 20	tal. do 40	tal.
Chustki do nosa płóciennie	tuzin od 1 $\frac{1}{2}$	tal. do 8 $\frac{1}{2}$	tal.
Płótno i Creasy na prześcieradła, inletry na pościel.			
Szyrtyngi, chiffony, dymki, piki, batysty, wiktoryały, nansoki etc.			
Stołowa bielizna w wszelkich gatunkach, wielkościach i cenach.			
Koszule męskie od najskromniejszych do najcieńszych.			

Grand Hôtel de France

T. LUZIŃSKI

w Poznaniu, ulica Wilhelmowska.

STANCYE

porą zimową zawsze ogrzane.

Powóz i konie każdego czasu na usługi goszczących.

Śniadania, obiady i kolacye á la carte

w każdym czasie dostarcza nowo urządzona restauracya.

WINA

wszelkiego rodzaju, oraz inne **napoje i przekąski**
w najlepszych gatunkach.

USŁUGA,

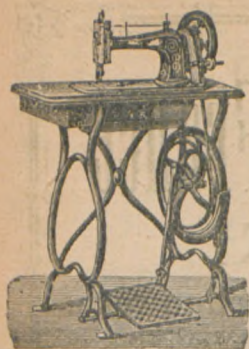
pod osobistym dozorem właściciela hotelu będąca, jest
na rozkazy za każdym pociągnięciem dzwonka, tak dniem
jak i nocą.

Hotel przez całą noc oświetlony.

Stajnie i pomieszczenie na powozy.

Rachunki

dla dogodności goszczących podają się codziennie,
dłużej bawiącym w hotelu, tygodniowo.

W. KORTAK

w Poznaniu, w Bazarze

poleca swój

Handel Towarów

SZMUKLERSKICH BIAŁYCH i DROBNYCH

w wielkim wyborze i w jak najnowszym guście.

SKŁAD

ręcznych i pedałowanych machin do szycia.

St. Kasprowicz

dentysta,

Poznań,

naprzeciw Hotelu Francuskiego,

Gniezno,

Ulica Wilhelmowska Nr. 51.

Przyjmuje chorych:

w Poznaniu:

codziennie od 9 do 12 i od
3 do 6 z wyjątkiem niedziel;

w Gnieźnie:

w niedzielę od 2 do 6, a w inne
dni tygodnia mój zastępca.

Wszelkie operacye z pomocą gazu azotynkowego
(Nitrooxygen) odbywają się bez bólu.

Sztuczne zęby na złocie i kauczuku.

Plombowanie podług najnowszej metody.

Spis Obwieszczeń.

	Strona
Andruszewski A. W Ryckerska ul. 7. Tapicer i dekorator	227
Andruszewski M. Wielkie Garbary 51. Fabryka pojazdów	219
Andrzejewski M. Szewska ul. 12. Stolarska	189
Au & Bieliński. Wilhelmska ul. 13. Magazyn wszelkich artykułów w zakres elegancji męskiej wchodzących	223
Auerbach S. J. Żydowska ul. Handel żelaza.	225
Bąkowski A. Wrocławska ul. 31. Skład nasion rolniczych, leśnych i ogrodowych. Kuchnie rzeźnicze i inne, mierzwy sztuczne itd.	185
Barcikowski R. W Bazarze. Skład materiałów aptecznych, chemika- liów i farb	221
Berchiet Teodor. Św. Marcin 28. Mistrz obuwniczy męskiego i damskiego	204
Blejza Jan. Św. Marcin 55. Zegarmistrz	201
Bogdański. Półwiejska ul. 7. Fabryka wyrobów ślusarskich	189
Brodnitz L. Rynek 47. Skład płócien, stołowych, bielizny gotowej dresów i miechów	184
Broniewska. W. Garbary 49. Krawcowa damska	213
Buchholz J. Wodna ul. 13. Fryzjer	199
Czarliński M. i Sp. Św. Marcin 1. Magazyn mebli	181
Daszkiewicz. Wodna ul. 28. Księgarnia poleca godne nabycia książki	236
Domagalski C. Wolnica i róg Małych Garbar. Fabryka likworów i dubeltowych wódek	196
Dzierżkiewicz A. Plac Wilhelmski 10. Fabryka obuwniczy	198
Freudenreich & Cyntka. Magazynowa ul. 1. Kantor spedycyjny i komisowy. Węgla kamienne	210
Freund J. Wilhelmski plac 15. Magazyn specjalny gotowych ubiorów damskich	222
Gąsiorowski w Śremie. Księgarnia, skład materiałów piśmiennych i rysunkowych. Towary galanterijne	229
Gniesz. Wilhelmska ul. 16. Pralnia chemiczna i farbiernia	212
Goławiecki C. Wilhelmska ul. Fabryka pojazdów	183
Grentkowski M. Św. Marcin 14. Rzeźbiarz	215
Hey K. Wilhelmska ul. 17. Magazyn obuwniczy damskiego i męskiego	213
Hotel Francuski T. Łużyńskiego	239
Jankowski K. w Gostyniu. Skład obuwniczy fabrykatu J. Skoraczew- skiego w Poznaniu	226
Jerzykiewicz W. Wilhelmska ul. (obok poczty). Skład płótna, haftów, koronek i towarów białych. Cennik płótna i go- towej bielizny	238
Kajkowski E. Chwaliszewo 65. Skład węgla kamiennych	196
Kantorowicz Heiman. Rynek 72. Skład sukna i buksinów	215
Kareski Leon. Rynek 58. Skład fabryczny kapeluszy i parasoli. Wyroby futrzane, skórzane i gumowe	211
Kasprowicz. Poznań i Gniezno przy ul. Wilhelmskiej. Dentysta	240
Kasprowicz E. Ł. w Lipsku, księgarz, poleca „Biblioteczkę Na- bożeństw Katolickich“	234
Kortak W. W Bazarze. Handel towarów szmuklerskich, białych i drobnych. Skład machin do szycia	240
Kozłicki W. Jezuitska ul. 11. Magazyn garderoby męskiej	187
Krajewski A. w Pleszewie. Skład obuwniczy fabrykatu J. Skoraczew- skiego w Poznaniu	226

	Strona
Kratochwill. Wodna ul. 21 i Piekary 17. Składy mąki i osucia	217
Krysiewicz J. Św. Marcin 72. Fabryka wyrobów z miedzi i mosiądzu. Sprzedaż hurtowna i detaliczna dla kotlarzy.	224
Krzyżanowski A. przy Tamie Garbarskiej 1. Fabryka tektur smo- łowcowanych i wyrobów z lanego kamienia. Handel roz- maitych artykułów do budowli. Skład węgla kamiennych. smoły i paku	182
Krzyżanowski B. w Śródzie. Krawiec meżki	231
Kunkel A. jun. Narożnik Wodnej i Jezuickiej ul. Skład kolonialny i cygar. Winiarnia	217
Kusztelan i Hirschfeld. W Bazarze. Szklarnia i handel szyb	218
— Wyroby z porcelany, fajansu i szkła	220
Landsberg & Kornicker. Wodna ul. 52. Sukna, buksyny i materye na paletoty	190
Lange J. B. w Gnieźnie, księgarnia, poleca „Katedrę Gnieźnieńską“	235
Leitgeber J. Drukarnia. Plac Wilhelmski 17. poleca Historią unii kościół ruskich	234
Leitgeber J. N. W. Garbary 16. Herbata	196
— Towary kolonialne	220
— Cennik cygar	228
Leitgeber M. i Sp. Księgarnia, skład i wypożyczalnia nut	232
Leporowski R. Św. Wojciech 40. Zakład Kotlarski	205
Leśnik i Sp. Rynek 81. Fabryka papierosów	210
Levy Maxymilian. Rynek 73. Magazyn gotowych ubiorów dla pa- nów i chłopców.	211
Lisiecki T. Szeroka ul. 2. Fabryka rękawiczek i wyrobów skórzanych. Skład instrumentów muzycznych	200
Loga & Bieliński. Wilhelmski plac. Magazyn artykułów męskich	206
Luziński A. Wilhelmska ul. 13. Skład korzeni, win, łakoci i cygar	203
Luziński T. Wilhelmska ul. Grand Hotel de France	239
Marcinkiewicz A. Piekarska ul. 15. Sztukator	198
Maryan, Kucharz Wielkopolski.	231
Maszevska W. Podgórna ul. 9. Skład papieru. Materjały piśmienne i rysunkowe. Towary galanteryjne itd. itd.	193
Mazurowicz. Berlińska ul. 16. Magazyn garderoby męskiej	201
Mirska E. Fryderykowska ul. 25. Zakład fotograficzny	190
Mondré J. Chwaliszewo 39. Skład towarów kolonialnych. (<i>Drugi skład w Swarzędzu, w ryku</i>)	197
— Winiarnia i lokal piwa	194
— Lombard	208
— Agentury zabezpieczeń od ognia i życia: zabezpieczenie szkła itd.	194
Morgenstern J. (K. Reyner). Zakład fotograficzno-reprodukcyjny	228
— Księgarnia katolicka, czytelnia i skład materjałów piśmien.	229
— Obrazy, ryciny kupuje lub pożycza za wynagrodzeniem	231
Moszezeński H. W Rycerska ul. 11. Cukiernia	215
Müller A. E. Wilhelmski plac 10. Skład towarów drobnych, po- samonicznych, rękawiczek itp.	202
Neidlinger. Wilhelmska ul. 25. Agent generalny Singer Manu- facturing Company. Oryginalne maszyny do szycia	186
Neumann J. Fryderykowska ul. 25. Fabryka i skład cygar	188
Neumann S. Wilhelmski plac 3. Kapelusze parasole i parasolki, towary galanteryjne itd.	194
— Lalki i zabawki	195

Nowicki & Grünastel. Jezuicka ul. 5. Handel szkła, szklarnia i fabryka ram	208
Ofierski S. Rynek 16. Fabryka wyrobów metalowych. Zakład dla wodo- ciągów itp.	218
Pade W. Św. Marcin 3. Skład węgla	197
— Lombard	203
Peiser Abr. S. Szeroka ul. 20. Skład papieru i szkła	214
Rose. W Bazarze. Skład materyałów piśmieni. i rysun. Zakład litograf. Galanteryjne artykuły. Towary z Alfenidy i Tapety	241
Siewicz Siostry. Wilhelmowska ul. (Hotel de France). Magazyn mo- dnych artykułów. Piłtina, szertyngi itd. Gotowa bielizna	209
Singer Manufacturing Company. Zobacz Neidlinger	186
Skóraczewski J. Rynek 55. Fabryka obuwia	226
Sobecki J. Rynek 8, blisko figury św. Jana. Skład towarów dro- geryjnych i aptecznych	184
Sobecki M. Szeroka ul. Fabryka wyrobów woskowych i świec	199
Sobecki W. Rynek pod Ratuszem. Skład piw	216
Specht. W Rycerska ul. 6/7. Fabrykant broni	188
Spiegelberg, Hager & Co. Wodna ul. 1. Przedsiębiorcy generalni dla wykonania budowli	191
Spiro A. Naprzeciw zegaru pocztowego. Księgarnia	230
Stark W. Rynek 81. Rękawiczki, czapki, towary galanteryjne itd.	214
Steinken T. Wilhelmowska ul. 17. Warsztat ślósarski i budowlowy. Telegrafy domowe	183
Strzyżewski N. W Garbary 48. Skład drzewa. Deski, blochy i drągi	208
Szule W. Wodna ul. 6. Zegarmistrz. Skryniki grające itd.	197
„Ul“. Tow. wzajemnej pomocy. Ślusarska ul. 6. Biuro—Depozyta	190
— Składy: 1) Handel skór. 2) Handel drobnych towarów sze- wskich. 3) Handel łokciowy. 4) Skład obuwia. 5) Składy węgla i drzewa	195
Urbankiewicz. Wilhelmowski plac 4. Garderoba i bielizna męzka. Obówie i kuśnierskie wyroby	202
Warschauer Adolf. Rynek 74. Fabryka wyrobów posamonicznych	187
Wasiński. Św. Marcin 17. Skład węgla i drzewa	212
Westa. Bank wzajemnych zabezpieczeń na życie. Agentura generalna Długa ulica 3.	209
Węzyk. Św. Marcin 66. Cukiernia	200
Witkowski J. & A. Berlińska ul. 11. Magazyn garderoby męskiej. Skład bielizny męskiej	192
Wildt Juliusz w Krakowie, księgarz, poleca „Wieniec melodyi narod.“	230
Wölfel Hugo. Róg Wrocławskiej i Półwiejskiej ul. Zegary—cennik	213
Woźniakowski L. i Sp. Berlińska ul. 32. Skład cygar, papierosów tytoni i tabaki	207
Zadek M. jr. Nowa ul. 4. Skład towarów krótkich, białych i posam.	227
Zajączkowski. Chwaliszewo 21. Garniarz	209
Zbirański. W Rycerska ul. 3. Skład futer	201
Zeyland J. W Garbary 49. Stolarska parowa i fabryka trumien	204
Zurkiewicz. Wrocławska ul. 14. Obuwie męskie	211

„WESTA”

Bank Wzajemnych Zabezpieczeń na Życie w Poznaniu

przeniosła od 1 października 1875 swoje

BIÓRO

na ulicę Wilhelmowską Nr. 18, naprzeciw Hotelu Francuskiego.

„Westa” podaje następujące rodzaje zabezpieczenia:

- 1) Zabezpieczenie na przypadek śmierci, eventualiter dożycia. Kapitał zabezpieczony staje się płatnym zaraz po śmierci, resp. pewnym z góry oznaczonym wieku osoby zabezpieczonej. (Taryfa I, Ia., Ib.)
- 2) Zabezpieczenie posagu dla córek lub wyposażenia dzieci, umorzenia długów itd. (Zob. taryfę II.) Kapitał zabezpieczony wypłaca się tu w terminie oznaczonym, bez względu na to, czy osoba zabezpieczona wtenczas jeszcze żyje, czy też już umarła.
- 3) Zobowiązanie zabezpieczenie się dwóch osób. (Zobacz taryfę III.) Kapitał zabezpieczony wypłaca się tu po śmierci tej osoby z pomiędzy dwóch zabezpieczonych, która pierwiej umrze.

Przy każdym z tych rodzajów zabezpieczenia zapewnia sobie interesowany, obok pewnej, ściśle oznaczonej kwoty, także i roczną rentę dożywotnią, która z wiekiem jego aż do wysokości samójże sumy zabezpieczonej urość może.

Bliższych objaśnień udziela dyrekcya tudzież agencji

„Westy,” Banku Wzajemnych Zabezpieczeń na Życie w Poznaniu
Wilhelmowska ulica Nr. 18.